3 1761 03578 6508

PURCHASED FOR THE

University of Toronto Library

FROM THE

Joseph and Gertie Schwartz Memorial Library Fund

FOR THE SUPPORT OF

Jewish Studies

651
6.

מ י ט ע.

מאַמאַ האָט זיך אַרויסגעצויגען פון איהר צימער, און קומט שוין קיינמאָל נישט צוריק... נישט איך הער ביינאַכט איהרע טריט... נישט איך זעה איהר שאָטען אויף די וואַנד בלאָנ־דזשען. מאַמאַ האָט זיך ווייט אַרויסגעצויגען פון דאַנען, און קומט שוין קיינמאָל נישט צוריק.

וו אַ נ ד ע

וועלכע בעגלייט איהר ביז צום טהיר:

און וואו אַהין געהסט דו, שוועסטער?

מ י ט ע.

מאַמאַ זוכען... מאַמאַ זוכען... אַב.

פ אָ ר ה אַ נ ג.

ה׳ גרויסגליק.

אָבער טאָכטער, דרינגען... גערירהרט. ניין... עס איז דאָך אונ־מעגליך...

ראָזע.

שווער, דאָס געשעפט פערלאַנגט עס. פיהרט אָב נאָך די סוחרים דעם אלטען, וועלכער האלט זיך צוריק מיט מורא, אָב.

ראָזע

אין טהיר.

איינע סעקונדע, דער יונגער הערר קומט אַזוי גלייך. לויפט צו צו לעאָנ׳ס צימער, עפענט אויף די פערשלאָסענע טהיר. לעאָן, די קויפלייטע זענען דאָ.

לעאָן

קומט ארויס.

וואָס איז דאָ געוועזן?

ראָזע.

שאַ, די קויפלייטע זענען דאָ. פיהרט׳ן צו צום קאַבינעט. קום דאָך מיט אַריין

לעאָן

כאַפּט זיך צוריק.

איך דרינגען, „מאַמאַ׳ס״.

ראָזע.

קינד! שוין אויס מאַמאַ, פּאַפּאַ איז שוין דרינגען. עפענט די טהיר, לעאָן דערזעהט די קויפלייטע מיט׳ן פאָטער, געהט אריין.

ראָזע

רופט נאָך אין צימער.

טעכטער, וואַנדע, מיטע, ווילט איהר פּיעלייכט פאַר די הערן פּיאַנאָ שפּיעלען. אָב נאָך לעאָנ׳ען אין קאַבינעט.

מיטע.

קומט ארויס פון איהר צימער געפיהרט דורך וואַנדען, זי האלט אויף איהרע הענד פערטריקענטע קרענצען, אסטען פערטריקענטע, שווארצע טרויער־בענדער מיט אויפשריפטען.

וואַנדע.

און הערסט דו שוין נישט מאַמאַ׳ס טריט, שוועסטער?

ר אָ ז ע.

אָ, ניין, שוועך... די גרויסגליק׳ס זענען נישט געשטאָרבען... ווידער לעבען... איך האָב פאַר דעם מיין גאַנץ פערמעגענס, מיין געלד געגעבען, די גרויסגליק׳ס — מיין געלד... דאָס איז מיין געלד...

די סוחרים.

קלאַפען אין טהיר.

מען קען?

ר אָ ז ע.

מאַכט זיך גלייך די האָר.

ביטע, ביטע. צום שוועך. שוועך, די סוחרים זענען דאָ. ה׳ גרויס־גליק וויל זיך אויפהויבען און אוועקגעהן, ראָזע האַלט איהם איין. די סוחרים קומען צריין, פערנייגען זיך. אַ גוטען אָבענד.

ר אָ ז ע.

מאַכט אַ בעוועגונג מיט פאַטאָס, ווייזט אויף ה׳ גרויסגליק, וועלכער וויל אָב־בעהן, קען נישט און קומט אין פערלעגענהייט.

האָבע די עהרע איהנען פאָרצושטעלען דעם שעף פון אונזער פאַמיליע, דער שעף אונזערס געשעפט, ה׳ גרויס־גליק. די סוחרים פערנייגען זיך טיעף פאַר איהם.

ר אָ ז ע.

אונזער פאָטער, דער שעף, האָט זיין וואונש אויסגעדריקט, ער וויל מיט איהנען זעלבסט קאָנפערירען.

די סוחרים.

פערנייגען זיך.

מיר זענען זעהר געריהרט.

ה׳ גרויסגליק.

אָבער טאָכטער... קוקט זיך פערלעגען אום.

ר אָ ז ע

עפענט די טהיר פון מאמא׳ס צימער.

ביטע אינם קאַבינעט. די סוחרים געהען אָב אין קאַבינעט, פער־נייגענדיג זיך.

ר אָ ז ע

ווייזט אויף מאמא׳ס צימער, דער ה׳ גרויסגליק נאָך די סוחרים.

צו זיצען דאָ אינאײנעם מיט זײ און צו טרינקען אינאײ־
נעם... הער גרויסגליק! איהר פערגעסט, װער איהר זענט!

לעאָן.

װײזט זיך אין טהיר.

װאָס איז דאָס אַזעלכעס?

ראָזע.

גאָרנישט, נישט דײן געשעפט, לאָז מיך אַלײן בעװאָרגען.

שטױסט איהם אַב אין טהיר און פערשליסט הינטער איהם די טהיר...

ה׳ גרויסגליק.

שוין אויס גרויסגליק... אויס... אויס... אַלע זײן אינאײנעם...
לאָז, טאָכטער... שוין... שוין... אינאײנעם...

ראָזע.

נײן, נישט אויס גרויסגליק... איך האָב חתונה געהאַט פאַר
די גרויסגליק׳ס... פאַר די גרויסגליקס האָב איך
מײן גאַנץ פערמעגען צוזאַמענגענומען, נישט געשלאָ־
פען, נישט דערעסען... יעדערן מײן קישען אַװעקגע־
געבען פון אונטער מײן קאָפּ, יעדען מײן טעלער פון מויל
אַװעקגעגעבען, געזאַמעלט אַ גראָשען צו אַ גראָשען... אַז איך
זאָל מיט די גרויסגליק׳ס חתונה האָבען... איהר געהט און
שענקט דאָס אַלעס אַװעק... אָ, נײן... איהר שענקט דאָס
נישט אַזוי ביליג אַװעק... טײער קאָסט דער נאָמען... איהר
פערשטעהט זיך נישט דערויף. צו זאָסען. און זי, פרײלײן
גרויסגליק׳ס טאָכטער, נעמט דעם ערשטען בעסטען יונג פון
דער גאַס... אָהנע נאָך זײן פאַמיליע צו פרעגען, אָ, שע־
מען זי זיך אין װײטען האַלז אַרײן! זי, לעאָנס שװעסטער,
מיט אײנעם פון דער גאַס, אָהנע נאָך זײן פאַמיליע צו
פרעגען... אָה, אויף דעם האָב איך מיך נישט געריכט,
אויף די גרויסגליק׳ס...

ה׳ גרויסגליק.

אױפגערעגט, שרײט.

אָבער טאָכטער... איך װיל נישט מעהר די גרויסגליק׳ס...
נישט דאָ מעהר... געשטאָרבען... מיט זײ... אַלע אינאײנעם...
אַלע. מאַכט מיט די הענד. אַזוי, אַלע, אַלע, אינאײנעם זײן...

ליב.

מט אויסגעשטרעקטע האנד האלט אין איין ציינען אויף זאשען.

זי.

דאָזע.

ווערט בלייך, פערליערט זיך אבער נאר איין סעקונדע.

מאַמע, מאַמע. נעהמט דעם פאפער, וועלכער איז שיכור׳ליך אין גאַנצען

די מוטער אין האנד אריין: נאַ, פיהר דעם טאַטען אין קיך

אַריין. צו די יונגען. אהיים! די מינוט אַהיים!

ליב

ווייזט נאך איין מינוט אויף זאשען.

זי.

גרויסגליק.

אָבער, טאָכטער, בלייבען... זאָל בלייבען... אַ טיכטיגער יונג.

דאָזע.

צו די יונגען, וועלכע שטעהען נאך.

אהיים. טאפעט מיט׳ן פוס. די מינוט!

בער.

פיהרט אב ליב׳ן.

אַז מען זאָגט געהן, — געה, ברודער. געהט אב נאך ליב׳ן מיט

שפּלנעריסטע טריט.

מוטער.

די מוטער פיהרט אב דעם פאטער, וועלכער איז אַ ביסעל שיכור, אין קיך אריין, זי

שטופט איהם נאך.

צרות האָב איך פון דיר.

זאשע

פאַלט צו צום פאטער מיט אַ געוויין.

פאַפאַ!

ה׳ גרויסגליק.

אָבער, טאָכטער, בלייבען. טרייסט. בלייבן! אַלע אינאיינעם

זיין! אַלע!

דאָזע.

צום אלטען

אָבער שווער, ה׳ גרויסגליק, פּאַסט עס פאַר׳ן ה׳ גרויסגליק

ד י מ ו ט ע ר

צו גאָרקעכער, ווייזענדיג אויפ'ן ה' גרויסגליק.

מען מעג שוין זיצען מיט'ן מחותן?

ג אָ ר ק ע כ ע ר.

מען מעג שוין.

די מוטער קומט צו.

ה' ג ר ו י ס ג ל י ק

גיסט איהר אָן א גלעזיל.

ביטע.

ד י מ ו ט ע ר

מחותן, איך בעט איבער ה' גרויסגליק, אַז מיר האָבען דערלעבט, אַז גאָט האָט אונז געהאָלפען, אַז מיר זאָלען זיך מיט די גרויס-גליק'ס משדך זיין—מחותן ה' גרויסגליק. וויינט. אַז גאָט האָט אונז געהאָלפען צוזאַ נחת, אַזאַ גליק—טרינקט מיט'ן מחותן

די טהיר עפענט זיך, עס קומט אריין ראָזע.

ר אָ ז ע

וועלכע בלייבט שטעהן פון דערווייטענס מיט שרעק.

וואָס טוט זיך דאָ אַזעלכעס?

ז אָ ש ע

דערזעהט זי, כאַפּט זיך אויף.

אַה, ז'הסט דו, ראָזע!

ל י ב

כאַפּט זיך אויף מיט שרעק.

איך בין גאָרנישט שולדיג, זי. ווייזט אויף זאָשען. כ'בין גאָר-נישט שולדיג.

ה' ג ר ו י ס ג ל י ק.

בלייבענדיג זיצען, צו ראָזען. זעץ דיך, טאָכטער... דאָ אַהער מיט. אונז. גיסט איהר אָן א גלעזיל. טרינק, אַלע אינאיינעם זיין... אַלע... גוטע מענשען...

ז אָ ש ע.

מיט פרייד.

און פאַפאַ בעשטעהט אויפ'ן שידוך...

ב ע ר.

און איך... און ליב... ראָזע קוקט איהם אָן, האַקט ער אין מיט'ן, פּטליערענדיג דאָס לשון.

צופריעדען... אַ טיכטיגער יונג... זענען טיכטיגע מענשען.
ווייזט אויף דוד'ן. אַלע אינאיינעם. צו דוד'ן. גיט איהם אָן
אַ גלעזיל.

דוד

גיסט איהם אָן אַ גלעזיל.

טרינק, ליב, לחיים, נאָר זיי אַ מענש, קען דיר גוט זיין.

בער.

הלואי אויף מיר געזאָגט געוואָרען!

זאָשע.

מיר ווילען זיך דינגען די באָרקיך, וואָס איהר האָט געהאַט
דריבען, און מיר ווילען זיך אַליין מאַכן אַ שענק, סיוואָהר,
ליב?

ליב

נעהמט דאָס כוס אין האַנד צריין, וויל זאָגען לחיים, האַלט'ן לאַנג אין האַנד
און וואַגט זיך נישט.

בער

שטופּט איהם.

זאָג לחיים.

ליב

שטאַמעלט.

לחיים.

ה' גרויסגליק.

צום וואָהל, יונגער מענש! די טהיר עפענט זיך, עס קומט אריין די
מיטער.

די מוסער.

מיינע שוואיס, וואָס זעה איך? איהר דאָ מיט'ן מחותן
ה' גרויסגליק? ראָזע...

גאָרקעכער.

קום אהער, אַלטע, קום אהער, דערכאַפּ דיר אויך דאָס האַרץ.

ה' גרויסגליק.

יאָ, ביטען זי, מחותנתטע, קומען זי אויך צום טיש.

פּאַפּאַ.

שאַדט נישט... נישט קיין מורא. בעקוקט איהם. גוט... גאַנץ גוט... בעקוקט איהם פון קאָפּ ביז פיס. שענער יונגע... קומסט אין דער פאַמיליע אַריין... שאַדט נישט... גיט איהם די האַנד. זעץ דיך.

זאָשע

זעהכט... און פּאַפּאַ בעשטעהט... נישט וואָהר? האָב נישט קיין מורא, ליב, וועסט זעהן, אַלע וועלען זיך פרעהען, זעץ דיך.

בער

צו ליבן, לערנט איהם.

זעץ דיך, אַז מען האָט דיך געהייסען. זעצט איהם אַנידער.

זאָשע

צו בער'ן.

זעטצען זי זיך אויך, בער.

בער

פערגייגט זיך זעלנער־צרטיג.

דאַנק. זעצט זיך.

דוד

אויפגערוימט צו ליב'ן.

אַזוי, ברודער, קריכסט אַריין אין פאַמיליע גרויסגליקים... כוזט דאָך וויסען, ווי זיך צו האַלטען, ליב; דו ווייסט, ווער עס איז דאָס אַזעלכעס די גרויסגליקים? אונז האָט עס אָבגע-קאָסט טויזענדער, איידער מען איז אין די פאַמיליע אַריינ-געקומען... און דו אַזוי, אָהן אַ גראָשען—קריכסט דו אין דעם שמאַלצ-גרוב... האַלט דיך, ברודער... דו ווייסט, ווער עס איז אַזעלכעס די גרויסגליקים? דו ווייסט?

בער

שאַקעלט צו מיט'ן קאָפּ צו ליב'ן.

הער, וואָס מען זאָגט דיר, הער...

ה' גרויסגליק

נישט... נישט... וועט שיין גוט זיין, בין צופריעדען... זעה־

גאָרקעכער

שטעלט זיך אויף.

דאָס פריילין גרויסגליק. פערנייגט זיך.

זאָשע.

פּאַפּאַ, דער פּאַפּאַ ווייסט? איך ווער היינט פערלויבט...

ה' גרויסגליק.

נעהמט זי ארום.

איך ווייס, טאָכטער... ווייזט אויף דוד'ן. מיט זיי... גוט, טאָכטער... גוטע מענשען...

דוד גאָרקעכער

כאַפּט זיך אויף פערוואונדערט.

ווער? וואָס?

ה' גרויסגליק.

נישט מורא... גוט... איך ווייס... מיט איינעם פון אייך... גאַנץ גוט... גוטע מענשען... אַלע אינאיינעם זיין... גוטע מענשען...

זאָשע.

איז דער פּאַפּע איינשטימיג? אַזוי, ווי גליקליך איך בין! קושט דעם פּאָטער. נישט וואָהר, וועט גוט זיין... מיר וועלען זיין אַלע אינאיינעם... אַך, פּאַפּאַ! דערזעהט אין טהיר ליב'ן מיט בער'ן, וועלכע קומעןביידע צריין אָנגעטהאָן יום־טובדיג, אויסגעקעמט און אויסגעצירט. ליב זעהר פאַרזיכטיג, מיט מורא געפיהרט דורך בער'ן. אַ, ליב, ליב, קום אַריין, און דער פּאַפּאַ ווייסט שוין דער־פון... און דער פּאַפּאַ בעשטעהט... קום אַהער, קום אַהער... לויפט צו צו די טהיר, כאַפּט אָן ליב'ן ביי דער האנד און פיהרט איהם צו צום פּאָטער. זעהסט, פּאַפּאַ, דאָס איז מיין ברויטיגאַם.

בער

בעהט אויך צו, א ביסעל פון דערווייטענס מיט רעספּעקט, מיליטעריש.

איך דער קוזין.

ליב

בלאַס, ציטערט, שטאַמעלט.

איך בין גאָרנישט שולדיג... זי, וויל... ווייזט אויף זאָשקען. איך בין גאָרנישט שולדיג...

טע מענשען... איהר זענט אינאײנעם... אַזוי צוזאַמען...
דאָס איז גוט... זעהר גוט... איהר זענט גוטע מענשען....

ג אָ ר ק ע כ ע ר

א ביסעל בעטרונקען, מעהר דרייסטער.

איך וועל דעם מחותן אָפען זאָגען, מיר זענען פּראָסטע מענשען, אָט אזוי זענען מיר. איך ווייס, איהר זענט פּאַניע גרויסגליק, איהר דאַרפט נישט צו זיצען מיט מיר בײ אײן טיש. אָט ווי איך דאַרף שטעהן פאַר אײך! שטעלט זיך אויף און שטעלט זיך די האנד צום שטערן, גריסט מיליטעריש. אַזוי דאַרף איך צו שטעהן פאַר אײך. איהר זענט דאָך פּאַני גרויס-גליק, און איך בין נאָר דוד גאָרקעכער.

ה׳ ג ר ו י ס ג ל י ק.

ניין... ניין... נעהמט איהם אראָב די האנד פון שטערן. איהר זענט גוטע מענשען... גוטע מענשען... אינאײנעם זיין... אַלע, אינאײנעם זיין... אַלע... זעץ דיך... טרינק... גיבט אים א גלעזיל.

ג אָ ר ק ע כ ע ר

צופרידען, טרעהרען ווייזען זיך איהם אין די אויגען.

פּאַניע גרויסגליק... ניין... איך דאַרף דאָ נישט זיצען נעבען אײך... איך ווייס, ווער איר זענט... איך האָב בײ אײך די טישען סערווירט... בײ אײער פּאָטער, עליו השלום, אויף אײער חתונה... איך ווייס, ווער די גרויסגליק׳ס זענען... לאָזט מיך אײך קושען, פּאַניע גרויסגליק... איהר דאַרפט נישט מיט מיר דאָ צו זיצען און צו טרינקען פּאַן בראַט, איהר זענט די גרויסגליק׳ס. וויל איהם די האנד קושען.

ה׳ ג ר ו י ס ג ל י ק

ציהט אָב פון איהם די האנד.

ניין... מחותן... ניין... איהר זענט גוטע מענשען... בראַווע מענשען... הארציגע מענשען... אַוועק די גרויסגלייקס! שלעכטע מענשען... אַלע אינאײנעם זיין... אַלע... אזוי...

עס קומט אריין צולויפען זאָשקע אין יום-טוב׳דיקען אָנגעטהון, לויפט צו מיט פרייד צום פּאָטער.

גאָרקעכער.

דער מחותּן איז זעהר פּער׳מרה־שחורה׳עט, זאָל מיך דער מחותּן פאָלגען. ער נעהמט ארויס פון קרעדענס משקה מיט גלעזליך. לאָז דער מחותּן אַ ביסעל שנאַפּס נעמען... דערוואַרעמען זיך... וועט באַלד די מרה־שחורה אַוועקגעהן. גיסט זיך אן אַ גלעזיל. צום געזונד!

גרויסגליק.

בעקוקט דאָס גלעזיל.

איך דאַנקע... אָבער ווירקליך נישט געזעהן, בּעמערקט? ער טרינקט, הויסט זיך אָב די ליפּען. ניכטס בּעמערקט?

גאַרקעכער.

ניין מחותּן, מיט אַנ׳אמת, גאָרנישט.

ה׳ גרויסגליק.

וואונדערליך. ערלויב... ווינקט צו איהם, ער זאָל זיך אויך זעצען ביים טיש און גיסט איהם אָן אַ גלעזיל. נישט קיין שלעכטער... אָבער וואונדערליך?

גאָרקעכער.

הילכער זעצט זיך ביים טיש אַ ביסעל פון דערווייטענס, מיט פאָרזיכטיקייט.

זעהט דער מחותּן, איך פערשטעה עס: איינער אַליין, מען לעבט אַזוי, אָהן אַ ווייב. מיין אַלטע ווי זי איז; לחיים, לחיים! טרינקט. ווי זי איז, אָבער דאָך אויף דער עלטער... איך פערשטעה עס. לאָז דער מחותּן נאָך אַ ביסעל נעהמען, אפשר עפּעס צו צובייסען. ער זוכט אין קרעדענס. אַ וואויל שטיקעל לעקעך, לאָז דער מחותּן נעהמען.

ה׳ גרויסגליק.

איך דאַנק. עסט. זעהסט דו, דו האָסט רעכט. זיצט איינער אַליין... טעכטער יעדע בּעזונדער, זיצט איינע דרינען. חייזט אויף מיטע׳ס טהיר. זי איז בייז אויף מיר... און איהר מוטער גע־ראָטען... ווייזט זיך נישט פאַר מיר... רעדט נישט מיט מיר... געהט דורך איבער די שטוב, קאַלט, און דעם קאָפּ אַראָבּ־געבויגען... איינגעשלאָפען אַזוי אין זיך... קיינעם נישט צו־לאָזען צו זיך... קיינעם נישט זאָגען פון זיך... און דאָ נישט קיינעם... יעדען זיין וועלט, זיין צימער... איהר זענט גו־

גאָרקעכער.

אַה, איהר מיינט דאָס, וואָס די דיענסט האָט פערציילט... ניין, גאָרניסט... קיין שאָטען... איבערגערוקט די שענק... דעם שרייבשטיש גלייכגעשטעלט... נישט'ס בעמערקט... און אַ פרוי אַודאי נישטאָ.

ה' גרויסגליק.

אַזוי... אָבער דאָך... אַ שאָטען האָט געמוזט זיין... איך ווייס עס.

גאָרקעכער.

ביז יעצט אַליין דערינען געווען. ראָזע איז דרינען, ביי אונזער איידעם... גלייך געשטעלט, אַלעס... די סוחרים קומען היינט... האָב גאָרנישט בעמערקט.

ה' גרויסגליק.

וואונדערליך. און האָבען זי פילייכט אַזוי ווי טריט געהערט, אויף און אָבגעהן, דאָך קיין מענש האָבען זי נישט געזעהן, נישט וואָהר?

גאָרקעכער.

אוי, לאָז דער מחותן זיך די זאַכען פון קאָפּ אַרויסשלאָגען. איך שרעק מיך נישט פאַר די זאַכען, בין אַליין אַ חברה־קדישא־מאַן... און אויף די אַלע זאַכען האָב איך אַניעצה...

קוקט זיך אום צו קיינער געהט נישט. זעהט דער מחותן, ווען מיר האָבען נאָך דריבער די שענק געהאַט... האָב איך, מחותן, די געוואָהנהיינט געהאַט אין אַ בעזונדער שענקעלע אַ קליין ביסעלע משקה בעהאַלטען. נישט צום פערקויפען, פאַר מיר, און ווען עס איז מיר אַזוי געווען, ווי דער מחותן פערצעהלט יעצט... פאַסקודנע איבען הארצען... פלעג איך אַ לעק נעהמען. נישט פאַר שיכרות, חלילה, אַלע שוסטערס געהען באָרפוס... אַלע שענקערס זענען קיינע פיאַקעס נישט, נאָר גלאַט אַזוי, די מרה־שחורה פון זיך צו פערטרייבען. דאָס איז אַ גוטע רפואה, איך ווייס עס מחותן...

ה גרויסגליק.

אָבער האָט איהר גאָרנישט בעמערקט, אַזוי ווי עפּעס אַ שאָרך מיט אַ לאַנגען קלייד איבער דער פּאָדלאָגע?...

גרויסגליק... דאָס מאַכט דאָס פרעמדע בלוט, ווען עס קומט אין דער פאַמיליע אַריין... מאַטילדע, מאַטילדע! יאַ, די שוועגערין האָט געדאַרפט פון איהר גרוב אויפצושטעהן און צוזעהן... יאַ, נאָך איינע איז נאָך געבליבען פון די פאַמיליע... מיטע, מיטע, צו די טהיר, וואו מיטע איז, דאָס איז די לעבעדיגע מאַטילדע, די לעבעדיגע מיטע, פאַר איהר וועט איהר פעראַנטוואָרטליך זיין.

ה׳ גרויסגליק.

אָבער מיין טאָכטער האָט זיך דאָך פערשלאָסען פאַר מיר, ווייזט זיך נישט פאַר מיר...

טאַנטע.

זי האָט רעכט... דאָס איז שוין נישט מעהר גרויסגליק׳ס הויז, דאָס איז די גאָרקעכער׳ס הויז. אָב, ה׳ גרויסגליק דרעהט זיך אליין איבער׳ן צימער ארום, בעקוקט די בילדלעך, די לעמפלעך, קרעכצט אָב. א לענגערע פויזע. פון מאמא׳ס צימער קומט ארויס דער גאָרקעכער, פאטשט זיך אָב די הענד, מאַכט זיך אָב דעם ראָק, דערזעהט דעם ה׳ גרויסגליק.

גאָרקעכער.

אַך, מהותן, האָט מען אייך אויפגערוימט אַ קאַבינעט׳ל— אַ פערגעניגען אַריינצוגעהן! נו, וואָס פאַר אַרבייט געווען, איהר ווילט עס זעהן... וויל אויפעפענען די טהיר. אָט גיט נאַר אַ קוק.

ה׳ גרויסגליק.

ניין... ניין... איך דאַנק... עפענט נישט... ער דערנעהנטערט זיך צום גאָרקעכער. האָבען זי נאָר נישט דרינען בעמערקט... גאָרנישט?

גאַרקעכער.

גאָרנישט.

ה׳ גרויסגליק.

א וואונדער... עטוואָס אזעלכעס, נאַ! ווערלכעס... אַ שאָטען אויף דער וואַנד... עהנליך צו אַיינער פרוי... אָבער די פרוי האָבען זי נישט געזעהן... נישט וואָהר?

פון דעם הויז גרויסגליק׳ס, שטעהט אין נאָהנטע פערבינדונג
מיט איינעם פון זיי. ווייזט אויף לעאָנ׳ס טהיר.

ה׳ גרויסגליק —
גלייכגילטיג.

מיט זיי.

טאַנטע.

מיט זיי, פון די פאַמיליע גאָרקעכער׳ס, יאַ.

ה׳ גרויסגליק.

אַזוי, יאָ? אַ טיכטיגער יונגערמאַן, איהר׳ס אַ ברודער, פי־
לייכט? זייער אַנגענעהם.

טאַנטע.

וואָס? און דער שוואָגער ווערט גאָרנישט ערשטוינט?!
ווערט גאָרנישט... ניין... דאָס איז דאָך אונערהערט.

ה׳ גרויסגליק.

וואָרום דען? איז דאָך זעהר אַנגענעהם, פון א הר פאַמיליע...
זי איז דאָך זעהר איינע טיכטיגע פרוי... האָט דאָ אין הויז...
פאַבריק... וואָרום דען?

טאַנטע.

אָבער זי איז דאָך עטוואָס אַנדערש?

גרויסגליק.

אַ טיכטיגער יונגערמאַן?

טאַנטע.

אַזוי ווייט האַלט עס שוין... אַזוי טיעף זענען שוין די גאָר־
קעכער׳ס אריין אין דער פאַמיליע, אַז דער שוואָגער פיהלט
שוין נישט, וואָס דאָס הייסט, משדך זיין זיך מיט זיי.
גוט דערלעבט, גוט דערלעבט... אָ, גרויס־אַטער, גרויספּאַטער!
קוקט זיך אום און זוכט דאָס בילד פון גרויספאַטער. יאַ, דאָס בילד
אויך אַראָבגענומען.

גרויסגליק.

ביי מיר דרינען אין צימער הענגט עס.

טאַנטע.

וואונדערט זיך שוין נישט אפילו דער שוואָגער... נעהמט
עס גלייכגילטיג אָן. דאָס זיינע טעכטער פון די פאַמיליע

ט אַ נ ט ע.

אָ, ניין... די גאָרקעכער׳ס מוזען זיך פיהרען לויט׳ן געשמאַק
פון די גרויסגליק׳ס, ווען זיי זענען אין די פאַמיליע אַריינ-
קומען, נישט די גרויסגליק׳ס צו די גאָרקעכער׳ס... און דאָס
איז נאָך גאָרנישט, אַז זיי האַלטען זיך גאָרנישט פון דער-
ווייטענס... טיעף אין דער פאַמיליע אַריין... געהיימניספאָל.
האָב איך געהערט יעצט אַ זאַך!... איך וויל עס פערשווינען
דעם שוואָגער... האָט שוין נעבעך אַזוי אויך גענוג, פון די
זָאַט. קוקט איהם אָהן מיט בעדויערן. אונזער פאַמיליע, גאָט, ווי
גרויס די שאַנד איז... און ווי שמערצט עס דאָ, ווייזט זיך אויפ׳ן
הארץ. קען עס נאָר איינער פיהלען? אָבער נישט יעצט דערפון,
מיט גאָטעס הילף, וועט עס זיך נאָך לאָזען מאַכען... מען מוז
נאָר בעצייטענס פון דערווייטענס זיך האַלטען פון די שלעכטע
וואָרצלען.. זיי קענען, הלילה, דעם גאַנצען שטאַם אונזערן
פערדאַרבען, דעם שטאַם פון אונזער זעליגען גרויס-פאָטער.

ה׳ ג ר ו י ס ג ל י ק

שאָקעלט מיט׳ן קאָפּ.

אונזער זעליגען גרויס-פאָטער.

ט אַ נ ט ע.

נישט וואָהר?.. און קוים שטעהט מען מיט אַזעלכע אַזוי
נאָהט, מוז מען זעהר פאָרזיכטיג זיין, דאָס איז ווי סמי
וועלכעס דרינגט טיעף אין בלוט אַריין... ווייסט דער שוואָ-
גער וואָס? ניין, עס איז מיר טאַקע זעהר לייד, אָבער די
געפאַהר פאַר די פאַמיליע... איך דאַרף אויף גאָרנישט קו-
קען און דאָך עס דעם שווער זאָגען... כדי עס זאָל צייט
זיין פון שלעכטען זיך אָבצוהיטען... וואָרום די געפאַהר
איז נאָהנט. זי קוקט אויפ׳ן שוואָגער, וועלכער איז גאַנץ גלייכגילטיג.
איז דער שוואָגער גאָרנישט נייגעריג?

ה׳ ג ר ו י ס ג ל י ק.

דאָך, וואָס אַזעלכעס?

ט אַ נ ט ע.

זאָל עס דער שוואָגער ערפאַהרען... זיין טאָכטער זאָשע,

זאָל קיין אַנדערן נאָמען נישט איבערנעהמען, דאָס איז נאָר געווען מיין, דאָס איז געווען מיין גאַנץ שטרעבען, אַזוי וואָהר זאָל מיר גאָט העלפען...

ה׳ גרויסגליק.

דאַנקען גאָט, אַז איך בעדאַרף מיר שוין נישט יעצט אין די אַלע געשעפטען מישען, מיט די אַלע לייט צו טהאָן האָבען... מיט די פאַפירען... מיט די רעכנונגען... גאָט מיינער, ווי אונגליקליך איך בין געווען... אָבגעפּטרט זיך פון אַלעם... זאָלען זיי זיך דאָרט טהאָן. (ווייזט אויף לעאָנ׳ס צימער.) וואָס זיי ווילען... אַבי זיי זאָלען מיך רוהיג אין מיין צימער לאָזען... אין מיין גאָרטען מיין עפּאַציר מאַכען. אַ, דאָס איז ווירקליך געווען אַ געדערכטע זאַך... איינע זעהר טיכטיגע פרוי... די פרוי שנור, איינע טיכטיגע פרוי...

טאַנטע.

נישט וואָהר? און די פאַבריק געבעסערט... מען רעדט דערפון אין שטאָדט. (קרעכצט אָב, ארומקוקענדיג זיך.) אָבער זיך דאָ אויך אַריינגעזעצט געגען מיט די גאַנצע. (איראָניש.) „פאַמיליע", מיט „פאָטער" מיט „מוטער".

ה׳ גרויסגליק.

אָנגענעהמע לייט.

טאַנטע.

אַזוי... נו, יאָ, דאָס איז וואָהר, פּראַכטע מענשען... זיי ווייסען זייער אַרבייט... אָבער מיט זייער געשמאַק, מיט זייער האַלטען, אין קיין אַנשטענדיגע געזעלשאַפט קען מען זיך דאָך מיט דעם נישט ווייזען. זי ווי זי, אָבער די פאַמיליע... און דאַן ווי זיי האָבען דאָ דאָס צימער איינגעאָרדענט. (קוקט זיך אום.) רעסטאָראַציאָנס־אַרטיג, מיט די פאַפירענע בלומען, און די פאַלמען... און די פאַרצעלאַנענע הינד דאָ... אַזוי קליין־בירגעריש... אַך, גאָט...

ה׳ גרויסגליק.

יאָ, דאָס איז אונאָנגענעהם... אָבער... לאָזען זיי זיך מאַכען וואָס זיי ווילען אין זייער צימער... לאָזען זיי מיך נאָר צופרידען לאָזען...

ה׳ גרויסגליק

שמועסענדיג מיט דער טאַנטע.

וואָס האָסט דו געזאָגט?

ראָזע.

אין באָד אַריין... וואו אַהין פלעגט פאָהרען דער שווער מיט
די שוויגער, עליה־השלום, נאָך קאַרלסבאַד?

ה׳ גרויסגליק

רעדענדיג מיט דער טאַנטע וואַרפט אַריין אַ וואָרט.

נאָך צאָסטענדע.

ראָזע.

נאָך אָסטענדע... נו, עס איז נאָך צייט צו רעדען דערפון. די מוטער לויפט פאַרביי איבער די סצענע מיט׳ן עסען צו לעגאַנ׳ען אין צימער. נו קום, לעאָן, די מאַמע גרייט שוין צום טיש... נאָך אָסטענדע, מיר וועלען אויך פאָהרען נאָך אָסטענדע... מיט הונדערט פוד מעהר... די סוהרים קומען היינט. אַב מיט לעאָן אין זיין צימער רעדענדיג פון געשעפט.

טאַנטע.

נו, נו האָט זי פון איהם אַ מענש געמאַכט... בעשעפטיגט זיך אין פאַבריק, איז ביי אויסצאָהלען, ווייסט פון אַ בילאַנס, וואָלט דאָס דער שוואָגער געגלויבט אַמאָל?

ה׳ גרויסגליק.

עס איז מיר גאַנץ גלייך, זיי זאָלען נאָר מיך צורוה לאָזען. ווייזט אויף דער וואַנד. האָבען די בילדער אַראָבגעוואָרפען. ווייזט אויף מאַמאַ׳ס טהיר איהר בעט צוריקגעשטעלט.

טאַנטע.

אַריינגעקראָכען דאָ... גוט, אַריינגעקראָכען. נו, וואָס וויל דער שוואָגער? בערנעהמט זיך מיט׳ן געשעפט, פון אַלעס געמאַכט אַ לאַד, די חובות אויסגעצאָהלט, די פאַבריק ווייטער געלאָזט... יעצט איז דאָך כאָטש אַ שטיקעל ליכט אין שטוב דאָ... ליכטיג, אַ דינסט דאָ, נו? צום שלעכטען האָב איך דעם שוואָגער נישט צוגערעדט... דאָס היז פון אונזער זעעליגען גרויספאַטער גרויסגליק. זוכט אויף דער וואַנד דאָס בילד, קרעכצט אָב. זאָל נישט צו גרונד געהן... זאָל אין אַנדערע הענד,

ה׳ גרויסגליק.

נאָר מיך לאָזט צורוה.. טהוט איך וואָס איהר ווילט... איך קען מיך נישט אויף אַזעלכע זאַכען.

ראָזע.

זעהסט דו?

לעאָן.

אָבער איך קען דאָך אויך נישט, וואָס האָט איהר מיך איינגעשפּאַנט!

ראָזע.

איינציגוויז... איינציגוויז, לעאָן לעבען, יועסט דו זיך אויסלערנען... זעהסט, צייט דו האָסט זיך אָנגעהויבען אין געשעפט צו מישען, האָט דיר דער קאָפּ אויפגעהערט ווען צו טהאָן. זעהסט דו, ביזט שוין נישט אַזוי אויפגערעגט... ליעבליך. אַ יונגערמאַן מוז אַ בעשעפטיגונג האָבען, מוז נעבען וואָס אַרומגעהן, פערגעסט ער פון אַלע נאַרישקייטען. אבגעהאקט. האָסט דו געזעהן די לאָדזער סוחרים? נו, וואָס פאַרע בילאַנס איז היינט?

לעאָן.

מיט הונדערט פּוד מעהר ווי די פאָריגע וואָך... און די סוחרים וועלען קומען היינט, זיי האָבען די פאַבריק בעזוכט... אָבער, ראָזע... נאָך אויסלאַנד וועט מען פאָהרען, ווען עס וועט זיך נאָר אַ ביסעל שטילער מאַכען אין געשעפט?

ראָזע.

אודאי וועט מען פאָהרען, זימער, אי״ה, אין באָד אַריין, נאָך קאַרלסבאַד, וואו אַלע פאָהרען... זעהסט דו, אַז מען גיט אַכטונג אויפ׳ן געשעפט, געהט עס טאַקע בעסער. מיט הונדערט פּוד מעהר... די וואָך... וואויל... וואויל... צום שווער. און דער שווער וועט אויך מיטפאָהרען אין באָד אַריין... נישט יואָהר, שווער? מיט הונדערט פּוד מעהר. רופט אין צווייטען צימער. מאַמע, מאַמע, גרייט צום טיש, פאַר לעאָן... ביי אונז אין שטוב.

ט אַ נ ט ע.

מיט אַ געמאַכט שמייכעלע.

גלאַט אַזוי... וואָס האָב איך דאָס געוואָלט זאָגען... איז דער שוואָגער נישט אין דערהיים?...

ר אָ ז ע.

אַקצענטירענדיג.

מיין שוועֶר, ה׳ גרויסגליק, איז ביי זיך אין צימער... קום, מאַמאַ. אַבּבּעהענדיג רופט זי אריין אין צווייטען צימער. שוועֶר, שוועֶר, איהר האָט בעזוך. אין די איינגאַנגס-טהיר ווייזט זיך לעאָן, אין די הענד רעכנען-ביכער, אַ בלייפעדער אונטער׳ן אויער, פערטהאָן, אָבגעמאַטערט פון די ארבייט. אַ, לעאָן איז דאָ... ווי מ׳עד דו מוזט זיין? מאַמע, געה נאָר אין קיך אַריין, זעה, אַז דאָס עסען זאָל זיין פאַר לעאָנ׳ען, דו מוזט דאָך הונגעריג זיין... פון מיטאָג אָן גאָרנישט אין מו׳ל געהאַט. ווישט איהם אָב מיט׳ן טיכעל דעם שווייס פון שטערן. אַך, ווי פערשוויצט דו ביזט... האָסט נעבעך געמוזט האָבען אַ שווערע אַרבייט מיט די אַרבייטער׳ס ביים אויסצאָהלען, הע?

ל ע אָ ן.

קרימט זיך.

וואָס האָט עטץ מיר אַיינגעשפאַנט אין אַ פאַבריק, אַז איך זאָל מיט אַרבייטער צו טהאָן האָבען? וואָס ווילט עטץ פון מיר? ווארפט די ביכער אויפ׳ן טיש.

ר אָ ז ע.

נו, נו, קינד-לעבען... נישט אויפגערעגט... ווער דען זאָל זיין ביים אויסצאָהלן? ווער דען זאָל זיך מישען אין געשעפט, אַז נישט דו? זעה, דער פאָטער. ווייזט אויף ה׳ גרויס-גליק, וועלכער קומט ארויס פון זיין צימער. קען זיך דאָך נישט מישען אין געשעפט. דער שוער אויף זיינע יאָהרען, און קיינמאָל נישט מיט דעם צו טהאָן געהאַט... דו ביזט דאָך דער איינציגער זוהן... דער איינציגער מאַנספערזאָן אין הויז. צום שוער. נישט וואָהר, שוועֶר, דער שוועֶר קען זיך דאָך נישט מישען אין געשעפט... פערשטעהט זיך דאָך נישט אויף אַזעלכע זאַכען.

זיך אַב די הענד. אַזעלכעס נישט געווען. דערזעהט די טאַנטע, ווערט פערשעמט, לאָזט אַראַב דעם קאָפּ. אַ שענעם גוטען אָבענד, בעל־הבית׳טע לעבען, זאָל איך אַריינרופען מיין טאָכטער? רופט: ראָזע, געסט זענען געקומען.

ט אַ נ ט ע.

ניין, מען דאַרף נישט. אַהאַ, נו, פאַני גאָרקעכערין, ווי פיהלט איהר זיך דאָ? בעסער ווי אין דער שענק, נישט וואָהר?

ר אָ ז ע׳ ס מ ו ט ע ר.

מיט אַ געלעכטעריל

אָ, געלויבט צו גאָט, מיין טאָכטער. ראָזע ווייזט זיך אין טהיר, די טאַנטע בעמערקט זי נישט.

ט אַ נ ט ע.

פיהלט זיך דאָ ווי אין דער הייט, די גאָרקעכער׳ס. ס׳שאַרט׳ס... ס׳קעהרט... אַלעבען זיך דערלעבט די גרויסגליק׳ס.

ר אָ ז ע׳ ס מ ו ט ע ר.

מיט אַ געלעכטעריל.

הם... הם... זי זאָלען מיר געזונד און שטאַרק זיין... מיין טאָכטער... ווייזט אויף ראָזען אין טהיר, לויפט אַב אין קיך־צימער מיט אַ שמייכעלע.

ט אַ נ ט ע.

דערזעהט ראָזען.

אַ, אַגוטען אָבענד!

ר אָ ז ע.

גוט יאָהר. צו די מוטער ביים טהיר. מאַמע, מאַמע, בלייב, נישט־קשה, די גאָרקעכער׳ס פיהלען זיך גאַנץ גוט אין גרויסגליק׳ס הויז... זיי האָבען גאַנץ גוט בעצאָהלט דערפאַר... צו די טאַנטע. און זי, דאַכט זיך, האָבען אויך נישט צוגעלעגט צו די גאָרקעכער׳ס... איהנ׳ס חלק געקריגען אויסגעצאָהלט, פון געשעפט אַרויס מיט פּראָצענט... און פאַר׳ן שדכנות אויך... אַ גוטען ביין אָבגעלעקט פון די גאָרקעכער׳ס, הע, נישט וואָהר?... זיי האָבען זיך נישט צו קלאָגען אויף די גאָרקעכער׳ס...

טאַנטע

קומט אריין אין שטוב, קוקט זיך אום, דערקענט נישט דאָס צימער.

האָבען זיי זיך דאָ אַריינגעצויגען... האָבען זיי זיך דאָ אויסגעשפרייט, ה־מ־מ־ם... זעהט נאָר אַמאָל, ווי זיי האָבען דאָ געמאַכט?

זאָשע

דערזעהט די טאנטע, מיט פרייד לויפט צו צו איהר.

ווייסט די טאַנטע, איך האָב די טאַנטע עפּעס וואָס צו זאָגען.

טאַנטע

ארומקוקענדיק זיך אין צימער.

וואָס אַזוינס, אַזעלכעס?

זאָשע.

לאָז מיר די טאַנטע גראַטולירען, איך ווער היינט אַ כלה.

טאַנטע.

אַ כלה, אַזוי? מיט וועם דאָס?

זאָשע.

איך ווער היינט אַ כלה. מיט איינעם... איך וועל די טאַנטע נישט זאָגען, עס איז אַ סוד... באַלד, באַלד וועט עס די טאַנטע געוואָהר ווערען. קען זיך אבער נישט איינהאלטען. ווייסט די טאַנטע מיט וועם? מיט איינעם פון זייערע.

טאַנטע.

פערוואונדערט

אַזוי, מיט וועמען דאָס?

זאָשע.

איך וועל די טאַנטע נישט זאָגען. לויפט ארויס.

טאַנטע.

אַזוי האַלט עס שוין גאָר! אַריינגעקראָכען... אַריינגעקראָכען אין דער משפחה, הייסט עס, אָ־וואַ, מיטביידע פיס, ווי מען זאָגט דאָס.

ראָזע'ס מוטער.

געהט ארויס פון מאמא'ס צימער, מאכט פון זיך דעם שטויב אב.

אַ ביסעל אַרבייט דאָ דרינען געווען, אַ ביסעל שטויב! קלאפט

ליב

מיט שרעק.

אָ, ניין, נאָך נישט יעצט... שפעטער... שפעטער, איך האָב מורא...

בער.

שווייג, אַז מען זאָגט דיר, אַז דו זאָלסט קיין מורא האָבען— האָב קיין מורא.

זאָשע.

אָבער געהט'ס יעצט אַהיים, טהוט זיך איבער די שבת'דיגע אָנצוגען, און קומט'ס אַהער, באַלד אַהער. איך וועל מיך אויך שוין אָנטהאָן, און ווען זיי וועלען דאָ אַלע אַרום זיצען ביים טיש, וועלען מיר פלוצלונג אַריינקומען און מיר וועלען זיך פאַר חתן־כלה פאָרשטעלען, וועסט זעהן ווי זיי וועלען זיך פרעהען. געהט, טהוט אייך שען אָן, ס'האָט געהערט?

בער.

געהערט, פריילין, אַלעס זיין אין אָרדנונג.

זאָשע.

נו, געהט'ס פלינקער... איך געה מיך אויך איבערטהאָן...

בער

צו ליב'ן.

קום, ברודער... אַלעס זיין אין אָרדנונג. געהען אָב, טרעפען זיך אין טהיר מיט די

טאַנטע

וועלכע איז פיין אָנגעצויגען, קוקט דורך א פענסנע אויף די יונגען מיט אָבשיי.

אויך דאָ, שוין דאָ.

די יונגען

טרעטען אָב פאַר איהר, פערנייגען זיך און לאָזען זי אריין.

בער

מיט רעספעקט פערנייגט זיך.

שענעם גוטען אָבענד, מאַדאַם. שטופט ליב'ן. האָב דרך־ארץ פאַר אַ מענש, זאָג גוטען אָבענד. געהן אָב.

ל י ב

פערשעמט.

לאָז דאָס פרײלײן נישט שפּעטען.

ז אָ ש ע.

גאָרנישט אויף קיין געלעכטער, אַנ׳אמת, מיר זענען דאָך שוין חתן־כלה.. אָט גײה איך זיי שוין אַריין זאָגען.

ב ע ר

קלאַפּט איהם אויפ׳ן פּלייצע.

אַז מען זאָגט דיר, גלויב, ברודער.

ל י ב

מיט שרעק.

אָ, ניין, ניין! לאָז דאָס פרײלײן נישט זאָגען. געדענקען זי אין גאָט, ראָזע וועט בייז זיין.

ז אָ ש ע.

ניין, פאַרוואָס זאָל זי בייז זיין? דו ביזט דאָך איהר קוזין, און איך בין דאָך איהר שוועגערין.

ל י ב.

אָבער דאָך... גרויסגליק׳ס טאָכטער.

ז אָ ש ע.

גייה שוין... עס מאַכט נישט אויס... און לעאָן איז דאָך אויך מיין ברודער, און ראָזע איז דאָך דיין קוזינע.

ב ע ר.

אונזער קוזינע.

ל י ב.

ראָזע איז עפּעס אַנדערש.

ז אַ ש ע.

גייה, עס איז נישט קיין חלוק... אַלעס איינס...

ב ע ר.

נישט קיין חלוק, זאָגט מען דיר... אַלעס איינס...

ז אָ ש ע.

אָט גייה איך שוין אַריין צו איהר, איך וועל עס איהר זאָגען, וועסט זעהען ווי זי וועט זיך פרעהען...

אָשע.

זי איז אַריינגעגאַנגען.

וואַנדע.

קום, לאָז מען הערען וואָס דרינען טהוט זיך. געהען צו דער טהיר, האָרכען זיך איין.

זאָשע.

גאָרנישט, זיי שאַרן די פּאָדלאָגע.

וואַנדע.

און זיי האָבען פאַר גאָרנישט קיין מורא. עפענט איהר א שפּאַלט. און זעה, ליכטיג איז דרינען... זי פערברייטערט די שפּאַלט און קוקט אַריין.

בער

פיהרט צריין ליב'ן.

קום אַריין, ברודער, האָב קיין מורא. אַז מען האָט דיך גע-הייסען אַריינקומען, פרעג נאָך קיינעם.

ליב

מיט שרעק.

ראָזע נישט דאָ?

בער.

דו האָב קיין מורא. דערזעהט דאָס פריילין זאָשע, פערנייגט זיך שען, שענעם גוטען אָבענד, פריילין. ווייזט אויף ליב'ן. ער האָט מורא.

ליב

מיט שרעק ארומקוקענדיג זיך.

ראָזע נישט דאָ?

בער.

נישט דאָ, נישט דאָ!

זאָשע.

פאַרוואָס האָסט דו מורא, ליב? האָב קיין מורא, מען וועט זיי נאָך היינט זאָגען, אַז מיר זענען חתן־כלה.

בער.

הערסט, וואָס מען זאָגט דיר? קלאַפּט אויפ'ן פּלייצע. האָב קיין מורא, מיר זענען דאָ.

מוטער.

טאָכטער לעבען, איך וואָלט דיך אויך געראָטען... מיט יענע „לייט" לאָז געמאַך...

פּאָטער.

שווייג, שווייג, זי ווייסט בעסער וואָס זי האָט צו טהאָן.

ראָזע

נעהמט איין דעם שווער.

שווער, עס איז דאָך נאָר אַ אײנרעדעניש, פאַרוואָס האָט עטץ דען מורא? די ווי הנוגג איז אַזוי לאַנג לעער געשטאַנען.. צופיל צימערן פאַר לעבעדיגע, האָבען זיך די טוידטע דערווייל אַריינגעצויגען... מען דאַרף די צימערן פאַר די לעבעדיגע צו האָבען... שווער, אָבער עס איז דאָך נור אַ אײנרעדעניש. אָט אַזוי, לאָז דער שווער דאָ זיצען. זעצט דעם שווער אנידער אויף א שטול. און איך וועל מיר דאָ אַריינגעהן. געהט צריין אין מאמא'ס צימער.

ראָזע

עפענט די טהירען פון מאמא'ס צימער ברייט, אלע ספרינגען אָפּ, פון דרינען שיינט גרויס ליכט.

זעהט'ס, און דאָ איז אויך דער עלעקטריק אַריינגעדרונגען. געהט אריין. אַה, ווי פאַרשטויבט דאָ איז!

ה' גרויסגליק

נעהמט צוזאמען די אלטע בילדער.

מיר איז גאַנץ גלייך, טהוט וואָס איהר ווילט... לאָזט מיך צו-רוה. געהט פלינק אָב מיט די בילדער צו זיך אין צימער.

ראָזע.

קומט צוריק ארויס.

אַך, איז דרינען שטויב, שפינוועבס אָנגעוואַקסען! גאַנצע פוהרען, גאָרנישט ריין צו דערוואַשען. מאַמע, רוף אַריין דעם לאָקיי, די דינסטען, און קום מיט אַריין מיטהעלפען. ווער דאָ זיין אַרבייס... טאַקע קום אויך מיט. די עלטערן מיט די דינסטען אָב נאָך ראָזען מיט בערשטען און האנדטיכער אין מאַמא'ס צימער.

עס-צימער אויף טהע פערבעטען. עס זענען דאָ גרויסע לייט, האַנדלען אין די טויזענדער, און דער אָבנאהם אויף אַ גאַנץ יאָהר.

ה׳ גרויסגליק.

ניין, טאָכטער, פערזאָרג דאָך ליעבער דאָס אַליין... נעהם צו לעאָנ׳ען... איך קאָן נישט רעדען מיט זיי...

ראָזע.

אָבער שווער... פאַר׳ן שווער, פאַר׳ן ה׳ גרויסגליק וועלען זיי דאָך מעהר דרך-ארץ האָבען... מעהר צוטרויען... איבעריגענס איז דאָך לעאָן היינט אין פאַבריק... ביים אויסצאָהלען... און דאָ איז שוין אַזוי שפעט, מען מוז דאָך צואיילען, און דאָס קאַבינעט? איז שוין דאָס קאַבינעט אין אָרדנונג? מאַמע, מאַמע, רוף אַריין די דינסט... עס מוז דאָך אַנשטענדיג אויסזעהן... שוועגערינס, פ׳ייליין וואַנדע... זאָשע, וואָרום העלפט איהר מיר דען נישט צו... ביטע, ביטע העלפען זי דאָך מיר... צו די דינסט אין טהיר. איז דאָס קאַבינעט אין אָרדנונג?

דינסט

ווייזט אויף מאמא׳ס צימער.

מען קען דאָך דרינען נישט אַריינגעהן.

ראָזע.

פאַרוואָס קען מען דען נישט אַריינגעהן?

ינסט.

דאָס פריילין זאָגט... איך ווייס... איך האָב מורא...

וואַנדע.

אָבער שוועגערין... ווייזט אויף די טהיר.

ראָזע.

נאַרישקייטען, פאַרוואָס האָט איהר דען מורא? וועט עטץ זעהען וועל איך אַריינגעהן אין צימער און וועל גאָרנישט קיין מורא האָבען. זי געהט אַהין צו דער טהיר, אַלע קוקען איהר נאָך מיט שרעק און נייגעריגקייט,

ה׳ גרויסגליק.

אָבער טאָכטער... דאָס קען דאָך נישט זיין... דאָרט אַהין... טאָכטער, וואָס טהוסט דו?

שווייג. צו די דינסט, וועלכע ווישט אויס דאָס בילד פון רבי נתנ׳ען, מיט איהרע גוי׳שקע הענד דעם רבי׳ס בילד. צו די טאָכטער, טאָכטער, דעם רבי׳ס בילד!

ר אָ ז ע.

נעהמט דאָס האנדטוך פון די דינסט און ווישט אליין אויס דאָס בילד זעהר פאָרזיכטיג,

מ ו ט ע ר.

קרעכצט.

גרויסע רבנים, גרויסע רבנים, זייער זכות זאָל אונז ביישטעהן.

פ אָ ט ע ר.

צום מחותן.

מיר ווייסען, ווער רבי נתן איז געווען. אַ גרויסער רב, אַ גרויסע רב. צו זאָשקען און וואנדען, וועלכע קוקען איהם פערוואונדערט אָן. די פערד האָבען אידען אויסגעשפאַנט און... אַ גרויסער רב געווען... אַ גרויסער רב געווען. צום ה׳ גרויסגליק. מיר ווייסען, מחותן.

ר אָ ז ע.

אנהענגענדיג די בילדלעך.

דער שווער וועט זעהן, ווען אַלעס וועט פאַרטיג ווערען, ווי שען דאָ וועט זיך מאַכען... עס וועט זיין אַ פערגעניגען אריינצוקומען. היינט האָבען מיר דאָך בעזוך... די סוחרים פון לאָדז קומען היינט אין אָבענד ענדיגען דעם קאָנטראַקט אויף אַ יאָהר טראַנספּאָרט, וועט דער שווער זיין דערביי?

ה׳ ג ר ו י ס ג ל י ק

נעהמט צוזאמען די אלטע בילדער. וויל זיי צריינטראָגען צו זיך אין צימער.

אָ, ניין... אָ, ניין, מאַך דו אַליין אָב מיט זיי... לאָז לעאָן זיין דערביי... איך קען מיך נישט אויף אַזעלכע זאַכען.

ר אָ ז ע

ביי דער ארבייט.

עס מאַכט נישט אויס... איך וועל שוין רעדען מיט זיי, נור דער שווער מוז דאָך זיין דערביי... עס וועט מעהר פער־גינפטיגער אויסזעהן, זיי וועלען מעהר צוטרויען האָבען, און די שוועגערין וואַנדע וועט דאָך אַזוי גוט זיין פיאַנאָ שפּיעלען פאַר די קויפלייטע, ווען מיר וועלען זיי דאָ אין

קריכט ארויף אויף א סטול, נעהמט אראָב איינינע פאמיליען-פאָרטרעטען, אלטע דאמען און הערען. אַך, ווי פיעל ווערעם... גאָט ווייסט, ווי לאַנג דאָס איז שוין נישט געריינינגט געוואָרען. מאַמע, מאַמע, רוף אַריין די דינסט מיט'ן האַנדטוך...

ה' גרויסגליק.

הויבט אויף די בילדער.

אָבער מאַדאַם, טאָכטער, עס איז דאָך אונערהערט... די פאַמיליען-בילדער!

ראָזע.

אָבער שווער-לעבען, זיי מאַכען דאָך ווערעמדיג דאָס גאַנצע צימער... און עס איז דאָך נישט דעם זיידענס רבי נתן'ס בילד... ווייזט דעם שווער א בילדעל פון גלאָז. אָט דאָס וועט קומען אויף דעם אָרט, דאָס גלעזערנע לאַנדשאַפט מיט די דייטשע בוכשטאַבען. לאָז נאָר דער שווער זעהן, ווי שען עס וועט אויסזעהן... האַנד-אַרבייט... דאָ וועט נאָך בעפוצט ווערען מיט דעם פאָכער אַזוי אויף דער זייט, און אויף דער זייט... די דינסט קומט אריין מיט'ן האנדטוך. גוט אויסווישען... גוט... ווער ווייסט, ווי לאַנג שוין עס איז נישט געריינינגט געוואָרען. צום שווער. זעהט, שווער, וועט שען זיין?

ה' גרויסגליק:

איך ווייס נישט, טאָכטער, קען מיך נישט אויף דעם.

פאָטער:

דער מחותן קען זיך פערלאָזען: זי האָט שוין איינמאָל אַ גוסט ווייזט אויף דעם לאַנדשאַפט. מעג זיך דער מחותן צוקוקען צו דעם. האָט עס ביי אונז פערפאַלען געלאָזט אַ גאַסט פאַר דריי נאַכט-לעגער.

ה' גרויסגליק.

קען שוין זיין... קען שוין זיין...

ראָזע.

צום פאָטער.

וועסט אפשר, טאַטע, טהע טרינקען?

מוטער.

ציהט דעם פאָטער ביים אַרבעל.

ז אָ ש ע.

איך ווייס נישט. צו ראָזען. וועט זיך דער עלעקטריק שוין ברענען?

מ ו ט ע ר

צו זאָשען.

אַז ער האָט אויף וועמען די האַנד אַרויפגעלעגט, איז ער געבענשט געוואָרען אויפ'ן גאַנצען לעבען—ווער עס האָט זיין ראָק אָנגעריהרט...

ר אָ ז ע.

אונזער זיידע.

ז אָ ש ע.

איך וועל אַרויסגעהן זעהען, אויב עס לייכט זיך שוין. לויפט ארויס, אין אַ קליינע ווילע צינדען זיך אָן אלע לאָמפּאַנען, זאָשקע קומט אריינצולויפען. דער עלעקטריק... פון די איבריגע צימערען קומען ארויס דער הער גרויסגליק, וואַנדע מיט די ווערטער אויף די ליפּען. דער עלעקטריק האָט זיך ביי אונז אָנגעצונדען. דערזעהען פערשיעדענע קאָליערטע לאָמפּאַנען, ווערען ערשטוינט.

פ אָ ט ע ר

פון דערווייטענס צו ה' גרויסגליק.

זעהט, פאַניע גרוי... נו, מחותן, מיין טאָכטער ווייסט ווי איינצוואָרדענען אַ סאַלאָן, הע. מיר האָבען פאַר גרויסע הער־שאַפטען...

ר אָ ז ע.

טאַטע, ווע‍סט אפשר טהע טרינקען? דאָס ווייב צופּט איהם ביים ארבעל, צום שווער. אַך, דער שווער! גוטען אָבענד. וועט יעצט ליכטיג זיין אין הויז, נישט וואָהר?

ה' ג ר ו י ס ג ל י ק.

אָבער... אַזוי שרייענד... אַזוי פיעל קאָליערען...

ר אָ ז ע.

איז דאָך שענער, נישט וואָהר, זאָשקע?... צו וואַנדען. נישט וואָהר, שוויגערין? אַזוי. ווייזט אויף די וואַנד. און דאָ וועלען נאָך קומען אַנדערע בילדלעך, נישט די מיט אַלטע רעמען.

(יחוס 5.)

ראָזע.

אָבער שווייגט'ס...

מוטער

צום דעם פאָטער ביים ארבעל.

שווייג...

זאָשע

תייזט אויפ'ן אָרון.

און יעצט, שוועגערין, וועט מען דאָס אַרויסשטעלען. ריהרט אָן דעם אָרון.

פאָטער, מוטער

מיט שרעק צו זאָשען.

חלילה, דער רבי, רב נתנ'לס אָרון-הקודש, ביי וועלכען ער האָט געדאַוועגט.

זאָשע.

אָבער יעצט דאַוועגט דאָך שוין קיינער נישט דערביי.

מוטער

מיט עהרענהאַפט צו זאָשע'ן.

זיין זכות שטעהט אונז ביי, פריילין... אַ גרויסער צדיק געוועזן. אָהן-הילפיג. ראָזע.

ראָזע

צו זאָשען.

ניין, שוועגערין, דאָס איז דעם זיידענ'ס אָרון-הקודש. דאָס וועט מען נישט אַרויסשטעלען.

פאָטער

צו זאָשען.

אַ גרויסער צדיק געוועזן, פריילין. מיר ווייסען, ווער ר' נתן איז געוועזן. אידען האָבען זיינע פערד אויסגעשפאַנט און זיין וואָגען זיך איינגעשפאַנט, ווען ער איז אין שטאָדט אַריינגעקומען. מיר ווייסען, ווער ר' נתן איז געוועזן.

זאָשע.

וואָס איז ער געוועזן, אַ רב אַזעלכער? יאָ?

מוטער.

אַ גרויסער צדיק, אַ גרויסער. זיין זכות זאָל אונז ביישטעהן-

זאָשקע.

אַזוי, לאָז יעצט די שוועגערין ביים שפּיגעל הייסען אַרומ־מאַכען. קוקט זיך אוס. אַך, ווי די שטוב זעהט יעצט אויס. פּאַטשט זיך אין די הענד. גאָרנישט צו דערקענען. וואַנדע, מי־טע וועלען דאָס דערזעהען?

פּאָטער

צו זאָשקען.

וועט שען זיין... האַ... ווייזט אויף די טאָכטער. קען זיך אויף אַזעלכע זאַכען... ווי, געדענקסט דו, ראָזע, מען האָט גע־זעהען אין די גרויסע שטאָדט דעם גרויסען רעסטאָראַן— אַלערהאַנד קאָלירען, רויט, בלאָה, גרין. צו ראָזען. וועסט דו אויך אַזוי לאָזען מאַכען? ראָזע ענטפערט נישט.

מוטער.

מען וועט דיר שוין שפּעטער פערצעהלען; אַז עס וועט פאַרטיג זיין, וועסט דו זעהען.

פּאָטער.

האָב נישט קיין מורא, איך קען מיך אויף די זאַכען, בין פערציג יאָהר אַ רעסטאָראַטאָר געווען... נישט איינמאָל האָב איך אַזעלכע לאַמטערן אויפגעהאַנגען פאַר אונזער רעסטאָ־ראַן, ווען די ערלה, ווען דער נגיד האָט ביי אונז חתונה געמאַכט. איך בין עקסטרע נאָך וואַרשע געפאָהרען נאָך פייערווערק.

ראָזע.

טאַטע, אַריין... מאַמע, אַריין... איהר האָט נישט אייער צי־מער? וואָס דרעהט איהר זיך דאָ אַרום און פּלוידערט?

פּאָטער.

באַלד, ראָזע־לעבען, איך וויל נאָר זעהן ווי דער עלעקטריק וועט זיך אָנצינדען, ווי דאָס וועט אָנהייבען צו לייכטען.

דריטער אַקט.

דאָס זעלבע צימער ווי אין ערשטען אַקט, עס איז געגען אָבענד. די שטוב ביי ר׳ אָשר גרויס־גליק איז אַנדערש צוגערוימט, בעשטעלט מיט נייע מעבעל. ביליגע וויענער סעצעסיע, וועלכע פּאַסען נישט צו מיט דעם גאַנצען שניט פון די שטוב. אַ טעכניק ציהט אַריין עלעקטרישע דראָ־טען, און פערשידענע קיילעכדיקע לאָמפּאַנען און לאָמפּען און טונקעלען, וועלכע זענען צעוואָרפען איבער׳ן צימער אין פערשידענע קאָלירען אָהן געשמאַק, רעקלאַמענמעסיג. נעבען איהם ראָזע, וועלכע ווייזט איהם, וועלכע לאָמפּאַנען אַנצוהעפטען, איהר העלפט מיט זאָשקע, נאָך זיי איהר פאָטער און מוטער.

פּאָטער

לויפט פאַראויס, רוקט אַרויס אַ שטול פאַר ר' אָשר'ן, מאַכט גלייך דאָס טישטעך קעלנער־מעסיג.

מאַכט'ס פּלאַץ, מאַכט'ס פּלאַץ, פאַר ר' אָשר'ן...

ה' גרויסגליק

זעצט זיך זעהר לאַנגזאַם אַנידער. פערלעגט די הענד. דער גאַרקעכער שטעלט זיך פאַר איהם ברייט איהם צו בעדיענען, די גאַרקעכערין נאָך איהם, האַלט זיך פון דערווייטענס.

ה' גרויסגליק

זעהר געריהרט.

און וואו איז מיין זוהן לעאָן?

גאָרקעכער.

לעאָן... לעאָן... באַלד, הער גרויסגליק, באַלד. לעאָן... לויפט אַרויס, נאָך איהם זיין ווייב.

ה' גרויסגליק

דערזעהט זיינע טעכטער.

אַך, מיינע טעכטער. קרעכצט. קומט'ס אהער צו מיר, מיינע טעכטער. וואַנדע און זאָשע געהן צו צו איהם, ראָזע פיהרט אַריין לעאָנ'ען, וועלכער בלייבט שטעהן ביי די טהיר, גרויסגליק דערזעהט איהם, שפּרייט אויס די הענט מיט אַ פּאַטאָס. קום, מיין זוהן, אין דיין פּאָטער'ס אָרימס.

לעאָן.

פּאַפּאַ. חיל זיך מארפען אין זיינע אָרימ'ס, בלייבט אָבער צוריק מיט טרעהרען. פאַרוואָס איז פּאַפּאַ אַהערגעקומען? פאַרוואָס? לויפט אַרויס מיט געוויין פון שטוב.

ראָזע

מיט אַ געמאַכט געלעכטערעל.

זעהט איהר, שוער... שטענדיג האָט מען מיט איהם אַזוי צו טהאָן... אַ איינגעשפּאַרט קינד איז דער לעאָן... איך ברענג איהם באַלד אַריין. לויפט אַרויס נאָכ'ן.

זאָשע.

אַז נישט וועל איך זי קושען, זי זענען שוין מיין התן. די־מיידען לאַכען.

וואַנדע

מיט אַ געלעכטער.

זאָשקע, זאָשקע.

ליב

מיט אַנ׳אַראָבגעלאָזטען קאָפּ.

לאָז זי.

זאָשע.

לאָז זי, לאָז זי. פאַלט אַרויף אויפ׳ן און קושט איהם אויס די באַקען. לאָז זי. קושט איהם. לאָז זי.

וואַנדע

ציהט אַוועק זאָשען.

זאָשקע, בעזין דיך.

בער

צו וואַנדען מיט קוראַזש.

זי האָט זעהר רעכט... פערגעסט זיך, כאַפּט אַן וואַנדען ביי די האַנד, שטעקט אויס זיין באַק. קושען זי אויך.

וואַנדע

גיט איהם אַ קוק אַן שטרענג, דער יונג ווערט פערווירט, לאָזט אראָב דעם קאָפּ. רוקט זי אָב אין אַ זייט. פון דער צווייטער שטוב הערט זיך אַ וואָרע, טריט קומען אָן.

זאָשע, געדענק, מען געהט...

עס עפענט זיך אויף די טיר, עס קומט אריין ר׳ אָשר גרויסגליק, ראָזע פאַר איהם. מען זעהט אין די טהיר, ווי זי קושט דעם שווער די האַנד. איהר פאָטער און מוטער אין יום־טוב׳דיגען אָנגעטהאָן געהען מיט רעספּעקט נאָך איהם פון דערהויינענס. ליב און בער גיבען זיך מיט שרעק אַ כאַפּ צוריק, שטעלען זיך אין אַ זייט ביי די טיר, פערקנעפּלען זיך די רעק.

ראָזע

פאַר׳ן שווער.

לאָז דער שווער ערלויבען... לעאָן וועט באַלד אַריינקומען...
איך געה שוין נאָך איהם, שווער. לויפט אַרויס.

ז אָ ש ע

צו ליב'ן.

נו גוט, זענען מיר שוין חתן כלה. שוין... אָבגעמאַכט...
נו, נעמען זי פון מיר דאָס פינגעריל און גיבען זי מיר
איהנ׳ס קיטעל. גיבט איהם איהר פינגעריל.

װ ו אַ נ ד ע.

זאָשע!

ז אָ ש ע.

הער אויף. עס געפעלט דיר נישט, געה אַרויס! ייאָגדע לאַכט.
אַנו, נעהמען זי דאָס פינגעריל. שטופּט עס איהם אין האַנד.

ב ע ר

שטופּט ליב'ן.

נעהם עס צו. ליב נעהמט צו דאָס רינגעלע.

ז אָ ש ע.

און יעצט גיבען זי מיר איהנ׳ס קיטעל פון זייגעריל. ליב ווייגערט
זיך. און פאַרוואָס ווילען זי עס מיר נישט געבען? זי האָבען עס
פון אַ כלה, יאָ, דורך דעם ווילען זי עס מיר נישט געבען?

ל י ב

שאָקעלט מיט׳ן קאָפּ אויף ניין.

איך האָב עס נישט פון קיין כלה.

ז אָ ש ע.

און פאַרוואָס ווילען זי עס מיר נישט געבען? ליב נעהמט אראָב
דאָס קיטעל פון ...גער און גיט איהר.

ז אָ ש ע

בעהאַלט דאָס קיטעל.

זענען מיר שוין חתן־כלה... און יעצט גיבען זי מיר אַ קוש.

די יונגען פּלאַצען ארויס מיט אַ געלעכטער.

װ ו אַ נ ד ע.

הער אויף.

ב ע ר

שטופּט ליב'ן.

קוש זי. מיט אַ געלעכטער. מיר וואָלט זי נישט געדאַרפט זאָגען
צוויי מאָל.

װאַנדע

מיט געלעכטער.

הער אויף. ליב שעמט זיך, לאָזט אַראָב דעם קאָפּ.

זאָשע

מיט פרייד.

זעה, װי ער שעמט זיך... איך האָב׳ן ליעב... נו זאָגט, װעלכע פון אונז ביידע װאָלטען זי פאַר אַ כּלה געװאָלט! זאָגט, שעמט אייך נישט... ליב פארשעמט זיך.

בער

שמיאלע.

ער װאָלט ביידע געװאָלט. געלעכטער.

זאָשע.

נ׳ר װאָלט ביידע געװאָלס, ניין... ביידע נישט, נאָר איינע... מיך װילט איהר פאַר אַ כּלה, זאָגט, יאָ?

װאַנדע.

זאָשע, הער אויף.

זאָשע.

יאָ, מיך װילט איהר פאַר אַ כּלה, שעמט אייך נישט. הייבט איהם אויף דעם קאָפּ און קוקט איהם אין די אויגען. אַנו, זאָגט, איך געפעל אייך פאַר אַ כּלה?

ליב

מיט אַ פארשעמטען געלעכטער.

פאַרװאָס נישט.

זאָשע.

גוט, װער איך אייער כּלה... װען װעט זיין די תּנאים?

װאַנדע.

משוגענע זאָשע, הער אויף, װאָרום איך געה אַרויס.

זאָשע.

פאַרװאָס נישט, ער געפעלט מיר. גיב נאָר אַ קוק װי ער שעמט זיך, װי ער רויטעלט זיך... װי ער שמייכעלט... איך װאָלט איהם די אויגען אויסגעקושט...

װאַנדע.

אָבער זאָשע!

זאָשע.

איך אויף שבועות אַכטצעהן יאָהר, כלעבען.—טויזט. און אַ כלה האָבען זי שוין, יאָ?

ליב

שמייכעלט, ענטפערט ניסט.

זאָשע

צו בער'ן, ווייזט אויף ליב'ן.

ער האָט שוין אַ כלה, יאָ?

בער

קלאַפּט זיך מיט'ן האַנד אין כאַלעווע.

נישט איינע. געלעכטער.

זאָשע.

כאַ, כאַ, כאַ! זעה, וואַנדע, ווי ער שעמט זיך, ווי ער בע־האַלט די אויגען צו ד'ערד, כאַ, כאַ, כאַ! צו ליב'ן. קומט'ס אַהער, זעצט אייך דאָ אַהער, מיט אונז, ביים טיש.

בער

צו ליב'ן

קום, לאָזען מיר זיך אַנידערזעצען. זעצען זיך נעבען טיש אַבי־סעל אָבגערוקט.

זאָשע

רוקט זיך נעהנטער צו ליב'ן.

וואָס פאַר איינע איז איהנ'ס כלה, א בראָנעטקע צי אַ שאַטינ־קע? און וואָס גוסטירן זי, אין אַ בראָנעטקע, צי אין אַ שאַ־טינקע? העַ? ליב שמייכעלט, ענטפערט נישט. צו בער'ן. העַ, און וואָס פאַרע גוסטירט ער, אין אַ בראָנעטקע, צי אין אַ שאַטינקע?

בער.

ער גוסטירט אין אַלע. געלעכטער.

זאָשע

צו ליב'ן.

אַנו, זאָגען זי, איך בין אַ שען מיידעל? ווייזט אויף וואַנדען. ווער בין אונז איז שענער? פאַלט איהן בעסער אויס צו איהנ'ס גוטס? זאָגען זי?

וואַנדע.

אָבער זאָשע...

זאָשע.

הער אויף! אַנו, זאָגען זי, ווער איז שטאַרקער, הע, בער?

בער

דרעהט זיך די האַנטעס.

איך ווייס ניטש.

זאָשע

צו ליב'ן.

און פאַרוואָס ענטפערען זי נישט, זי שעמען זיך? צו וואַנדען. זעה, ווי ער איז רויט געוואָרען, און וואָס פאַרע גלאַנצענדע אויגען ער האָט.

וואַנדע.

אָבער זאָשע!

זאָשע.

האָב איך אַזאָרג. בעקוקט ליב'ן פון קאָפּ ביז פוס. זי האָבען אַנייעם אַנצוג. נעהמט איהם אָן ביים קייטעל. און אַזילבערען קייטעל. פון וועמען האָבען זי עס געקריגען? פון אַכלה, יאָ?

ליב

שמייכעלט.

זאָשע.

זעה, וואַנדע, ווי ער שמייכעלט, טויזענד חן האָט ער. אין דער שטיל. איך וואָלט איהם זיינע גלאַנצענדע אויגען אַרויסגעקושט.

וואַנדע.

אָבער זאָשע, געדענק אָן גאָט!

זאָשע

צו ליב'ן.

ווי אַלט זענען זי? האַ?

ליב

פערשעמט.

חול-המועד פסח ווער איך צוואַנציג יאָהר.

ל י ב.

ראָזע האָט אונז געהייסען דאָ אַריינגעהן. *בער ציהט איהם ביים ארבעל.*

ל ע אָ ן

כאפט זיך אויף.

געהייסען אייך דאָ אַריינגעהן. *עפענט אויף טהיר.* הער... ראָזע...

ר אָ ז ע

פון די אינוועניגסטע טהירען.

באַלד, לעצָן.

ל ע אָ ן.

אָבער ראָזע, וואָס טהוט זיך דאָ? *לויפט ארויס אויפגערעגט.*

ל י ב

הערט צעמישט, וויל ארויסגעהן נאָך לעאָנ'ען.

ב ע ר

כאפט איהם ביים ארבעל.

בלייב, ברודער, האָב קיין מורא... מען האָט דיר געהייסען אַריינגעהן, געה.

ז אָ ש ע.

פאַרוואָס ווילען זי אַנטלויפען, ליב? עס איז איהם דאָ נישט גוט מיט אונז? שעמען זי זיך נישט. *צו וואנדען.* זעה נאָר, ווי ער איז רויט געוואָרען, וואַנדע, ווי ער שעמט זיך... וואָס פאַר אַ רויטע באַקען ער האָט געקריגען. *זי געהט צו צו איהם.* זי שעמען זיך, ליב, יאָ? און פאַר וואָס שעם איך מיך נישט?

ו אַ נ ד ע.

זאָשע, געדענק אָן גאָט!

ז אָ ש ע

בעדמט איהם צָן ביי די האנד.

אָך, וואָס פאַרע הענד! אַנו, ווייזען זי נאָר איהנ'ס מוסקולען, ווער האָט שטאַרקערע, איך צי זי? *טאפט זיך איהרע און זיינע.* און זי? *צו בער'ן.* און זי? *טאפט בער'ס מוסקולען.* נו, ווער פון אייךביידע איז שטאַרקער?...

עס איז טרויריגער און שטילער געוואָרען—ס'וואָהר, האָבּן מיר עס באַמערקט, זאָשע?

זאָשע.

יאָ, דאַכט זיך אַזוי, מיטע פערצעהלט עס.

לעאָן.

מ ר דאַכט זיך אויך, אַז איך קוק אַרויס דורכ'ן פענסטער, אַריבּער אין די פענסטער צו אונז. ער עפענט די פאַרהאַנג, זעהט'ס, אַזאַ שוואַרצע טונקעלקייט קוקט אַרויס פון די שוואַרצע גרויסע פענסטער! מיר דאַכט זיך אַז אַ געשטאָרבּענער דרעהט זיך דאָרט אין די שטובּען אַרום... איך קען טייל מאָל אַ גאַנצע נאַכט נישט שלאָפען...

זאָשע.

אָרימער לעאָן. עס קומען אריין ליב און בער, צוויי הויכע שטארקע יונגען אנגעטהאן אין נייע אנציגע מיט זייגער'ס איבער די וועסט, הויכע שטיוועל, פערקעמט האָרליפּריס מיט אַ לאָק, פיהלען זיך ביידע אונהיימיש, ווייסען נישט ווי צו בעהעגען מיט די הענד, שטעהען ביי דע אין טיר, נישט שמאָלע, „ליב" דער יונגערער זעהר שעמעוודיג דאָס געשפּרעך הערט איבערגעבראָכען, פערווירט, זאָשע מיט חאַנדען קוקען אויף זיי מיט גרויס נייגעריגקייט און לאַכען.

זאָשע.

גיב נאָר אַ קוק, בּער און ליבּ איז דאָך דאָ! זעה נאָר, אין וואָס פאַר פיינע וועסטלעך זיי זענען אָנגעטהאָן...

וואַנדע

האַלט זי איין.

זאָשע...

זאָשע.

גוט נ'אַבענד, ליב, גוט נ'אַבענד, בער. וואָס מאַכט עטך?

וואַנדע.

זאָשע!

לעאָן

אויפגערעגט.

פון וואַנען קענט איהר זיך מיט זיי?

איז אַזוי קאַלט צו שלאָפען, פון אַלע פענסטער־ווייהען ווינדען.

וואַנדע.

ווען איך האָב אַזאַ דיקע דעק, וואָלט איך אַ גאַנצען טאָג געלעגען אין בעט הינטער די דעק, און וואָלט זיך גע־וואַרעמט.

לעאָן.

און מיטע האָט געוויינט, יאָ, וואַנדע?

וואַנדע.

ניין, געוויינט האָט זי נישט... זי האָט זיך נאָר געוואונ־דערט... זעהר געוואונדערט, אַז דו האָסט שוין חתונה גע־האַט... און זי איז אויף די חתונה נישט געווען... און קען די שוועגערין נישט...

לעאָן

אין דער שטיל מיט טרעק.

און די מאַמאַ הערט מען ווידער?

וואַנדע.

איך הער די מאַמאַ יעצט זעהר זעלטען... נאָר טייל מאָל, צייטענווייז, דאַכט זיך, הער איך אירע טריט... נאָר מיטע זאָגט, אַז זי הערט זי יעצט יעדע נאַכט, אַז זי קומט אין איהר צימער יעצט יעדע נאַכט און דרעהט זיך אַרויף און אַראָב. מיטע נעכטיגט יעצט יעדע נאַכט ביי מאַמאַ אין צי־מער.

לעאָן.

זי זעהט זי?

וואַנדע.

איך ווייס נישט, זי פערצעהלט גאָרנישט, מיטע.

לעאָן.

זי מוז זעהר בייז זיין אויף מיר, מאַמאַ...

וואַנדע.

מיר דאַכט זיך אַזוי... וואָרום צייט דו האָסט חתונה געהאַט, האָט זיך מאַמאַ'ס פּנים אויף די פאָטאָגראַפיע געענדערט...

לעאָן.

ביי אונז וואָהנען? איך מיט איהר? געשעפּ׳ען פיהרען? ווער האָט עס געזאָגט? ניין, מיר פאָהרען קיין פּאַריז! נאָך בערלין!

זאָשע.

איהר פאָהרט נאָך פּאַריז, ווען? נעהמט׳ס מיך מיט.

לעאָן

פערגעסענדיג, איבערענדערט דעם טאָן.

יאָ, מיר פאָהרען נאָך פּאַריז, מיר וועלען דאָ נישט וואָהנען... מיר ציהען זיך אַוועק פון דאַנען.

זאָשע.

אין בערלין וועט עטץ אויך זיין?

לעאָן.

אָבשטייגען. האָט זי געזאָגט, די טאַנטע, אַז מיר וועלען דריבער וואָהנען, ביי אונז. אָ, עס איז נישט וואָהר.

זאָשע.

אַזוי האָט זי געזאָגט? זעהט׳ס נאָר. דו הע־סט, וואַנדע, זיי פאָהרען נאָך פּאַריז.

וואַנדע.

לאָז מיך געהן, איך בין ברוגז אויף איהם... ער בעליידיגט אונז.

זאָשע.

וואָסט דו אַ זאָרג, ער איז דאָך אַ משוגע׳נער. צום ברודער.

נו, און ווי געהט עס דיר? עס איז דיר גוט דאָ? זיי בעהאַנדלען דיך גוט דאָ? זענען גוטע מענשען, ס׳וואָהר?

וואַנדע

וועלכע בעקוקט די ווירטשאפט.

זעה נאָר, ווי דאָ זעהט אויס! די בילדלעך—אַזוי אַלט בעל־הבתיש... זעה נאָר, דאָס קאַנווע־אויסנייעכט׳ס.

זאָשע.

און אַזעלכע הויכע בעטען מיט אַזוי פיעל בעטגעוואַנד! גיב נאָר אַקוק ווי הויך די בעטען זענען געבעט... דאָ מוז זיין וואַרעם צו שלאָפען, ס׳וואָהר, לעאָן? און ביי אונז

ל ע אָ ן
ברוגז'דיג.

איך ווייס נישט... צו וואָס זענט עטץ צהער געקומען?

ו ו אַ נ ד ע.

מיר האָבען דיך געוואָלט בעזוכען. אַזוי נעהמסט דו אונז אויף? שען גאַסט-פריינדליך ביזט דו?

ל ע אָ ן.

אָבער צו וואָס זענט עטץ אַהער געקומען?

ז אָ ש ע.

צו וואָס? מיר זענען גאָרנישט געקומען צו דיר, מיר זענען געקומען צו אונזער שוועגערין צו גאַסט.

ל ע אָ ן
פערוואונדערט.

צו די שוועגערין?

ו ו אַ נ ד ע.

קוס, זאָשע, זעה ווי ער בעהאַנדעלט אונז.

ז אָ ש ע.

מיר זענען נישט צו איהם געקומען... מיר זענען צו די שוועגערין געקומען.

ל ע אָ ן
פערוואונדערט.

צו די שוועגערין?

ז אָ ש ע.

יאָ, צו די שוועגערין?

ל ע אָ ן.

ווי הייסט, צו די שוועגערין?

ז אָ ש ע.

און די שוועגערין מיט דיר וועלען זיך צו אונז אריבער-ציהען אין די וואָהנונג, איך וועט ביי אונז וואָהנען... יאָ, די טאַנטע האָט געזאָגט, זי וועט די געשעפטען איבער-נעהמען—איך האָב עס אַליין געהערט.

ראָזע.

אַשאָד, אַזוי. אָבער די מומע וועט שפּעטער קומען. גוט. אַגוטע נאַכט, אַגוט יאָהר. בענלייט זי ארויס, טאַנטע אָב. איך בעט איבער, איך בין אַזוי אָנגעטהאָן, ביים געשעפט קען מען נישט עטוואָס פיינערס אָנציהען. איך בעט זעהר איבער, איך וועל נאָר אַנ׳אַנדער קלייד אַריבערוואַרפען. רופט אין די טהיר. טאַטע, טאַטע רוף אַריין לעאָנ׳ען, איך קום שוין צוריק. דער פּאָטער פון די אינווייניגסטע צימערן. שוין, שוין, איך קום שוין צוריק אַריין. געהט אָב.

וואַנדע.

אָבער מען דאַרף דאָך נישט.

זאָשע

לוסטיג.

אָבער זאָל די שוועגערין דאָך בלייבען... מיר געהען דאָך אויך נישט בעסער אָנגעצויגען... ווייזט איהר קלייד.

וואַנדע

שטופּט זי.

זאָשע.

איך שעם מיך נישט. עס איז דאָך אונזער שוועגערין...

ראָזע.

אָבער דאָך... נו, אַזוי גלייך... איך וועל מיר נאָר אַנ׳אַנדער קלייד. אָב אין טהיר. לעאָן, זעהסט, דיינע שוועסטערען זענען געקומען צו גאַסט, ווייל אַרגע דיינע שוועסטערן... איך קום שוין אַריין.

ראָזע

פיהרט אריין לעאָנ׳ען, וועלכער האַלט זיך צוריקהאַלטענדיג.

אויף איין מינוט נאָר, איך בין שוין דאָ... אָב, לאָזענדיג זיי אליין.

זאָשע

מיט פרייד.

לעאָן, אַך לעאָן. לויפט צו צו איהם. וואָס מאַכסט דו? ס׳איז דיר גוט דאַ?

צוגען,—און דאָ אַריין... אַלע דאָ אַריין... נישט דאָ מיט קיי־
נעם זיך צו בעהאַלטען... עפענט אויף די לאָדען. אַלע זאָלען
זעהן, די גאַנצע שטאָדט זאָל זעהן, אַז ר׳ אָשר גרויסגליק
איז היינט ביי זיין מחותן ר׳ דוד גאָרקעכער צו גאַסט. צו
די טאַנטע. און די טאַנטע וועט אַריבערגעהן נאָך איהם.

מוטער.

פס... פס... שווייג... זי מאַכט מיט די האנד. זענען דאָ...

פאָטער.

וואָס הייסט דו זי שווייגען... זי ווייסט בעסער, וואָס זי האָט
צו טהאָן...

מוטער.

פס... שווייג... זענען דאָ... דרינען...

ראָזע.

ווער איז דאָ? אַלע זאָלען זיין, נישט קיין הילוק.

מוטער.

זיי, זיינע שוועסטערן, די פריילייןס גרויסגליק...

ראָזע.

זאָלען זיי זיין. געהט אריין צו זיי אין צווייטען צימער. אַך, גוטען
אַבענד... פראָשע, ביטע שען, ביטע. עס קומען אריין וואַנדע
און זאָשע, דערזעהען די טאַנטע, מאַכען אַ שריט צוריק.

ראָזע.

ביטע, ערלויבען זי, זעצען זי זיך... לאָז זיך די טאַנטע
זעצען... טאַטע, טאַטע, רוף אַריין לעאָנ׳ען.

טאַנטע.

איך דאַנק, איך אייל מיך, אַ גוטע נאַכט, איך וועל באַלד
קומען...

ראָזע.

לויפט שוין די מומע. האָט אוודאי עפּעס וואָס צו בעזאָרגען.
אַ שאָד, אַזוי פלינק. אפשר דאָך, לאָז זיך די מומע זעצען.

טאַנטע.

אַ ביסעל שפּעטער, איך וועל באַלד קומען, איך דאַרף נאָך
עפּעס וואָס צו בעזאָרגען.

ר אָ ז ע.

אַלעס שוין איבערגערעכענט... ה׳ גרויסגליק... די פאָרנעמס-
טע פאַמיליע... דער נאָמען אין די וועלט... צו די גאָרקע-
כער ס... אַלעס בערעכענט... ווי די מומע פערשטעהט... צו
רעדען לאַנג איז נישט דאָ וואָס... לעאָן וועט באַלד אַריינ-
קומען, ער דאַרף נישט וויסען דערפון.

ט אַ נ ט ע.

אָבער גאָט, גאָט, וואָס טהו איך? וואָס טהו איך?

ר אָ ז ע.

ווי די מומע פערשטעהט... מיר איז עס גאַנץ גליין... מיר
האָבען גאָט צו דאַנקען פון וואָס צו לעבען...

ט אַ נ ט ע.

גרויסגליק, גרויסגליק׳ס הויז... דער אָבשטאַם פון דעם זעלי-
גען גרויסען נאַטאַן. ווי לעג איך איהם גאָר דאָס פאָר?

ר אָ ז ע.

דאָס איז שוין די מומע׳ס זאַך... פאַר דעם נעהמט די מומע
געלד. יוען מען וויל פערדיענען, מוז מען אַרבייטען... געלד
איז טייער, זעהר טייער... אַ וי לייכט קומט עס נישט אָן
מען מוז עפּעס דערפאַר טהאָן.

ט אַ נ ט ע.

צו דעם האָבען זיך די גרויסגליק׳ס דערלעבט. צו ראָזע.
יאָ, יאָ, איך וועל עס טהאָן.. סיי ווי סיי האָבען מיר זיך,
שוין די פנימער אַיינגערעכט... אַז שוואַרץ זיין—זאָל דאָס
גאַנצע פּנים שוואַרץ זיין.

ר אָ ז ע.

אויס, אויס בעהאַלטענערהייד... איך האָב התונה געהאַט
מיט לעאָנ׳ען בחופּה וקדושין, ווי אַ אידישע טאָכטער. ענטגעגנט
אויף די טהיר און רופט. טאַטע, מאַמע! צו די טאַנטע, וועלכע קוקט
אויף איהר פערוואונדערט. אָפען פאַר די גאַנצע שטאָדט, נישט
דאָ זיך וואָס צו בעהאַלטען. צו די עלטערן. וואַשט אַייך אָב,
טהוט אַייך אָן, דער מחותן ר׳ אָשר גרויסגליק קומט היינט,
צו אייך צו גאַסט. בראָט אָב דעם אינדיק, מאַמע, און זאָג
די יונגען, אַז זיי זאָלען זיך אָנטהאָן די יום-טוב׳דיגע אַנ-

טאַנטע.

וואָס האָסט דו געזאָגט, זיינע שוועסטערן קומען אַריין דאָ׳
בעהאַלטענערהייד? ווענעס שוועסטערן?

ראָזע.

לעאָנ׳ס שוועסטערן... וואַנדע און זאָשע, קומען אריין דאָ
יעדען אויף דער נאַכט, ווען די יונגען טאַנצען מיט די
מיידען, חבר׳ן זיך מיט מיינע קוזינען, מיט ליב׳ן, מיט בער׳ן,
און אַז איך וויל זיי אַריינפיהרען צו לעאָנ׳ען, — אָה, ניין,
בעהאַלטען זיי זיך — שעמען זיך, לעאָן זאָל נישט וויסען,
פאַפאַ זאָל נישט וויסען, שעמען זיך, און קומען דאָך אַריין...

טאַנטע

פערוואונדערט.

קומען זיי אַריין, דאָ? גרויסגליק׳ס טעכטער?...

ראָזע.

וואונדערט זיך די טאַנטע... עס שטעהט זיי נישט אָן... איך
ווייס נישט, ווער עס האָט אין ווענען אַ שלעכט געשעפט
געמאַכט... געגנוג גערעדט... איך זאָג די טאַנטע קלאָרע און
אָפענע דבורים: וויל די מומע, אַז איך זאָל דאָס געשעפט־
איבערנעהמען, אויסצאָהלען יעדען וואָס עס קומט. אקצענטירענ־
דיג. און די מומען אויסצאָהלען איהר טייל אין געשעפט,
און פיהרען ווייטער די פאַבריק, מוז דאָס אויפהערען, היני־
טען אַרום, קיינער זאָל נישט וויסען. צו שעמען זיך איז
נישט דאָ וואָס... אָדער יאָ... אָדער נישט...

טאַנטע.

איך וועל נישט דאַ דעם ה׳ גרויסגליק אַריינבערנגען.

ראָזע.

ווי די טאַנטע וויל... איך האָב דאָ אַ גאַנץ גוט געשעפט
אויך–די גאַרקיך טראָגט, גאַט צו דאנקען, גאַנץ שען.

טאַנטע.

אָבער בערעכען דאָך... דער ה׳ גרויסגליק... דאָ! וואָס טוט
זיך מיט דיר?

טאַנטע.

אָבער, זי, ה׳ גרויסגליק איז דאָך דער גרויסגליק. כאָטש ער איז געפאַלען, כאָטש זיי קענען זיך שוין נישט קיין עצה געבן, ווייל עס איז ביי זיי קיינער נישט דאָ, ווער עס זאָל די געשעפטען פיהרען. אָבער דער נאָמען אין די וועלט, די משפחה. איך זעה, זי האָבען עס פערגעסען...

ראָזע.

ניין, גאָרנישט פערגעסען, פאַר דעם לעג איך דאָך אַריין מיין גאַנץ פערמעגענס, וואָס אַלעס איך און מיינע עלטערן האָבען געהאָרעוועט צוואַנציג יאָהר. אַ גאַסט געקומען—דעם קישען פון קאָפּ אַוועקגעגעבען, דעם ביסען פון מויל, געזאַמעלט אַ גראָשען צו אַ גראָשען, און אַז איך האָב התונה געהאַט מיט גרויסגליק׳ס זוהן, האָב איך נישט התונה געהאַט אַז עס זאָל קיינער נישט וויסען, נאָר אַלע, אַלע! די גאַנצע וועלט זאָל עס וויסען! פאַר דעם האָב איך חתונה געהאַט מיט גרויסגליק׳ס זוהן, און נישט מיט יעקעל פורמאַן אָדער מיט לייבעל פיעער, וועלכע וואָלטען געאַרבייט אויף מיר און איך וואָלט ווי אַ פריצ׳טע אין דערהיים געזעסען... לעאָן וועט נישט אַרבייטען אויף מיר, נישט די האַנד אין קאַלטען וואַסער אַריינשטעקען. די גרויסגליק׳ס זענען נישט געוואָהנט צו אַרבייטען. דאָס ווייסט די טאַנטע אויך גאַנץ גוט.

טאַנטע.

איך ווייס נישט, אייגענטליך, וואָס דו ווילסט? ער איז דאָך דיך ברייט צום עמבּפאַנגען. אין זיין הויז דיך איפּצונעהמען, פאַר אַ שנור דיך אָנערצוקענען... וואָס ווילסט דו נאָך, אייגענטליך?

ראָזע.

נאָר ניעמאַנד זאָל עס וויסען, בעהאַלטענערהייד, ווי זיינע טעכטער עס מהוען: קומען אַריין בעהאַלטענערהייד... נאָר קיינער זאָל נישט וויסען, פּאַפּאַ זאָל נישט וויסען, לעאָן זאָל נישט וויסען. ניין, מיך וואַרימט דאָס נישט...

ראָזע

רוהיג.

גאָרנישט... מיר זענען שוין דריבען געוועזן, ביים שווער, איך מיט לעאָנען, נאָך דער חופה, ווען זיי זענען זיך צע־לאָפען, און האָבען אונז אַליין געלאָזט... יעצט זאָל דער שווער צו אונז צו גאַסט קומען... מיר געהען נישט אַריבער...

טאַנטע.

וואָס האָסט דו געזאָגט?... ה׳ גרויסגליק, דאָ אַהער? אין די רעסטאָראַציאָן?... דאָ?...

ראָזע.

יאָ, יאָ, צו זיין מחותן דוד גאָרקעכער צו גאַסט...

טאַנטע.

איך זעה, זי האָבען אַפּנים פערגעסען, ווער ה׳ גרויסגליק איז — ניע. נימאַלס! די פאַמיליע גרויסגליק׳ס.

ראָזע.

איך האָב נישט פערגעסען, ווער די גרויסגליק׳ס זענען, איך ווייס גאַנץ גוט, ווער דער ה׳ גרויסגליק איז. איך בין אַהיי־געע. און ווייס אויך גאַנץ גוט, ווער די גאָרקעכער׳ס זענען. און דערפאַר וויל איך טאַקע, אַז דער ה׳ גרויסגליק זאָל קומען צו די גאָרקעכערס צו גאַסט און נישט ווי די טאַנ־טע האָט עס געוואָלט, אַז איך זאָל מיך אַריינציהען צו זיי שטילערהייד... אַז קיינער, קיינער זאָל נישט וויסען. מען וועט מיך בעהאַלטען פאַר מענשען. נור איינציגוויין, איינ־ציגווייז וועט מען מיך צום טיש צו לאָזן... פאַר חרפה וועלען זיי זיך פאַר די געסט רייטלען, אין מיין געגענוואַרט, אַזאַ שנור... נור איינציגווייז, איינציגווייז, ביז איך וועל מינ־גוטע מאַניערען אויסלערנען. און דערנאָך זאָלען די לייט זאָגען: זעהס׳, ווי זי האָט זיך אַריינגע׳גנב׳עט אין די משפחה אַריין. אָ, ניין, אַריינ׳גנב׳ענען וויל איך זיך נישט. שטעה איך זיי נישט אָן פאַר קיין שנור, קען איך זיי פון געשעפט אַרויסלאָזען. און די מומע אויך. אַזעלכע געשעפטען נעהם איך נישט איבער. שעמען זיך איז נישט דאָ וואָס...

פירמע וועט בלייבען דיזעלבע... דער אייגענער נאָמען...
יאָ, ער בעשטעהט אויף אַלעם...

פּאָטער און מוטער

פאלען ווידער אריין אין טהיר זעהר באמעליך, אויף די נעגעל.

ער וויליגט אַיין... ה' גרויסגליק אַליין. פאלען ארויף אויף די טאָכטער. אונזער קינד... אונזער...

ראָזע

שטרענג.

געהט יעצט אַרויס.

פּאָטער

ווינקט צום ווייב.

קום אַרויס, זי דאַרף עפּעס צו רעדען.

מוטער.

אפשר, ראָזע לעבען, דאָס ניידענע קלייד דיר אַרויסנהעמען.

ראָזע.

איך וועל דיר שוין שפּעטער זאָגען.

פּאָטער.

קום, לאָז זי אַליין, זי ווייס שוין וואָס זי האָט צו טהאָן.

ראָזע.

אַזוי, ער וויליגט שוין איין... ער וועט מיך עמפּפאַנגען...
אַזוי... נאָר קיין איינציגער זאָל נישט וויסען דערפון... קיין איינציגער... געשעפטען איבערנעהמען יאָ און חובות אויסצאָהלען—יאָ, געלד — יאָ, נאָר קיין איינציגער זאָל נישט וויסען דערפון... קלוגע לייט, קלוגע...

טאַנטע.

וואָס?

ראָזע.

גאָרנישט, איך געה נישט אַריבער... איך נעהם אַזעלכע געשעפטען נישט איבער, עס איז נישט פאַר מיר,

טאַנטע.

ווי הייסט... וואָס מיינסט דו?

טאַנטע.

געסט קריגסט דו היינט, זיינע שוועסטערין, מוז ער זיך איבערטהאָן.

ראָזע.

אַודאי, אַודאי. טאַטע, טאַטע. דער אלטער בערענשטיין ווייזט זיך אין טהיר. וועלכער נומער איז לעדיג?

פאָטער.

נומער פינף און נומער אַכט.

ראָזע.

פיהר לעאָנ'ען אין נומער פינף, ער דאַרף זיך איבערטהאָן... זיי זענען שוין אַוועק?

פאָטער.

שוין אַוועק. דער אלטער מיט לעאָנ'ען אב.

ראָזע

צו די טאַנטע.

נו, ווי האַלט עס?

טאַנטע.

גאַנץ גוט, ער איז גרייט דיך צו עמפפאַנגען. איך האָב איהם געגעבען צו פערשטעהן, נור... קיין איינציגער, קיין איינציגער זאָל נישט וויסען דערפון...

מוטער

ווייזט זיך אין טהיר אויף די שפיץ-נעגעל. געקומען אריינגע'גנב'עט.

קיין איינציגער נישט... קיינער נישט...

ראָזע.

ווי הייסט... ער שעמט זיך. זאָגט צו די מוטער. מאַמאַ, געה אַריין.

טאַנטע.

אויף דערוויל הייסט עס, נאָר אויף דערוויל, אָבער ער בעשטעהט אויף אַלעם... איך האָב עס איהם צו פערשטעהן געגעבען, ווי די זאַך האַלט. נו, און דו וועסט אַלע גע- שעפטען איבערנעהמען, אויסצאָהלען די חובות, דאָס הויז וועט נישט געהן אויף קיין ליציטאַציע, וועסט דיך אין הויז אַריינציהען, אַריינלעגען דיין געלד אין דער פאַבריק... די

ל ע אָ ן.

דאַרף איך מיך איבערטהאָן; איך וויל נישט, אַז זיי זאָלען מיך זעהען אַזוי. אָבער מיטע איז ביי אויף מיר? גוט ביינז? וואָס, ניין? וואָס האָט זי געזאָגט? הע?

ט אַ נ ט ע.

אַז איך האָב נישט גערעדט מיט איהר.

ל ע אָ ן.

האָב איך אַ זאָרג... סיי ווי סיי פאָהר איך נאָך פּאַריז... אָבער וואַנדע און זאָשע. ראָזע! וואו איז, ראָזע, דער בייער אַנצוג?... הויבט זיך אויף, עפענט די טהיר. ראָזע... טרעט אבער באלד צוריק.

א י י נ ע ר פ ו ן ד י ג ע ס ט

ווייזט זיך אין טהיר מיט א קופּעל ביער אין האנד.

זעהט'ס, זעהט'ס, דאָס איז ער, דער בחור. וואָס עסט אויף אַלע פּופּעקליך מיט די לעבערליך פון רעסטאָראַן, דאָס איז ער. געלעכטער פון עולם אין רעסטאָראַן.

לעאָן טרעט צוריק.

ר אָ ז ע

אין טהיר.

ווייטער שוין דאָ... אַיועק פון דאַנען... איך דאַרף שוין נישט קיין געסט היינט. ליב, בער, פערמאַכט דאָס געשעפט. איך דאַרף נישט קיין געסט היינט. שטופּט אָב דעם גאסט. בער, ליב, אַהער. ס'ווייזען זיך צוויי הויכע סטאַ־קע יונגען. רייניגט אויס דאָס הויז, קיין פּוס זאָל מעהר נישט זיין, און פערמאַכט'ס דאָס געוועלב.

ל י ב, ב ע ר.

גוט, ראָזע. נו, פּאַשאָל, פּאַשאָל וואָן! שטופּען אָב די געסט, פערמאַכען די טהיר, מען הערט פון דרויסען ווי זיי רייניגען אָב דאָס הויז פון מענטשען.

ר אָ ז ע.

אַ אומגליק איז דאָס... נו, נו, נישט אויף לאַנג, באַלד פון דעם אַלעס פּטור ווערען. מאַכט זיך גלייך די האָהר. וואָס האָסט דו מיך גערופען, לעאָן?

טאַנטע.

זיי זאַגען, אַז דו שעמסט דיך, דורך דעם ווילסט דו נישט אַרויפגעהן, וועלען זיי אַהער קומען צו דיר.

לעאָן.

זיי וועלען דאָ אַהער קומען? איך וויל נישט, אַז זיי זאָלען אַהער קומען! הערט די טאַנטע? איך וויל נישט, אַז זיי זאָלען אַהער קומען...

טאַנטע.

אַז זיי ווילען אַהער קומען בעזוכען די שוועגערין. וואָס האָסט דו צו דעם? פאַרוואָס ווילסט דו נישט?

לעאָן.

און ווען וועלען זיי אַהער קומען?

טאַנטע.

היינט אויף דער נאַכט, זיי האָבען געוואָלט מיט מיר איינ־איינעם קומען, איך האָב נישט געוואָלט, איך האָב געזאָגט, אַז דו וועסט דיך דערשרעקען, אַז איך וועל דיר צוערשט צו וויסען געבען.

לעאָן.

נאָך היינט אויף דער נאַכט. מוז איך דאָך מיך שען אי־בערטאָהן... זאָלען זיי זעהען. הויבט זיך אויף. יאָ, און מיטע?

טאַנטע.

אוי, לאָז מיך געהן מיט די משוגע׳נע פריצ׳טע, ווי די מאַ־מע, עליה־השלום. פון דענסטמאָל אָן האָט זי זיך אײנגע־שלאָסען אין צימער, וויל קיינעם נישט זעהן, בלויז נור וואָס זי נעהמט דאָס עסען זיך אַריין, און ביינאַכט געהט זי אין מאַמאַ׳ס צימער.

לעאָן.

איז זי גוט בייז אויף מיר?

טאַנטע.

איך ווייס נישט, איך האָב זי נישט געזעהען: אַז זי לאָזט נישט קיינעם צי צו זיך. האָסט דו אַ געשעפט, זי וועט זיך שוין איבערבעטען, די פריצטע; אָבער וואַנדע מיט זאָשקען־ווּאוילע מיידען, זיי וועלען קומען, אַודאי באַלד.

טאַנטע.

איך קום פון דריבען.

לעאָן.

פון דריבען, נו, וואָס זאָגט פּאַפּאַ? גוט בייז אויף מיר?

טאַנטע.

וואָס בייז. פאַרוואָס זאָל ער אַזוי דאָס בייז זיין? וואָס האָסט דו אַזאַ שלעכטעס געטהאָן? ער לאָזט דיך גריסען.

לעאָן

פערוואונדערט.

ער לאָזט מיך גריסען? נו, דאָס איז דאָך נישט מעגליך.

טאַנטע.

ווירקליך, ער לאָזט דיך גריסען.

לעאָן.

און וואַנדע און זאָשע?

טאַנטע.

פרעגען איס אויף דיר ווי דו זעהסט אויס? וואָס דו מאַכסט? ווי דו פיהלסט דיך?

לעאָן.

וואָס האָט זיי די טאַנטע פערצעהלט, אַז איך זעה גוט אויס? די טאַנטע האָט זיי בעדאַרפט זאָגען, אַז איך זעה זעהר גוט אויס... אַז איך פאָהר באַלד אָב נאָך פּאַריז, פערלאָז די שטאָדט.

טאַנטע.

איך האָב זיי געזאָגט, געזאָגט, זיי ווילען דיך אַזוי זעהען, זיי ווייסען נישט, פאַרוואָס דו קומסט נישט אַרויף.

לעאָן.

איך וויל נישט אַרויפגעהן.

טאַנטע.

זיי זאָגען, זיי ווייסען נישט, פאַרוואָס דו שעמסט דיך.

לעאָן

רויט ווערענדיג.

איך שעם מיך, איך שעם מיך גאָרנישט.

וואַרטען ביים גרענעץ... 12—30 ביינאַכט I, II שלאָף־וואַגאָן, בעסטע פערבינדונג, דירעקט בער—לין.

ר אָ ז ע.

גוט, גוט: פאָטער אָב. מיט וועלכען צוג וועלען מיר אַרויספאָהרען?

ל ע אָ ן

נעהמט ארויס א פאפיער פון קעסטעלע.

אָט האָב איך מיר שוין די גאַנצע רייזע נאָטירט: צוועלף—דרייסיג אָב, ביינאַכט, שלאָף־וואַגאָן, טרעפען מיר אָן 11—07 אַנהאַלטער באַהן־הויף. האָטעל, דערנאָך מיט אַ אויטאָ די שטאָדט אָנזעהען... זעהענסווירדיגקייטען; זיעגעס־אַלעע, פאַרלאַמענט, קעניג־שלאָס... מיטאָג וועלען מיר עסען ביי קעמפינסקי. קאַפע מאָנאָפאָל, מעטראָפאָל. 10—9 אָב קעלן, קעלנער דאָם...

פ אָ ט ע ר.

ראָזע, ראָזע, אַ גאַנץ וויל בעצאָהלען דעם רעכנונג.

ר אָ ז ע.

איין מינוט נור, מיין לעבען... איך געדענק גאַנץ גוט, מיר האַלטען ביים קעלנער דאָם. שטרייך־אונטער, אַז דו זאָלסט נישט פערגעסען. וואַרט, איך קום שוין. אָב. טרעפט זיך אין טהיר מיט דער טאַנטע, וועלכע דער אַלטער בארענשטיין לאָזט אריין מיט גרויס רעספעקט. אָה, די טאַנטע, וויר ביטען שען. ווינקט מיט די אויגען. נו, וואָס הערט מען

ט אַ נ ט ע

ענטפערט איהר אויך אָב מיט'ן וואונק.

אַל דאָס גוטס... גאָר אויפן בעסטען וועג.

ר אָ ז ע.

פס... פס... גאָרנישט רעדען. הויך. איך קום שוין אַריין. לעאָן, לעאָן, די טאַנטע איז דאָך דאָ... איך געדענק, איך געדענק: ביים „קעלנער דאָם", איך קום שוין אַריין. אָב.

ל ע אָ ן

צו טאַנטע.

איז די טאַנטע דריבען געווען? ווייזט אויפ'ן פענסטער.

ר אָ ז ע

געהט צו צו איהם.

נאַריש קינד. אוי, ביסט דו אַ נאַריש קינד... געשעפטען קען מען דאָך נישט אויף פרעמדע פערלאָזען, אַפילו אויף עלטערען נישט... און היינט איז דאָך דער בעסטער סעזאָן, פערשטעהסט? היינט איז דאָך יעשען, אַלע אַגענטען פאָהרען יעצט אויף זייערע רייזעס מיט סחורה, נו, וואָס פערשטעהסט דו פון דעם? נאָך אין אַ פּאָר וואָכען ועסט, זעהן, לעאָן לעבען... וואו מיר וועלען פאָהרען? בערלין, פּאַריז... אומעטום, אומעטום וועלען מיר פאָהרען. די טאַנטע איז נאָך נישט צוריק געקומען?

ל ע אָ ן.

וואו אַהין האָסט דו זי דען געשיקט? צו פּאַפּאַ? צו וואָס?

ר אָ ז ע.

צו פּאַפּאַ? ווי פּאַלסט דו אויס? גלאַט אַזוי, איך פרעג, אויב די טאַנטע איז נאָך נישט געוועזען אויף דער נאַכט; זי קומט דאָך שטענדיג אויף דער נאַכט אַריין... אַודאַי וועט מען פאָהרען... וועו? וועו? קלעהרט. דעם פונפצעהנטען. די כוחרים פון די וועלדער... און דערנאָך די סוחרים פון די שעפּסען... און דערנאָך דער וואָל-מאַרק, יאָ, און דערנאָך, אַזוי גרויס. ווי אין פינף זעקס וואָכען אַרום. לאָמיר זעהען, ווען געהט דער צוג אָב? איך וועל אַריינשיקען נאָך דעם באַהן-קאַלענדאַר. רופט דורך דער טהיר. טאַטע... טאַטע... ווען געהט דער צוג אָב צו די גרעניץ?

פ אַ ט ע ר.

איבער טהוירען, אָדער איבער קראַקוי?

ר אָ ז ע.

איבער טהוירען, קיין בערלין?

פ אָ ט ע ר

זאָגט פלינק אויפ'ן-קאָפּ.

12—15 בייטאָג פּאַסאַזשיר-צוג, 2—6 שנעל-צוג I, II קלאַס,

5—50 פּאַסאַזשיר-צוג I, II, III קלאַס, צוויי שטונדען צו

שווייג. יאָ, איך האָב דיר גאָר פערגעסען צו זאָגען, דער שניידער האָט דיר אָבגעבראַכט דעם פעלץ. ביזט געשלאָפען, האָב איך דיך נישט געלאָזט אויפוועקען. וואַרט, וועסט איהם נור אָנמעסטען. זי טהוט איהם אָן דעם פעלץ. אָט אַזוי, געה נור איבער די שטוב, לאָזן אַ ביסעל אָבען, אַז מען זאָל דעם גאָלדענעם זייגער אַרויסזעהען. וואָלסט דיך בעדאַרפט אַ ביסעל אין דער שטאָדט איבערצוגעהן... עס וואָלט דיך בערוהיגט...

ל ע אָ ן.

איך וועל נאָך צייט האָבען.

ר אָ ז ע.

איך וייס, וואָס דאָס הייסט, אַז דו שעמסט זיך מיט מיר. דאָס וויל איך נישט. שעמען זיך מיט מיר האָסט דו נישט וואָס... איך האָב דיך נישט גענומען ווייל דו ביסט גרויס-גליק'ס זוהן, נור ווייל דו ביסט לעאָן, ווייל איך ליעב דיך... און האָסט דו מיך נישט גענומען ווייל דו ליעבסט מיך? נאָר אַז דו זאָלסט דיך דאַרפען מיט מיר שעמען... וויל איך נישט... קען איך דיך פון געשעפט אַרויסלאָזען... כאָטש ווי אונגליקליך איך זאָל נישט זיין... נור שעמען זיך מיט מיר, וויל איך נישט. זעצט זיך אין אַ ווינקעל, האלט אַ טיכעל צו די אויגען.

ל ע אָ ן

אָבער דאָך... נישט דאָס... איך האָב דאָך נישט דאָס געמיינט... מיר האָבען דאָך געזאָלט באלד נאָך דער חתונה נאָך פאַריז פאָהרען... איך מיין. געהט צו צו איהר. נו... וויין דאָך נישט... עס קען דאָך ווער... ראָזע... גאָט, ווי שלעכט מיר איז...

ר אָ ז ע.

אַודאַי וועט מען נאָך פאַריז פאָהרען. איך וויל דאָך אויך. מיט אַ שמייכעלע. נו, קינד, מען דאַרף דאָך וואַרטען אַ פּאָר וואָכען, ביז מען וועט די געשעפטען אין אָרדענונג ברענגען.

ל ע אָ ן.

אָבער... שטענדיג, זאָגסט דו מיר פון געשעפטען; וואָס טוגען דיר די געשעפטען... לאָז זיי איבער דיינע עלטערן.

מ ו ט ע ר.

נאָכגעקראָכען מיר דער אַלטער. אומעטום, וואו איך געה, קריכט ער מיר נאָך. האָב נישט קיין מורא, לעאָן וועט נישט פערהונגערט ווערען אָהן דיר, עס איז דאָ, ווער עס זאָרגט איבער איהם.

פ אָ ט ע ר.

אָבער געה אַריין... געה אַריין, די געסט געהען דאָך אַוועק... ראָזע וועט דיך באַלד זוכען. *עס קלאַפּט ווער ביים טהיר, עס ווייזט זיך אין טהיר איינער פון די געסט.*

אַ ג אַ ס ט.

וואו זענען דאָס אַלע? לאָזען די געסט אַליין איבער. פאַר וועמען טראָגען זיי דאָס די פעטע ביסענס אַריין?

ר אָ ז ע

ווייזט זיך באַלד אין טהיר. צום גאַסט.

דאָ איז נישט פאַר קיין געסט... דרינען... *פערמאַכט די טהיר נאָך איהם. צו פאָטער און מוטער.* וואָס טהוט איהר דאָ? די געסט זענען דאָך אַליין. *זי נעהמט די טעלערליך און גיט זיי די עלטע־רען אָב צוריק.* נעמט'ס און געהט'ס. *דער אַלטער און די אַלטע אָב מיט די טעלערליך, צו לעאָן.* נור, נור, נור נישט אויפגע־רעגט, עס שאַדט דאָך דיר צום געזונד. *געזעגנט זיך צו איהם.* עס איז דאָך פאַר ליעבע... די אַלטע, נו, נו.

ל ע אָ ן.

אָבער.

ר אַ ז ע.

שאַ, שאַ... פון אַלאַדע וואָס, עס וועט שוין מעהר נישט. *כאַפּט איהם מיט'ן האַנד פאר'ן פּנים.* אַוועקגעפלויגען.

ל ע אָ ן.

אָבער עס איז דאָך נישט צום אויסהאַלטען... איך וויל נישט מעהר אין דאָס גערודער דאָ. *ווייזט אין די צימערן אַריין.*

ר אָ ז ע

נעהמט איהם איין.

קינד מיינס... אָבער צו וואָס רעגסט דו דיך אויף, עס קען דאָך דיר חלילה שאַדען. אין נאָך אַ פּאָר וואָכען... שוויג,

מוטער

א ברייטע דיקע פרוי מיט א גוט פנים. מען זעהט א מכניס=אורח'טע האלט א טע=לעריל מיט געפרעגעלטע לעבערליך אין די האנד, קוקט זיך אום, געהט צו צו לעאַנע'ן צוריקהאלטענדיג זיך.

בעסטער הערר... לעאָן... ליבער לעאָן... אַ פּאָר לעבערליך ערשט יעצט אָבגעפרעגעלט פון די פרישע גענז, זעה דאָס שמאַלץ טריפט פון זי", מעדני מלכים. שטעלט עס פאר איהם. עס לעאָן לעבען... עס זאָל דיר זיין צום געזונד.

ל עאָן

אויפגערעגט.

איך דאַנקע... מאַמ...ע, איך דאַנק, איך וויל נישט...

מ ו ט ע ר.

פאַרוואָס, לעאָן לעבען? פאַרשעם דאָך נישט מיינע געני=זענע לעבערליך, זעהסט דאָך נעבעך אַזוי שלעכט אויס. אַ יונגערמאַן נאָך דער חתונה דאַרפסט דיר דאָס האַרץ צו דערכאַפּען, פערזוך, לעאָן לעבען... דו עסט דאָך גאָרנישט.. נו, לעאָן לעבען, מיין קינד... אונזער. ליעבליך. מען וועט דיך שוין נישט פון אונז אַוועקנעהמען... פערפאַלען... ביזט שוין אונזער... נאָך חופה וקידושין... וויל זיך דערנעהנטערן צו איהם, לעאן האלט זי מיט א מאך פון האנד צוריק.

עס קומט אריין דער אלטער בארענשטיין מיט א טעלעריל.

פ אָ ט ע ר.

פערזוך פון די פופּעקליך, לעאָן, לעב... אַזעלכע פופּעק=ליך נאָך נישט דאָ געוועןן, פון די פרישע געננז... דערזעהט דאָס ווייב. די געסט דרעהען זיך דרינען אַרום, עס האָט זיי קיינער נישט צו בעדיענען און זי איז גאָר דאָ... געה אַריין, די געסט געהען אַוועק... גרייט צום טיש פאר לעאָן קעלנער-מעסיג. שאַדט נישט, לעאָן, וועסט דיר דאָס האַרץ דערכאַפּען דער=מיט, נו פערזוך.

צװײטער אַקט.

בײ באַרענשטײן רעסטאָראַטאָר אין פּריװאַט־װאָה־
נונג, אַ ענג צימעריל, צװײ פענסטער פאַרהאַנגען,
אָנגעשטעלט פול מיט מעבעל, צװײ בעטען הױך
אױפגעבעט מיט בעטגעװאַנד, אַ שײבענשענקעל
פול מיט זילבער. לינקס אַ טהיר, װאָס פיהרט
אין די רעסטאָראַציאָנס־שטובען אַרײן. פון דרינען
הערט זיך אַ רעש פון בעל־עגלות און אַ רױך פון
פּאַפּיראָסען. פון די װירטשאַפט זעהט מען יעדעס
מאָל, װען מען עפענט די טהיר: טיש, קאַנאַפּע,
שטולען אַרום. לעאָן זיצט בײם טיש, לאַנגװײליגט
זיך. עס קומט אַרײן די מוטער.

ז׳אָ ש ע.

נו, ביטע, מיינע פריילינס. ערלויבען זי דאָך צום טיש, צום טיש... זעצען זיך אַלע אַרום דעם געדעקטען טיש, נעהמען די גלעזליך, ווינשען זיך, צעקושען זיך.

אַ ל ע

צום פּאַטער.

אָבגעשפּיעלט. פאַלען אַלע אַרויס מיט אַ געלעכטער. כאַ, כאַ, כאַ...
די מהיר עפענט זיך פּלוצלונג, אין די טהיר ערשיינט לעאָן אין פראַק און ציר לינדער-הוט, הינטערען אָרים ראָזע אין תייסען קלייד. די טאַנטע פאַר זיי, הינטער זיי געסט.

ט אַ נ ט ע

צו ה׳ גרויסגליק, ווייזענדיג אויפ׳ן פּאַר.

מזל-טוב! דיין זון האָט חתונה-געהאַט און קומט צו דיר נאָכ׳ן פּאַטער׳ס זעגען.

פאָרהאַנג.

זאָשע

נעהמט ארויס דעם סערוויז פון קרעדענס, גרויסגליק ברענגט דעם וויין.

זעהט דאָך, ווי פערשטויבט ער איז... ווי לאַנג איז ער שוין
נישט געברויכט געוואָרען?

ה' גרויסגליק.

צייט מאַמאַ'ס לעצטער געבורטס-טאָג. גרייטען צום טיש, ווישט
די גלעזער, גיסען אָן דעם וויין.

זאָשע

שפיעלט די ראָלע פון די ווירטהין, טראָגט צו אַלע וויין.

ביטע, פריילין... ביטע. אַך, דעם אַלטען הערין גרויסגליק
וועל איך זעלבסט בעדיענען. דערלאַנגט דעם פאָטער וויין.

די מוזיק הויבט אָן צו שפּיעלען דעם מאַרש פון חופּה-פיהרען. די פענסטער
ווערען זעהר בעלויכטען.

ה' גרויסגליק.

יעצט אויפפּאַסען, אויפפּאַסען. מען פיהרט חתן-כלה צו דער
חופּה.

זאָשע.

מוזען מיר דאָך ליכט אין די הענד נעהמען, עס איז דאָך
צו דער חופּה.

נעהמען ליכט אין די הענד, און געהען צו פּאָרליך איבער'ן צימער, ווי זיי
האַלטען צו דער חופּה געגאַנגען.

אַלע.

מיר פיהרען חתן-כלה צו דער חופּה. די מוזיק פערשווייגט גע-
גענאיבער.

ה' גרויסגליק.

אָבשטעלען זיך. יעצט דער וויכטיגסטער מאָמענט, אויפ-
פּאַסען. יעצט איז די טרויאונג.

שטעהען אַלע אין מיטען שטוב מיט די ליכט אין די הענד אין זעהר אנ'ערנס-
טע מינע, פּאַסען אויף. פּלוצלונג דערהערט מען פון דעראיבער די מוזיק שפּיעלט
דעם מאַרש פון נאָך דער חופּה, אַ גרויס געשריי—מזל-טוב! מזל-טוב!

אַלע.

מזל-טוב, מזל-טוב! צעקושען זיך, ווינשען זיך. זאָשע פיהרט די
געסט צום טיש.

זי איז אַזוי שעֹן און אַזוי יונג, ווי זי איז אויף די אָסטענ־
דער פאָטאָגראַפיע... און טראָגט אַ זעהר לאַנגעס זיידע־
נעס העלעס קלייד, מיט אַ לאַנגען ש־עפער, אין די פערלען
אָנגעטהאָן. אין די האָר וו־סע, ווייסע כריזאַנטעמען... אָבער
אַזעלכע גרויסע, פון די וואָס זי ליעבט אַזוי זעהר, און זי
איז אַזוי פרעהליך, און ביי אונז איז עס אַזוי ליכטיג, אַלע
עלעקטרישע לאָמפען ברענען זיך, און אַזויפיעל יונגע מענ־
שען זענען דאָ, און מיר אַלע זענען אין ווייסען אַטלאַס
אָנגעטהאָן. ביי אונז איז אַ גרויסער, גרויסער יום-טוב...
אַלע צימערן זענען בעלויכטען... מאַמאַ זיצט ביים פּיאַנע
און שפּיעלט אַ וואַלצער, און אַזוי פיעל פּאָרליך טאַנצען
אין זאַל. זי זעצט זיך נעבען פּיאַנע און הויבט אָן צו שפּיעלען. אָט
דעם וואַלצער שפּיעלט די מאַמאַ. זי שפּיעלט אָן אַלטען וואַלצער.

זאָשע

כאַפּט וואַנדען.

שפּיעל דאָך מיטע, מיר טאַנצען.

טאַנצען וואַלצער.

ה׳ גרויסגליק

קוקט זיך צו.

אַזוי. זייט דאָך פרעהליך אַמאָל, טעכטער. שוין לאַנג, אַז
ביי אונז איז נישט געשפּיעלט געוואָרען.

זאָשע.

ווייסט איהר וואָס, לאָזען מיר זיך שפּיעלען היינט, אַ באַל
מאַכען. מיר אַליין וועלען זיין די געסט—אַז עס קומט קיי־
נער נישט צו אונז.

וואַנדע.

ניין, ניין. מיר וועלען מיטשפּיעלען די חתונה, וואָס איז
דעראיבען. וואָס זיי וועלען שפּיעלען, וועלען מיר טאַנצען.

ה׳ גרויסגליק.

דאָס איז אַ גלענצענדע אידעע. ווין האָבען מיר.

וואַנדע.

און דעם אַלטען ענגלישען סערוויז.

װאַנדע.

זעהט דאָך, זעהט דאָך, די פּאָרליך, װאָס טאַנצען פאַר די גאַרדינען פערביי, די שאַטען־סילוועטקעס, װי נאַריש דאָס זעהט דאָך אויס! און כלי־זמרים זעהט, דער קורצער מיט די גרויסע פויק, און דער הויכער־לאַנגער מיט דעם טראָמ־פייטער! שווייגט, יעצט װעט עס זיין אינטערעסאַנט.

זאָשע.

די מאַדאַם טראָגט די געסט כבוד אויף. דאָס דאַנקען זעהט. דאָס פריילין פערנייגט זיך. שווייגט, מיר איז דאָך בעקאַנט דאָס פריילין. די כלה װאָלט איך געװאָלט זעהען.

װאַנדע.

און איך װאָלט געװאָלט דעם חתן זעהען. זיי מוזען ערגעץ־וואו זיצען צווישען די ווינקלען. די מוזיק הויבט אן צו שפּיע־לען. נו, יעצט בעגינט עס ווידער, דאָס טאַנצען פאָר. זעהט דאָך דעם הויכען מיט די קורצע דיקע דאַמע.

מיטע.

קומט אריין פון איהר צימער, זי לאַכט זעהר אין דער שטיל, מיט א פרעהליך בענקענדעס געזיכט. זי איז אנידריגע מיט איידעלע גע'יחוס'טע גליעדער. טראָגט א שווארץ־זיידענעם קלייד.

אַך, װי פרעהליך דאָ איז, מוזיק שפּיעלט.

אַלע.

אַך, ביטע, קום דאָך אַהער, זעה דאָך דאָס טאַנצען. מיטע שווייגט. יעצט בעגינט די מוזיק אַזאַ טרויעריגעס. די מוזיק שפּיעלט צום בעדעקענס.

זאָשע.

װאָס איז דען דאָס אייגענטליך, פּאַפּאַ?

ה' גרויסגליק.

דאָס איז דער זעגען פאַר די חופּה.

מיטע.

אַך. רעדט מיט'ן טאַקט פון די מוזיק דעם ניגון צו בעדעקענס. איך האָב אַ װאונדערבאַרען טרוים געהאַט. אַ װאונדערבאַ־רען... מאַמאַ איז צו אונז אין גאַסט געקומען און מאַכט גאָרנישט דעם איינדרוק װי זי װאָלט געװען געשטאָרבען...

וואַנדע.

אַליין אין צימער... איך וועל אָפּען לאָזען די טהיר. עפענט אויף די טהיר פון איהר צימער, וויל גאנץ לאנגזאם מיט געהיסע שרעק אריינגעהן אין איהר צימער, עס הערט זיך אין די פענסטער פלוצלונג מוזיק שפּיעלען, אידישעס־פרעהליכעס, די פענסטער ווערען בעלויכטען.

ה׳ גרויסגליק

מיט שרעק.

וואָס איז דאָס אייגענטליך פאַר אַ מוזיק אין פענסטער? צו וואנדען. זעה דאָך, טאָכטער, וואָס פאַרע מוזיק פלוצלונג?

וואַנדע.

איך האָב מורא אין פענסטער צו קוקען, פּאַפּאַ.

ה׳ גרויסגליק

אויפגערעגט.

דו האָסט מורא, פאַרוואָס האָסט דו רען מורא? מיר זענען דאָך אין צימער.

וואַנדע.

אָבער אין פענסטער צו קוקען.

זאָשע.

איך האָב נישט קיין מורא. איך וועל אין פענסטער אַרויס־קוקען. וויל אהין לויפען.

ה׳ גרויסגליק.

אָבער קינד. וויל זי איינהאלטען.

זאָשע

לויפט צום פענסטער, קוקט ארויס. מיט פרייד.

אָבער זעהט... אָבער זעהט... פּאטשט זיך אין די הענד. אַ יום־טוב געגענאיבער, אין רעסטאָראַן, אַזוי פיעל געסט, פּאָר־ליך טאַנצען. מען דערקענט עס דורך די גאַרדינען. קומט דאָך אַהער, אַ יום־טוב, האָכצייט וואַהרשיינליך, אַזוי פיעל מענשען שטעהען, זעהט דאָך דעם טאַנץ.

ה׳ גרויסגליק מיט וואנדען געהען אהין צום פענסטער, קוקען ארויס.

ה׳ גרויסגליק

אויפגערוימט.

אָבער זעהט דאָך, דאָס איז דאָך רעכט אַמיזאַנט.

ה׳ גרויסגליק.

געזעהען—יאָ?

וואַנדע.

אך ווייס נישט. זי האָט מיר נישט געוואָלט דערצעהלען. זי איז צו זיך אין צימער געגאַנגען, זיך פערשלאָסען און ביז יעצט האָב איך זי נישט געזעהען.

ה׳ גרויסגליק.

וואָרום האָסט דו זי געלאָזט?... וואָרום? עס האָט דאָך, בעהיט גאָט, עטוואָס שלעכטעס געקאָנט געשעהען.

זאָשע.

מאַמאַ וועט דאָך איהר קיין שלעכטעס נישט טהאָן.

ה׳ גרויסגליק.

אָבער דאָך... ווי קען מען דאָס... ס׳איז דאָך שרעקליך...

זאָשע.

נו, האָסט דו נאָך מאַמאַ ווידער געהערט?

וואַנדע.

איך האָב מיך געשראָקען. איך האָב מיך הינטער די קאָלדרע בעהאַלטען און בין געלעגען ביז אין דער פריה און האָב שוין גאָרנישט געהערט.

זאָשע.

פאַרוואָס האָסט דו זיך געשראָקען? עס איז דאָך בלויז מאַמאַ.

ה׳ גרויסגליק.

אָבער דאָך, אַ טויטער מענש... קוקט זיך אום אין דער שטוב. עס איז אַזוי טונקעל אין שטוב, מען וואָלט געדאַרפט נאָך אַ ליכט אָנצינדען. ברענג דאָך, וואַנדע, דאָס ליכט פון דיין צימער. אין שטוב איז טונקעל, די נאַכט איז צוגעפאַלען.

וואַנדע.

קום מיט, זאָשע, איך שרעק מיך יעצט אַליין אין מיין צימער אַריינצוגעהן. קום דאָך מיט, זאָשקע. זאָשע וויל מיט.

ה׳ גרויסגליק

האַלט איין זאָשקען.

פאַרוואָס שרעקסט דו דיך דען אין דיין צימער אַריינצוגעהן? ביי דיר איז דאָך דאָ ליכט.

און לייכט, ווי מאַמאַ׳ס טריט... און דער לאַנגער ויידענער שלעפער, ווי פון איהר לאַנגעס קלייד, ציהט זיך מיט... דאָס זייד רוישט איבער׳ן דיוואַן... מיך גרויעלט עס... איך האָב מיך בעהאַלטען הינטער די קאָלדערע, דערנאָך איז אַזאַ שרעק אויף מיר אָנגעפאַלען, איך האָב מיך נישט געקענט איינהאַלטען, איך האָב מיטען אויפגעוועקט...

הי׳ גרויסגליק

מיט שרעק.

טאָכטער, האָסט דו זי אַליין געהערט?.. אַליין געהערט?..

זאָשע.

ערצעהל דאָך ווייטער, וואַנדע.

וואַנדע.

איך האָב מיטען געוויזען.

זאָשע.

האָט מיטע אויך געהערט מאַמאַ׳ס טריט?...

וואַנדע.

זי איז אין מאַמאַ׳ס צימער אַריינגעגאַנגען. האָט גאָרנישט מורא געהאַט

זאָשע.

גאָרנישט?

וואַנדע.

ניין... האָט גענומען די ווילדע אַסטען, וואָס מיר האָבען נעכטען געפונען, ווען מיר זענען אין וואַלד געגאַנגען, און זאָגט איך וועל אַריינגעהן צו מאַמאַ.

זאָשע.

און זי איז אַריינגעגאַנגען?

הי׳ גרויסגליק.

און דו האָסט זי געלאָזט?

וואַנדע.

און איז אַריינגעגאַנגען און איז דרינען געוועןן אַזוי אַ ווייַלע און איז צוריק אַרויסגעקומען אָהן די אַסטען.

זאָשע.

זי האָט געזעהען מאַמאַ?

זאָשע.

לעאָן איז אַוועקגעגאַנגען און איז נישט אין מאַמאַ׳ס צימער אַריינגעגאַנגען. ס׳מאָל מיט מאַמאַ זיך צו זעגענען.

וואַנדע.

אין מאַמאַ׳ס צימער, מאַמאַ׳ס בילד נישט געזעהן, פאַרוואָס?

זאָשע.

פאַפאַ זאָגט, ער האָט מורא געהאַט.

וואַנדע.

דער לעאָן איז שטענדיג אַ נאַר געווען. איך וואָלט נישט מורא געהאַט אַריינצוגעהען אין מאַמאַ׳ס צימער.

זאָשע.

און פאַרוואָס געהסט דו נישט אַריין?

וואַנדע.

איך פאָהר דאָך נישט אַוועק. פויזע. און ווידער איז דאָך היינט ביינאַכט מימע דריינען געווען, און זעהסט, די מאַמאַ האָט איהר גאַרנישט געטהאָן.

זאָשע

מיט נייגעריגקייט.

דריינען געווען, ביי מאַמאַ, זי האָט מאַמאַ געזעהן? איל צו לויפען צו וואַנדע׳ס טיר. מימע, מימע!

וואַנדע.

וועק זי נישט... זי איז אַ גאַנצע נאַכט נישט געשלאָפען. זי שלאָפט יעצט.

ה׳ גרויסגליק.

האָט מען ווידער מאַמאַ געהערט... די נאַכט, טאָכטער?

וואַנדע

סאַקעלט מיט׳ן קאָפּ.

יאָ.

פאַפאַ-זאָשע.

געהערט, פערצעהל דאָך, וואַנדע.

וואַנדע.

כ׳ליג ביינאַכט... איך הער דורך די וואַנד אין מאַמאַ׳ס צימער טריט. געהען אַהין, געהען צוריק... און אַזוי שוועבענד

ה׳ גרויסגליק

רופט איהם נאָך אין דער טיר.

אונ מיט די מוטער געזעגענסט דו דיך נישט?

לעאָן געהט צו מיט זעהר איינגעהאלטענע טריט צו דער טיר מיט דער שוואַר־צער קרעפּע בעשלאָגען—קומט נעהנטער צו—טרעט פּלוצלונג מיט שרעק אָב. אַנטלויפט פון שטוב ארויס. אַלע קוקען איהם נייגעריג נאָך.

טאַנטע.

ער געהט דאָך נישט פון שטוב אַרויס אויף אייביג. צו גרויסגליק. דער ווינקאָרב שטעהט אין קיך. אַדיע, אויף ווי־דערזעהען. אָב נאָך לעאָן.

זאָשע.

פּאַפּא, פּאַפּאַ. האָסט געזעהן, ווי ער איז צוריקגעלאָפען פון פאַר די מאַמאַס צימער, פּאַפּאַ.

ה׳ גרויסגליק.

ער האָט זיך געשראָקען. עס איז אויך קיין וואונדער.. אין צימער אַריינצוגעהן, אַזוי צווישען נאַכט און טאָג. אין דער שטיל מיט בעהאַלטענע שרעק. האָט מען זי היינט ביינאַכט וויַ־דער געהערט?..

זאָשע.

איך וויים נישט, פּאַפּאַ, אויב מיטע האָט מאמאַ ווידער געהערט. איך האָב אַ גאַנצען טאָג היינט מיטען נישט גע־זעהן. האָסט דו זי פּאַפּאַ געזעהן?

ה׳ גרויסגליק.

זי איז היינט אַ גאַנצען טאָג נישט פון איהר צימער אַרויס־געקומען, מיטע.

זאָשע.

איך וועל אַריינרופען וואַנדען. קלאַפּט אָן אין א טהיר. וואַנדע, וואַנדע.

וואַנדע

ווייזט זיך אין טיר. זי איז א הויכע, די עלטסטע פון שטוב, מיט גאָלד־בלאָנ־דע האָר.

דו האָסט מיך גערופען, זאָשקע? וואָס ווילסט דו?

ה׳ גרויסגליק.

אַדיע, פערגעס נישט אָן פּאַפּאַ, בעזוך אונז אָפטער.

לעאָן.

אַז דער פּאַפּאַ זאָל עס נאָר וועלען.

טאַנטע.

ער וועט עס וועלען.

ה׳ גרויסגליק

רופט אין דער טהיר.

מיידען, מיידען, קומט דאָך אַרויס, דער ברודער ציהט זיך איבער.

זאָשע

אין די טהיר.

וואו אַהין? וואו אַהין?

טאַנטע.

נישט אין דער וויט, נישט אויף לאַנג.

זאָשע

ווייזט זיך אין טהיר, אַ יונג אכצען־יעריג מעדעל, קליין געוואַקסען, מיט דינע ביינערליך, רעדט זעהר לוסטיג, פלינק, מיט אַ ביסעל בעהאַלטענער, שעמעוודיגער פרעכהייט.

לעאָן, ציהסט דיך איבער, אוי, ווי איך בין דיך מקנא! נעם מיך מיט, לעאָן.

טאַנטע.

שפּעטער אַ ביסעל. ער וועט זיך שוין האָבען אַ ביסעל איינגעאָרדענט.

זאָשע

רופט אַריין אין וואַנדע׳ס טהיר׳ל.

וואַנדע, וואַנדע, לעאָן ציהט זיך איבער, קום מיט, מיר וועלען זעהען, ווי עס זעהט אויס אַ קאַוואַלערסקי וואָהנונג.

טאַנטע.

עס צימט זיך נישט יעצט. עס וועט נאָך צייט האָבען, צייט האָבען.

די טאַנטע געהט אָב מיט לעאָנ׳ען.

ל ע אָ ן.

פּאַפּאַ...

ס אַ נ ט ע.

נישטאָ פאַר וואָס, מיין פליכט. ענערגיש צו לעאָנ׳ען. קום, לעאָן, מען וואַרט אויף דיר.

ל ע אָ ן

קוקט אָן די טאַנטע.

ה׳ ג ר ו י ס ג ל י ק.

שוין יעצט, גלייך, אין אָבענד.

ס אַ נ ט ע.

עס איז אַלעס פאַר איהם גרייט. און ער געהט דאָך נישט אַוועק אויף לאַנג.

ה׳ ג ר ו י ס ג ל י ק.

אָבער אַזוי פּלוצלונג.

ס אַ נ ט ע.

אומגעדולדיג.

אָ, עס איז שוין אַ לאַנג אָבגעמאַכטע זאַך. צו לעאָן. קום מען וואַרט אויף דיר.

ל ע אָ ן

בעטט דעם פאָטער׳ס האַנד.

איך בּ ן נישט שולדיג, טאַטע, איך בין נישט שולדיג.

ה׳ ג ר ו י ס ג ל י ק.

וואָס דען? צו טאַנטע. איך פערשטעה נישט? וואָס מיינט ער?

ס אַ נ ט ע.

גאָרנישט, אַ פערוועהנט קינד. מיט אַ קרעכץ. די זעליגע שוועגערין האָט די קינדער זעהר פערוועהנט.

ל ע אָ ן.

בלייב געזונד, פּאַפּאַ.

ה׳ ג ר ו י ס ג ל י ק.

דו פאָהרסט דאָך נישט אַוועק.

ל ע אָ ן.

ניין,—אַדיע, פּאַפּאַ.

ה׳ גרויסגליק.

איך ווינש דיר, מיין קינד, גליק.

לעאָן שטעהט נערווירט, קיקט אויף די טאַנטע.

טאַנטע.

ער האָט זיך אויך געדונגען אַ אייגענע וואָהנונג. ווער וואָהנען בעזונדער. פאַר אַזאַ ערוואַקסענעם יונגען מענש פּאַסט ניט צו וואָהנען אין דערהיים. ער מוז שוין געהן אויף זיין אייגען לעבען. צייט שוין צו זאָרגען פאַר זיך אַליין.

ה׳ גרויסגליק

צו דער טאַנטע.

די מוטער איז נישטאָ, וואָס זאָל זיך קימערן איבער זיי, מוזט דו זאָרגען פאַר זיי, גוטע שוועגערין.

טאַנטע.

לעאָן האָט געקריגען אַ פיינע וואָהנונג.

ה׳ גרויסגליק.

נישט ווייט פון דערהיים?

טאַנטע.

ניין, ניין—גאַנץ אין דער נאָהנט.

ה׳ גרויסגליק.

וועט זי איהם נאָר בעקוועם זיין?

טאַנטע.

איך בין דאָרט אַליין געוועזן. אַ גאַנץ בעקוועמע וואָהנונג.

לעאָן.

פּאַפּאַ.

ה׳ גרויסגליק.

ווער וועט איהם דאָרט אָבהיטען? מיינע קינדער זענען געוואָהנט, מען זאָל איבער זיי וואַכען.

טאַנטע.

גוטע מענשען, זיי וועלען איהם האַלטען ווי אַ אייגען קינד.

ה׳ גרויסגליק.

איך דאַנק דיר, שוועגערין.

לעאָן.

פּאַפּאַ... איך מוז דאָס געלד האָבען... איך מוז אָברייזען...

ה׳ גרויסגליק.

אָבער לעאָן... זוהן... די טאַנטע האָט דאָך רעכט... בלייב.

טאַנטע

פאלט איהם אריין אין די רייד.

אָבער פון וואַנען האָט דער פּאַפּאַ יעצט געלד? אין די שטוב איז קיין גראָשען נישט דאָ... זיי לעבען אַלע פון איהר קרעדיט... בערענק דאָך.

לעאָן.

אָבער איך פרעג דעם פּאַפּאַ איין זאַך, קען מיר דער פּאַ- פּאַ דאָס געלד געבען, שוין יעצט... איך מוז עס האָבען... אַז נישט זאָל דער פּאַפּאַ צו מיר דערנאָך קיין פרעטענ- זיעס נישט האָבען. קיינע פרעטענזיעס...

טאַנטע.

ווער פרעטענזיעס? מיר דאַכט זיך, אַז דער פּאַפּאַ וועט אויך ביישטעהן דערויף?

ה׳ גרויסגליק.

אָבער וואָס דען אייגענטליך?

טאַנטע.

אַז לעאָן זאָל זיך אַרויסציהען פון דערהיים און זאָל זיך נעהמען עפּעס אַליין צו טהאָן.

ה׳ גרויסגליק.

איך דענק, אַז עס איז אַ גלייכע זאַך, אַ גלייכע זאַך. מיט טרעהרען. פון פאָטער האָסט דו, מיין קינד, נישט מעהר צו ערוואַרטען.

טאַנטע.

זעהסט דו שוין? —צו גרויסגליק. לעאָן מאַכט אַ אייגען געשעפט.

ה׳ גרויסגליק.

געשעפט, אייגענס.

טאַנטע.

מיט אַ שותף.—פיינע מענשען.

ה׳ גרויסגליק.

אָבער וואָס איז דען אַזעלכעס געשעהן? וואָס צו שפּעט?

טאַנטע.

נו, זעלבסט-פערשטענדליך, צו שפּעט... אַזאַ יונגער מענש, ווי לעאָן איז, אין זייד און גאָלד געוואָרען אויפגעוואַקסען... געוואָהנט צו אַלדאָס גוטס — קען זיך דאָך נישט מיט איינמאָל אין עלענד געפינען... וואָס וועט ער אין פּאַריז טהאָן? העלפען זיך צו לעאָן. אָבער בעדענק דיך, אין פּאַריז, אין אַזאַ גרויסער שטאָדט, וואו טויזענדטער מענשען ווערען פערלוירען טעגליך אין קיינער ווייסט נישט פון זיי, — וואָס וועסט דו דאָרט טהאָן? ווער וועט זיך אויף דיר אומקוקען? קיין מלאכה נישט געלערנט, צו קיין אַרבייט נישט געוואָהנט... די זעליגע מוטער האָט דאָך אייך אין מילך און ווייַן געבאָדען. און דו, אַזאַ איידעל קינד, מיטאַמאָל אין אַ פרעמדע שטאָדט. צו וועם און ווען וועסט דו דיך ווענדען, קעהרען? בעטראַכט דאָך, לעאָן.

ה׳ גרויסגליק.

זעלבסט-פערשטענדליך, האָט דאָך די טאַנטע רעכט, לעאָן

טאַנטע.

און דאָ ביסט דו דאָך אין דערהיים, מען היט דיך אָב, ווי אַ אויג אין קאָפּ. פון אַלדאָס בעסטען, דו טהוסט נישט די האַנד אין קאַלטען וואַסער, מען ציטערט איבער דיר... מען אַרבייט אויף דיר... מען ווייסט, ווער דו ביסט, וואָס דו ווילסט... ביסט דאָך דאָ אין דערהיים...

ה׳ גרויסגליק.

מיינע אָרימע קינדער.

לעאָן.

איך וואָלט אויף גאָרנישט געקוקט... טאַנטע, איך ווייס עס גאַנץ גוט... פּאַפּאַ...

ה׳ גרויסגליק.

אָבער די טאַנטע האָט דאָך זעהר רעכט, צו וואָס אין דער פרעמד? בלייב דאָך ליעבער אין דער היים.

ה׳ גרויסגליק.

אָבער זון... דאָס איז דאָך נישט געהערט געוואָרען... דער שנייזער וויל נישט מאַכען אויף קרעדיט... אין ווינטער טראָגען דעם זומער־ראָק... צו טאַנטע. ער האָט דאָך רעכט.

טאַנטע

װעקקוקענדיג.

זעלבסט־פערשטענדליך, האָט ער רעכט.

לעאָן.

פּאַפּאַ, ווייטער אַזוי קען איך נישט. אין די שטאָדט זיך אַזוי אַרים דרעהען. איך קען מיך נישט מיט מיינע קאָלעגען מעהר צוזאַמענ־קומען. פּאַפּאַ, אַזוי ווייטער געהען קען עס נישט. איך וויל אַוועקפאָהרען, אין אַ פרעמדע שטאָדט פאָהרען. נאָך פּאַריז וויל איך אַוועקפאָהרען. איך מוז אָב־רייזען שוין יעצט. איך קען קיין איין סעקונדע נישט לענגער בלייבען. איך מוז.

טאַנטע

פערמישט.

אָבּרייזען יעצט, היינט. לעאָן... אָבער דאַכט זיך, היינט איז דאָך נישט מעגליך. עס איז דאָך שוין צו שפּעט...

לעאָן.

איך וואָלט אויף גאָרנישט געקוקט... מיין האַרץ טראָגט עס נישט איבער... עס איז מיר, טאַנטע, שווער, זעהר שווער.

טאַנטע.

אָבער לעאָן... זעה, עס איז דאָך שוין שפּעט... אונמעגליך... די שטאָדט דערנאָך וואָס וואָלט געזאָגט...

ה׳ גרויסגליק.

וועגען וואָס רעדט איהר דען דאָס? ווי הייסט אונמעגליך, צו שפּעט... וואָס זאָל דען דאָס בעדייטען? העט?

לעאָן

בזומיטט.

פּאַפּאַ, גאָרנישט, איך מוז האָבען טויזענד רובל, יעצט שוין... שוין יעצט, זאָנסט, פּאַפּאַ...

ה׳ גרויסגליק.
אַך, לעאָן, דו ביסט עס. אויפגעלעגט. דו, שעלמאַ, ווייסט פון אַנ׳אָרט, וואו מען בעקומט אַזאַ פיינעם וויין און האָסט ביז יעצט דערפון דעם טאַטען נישט צו וויסען געגעבען.

לעאָן.
איך האָב מיט׳ן פּאַפּאַ עטוואָס זעהר ערנסטעס צו רעדען.

טאַנטע
זעמט זיך אוועקצוגעהען.
איך וויל נישט שטערען, אַדיע. וויל אַב.

לעאָן.
ניין, ניין. די טאַנטע שטערט נישט, פערקעהרט, איך וויל די טאַנטע זאָל זיין דערביי.

טאַנטע.
אַז איך שטער נישט... בלייבט.

לעאָן.
פּאַפּאַ! אַזוי ווייטער קען עס נישט געהען. איך בין אַ יונגער מענש. איך בין צו קיין מלאכה נישט געוואָהנט, איך קען מיך נישט יעצט אַוועקשטעלען אין אַ קאַנטאָר אַריין אַלס איבערשרייב־יונגעל. וואָס זאָל איך טהאָן?

ה׳ גרויסגליק.
אָבער לעאָן... זוהן... וואָס איז דען?...

לעאָן.
און דער פּאַפּאַ זעהט גאָ־נישט, אין וואָס פּ אַר׳ע הולך איך געה... אַ לאַדע פּריזיר־יונגעל געהט דאָך אָנשטענדיגער אָנגעטהאָן פאַר מיר. דער שניידער וויל מעהר נישט מאַכען אויף קרעדיט, און אַזוי מוז איך געהען אין לייכטען זומער־ראָק אין מיטען ווינטער... איך קען דאָך אין קיין אַנשטענדיג הויז נישט אַריינקומען... איך קען דאָך מיך אויף קיין אָרט נישט ווייזען. אַ לאַדע שניידער־יונגעל האָט דאָך מעהר טאַשען־געלד פאַר מיר... און וואָס זאָל איך דאָ מאַכען?... אַזוי אַיין־און־אויס דרעהען זיך... קען איך דאָך נישט.

ה׳ גרויסגליק.

אַזוי... זעהט נאָר... זעהט נאָר... ער בעהאַלט דעם וויין. זי קען דעם וויין אויף דער רעכנונג צושטעלען... זי מוז אַ גרויסען וויין־קעלער האָבען, די פרוי?

טאַנטע.

יאָ, זעהר אַ גרויסען וויין־האַנדעל, פאַר דער גאַנצער אומ־געגענד—און עס פערקעהרען צו איהר פיעל מענשען... די היינטיגע יונגע לייט... לעאָן קומט אויך דאָרט אַהין זעהר אָפט.

ה׳ גרויסגליק.

אַזוי, לעאָן... שעלמאַ... וואָלט דאָס אַמאָל אין פאָטער גע־דענקט, געהייסען אַ קאָרב וויין אַהיים שיקען.

טאַנטע.

ער נעהמט אַליין אויף קרעדיט. דאָס איינציגע הויז, וואו מען גיט איהם אויף קאָנטע.

ה׳ גרויסגליק

אויסמיידענד.

אַזוי, אין שבנות מיט אונז. געהט צו צום פענסטער, קוקט ארויס. זעה, דאָס געשעפט איז היינט געשלאָסען, וואָס איז דען היינט, נישט יום־טוב?

טאַנטע.

ניין.

ה׳ גרויסגליק.

און פאַרוואָס איז דען דאָס געשעפט געשלאָסען, און די פענסטער אַזוי בעלויכטען? די טישען גרייט מען דעריבער. מען מוז זיך צו עפּעס אַ יום־טוב ריכטען, העך?

טאַנטע.

אַזוי, איך ווייס עס נישט.

עס קומט אריין לעאָן.

לעאָן

אויפגערעגט, בלייך, דערזעהט דעם פאָטער, וויל צוריק, געהט אָבער דאָך בעה־טער צו.

פאַפּאַ.

ה׳ גרויסגליק.

שוין גוט... שוין גוט... און לאָז זי אַלעס אויפ׳ן רעכענונג שרייבען... און דעם ווײַן אויך... איך וויל קיין געשענק... *בעקוקט דעם וויין דורך דער פלאַש.* אַ פיינע קאָליער. זי מוז אַ אַנשטענדיגע פרוי זיין, אונזערע שכנת׳טע שענקערין.

טאַנטע.

פאַר דעם זאָל זיך דער שוואָגער נישט זאָרגען... זי האַלט גוט רעכנונג... זעלבסט-פערשטענדליך, זעהר אַנשטענדיגע לייט... אַזוי ווי זי איז נאָר געוואָהר געוואָרען, אַז די קעכין איז אַוועקגעגאַנגען, איז זי אַליין געקומען צו מיר, און האָט מיר פאָרגעלייגט דאָס הויז מיט מיטיגער צו בעזאָרגען... נו, נו, זי ווייסט אָבער אויך, אַז דאָס געלד איז קוראַנט. זי האָט דעם שוואָגער דעם וויין געשיקט צו פרובען, אויב ער געפעלט איהם...

ה׳ גרויסגליק

שמעקנדיג.

קען שוין זיין... קען שוין זיין. *אויסמיידענד.* זי מוז אַ גרויס געשעפט האָבען... מיר הערען דאָ דעם רעש פון געגענאיבער, דאָס שטערט טהייל מאָל...

טאַנטע.

זי מאַכט גוטע געשעפטען. אָבער זי איז זייער אַ אַנשטענדיגע פרוי...

ה׳ גרויסגליק

האַקט איהר איבער.

איהר פאָטער איז דער גאָרקיכער, ווי הייסט ער דאָס... דער, וואָס פלעגט ביי אונז... צו די פייערטאָגען סערווירען, ווי הייסט ער דאָס?

טאַנטע.

דוד גאָרקיכער. אָבער זי אַליין איז אַ זעהר אַנשטענדיגע פרוי... זי האָט קיין קינדער נישט און זי האָט אַ פיינעס פערמעגען געמאַכט, איינינגע הייזער אין די שטאָדט, מען קען זי אין שטאָדט...

טהאָן?... איבערבלייבען אַזוי קען איך דאָך נישט... אָהן אַ גראָשען געלד, מיט טעכטער. און די טעכטער יענע בע-זונדער. און דו זיצט אַזוי אַליין אין די צימערן. אָך, מאַ-טילדע, מאַטילדע, וואָלסט דו כאָטש געלעבט. געהט צו צו די טהיר מיט די קרעפּע בעהאַנגען און וויינט. אַזוי אַליין... אַליין... אַך, מאַטילדע... מאַטילדע...

ט אַ נ ט ע.

נו, נו, לאָז זיך דער שוואָגער בערוהיגען, עס איז דאָך נישט פון היינט אָן. מען דאַרף דעריבער נאָך קלערען... קוקט זיך אום. פינכטער אין שטוב. יאָ, צימער זענען דאָ, מאַשי-נען זענען דאָ, עלעקטרישע לאָמפּען.. אַלעס איז דאָ... נאָר אַ מענש פעהלט... אַ מענש... געהט אין קיך-צימער, ברענגט אריין אַ ליכט. אַך, יאָ. איך האָבווירקליך פערגעסען, איך האָב דעם שוואָגער עטוואָס געבּרענגט. ער וועט זיך ווירקליך ערפרעהען. אַ ריכטיגען טאָקייער. זי ווייזט אַ פלאַש וויין. פון די זיבציגסטער יאָהרען נאָך.

ה י ג ר ו י ס ג ל י ק

בעקוקט דעם וויין.

אַ פיינע קאָליער. פון ווענען דען? דער קעלער איז שוין לעער. געוויס דאָך נישט פון געגענאיבער? ער ווייזט אין די פענסטער.

ט אַ נ ט ע.

מיט געלעכטער.

אָבער יאָ.

ה י ג ר ו י ס ג ל י ק.

ווי הייסט, ווידער פון איהר? איך וויל דאָך פון קיין שענ-קערין קיין מתנות נישט נעמהען. מיט וואָס פאַר'ע רעכט?

ט אַ נ ט ע.

אַך, גאָט. זי איז אַזוי גליקליך, אַז דער שוואָגער נעמהט עפּעס פון איהר צו. זי לייזט דאָך אַזוי פיעל פון דאַנען... נו—ווי שמעקט דעם שוואָגער די מיטיגער פון געגענאיבער? נישט וואָהר, אַ פיינע קיך... נו, איז דער שוואָגער צופריי-דען פון די מיטיגער, וואָס זי שיקט אַריבער?

זעהר געליעבט, פיליכט צופיעל געליעבט... דאָס איז נישט ערצויגען געוואָרען צו ליידען... איך נישט צו אַרבייטען. יאָ, פאַר גרויסגליק׳ס קינדער פאַסט נישט צו אַרבייטען...
קרעכצט. יאָ, יאָ, זעהר טרויעריג. זעהר.

ה׳ גרויסגליק

מיט געוויסען בייזער.

אָבער דאָס איז דאָך אונערהערט—דאָס קאַנטאָר צאָהלט נישט קיין געלד. וואָס מיינען זיי דען אייגענטליך די הערען?

סאַנטע.

דער שוואָגער איז נאַאיוו ווי אַ קינד, די מאַשינען שטעהען, די פאַבריק אַרבייט נישט. נישט דאָ קיין גראָשען מיט וואָס מאַטעריאַל צו קויפען. חובות מעהר, ווי עס בעטרעפט — יאָ. פון וואַנען זאָלען זיי דען געלד נעהמען?

ה׳ גרויסגליק.

אָבער וואָס קען איך דערצו טהאָן? זיי ווייזען מיר רעכנונגען. וואָס ווייס איך פון רעכנונגען? פון זעליגען פאָטער איבערגענומען די געשעפטען... האָב זיך שטענדיג פערלאָזט אויף די לייט... אַלעס געלאָזט ביי זיי... מיין גאַנץ געלד... האָבען זיי געזאָלט זעהן, אַז די געשעפטען זאָלען גוט געהען... און שטענדיג איז דאָך גוט געוועזן... יאָ, נור צייט מיין פרוי איז געשטאָרבען געהט אַלעס אַרונטער... אַרונטער...

סאַנטע.

יאָ, יאָ. דאָס איז געוועזן דאָס אונגליק... עס איז קיינער נישט פון דער פאַמיליע געבליבען, וועלכער זאָל זיך מעהר אויף געשעפט פערשטעהן... און מיין זעליגער מאַן האָט מיך אויך איבערגעלאָזט אויפ׳ן געשעפט, געמיינט מיך פערזאָרגט... אויף די פאַמיליע מיך איבערגעלאָזט.

ה׳ גרויסגליק.

וואָס בין איך שולדיג? האָב דאָך נאָר גענומען, וואָס מען האָט בעדאַרפט, זעלבסט־פערשטענדליך געמוזט נעהמען. דאָס קאַפּיטאַל האָב איך דאָך ביי זיי געלאָזט... זיי ווייזען מיר רעכנונג, זיי... איך גלויב זיי שוין, אָבער וואָס קען איך

און יעצט בעטראַכט אַליין מיין לאַגע. צוויי דריי שטונדען איינער אַליין... די טעכטער פערשטעקט יעדע בעזונדער אין איהר צימער... קיינער בעווייזט זיך נישט... נעמט עס דאָך איינעם אַ שרעק אָן, פאַר די פוסטקייט דאָ. און יעצט דאָרט די טהיר...

טאַנטע.

עס איז טרויעריג. קרעכצט—האַקט איבער דעם טאָן. נישט געוועזן לעאָן?

ה׳ גרויסגליק.

איך ווייס נישט, איז ער דען נישט אין זיין צימער?.. און אויך ער... אין דער לעצטע צייט.

טאַנטע.

עס איז קיין וואונדער נישט. אַ יונגערמאַן געהט איין און אויס... געהט צו צו זיין טהיר, קלאַפט אָן, עפענט זי דערנאָך אויף. זעה, זיינע קערב זיינען געפּאַקט, רייזט ערגעץ-וואו אָב?

ה׳ גרויסגליק.

איך ווייס נישט... מיר האָט ער גאָרנישט געזאָגט דערפון.

טאַנטע.

דער שוואָגער האָט נישט בעמערקט, לעאָן איז זעהר אויפגערעגט אין די לעצטע צייט.

ה׳ גרויסגליק.

איך ווייס עס נישט... יאָ, יאָ, איך גלויב, ער וויל נאָך פּאַריז פאָהרען אויפ׳ן ווינטער. ער האָט אייניגע מאָל גערעדט דעריבער... די שוועסטער׳ן געזאָגט... גענויעס ווייס איך נישט, ווייסט דו עס פיללייכט?

טאַנטע.

יאָ, יאָ, עס איז טרויעריג. קרעכצט. דאָס קאַנטאָר צאָהלט קיין געלד נישט, דער יונג איז ערוואַקסען, געוואָהנט צו אַלדעם בעסטען. אין זיינע יאָהרען צו רעכענען זיך מיט׳ן גראָשען, אַפּילו נישט אָנשטענדיג צו זיין אָנגעטהאָן אַזוי ווי עס שטעהט איהם אָן לויט די פאַמיליע. אַודאי איז עס נישט אַנגענעהם, וואָלט ער כאָטש אַזוי נישט ערצויגען געוואָרען... יאָ, יאָ. די זעליגע שוועגערין האָט די קינדער

עס קומט אריין אומבעמערקט די טאָכטער אין שוואַרץ געהילט. אַ שוואַרצע סטרוי־הוט מיט אַ שוואַרץ שלייפעל, אַלטע אָבגעטראָגענע קליידער, טראָגט זיך רוהיג.

מען קען, שוואָגער?

ה׳ גרויסגליק.

ווער איז דאָרט?

טאַנטע.

איך, שוואָגער.

ה׳ גרויסגליק

אָבגעשראָקען.

ווער דאָך?

טאַנטע.

דאָס בין איך, דער שוואָגער, האָסט מיך נישט דערקענט?

ה׳ גרויסגליק.

דו ביסט עס. נו קום דאָך נעהנטער. אַ אונערהערטע זאַך. כטעל דיר פאָר, צוויי דריי שטונדען בין איך אַליין אין מיין צימער, קלינג, דאָס קלינגעל קלינגט נישט, דער עלעקטריק לייכט נישט... די גאַנצע דינערשאַפט ווייזט זיך נישט... צוויי דריי שטונדען, דן... לאה... און קיינער בעווייזט זיך נישט... האָבען אַליין מיך איבערגעלאָזט...

טאַנטע.

די דינער זענען דאָך נאָך איינגערעכטען איועקגעגאַנגען, דער שוואָגער האָט פערגעסען? און די פאַבריק אַרבעט דאָך נישט—פון וואַנען זאָל דען עלעקטריק זיין?

ה׳ גרויסגליק.

אַליין, אָהן קיינעם...

טאַנטע.

שוין העכער פון זעקס מאָנאַטען האָבען זיי דאָך קיין געהאַלט נישט בעקומען, דאָס קאָנטאָר צאָהלט דאָך מעהר נישט אויס.

ה׳ גרויסגליק

דערמאָנט זיך.

אָך, דאָס קאָנטאָר... אָבער וואָס קען איך דערצו טהאָן?...

פון אַ צווייטען צימער הערט זיך

ה׳ גרויסגליק׳ס קול.

דן... לאה... עס רופט זיך קיינער נישט אָן... נאָך אַ קליינער פויזע קומט אַרויס אַ הויכע געשטאַלטע פּערזאָן, כאַראַקטעריסטישע, אַריסטאָקראַטישע ציגע, אַ ראַסאַחע גראָבע נאָז, גראָבע ליפּען, רעדט לאַנגזאַם, בעקלאַגענדיג זיך. ער איז האַלב אין נעגליזש. לאה... דן... וואָס, קיינער נישט דאָ? קלינגט אָן אין אַ וואַנד־גלאָק, עס קלימפּערט נישט... ער געהט צו קלינגען ביי דעם לאָמפּ. קלינגט—עס ענטפערט נישט אָב. אָך, די קלינגער קלינגען נישט... ער דרעהט דעם עלעקטרישען קנאָפּ—עס לייכט זיך נישט. דער עלעקטריק לייכט זיך נישט... אַלעס שטעהט אין דעם הויז... גאָט, גאָט... אַ ווירטשאַפט... לאה... געהט אליין צו צו דער טהיר פון קיך, עפענט זי פּאַרזיכטיג אויף, קוקט אַריין. קיינער נישט דאָ... אַלע איבערגעלאָזט דאָס הויז... וואָס איז דען דאָס אייגענטליך? דרעהט זיך איבער דער שטוב אַרויף און אַראָב. און... ניין, דאָס איז דאָך נישט געהערט געוואָרען. געהט צו אַ טהיר, קלאַפּט אָן. טאָכטער, מען קען אַריינגעהען?

זאָשע׳ס קול

פון אינעווייניג.

אָך, פּאַפּאַ, ניין, פּאַפּאַ.

ה׳ גרויסגליק

אין אַ צווייטע טהיר.

מען קען, טאָכטער, אַריינגעהען?

וואַנדע׳ס קול.

שטילער, פּאַפּאַ, מיטע שלאָפט...

דער אַלטער דרעהט זיך אום, קומט צו צו דער טיהר מיט דער שוואַרצער קרעפּע... דערשרעקט זיך... דערוויטערט זיך, זעצט זיך דאַן פערצווייפעלט ביי אַ טיש, קלאַפּט מיט די ליפּען.

ניין, מאַדאַמע... איז דאָך נישט ערהערט געוואָרען.

ערשטער אַקט.

א ברייט גרויס מעבעל־צימער פון א רייך אריסטאקראטיש אבגעקומען הויז, די ווענד בעשטעלט מיט אלטע שויבען־שענקעלעך, פון וועלכע עס קוקען ארויס טייערע זילבערנע כלים, טייערע פארצעליי. אין א ווינקעל שטוב א אלטער ארון בעהאנגען מיט א טייערען פרוכת, ארום דעם ארון צוויי גרויסע ספרים־שענק, אמפיר, בעהאנגען מיט פארהאנגען, נור דאס ווינקעל איז פארשטעלט מיט דעם פארטעפיאן, וואס מען דערקענט דערפון, אז דאס ווינקעל איז שוין לאנג ארויס פון געברויך. די ווענד בעהאנגען מיט אלטע פאמיליען־פארטרעטען, טהייל רבנים מיט לאנגע בערד און פיאות, טהייל סוחרים מיט גאלדענע ברילען און גאלדענע רינגען. רעכטס דריי טהירען, די מיטעלסטע אין קארידאר, איינע אין פאפא'ס צימער, די צווייטע אין מאמא'ס צימער, די לעצטע איז בעהאנגען מיט שווארצע קרעפע. אין הינטערגרונד א אפענע ארקאדע אויף זיילען געלענט מיט אוועקגערוקטע פארהאנגען, וועלכע פיהרט אין די קינדער'ס צימערן. לינקס דריי גרויסע פענסטער אין גאס ארויס. עלעקטרישע לאמפען, די ברענען זיך נישט; פיעל פון זיי פעהלען גלעזליך, באניעס, און עס שטארען ארויס האלבע אבגעברענטע ליכט. אלעס אין שטוב איז אבגעלאזט, פערנאכלעסיגט. מען זעהט, אז עס פעהלט א בעל־הבית'טע אין הויז... עס טונקעלט.

פערזאָנען.

ה׳ גרויסגליק, פאפא.

לעאָן | זיינע קינדער.
וואַנדע |
מיטע |
זאָשע |

די טאַנטע, פון דער פאמיליע גרויסגליק.

ראָזע באָרענשטיין, ווירטשאפטערין.

איהר פאָטער, דוד גארקיכער.

איהר מוטער.

לייב | צוויי קוזינען אין דער ווירטשאפט בארענשטיין.
בער |

איינער פון די „געסט“.

אַ „מענש“.

אַ דינסט.

צוויי קו־פלייט.

האנדלונג — אין אגרעסערע פראווינץ־שטאדט.

איבערדרוקען, איבערזעצען און
אויפפיהרען אָהן דער ערלויבניס
פון מחבר איז פארוועהרט.
Copyright by Sholem Asch
1922

שלום אש

יחוס

אַ קאָמעדיע אין דריי אַקטען.

פאַרלאַג „קולטור-ליגע" ווארשע

נישט טהון. נור איין זאַך וויל איך דיך פרעגען. האלט זי
ביים האנד. פאַר וואָס? פאַר וואָס?

מעריס קאָפ

פון פענסטער.

מאָטקע מען געהט.

מאָטקע

חצרפט אחעק הנה'לען.

געה, רופט צו די מוטער אין צווייטען צימער. בלייב געזונד

מאַמע.

זלאַטקע.

וואו געהסטו מיין קינד? איצט? אין אַזאַ צייט.

מאַטקע.

איך מוז אין דער וועלט אַריין.

זלאַטקע.

און וואו לאָזט דו מיך דאָ אַליין.

מאָטקע.

איך וועל קומען נאָך דיר צוגעהן. קישט די מוטער און שפּרינגט
אַרויס דורכ'ן פענסטער.

בעוועגונג פון סטראזשניקעס הינטער דער טהיר.

פאָרהאַנג.

חנה׳לע

מיט געוויין.

איך בין נישט שולדיג, דער טאַטע.

מאָטקע.

דער טאַטע, דער טאַטע.

זלאַטקע.

וואָס איז דאָס מיין קינד? וואָס ביסט דו אַזוי ערשראָקען? וואָס איז געשעהן.

מאָטקע

דערמאַנט זיך, כאַפּט זיך אוריק.

גאָר נישט מאַמע, גאָר נישט. סוחרים קומען צו מיר, איך מוז אויפ׳ן מאַרק געהן. עפּענט אויף די טהיר און רופט. מחותנת׳טע, מטותנת׳טע. נעמט צו מיין מוטער, ווי עס פּאַסט פאַר אַ מחותנת׳טע. איהר הערט? הינדעל בעווייזט זיך אין טהיר ערשראָקען. צו די מוטער. געה אַריין מאַמע, די מחותנת׳טע וואַרט אויף דיר. איך בעדאַרף עפּעס איבערעדען מיט מיין כלה.

הינדעל

צו זלאַטקען.

קומט אַריין מחותנת׳טע.

מאָטקע

אקצענטירענדיג.

און בכבוד האַלט זי ווי עס פּאַסט פאַר אַ מחותנת׳טע, געהערט

הינדעל

אין שרעק.

געהערט. געהט אָב מיט שרעק, מיט זלאַטקען.

מאָטקע

צו חנה׳לען.

פאַר וואָס? פאַר וואָס?

חנה׳לע ציטערט.

מאָטקע

האָב נישט קיין מורא, אַז איך וואָלט געוואָלט וואָלט איך דיר אַזוי דעם קאָפּ אָראָבגעדרעהט. נור איך וועל דיר גאָר

ווענען די מחותנת׳טע, ער האָט דאָך אַזוי געוואָלט זעהן די מאַמע...

מ אָ ט ק ע.

יעצט וועלען מיר זיי האָבען,ביידע וועלען מיר זיי האָבען מיט אונז וועט זי וואוינען, דאָס בעסטע, וואָס מיר וועלען עסען וועט זי עסען, אָבהיטען זאָלסטו זי מיר, דו וועסט מיר רופען ווי אין דער היים, מאָטקע, גנב צו חנה׳לען. מאָטקע גנב האָט זי דאָך מיך גערופען, אַז איך וועל פוילען אין די תכסות, אויף דער תליה הענגען, האָבען זיי געזאָגט... זעהסט וואָס פאַר אַ כלה מאָטקע האָט? מאָטקע וועט אַ היים פאָהרען אין שטעדטיל אַריין מיט זיין כלה און אַרויסגעהען שפּאַצירען אין די גאַסען אַרויס, אַזוי געאַרעמט, אין איין האַנד די מאַמע, אין די צווייטע האַנד די כלה. נעמט זי און געהט מיט זיי שפּאַצירען. וועט ווערען אַ געקוק... וועלען זיי פרעגען; ווער געהט עס דאָ? וועלען זיי זאָגען: „דאָ געהט מאָטקע מיט די מאַמע און מיט די כלה זיינע" וועלכער מאָטקע? מאָטקע גנב? יאָ, יאָ, און ווערט צוזעצט, אַז ס׳געפעלט אייך נישט. כאַ־כאַ־כאַ!

מען הערט אַ פייפען דורך׳ן פענסטער, מאָטקע לויפט צו צום פענסטער, פּראַלט עס אויף.

מ ע ר י

שטעקט אריין דעם קאָפּ.

געדענק אין גאָט אַנטלויף מאָטקע. מען געהט.

מ אָ ט ק ע.

האָסט מיך אַרויסגעגעבען?

מ ע ר י

דורך׳ן פענסטער.

איך נישט. זיי, דיין כלה:

מ אָ ט ק ע.

ליגענד! לויפט צו, חאַפּט חנה׳לען ביי דער האַנד און קוקט איהר אין די אויגען אריין. זאָג ס׳איז ליגענד. קוק מיר אין די אויגען אַריין.

מחותנת׳טע זאָלסטו זיין. דו ביזט מאַטקע׳ס מאַמע, איך וויל אַז דו זאָלסט אויסזעהן ווי אַ פּריצטע!

ז ל אַ ט ק ע.

זעהט, דעם נחת, מענשען, וואָס איך האָב דערלעבט. צו חנה׳לען. איך האָב דאָך געמיינט, אַז ער וועט אונטערגעהן, ער איז דאָך אַ גנב געוועזן קליינערהייד, הרפּות און בושות האָב איך דאָך געהאַט פון איהם. זעהט וואָס איז געוואָרען פון איהם, זעהט...

מ אָ ט ק ע.

און איך האָב דיר באַלד געזאָגט, מאַמע, וויין נישט אַז איך וועל נאָך קומען נאָך דיר מיט אַ קאָטש צו פאָהרען, מיט צוויי פּאָר פערד... היינט בין איך געקומען נאָך דיר מיט אַ קאָטש צו פאָהרען. יענער מאָטקע איז געשטאָרבען, בע-גראָבען, און אַ אַנדער מאָטקע איז געבוירען געוואָרען. נישט וואהר, חנה׳לע? פרעג איהר, מאַמע, אַלעס האָט זי געמאַכט, אַלעס זי... חייזט אויף חנה׳לע׳ן.

ז ל אַ ט ק ע.

דאָס ביזטו מיין קינד, זיין מלאך געווען... די הענטלעך וועל איך דיר דערפאַר קושען חיל קושען חנה׳לע׳ן די הענד, זי לאזט נישט. דערפאַר וואָס דו האָסט אַ אָרעמאַן דאָס האַרץ דער-פרעהט... פאַרוואָס, רעדסטו נישט צו מיר, מיין קינד? פאַרוואָס שווייגסטו?

מ אָ ט ק ע

דו שעמסט זיך מיט מיין מאַמע?

ח נ ה׳ ל ע

אין פערצווייפלונג.

וואָס פעלט דיר איין?

מ אָ ט ק ע.

וואָס ציטערסטו?

ח נ ה׳ ל ע.

איך בין אַזוי דערשראָקען, וואָס איך זעה דיין מאַמע אַזוי פּלוצלונג די מחותנת׳טע ער האָט דאָך אַזוי פיל גערעדט

זאָל ער זעהן אַז מאָטקע לעבט נאָך! יאָ, אָבער וואו איז זי? וואו זענען זיי אַלע? רופט. חנה'לע! חנה'לע! מיין מאַמע איז דאָך געקומען צו פאָהרען. לויפט אָב און שלעפּט אריין חנה'לען. חנה'לע ווישט זיך שנעל אויס די אויגען. זעהסט, מאַמע, דאָס איז מיין כלה, מיין טייערע איינציגע כלה, און דאָס איז מיין אַלטע מאַמע. נעמט ביידע ארום. מיינע צוויי מאַמעס...

זלאטקע.

מיין טאָכטער, ווער האָט זיך געקענט ריכטען אַז איך וועל די זכיה האָבען מיין זוהן, און נאָך דערצו, זיין כלה... גאָטעניו, פאַרוואָס קומט דאָס מיר? מיין קינד; דו האָסט אַ גוטען שטערן אין הימעל, גאָט האָט זיך פאַר דיר אָנגענומען. קושט חנה'לען אין קאָפּ.

מאָטקע

נעמט ארויס פון קאָמאָד א שייטעל מיט א טוך.

זעהסט, מאַמע, דאָס האָט דיר מיין כלה אַ מתנה געקויפט.

זלאטקע.

דיין כלה'ס מתנות?

מאָטקע.

דו האָסט עס פאַר מיין מאַמע געקויפט, נישט וואַהר? חנה'לע?

חנה'לע.

יאָ, פאַר די מהותנת'טע.

מאַטקע.

טהו עס אָן מאַמע.

זלאַטקע.

ניין, מיין זוהן, נישט יעצט, אין אָווענד צו די תנאים,

מאָטקע.

איך וויל שוין, די מאַמע זאָל שוין אָנטהון דאָס נייע טוך, וואָס מיין כלה האָט פאַר דיר געקויפט. טהוט איהר אָן דאָס טיכעל. און נאַ, דאָס האָב איך פאַר דיר געקויפט. נעמט ארויס אַ פּאָר גאָלדענע אוירינגלעך מיט אַ קייט און טהוט עס אָן זלאַטקען. איך וויל, אַז דו זאָלסט אויסקוקען שעהן, רייך, אַ רייכע

מ אָ ט ק ע

פיהרט אריין זלאטקע'ן, אין א טערקישען שאל, אלט, איינגעהייקערט.

וואו זענען זיי? חנה'לע! זע, מיין מאַמע, לייפט צו צו דער־טהיר. נישטאָ, זעץ דיך, מאַמע, לאָמיר דיך אָנקוקען, ווי זעהסטו אויס?

ז ל אַ ט ק ע.

זעהס, זעהט גאָט'ס וואונדער, וויינט. ווער האָט דיך ער־צויגן, מאָטקע מיינער, איך האָב געמיינט אַז דו ביזט שוין געשטאָרבען, און יעצט איז דאָך מיר, ווי איך וואָלט דיך נאָך אַמאָל געבוירען. איך האָב געמיינט, אַז אין אַלע ימים וועסטו זיך טרינקען, און יעצט זעהט גאָט'ס וואונ־דער. ווער האָט זיך אָנגענומען פאַר דיר? ווער האָט דיך ערהאַלטען מיין קינד? זעהט מיין נחת, זעהט מיין גליק! גאָט'ס וואונדער! גאָט'ס וואונדער! פאלט אויף זיין קאפ און וויינט.

מ אָ ט ק ע.

שווייג, מאַמע, שווייג, איך וועל שטאַרבען... וואו איז דער טאַטע? איך וויל, דער טאַטע זאָל קומען, יאָ, ער זאָל אויך קומען!

ז ל אַ ט ק ע.

ער האָט נישט געוואָלט קומען. „אַז ער האָט נאָר גע־שריבען נאָך דיר, פאָהר צו" — האָט ער געזאָגט, „אַז ער וויל, אַז איך זאָל זיין אויף זיינע תנאים, איז ער נישט קראַנק געווען צו קומען נאָך מיר" האָט ער געזאָגט... אוי האָט ער נעבעך געוואָלט פאָהרען... טרעהרען האָט ער געהאַט אין די אויגן, ווען איך האָב זיך אויף דער פוהר ארויפגעזעצט, נאָר דו האָסט אים נישט געבעטען, מיין קינד, שלעכט בעהאַנדעלסטו דעם טאַטען.

מ אָ ט ק ע

דערמאַנט זיך.

ער האָט מיך געשלאָגען. לאַכט. וועל איך פאָהרען נאָך איהם. אַז ער וויל אַז איך זאָל קומען, וועל איך קומען נאָך איהם מיט מיין כלה וועל איך קומען איהם בעטען צו די חתונה.

מלך.

מיר מוזען פון זיך דאָס פעקיל אַראָבוואַרפען, אַראָבוואַרפען פון זיך.

חנה׳לע.

מאַמעלע קרוין, וואָס געהט איהר טהון?

הינדעל.

מלך!

מלך.

חנה׳לע וואָס ווילסטו אונז אונגליקליך מאַכען, ער וועט דאָך אונז מיטשלעפּען, מיר מוזען פון זיך דאָס פעקיל אַראָבוואַרפען, ווייזען נאַטשאַלסטוואָ אַז מיר האָבען נישט געוואוסט. מלך אָב.

חנה׳לע

וויינט.

טאַטע, וואָס געהסטו טהון?

הינדעל.

שווייג, מיין טאָכטער, שווייג, דער טאַטע וויים בעסער וואָס ער האָט צו טהון.

פון די טרעפּ הערט זיך מאָטקע׳ס פרעהליכע שטימע

מאָטקע

אין דרויסען:

מאַמע, מאַמע געטרייע!

הינדעל.

שווייג, ער קומט, וויש דיר אויס די אויגן, ער זאָל גאָר־נישט אָנזעהן, יעצט נאָך די מהותנת׳טע געבראַכט, אין אַ גוטע שעה האָט ער זי געבראַכט.

חנה׳לע.

מאַמע... איך קען איהר אין די אויגען נישט קוקען. לויפט אָב, הינדעל נאָך איהר.

מאָטקע קומט.

מאָטקע.

חנה׳לע, זעה, זעה נאָר, ווער עס איז דאָ, די מאַמע, די מאַמע!

הינדעל:

מלך, געה אַוועק פון מיר. לאָז מיר מיט'ן קינד אַליין.

מלך.

ווער געוואָהר, הינדעל, ווער געוואָהר וואו מיר האלטען?
איז שוין נאָך אַלעמען, מוזען שווייגען? ווער געוואָהר.

הינדעל.

טאָכטער לעבען, זאָג מיר, שעהם זיך נישט, איך בין א מאַמע
זאָג מיר:

חנה'לע.

וואָס זאָל איך דיר זאָגען, מאַמע לעבען?

הינדעל.

האָט ער דיר קיין שלעכטס געטהון?

חנה'לע.

ווער, מאַמע?

הינדעל.

דער יונג.

חנה'לע.

ניין, מאַמע, ער איז מיט מיר אַרומגעגאַנגען ווי א חתן, א פיין לערן־קינד, אַלעס, וואָס איך האָב געוואָלט האָט ער געטהון, ווייל ער האָט געוואָלט ווערען א אָנשטענדיגער מענש, איז געגאַנגען מיט'ן טאַטען דאַווענען יעדער שבת אין חברה ארייז.

הינדעל.

זעהסטו, וואָס האָסטו געפלאַפּעלט? דער יונג איז זיך בע־גאַנגען מיט איהר עדעל ווי א לערן־קינד.

מלך.

איבּ אַזוי, צו דער פּאָליציי, די מינוט צו דער פּאָליציי! אויף זיין קאָפּ אויף זיינע הענד און פיס.

חנה'לע.

מאַמע!

הינדעל.

בּלק!

מ אָ ט ק ע.

שוין, חנה׳לע, האָסט רעכט, אָט געה איך שוין, אָבער זאָג מיר נאָר איין וואָרט, וועל איך וויסען, אַז אַלעס איז גוט.

ח נ ה ׳ ל ע

וואָס זאָל איך זאָגען?

מ אָ ט ק ע

מיט בענקשאפט.

זאָג מיר „מאָטקע"!

ח נ ה ׳ ל ע

מראכט א אויגענבליק אין צווייפעל, אין טרעהרען.

מאָטקע! מאָטקע!

מ אָ ט ק ע.

איך וועל שטאַרבען, וועל איך... איך וועל שטאַרבען...

ס׳איז אַזוי גוט. אב.

ה י נ ד ע ל

קומט אריין מיט מלך׳ן.

מיין אָרעם קינד. חנה׳לע פאלט אויף איהר האלז און וויינט. וואָס האָסטו צו וויינען? וויין נישט מיין קינד, גאָט זיי דאַנק, וואָס ער האָט זיך דיר פערטרויט, דו ביזט נישט זיינע און ער איז נאָך נישט דיינער, א פרעמדער מענש, מיר מוזען פון זיך דאָס פעקל אראָבוואַרפען, מיר האָבען דערמיט גאָרנישט צו טהון.

מ ל ך

שטיל צו הינדעל.

הינדעל, איך האָב מורא, אַז מיר זיינען דרינען... האָט זי דער יונג קיין שלעכטס געטהון?

ה י נ ד ע ל.

וואָס פאַלט דיר איין? אויף מיינע שונאים׳ס קעפּ, דער יונג איז צו איהר געווען ווי א לערן־בחור, ווי א רבי׳ס א קינד איז ער זיך מיט איהר בעגאַנגען.

מ ל ך.

וואָס וויינט די מויד? הינדעל, עס געפעלט מיר נישט וואָס די מויד וויינט.

הינדעל

מורמעלט אונטער׳ן טהיר.

וועה איז מיר, וועה איז מיר.

מלך.

שש... שווייג, שווייג...

מאָטקע

נאך א לאנגע פויזע.

שוין, יעצט ווייסטו אַלעס, אַלעס, זאָג, ווילסטו נאָך זיין מיין כלה? זיין אַ כלה מיט מאָטקען, נישט מיט קאַנאַריק׳ן? קאַנאַריק איז געשטאָרבען, טויט. בעגראָבען, איך בין מאָטקע, איך בין מאָטקע! זאָג, ווילסט מיט מאָטקע׳ן אַ כלה זיין? האָב נישט קיין מורא, אַז נישט, בין איך נישטאָ, געה איך אַוועק, זעהסטו מיר נישט מעהר. וויל צוגעהן צו חנה׳לען. חנה׳לע דערשרעקט זיך. וואָס שרעקסטו זיך?

חנה׳לע

דערשראָקען.

פאַרוואָס זאָל איך מורא האָבען? דו ביזט דען נישט מיין חתן? און פאַר אַ חתן זאָל מען מורא האָבען!.. איך האָב זיך נאָר דערשראָקען...

מאָטקע

שרייט אויס.

חנה׳לע! חנה׳לע! פאלט אויף דר׳ערד, גראָבט איין זיין פנים אין איהר שויס, וויינט.

מלך מיט הינדלע׳ן קוקען ארויס פון דער פאָרהאנג און ווינקען צו חנה׳לען און שאָקלען מיט די קעפ. מלך חייזט מיט דער האנד אויף זיך, אז ער ווייסט וואָס ער האָט צו טהון. הינדעל קנייפּט זיך אין די באַקען און ווינקט צו חנה׳לען, אז זי זאָל מאָטקע׳ן ארויסשיקען.

חנה׳לע

זוכט אין די געדאנקען עפּעס.

וואָס ווייגסטו, מאָטקע, וויין נישט, מן-הסתם איז דאָך שוין דיין מזל אַזעלכער, און דיין מזל איז דאָך מיין מזל... געה אַרויס אין דרויסען, זעה, אפשר קומט די מחותנתטע און זי וועט דאָך נישט וויסען דעם וועג, געה איהר אַנקעגען

מאָטקע.

איך האָב נישט געהאַט קיין היים, איך האָב קיינעם נישט געהאַט. איך האָב זיך אַרומגעשלעפּט איבער דער וועלט, ביז איך האָב אָנגעטראָפען אויף דעם מענשען, וועמענ'ס נאָמען איך טראָג, ער האָט מיר שלעכטס געטהון, פיל שלעכטס געטהון, און איך האָב איהם גאָרנישט געקענט טהון, ווייל ער האָט געהאַט אַ פּאַס און אַ נאָמען און איך נישט, האָב איך געמאַכט אַזוי, אַז איך זאָל האָבען זיין נאָמען און זיין פּאַס. אַזוי האָב איך געמאַכט...

חנה'לע

דערשראָקען.

וואָס האָסטו געטהון?

מאָטקע.

חנה'לע, איך האָב געמאַכט, אַז ער זאָל פערשווינדען פון דער וועלט, אַמאָל אַז ער האָט געוואָלט אַוועקנעהמען אַ מענשען, וואָס האָט געהערט צו מיר, האָב איך איהם געפּאַקט... האָב איך געמאַכט, אַז ער זאָל שוין נישט קענען אַנטלויפען... האָב נישט קיין מורא, ער וועט שוין נישט צוריק קומען, ער איז שוין גוט בעהאַלטען אין אַ טייך, מיט אַ שטיין אויפ'ן האַלז אָנגעבונדען... קיינער ווייס נישט דערפון, גאָר זיין נאָמען וויל איך מעהר נישט טראָגען, ביז יעצט האָט מיר נישט געאַרט, האָב איך עס נישט בעטראַכט, נאָר זינד איך בין מיט דיר אַ חתן געוואָרען און דו רופסט מיר מיט זיין נאָמען, שטעכט עס מיר, ווייזט זיך מיר אויס, אַז נישט מיר רופסטו, איהם פון טייך רופסטו אַרויס, ער איז מיט דיר אַ חתן געוואָרען, נישט איך, און איך וויל זיין דיין חתן, איך, מאָטקע, איך וועל פאָהרען אין מיין שטעדטיל אַריין, וואו איך בין געבוירען געוואָרען, איך וועל געבען די סטראַזשניקעס אַ סך געלד, אַ סך געלד די פּאָליציי, און איך וועל אַרויסנעהמען אַ פּאַס אויף מיין אייגענעם נאָמען, איך וועל מיך רופען, ווי מיין מאַמע האָט מיך גערופען, מאָטקע האָט מיר מיין מאַמע גערופען.

חנה'לע זיצט דערשראָקען, קען קיין וואָרט נישט אַרויסרעדען.

מלך.

וואָס זאָגט ער?

הינדעל.

מיין האַרץ זאָגט מיר נישט קיין גוטעס אָן, מלך.

מלך.

שווייג, לאָז הערען, וואָס ער וועט זאָגען.

מאָטקע.

חנה'לע, הער מיך אויס. זעהסט, אַז דו האָסט פריהער גע־רעדט וועגען מיין מאַמען, האָב איך געזעהן, אַז דו און איך זענען מיר משפחה און מ'קען דיר אַלעס דערצעהלען, אַלעס פערטרויען. הער אויס חנה'לע; איך טראָג אַ פרעמ־דען נאָמען פון אַ מענשען, וואָס איז שוין נישטאָ, וואָס לעבט שוין נישט, און אַז דו רופסט מיר מיט אַ פרעמדען נאָמען, דאַכט זיך מיר, אַז דו ביזט זיין כלה, נישט מיינע... אַז דו רופסט מיך קאַנאַריק, שטעכט דאָס מיך... פון קבר רופסטו איהם, און איך וויל אַז דו זאָלסט מיין כלה זיין מיינע, מיינע, מאָטקעס, נישט קאַנאַריקס.

חנה'לע.

און פאַרוואָס רופסטו זיך מיט אַ פרעמדען נאָמען? פאַרוואָס טראָגסטו נישט דיין אייגענעם נאָמען?

מאָטקע.

איך האָב קיין נאָמען נישט געהאַט... ווען איך בין געווען אַ קליין יונגעל, האָבען זיי מיך אַלע געשלאָגען, איך האָב נישט געהאַט וואָס צו עסען, האָב איך געגנ'בעט, האָבען זיי מיך געשלאָגען, בין איך אַנטלאָפען פון דער היים אָהן אַ פּאַס און אָהן אַ נאָמען, און אַז איך בין עלטער געוואָרען, האָב איך געזעהן, אַז אַ מענש מוז אַ פּאַס האָבען, אַז נישט איז ער קיין מענש נישט, איז ער ווי אַ בראָדיאַגע. אַלע קענען איהם שלעכטס טהון און ער קען קיינעם גאָר נישט טהון, פאַר אַלע מוז ער מורא האָבען, איך האָב אויך גע־וואָלט זיין ווי זיי מיט אַ פּאַס...

חנה'לע.

און פאַרוואָס ביזטו נישט אַהיימגעגאַנגען צו דיין מאַמען?

מאָטקע

שרייט אויס.

חנה׳לע?

חנה׳לע.

און איך וויל דורכאויס אַז די מחותנת׳טע מיט מיין מאַמען זאָלען מיך אונטער די חופּה פיהרען, אַז נישט וועל איך האָבען אַ צושטערטע חתונה.

מאָטקע

ווערט ערנסט, טראַכט אַ ווײַלע, קוקט זיך אַרום.

איך הייס נישט קאַנאַריק, איך הייס מאָטקע, רוף מיך מאָטקע, איך בעט דיך.

חנה׳לע.

מאָטקע? געה שוין געה, דו לאַכסט פון מיר, וואָס פאַר אַ נאָמען איז מאָטקע, מאָטקע פּאַסט זיך פאַר אַ גנב.

מאָטקע.

איך לאַך נישט, חנה׳לע. איך טראָג אַ פרעמדען נאָמען.

מלך

אונטער׳ן טהיר.

וואָס האָט ער געזאָגט? לאָמיך נאָר הערען, הערט זיך איין.

חנה׳לע.

ווי הייסט דו טראָגסט אַ פרעמדען נאָמען? וועלכער מענש טראָגט דאָס אַ פרעמדען נאָמען? דו מאַכסט חוזק.

מאָטקע.

איך מאַך נישט קיין חוזק. הער אויס חנה׳לע, איך האָב דיר שוין פריהער געוואָלט דערצעהלען, דיר חנה׳לע דאַרף איך אַלץ זאָגן, איידער איך געה מיט דיר אַ חתן ווערען, וויל איך, אַז דו זאָלסט אַלעס וויסן און דו מוזט אַלעס וויסען, וועסטו דערנאָך נאָך וועלען מיט מיר אַ כלה ווערען איז גוט, אַז נישט, זאָג מיר, וועל איך זיך אויפהויבען און אַוועקגעהן און וועסט מיין געביין נישט מעהר זעהן.

אַז זי זאָלען נישט געהען אויף דעם זעלבען וועג, וואָס זי זענען געגאַנגען. וואָס טויג מיר שוין אַזאַ לעבען?... איז דאָך גלייכער, אַז פון אונזער שידוך ווערט גאָרנישט, איידער מיר געהען זיך פערבינדען פאַר גאָט און פאַר לייט.

מ ל ך

אונטער דער סהיר.

אַ געזונד אויף איהר קאָפּ, דו הערסט, ווי זי רעדט מיט איהם?

ה י נ ד ע ל.

נאַר איינער, פערלאָז זיך נאָר אויף איהר איך האָב דאָך דיר געזאָגט אַז אויף אונזער חנה'לע'ן קען מען זיך פערלאָזען.

מ אָ ט ק ע

חצרפּס זיך אויף די קניה.

חנה'לע, איך וועל שטאַרבען פריהער, אַ טויט זיך נעמען, אין וואַסער זיך וואַרפען, איידער דיר שלעכטס טהון אויף אַזוי פיל. ווייזט אויפ'ן ספּיץ פינגער. איך וועל דיר זיין אַ געטרייער, מיין חנה'לע, ווערסט זעהן. וויינט.

ח נ ה' ל ע.

וויינען זי נישט, איך גלייב איהן, ווען איך וואָלט איהן נישט געגלויבט, וואָלט איך דאָך פאַר איהן קיין כלה געוואָרען.

מ אָ ט ק ע.

און פאַרוואָס זאָגסטו מיר נאָך „זי?"

ח נ ה' ל ע.

נו, זאָל שוין זיין „דו"

מ אָ ט ק ע.

איך האָב דיך ליעב, ווי מיין מאַמע, זאָג מיר, האָסט ליעב מיין מאַמע?

ח נ ה' ל ע.

יאָ, איך האָב פאַר דיין מאַמען אָנגעגרייט... אָט וואָס איך האָב אָנגעגרייט. נעמט ארויס פון קאַבאַד אַ טייטיל מיט אַ טוך. אָט די מתנה האָב איך אָנגעגרייט. פאַר די מחותּנת'טע אַ שעהנע מתנה?

מלך.

וועסט דאָ וואַרטען אויף איהר, זי קומט דאָך נישט צו קיין פרעמדע. ווינקט צו הינדעל. מיין ווייב, קום אַרויס, יונגע מענשען, אפשר ווילען זיי זיך עפּיס זאָגען פאַר די תנאים, וואָס מיר טאָרען נישט הערען. שטיל צו איהר. קום מיין ווייב, מיר וועלען זיך שטעלען אונטער די טהיר און מיר וועלען הערען, וואָס חתן־כלה האָבען זיך צו זאָגען. מיר מעגען אויך וויסען;

הינדעל.

האָסט רעכט מיין מאַן. אַב מיט מלך, שטעלען זיך אונטער דער טהיר.

מאָטקע.

קוקט אויף חנה'לע'ן מיט ליעבע, פלוצלונג.

חנה'לע, חנה'לע, יעצט זאָג מיר, ווילסט דו ווערען פאַר מיר אַ כלה?

חנה'לע

מנסתּמא איז דאָך מיר בעשערט אַזוי, אַז איך זאָל פאַר איהן אַ כלה ווערען, מען זעהט דאָך אַז ס'איז אַ גאָטעס זאַך!

מאָטקע.

חנה'לע!

חנה'לע.

איך וועל אַלעס טהין, וואָס טאַטעשי און מאַמעשי וועלען מיך היסען, זיי וויסען, בעסער פאַר מיר, וואָס איז גוט פאַר מיר.

מאַטקע.

חנה'לע!

חנה'לע.

איך וועל איהן זאָגען דעם ריינעם אמת, איך האָב עפּיס זעהער מורא, מיין האַרץ־שרעקט זיך זעהר.

מאַטקע.

פאַר וואָס האָבען זי מורא?

חנה'לע.

זי ווייסען שוין פאַר וואָס איך האָב מורא... איך האָב מורא,

פון וואַנען ווייסטו אַז דער יונג וועט נישט צוריק געהן אויף זיין פריהערדיגען וועג? אַזעלכע ציהט עס...

מלך.

נאַרישקייטען... וואָס מיינסטו אָן איהר וואָלט ער געוואָרען דאָס וואָס ער איז. נישקשה, זי וועט שוין מאַכען פון איהם אַ לייט, אויף איהר קענסטו זיך פערלאָזען.

מאַטקע לויפט אַריין מיט אַ בריף אין הענד. אַנגעטהון מי אַ חתן.

מאָטקע.

מחותן ר׳ מלך, די מאַמע מיינע קומט דאָך צופאָהרען צו די תנאים, אָט שרייבט זי מיר... וואו איז חנה׳לע? לויפט אַב אין צווייטען צימער.

מלך.

עס געפעלט מיר אין דעם יונג וואָס ער האָט אַזוי ליעב די מאַמע זיינע, „כבוד אם״ איז אַ גרויסע זאַך.

הינדעל.

און ווער ווייס אויב דאָס איז נישט זיין זכות. אַ יונג איז געלעגען אַזוי טיף אין דער בלאָטע און הויבט זיך אויף, ער מוז האָבען אַ גוטען מלך אין הימעל.

מלך.

זעהסט מיין ווייב... שש...

מאַטקע און חנה קומען רעדענדיג צווישען זיך.

מלך.

איז די מחותנת׳טע הייסט עס דאָ, איז זי געקומען צו די תנאים.

מאָטקע.

יאָ מחותן, יאָ, יאָ, אַז איך וואָלט געוועהן געוואוסט וואו זי איז יעצט וואָלט איך איהר אַקעגען געלאָפען, וואָלט איך איהר... שרייבט זי נישט ווי אַזוי זי וועט קומען, צו מיט דער באַהן, צו מיט אַ פוהר, וואָלט איך נעוואוסט מיט וועל־כען וועג, וואָלט איך אַ שטיק פאָראויס געלאָפען, אַקעגען געפאָהרען מיט מיינע פערד, ווייס איך נישט, מוז איך דאָ זיצען און וואַרטען אויף איהר.

הינדעל
בדייטנדיג צום טיש.

אזאַ יונג איז דאָס, וואָס ער האָט געוואָלט, דאָס האָט ער אויסגעפיהרט. אַנדערש נישט נאָר מיין חנה׳לען האָט זיך איהם פערגלוסט, און ער קריגט זי.

מלך.

איך האָב געמיינט, אַז איך וועל איהם אָבנאַרען, צום סוף האָט ער מיך אָבגענאַרט, ער איז טאַקע בעסער געוואָרען דער יונג, קענסט דיר עפּיס העלפען! מיט גלויבען. און איך זאָג דיר, מיין ווייב, אַז אַזאַ יונג ווערט אַ לייט, איז ער מעהר לייטישער ווי אַלע יונגע לייט. ס׳איז דאָך איהם נישט צו דערקענען, ער געהט דאָך מיט מיר דאַווגען יעדער שבת אין שוהל אריין, צוערשט האָב איך געמיינט, אַז איך וועל זיך פון איהם אָבטשעפּען. ערשט דער יונג טהוט טאַקע, וואָס איך הייס איהם, ער מיינט עס אויף אַ אמת.

הינדעל.

און וואָס איז דאָ געשעהן? אַ קינד אין דער שערץ וועט ער דיר נישט אַהיימברענגען... און אַז אַזאַ א־נער, אַז ער ווערט אַ מענש—איז ער אַ לייט, און חנה׳לע האָט ער ליעב ווי דאָס לעבען, די אויגען וואָלט ער זיך געלאָזט פאַר איהר ארויסנעהמען.

מלך.

און דער עיקר פערגעס נישט, אַ פּאָר הונדערט רובל, און חנה׳לען נעהמט ער ווי זי שטעהט און געהט, ער וויל דאָך קיין גראָשען נישט פון איהר, און ווער דאַרף דען וויסען פון וואַנען ער האָט געלד, אין פּאַס שטעהט עס נישט פערשריבען.

הינדעל.

איך האָב נאָר מורא איין זאַך געהט צו צו איהם און רעדט שטיל.

דריטער אַקט

אַ בעל־הבית'טע שטוב. מען גרייט זיך צו תנאים.
מלך אַן אַ ראַק העלפט די טעלער אויפשטעלן.

אוי מאָטקע, ס׳איז מיר אַזוי איינזאַם אָהן דיר, אַזוי טרויע.
ריג... פאַרוואָס?

מ אָ ט ק ע

בערוהיגט זי.

שווייג, שווייג, ס׳איז שוין אודאי אונזער מזל אַזוי; מיר מוזען זיך צושיידען, אונזערע וועגען צוגעהען זיך. בלייב געזונד.

מ ע ר י.

בלייב געזונט מאָטקע מיינער געטרייער, מאָטקע איינציגער.

זינגט אָבגעהענד.

טויזענד האָב איך געליעבט
טויזענד האָב איך פאַרלאָזט
נאָר אָן איין איינציגען
פערגעסען קען איך נישט.

מאָטקע קוקט איהר נאָך.

פ אָ ר ה א נ ג.

צו די מעדלעך. די מינוט אַהיים, צו די טאַטעס, צו די מאַמעס,
אַ היים!

באַשע.

גאָט גערעכטער, גאָט געטרייער, דו קענסט דאָך אַלעס..
פאלעפט איהר שוועסטער. טהו אַ נס, דעם אויסשטייער האָב איך
שוין אָנגעגרייט. אָב.

רויסע

אבגעהענד ווײנט, קוקט מיט בענקשאפט אויף מאָטקע'ן.

דו שעהנער פאַרשוין מיינער, פאַר וועמען וועל איך יעצט
העמדער וואַשען? וועמען די שיך פוצען. אָב.

מאָטקע

צו זשאָכלין.

וואָס שטעהסטו? וואָס געהסטו נישט אַהיים?

זשאָכלין

מיט ביטערקייט.

איך האָב נישט קיין טאַטען. איך האָב נישט קיין מאַמען.
איך ווייס נישט צו וועמען צו געהן. די גאַס איז מיין היים,
געה איך אין גאַס אריין. לאנגזאם אָב.

מערי

קומט אריין, אנגעטהון, מיט איהרע זאכען. קוקט זיך ארום.

קיינער איז נישטאָ? פאלט אויף די קניה פאר מאָטקען. מאָטקע!

מאָטקע.

שש... רוף מיר נישט מאָטקע, מ'וועט נאָך דערהערען!

מערי.

איך האָב אַזוי ליעב דיך צו רופען מיט'ן אַלטען נאָמען.
לאָז מיך!

מאָטקע.

ווערסט מיך אַרויסגעבען?

מערי.

איך בין שטענדיג דיינע, וואו איך זאָל נישט זיין. איך וועל
שטעהען אונטער דיין פענסטער און זעהן ווי דו וואָהנסט
ווי דו לעבסט... זיי גליקליך מאָטקע מיינער... פאַרוואָס?

ש ל מ ה

געהט צו צו מאָטקען.

נו, מאַכען מיר דאָס געשעפט? פערקויפסט מיר די כלות דיינע? זאָג וויפיל דו ווילסט. הונדערט רובל, צוויי הונדערט דריי הונדערט. נעמט ארויס געלד. נאַ, דאָ האָסטו גיט איהם געלד.

מ אָ ט ק ע

קוקט איהם אָן ווילד.

געלד נעמען? פאַר זיי געלד נעמען? ניין, ניין! נאַ! װאַרפט איהם דאָס געלד אין פנים. דו זאָלסט איבער זיי קיין הערשער נישט זיין. היי, מוידען! הינדעל! באַשע!

מ ע ד ל ע ך

געהען צו ציטערנדע.

וואָס?

מ אָ ט ק ע.

די מינוט נעמט צונויף די זאַכען און אַוועק פון דאַנען.

מ ע ד ל ע ך

דערשראָקען.

וואוהין?

מ אָ ט ק ע.

אַהיים געהט, צו די מאַמעס, צו די טאַטעס, צו די ברי־דערס, אַרבייטען געהט, דאָ זאָל זיך אייער געביין נישט גע־פינען. אַרויס פון דאַנען!

די מעדלעך שטעהען פערוואונדערט, קוקען מיט שרעק און אונצוטריי דאָ אויף מאָטקען, דאָ אויף שלמה׳ן.

ש ל מ ה.

וואָס מהיס׳ז? מיין פרנסה, מיין גאַנצע פרנסה, מיין ווייב און קינד!

מ אָ ט ק ע

צו די מעדלעך.

האָט נישט קיין מורא, איך וויל נאָר זעהן, ווער עס וועט איך נישט לאָזען, ווער וועט עס וואַגען אײַך שטעהן אין וועג. צו שלמה׳ן. דעם קאָפּ וועל איך שפּאַלטען, פערשטאַנען?

מ אָ ט ק ע.

איך ווייס אַז איך בין ביי דיר אין דער האַנד, אַז דו ווילסט קענסטו מיך איבערגעבען צו דער פּאָליציי אין די הענד, אַז איך האָב אַ מענשען געהרג'עט, אַז איך טראָג אַ פרעמדען נאָמען, גיב מיר אַרויס, אַז דו ווילסט, נאָר דאָס לעבען ווייטער פיהרען קען איך נישט, שיק מיר נאָך סיביר, אויף קאַטאָרגע אַז דו ווילסט, נאָר איך קען מעהר דאָ נישט זיין.

מ ע ר י.

וואָס רעדסטו? איך וועל דיר אַרויסגעבען? שלאָג מיר, פּערק'יף מיר, טהו מיט מיר וואָס דו ווילסט, איך בין דיינע, איך האָב דיך ליעב, איך האָב דיך ליעבער ווי זי קושט איהם די הענד.

מ אָ ט ק ע

גלעט זי איבער'ן קאָפּ.

שווייג, מערי, שווייג, מיר מוזען זיך צושיידען.

מ ע ר י.

פאַר וואָס? פאַרוואָס קענסטו מיר נישט האָבען מיט חנה'לען. גנב'ע זי אַוועק, מיר וועלען זיין איביינעם. מיר וועלען דיר געלד געבען. מיר וועלען דיך ליעב האָבען,ביידע ליעב האָבען.

מ אָ ט ק ע

שווייג, איך שלאָג דיך! הויבט אויף די האנד.

מ ע ר י?

איך וועל זי אָנרעדען, איך ווייס שוין, ווי מיט איהר צו רעדען, זי וועט בעשטעהן.

מ אָ ט ק ע.

שווייג, וואָרים איך זאַדושע דיך אויפן אָרט, וואָס מיינסטו? חנה'לע איז ווי דו? די מינוט נעם צונויף דיינע זאַכען און אַרויס פון דאַנען, די מינוט.

מ ע ר י

מיט געוויין.

איך וועל טהון אַלעס, וואָט דו הייסט מיך, אַלעס, איך האָב דיך ליעב, איך האָב דיך ליעב. וויינענר זב.

מאַטקע

איבער איהר זאָלסטו קיין רעכט נישט האָבען.

מערי.

צו מאַטקע'ן

וואָס געהסטו טהון?

מאָטקע.

בעמט זי אין אווינקעל.

מערי, מיר מוזען זיך שיידען, איך געה אַוועק פון דאַנען.

מערי.

וואוהין?

מאַטקע.

איך געה חתונה האָבען.

מערי.

פאַרוואָס?

מאַטקע.

איך ווייס נישט פאַר וואָס. איך מוז, איך וויל, איך קען נישט אַנדערש.

מערי.

און וואָס ווילסטו מיט מיר טהון?

מאָטקע.

מיט דיר? געה אַוועק פון דאַנען, איך וועל דיך פיהרען אין אַ צירק אריין. אין אַ וואָדעלוויל, דו וועסט געהן אויף דער דראָט, וועסט ארבייטען און פערדינען געלד פאַר דיר, פאַר דיר אַליין.

מערי.

אין' וויל נישט געהן, איך וויל זיין וואו דו ביזט, מיט דיר,

מאָטקע.

דו קענסט נישט זיין מיט מיר, איך געה חתונה האָבען מיט אַ אָנשטענדיג מיידעל... מיר מוזען זיך צושיידען. ס'איז שוין אונזער מזל אזוי.

מערי

וויינט.

פאַר וואָס? איך האָב דאָך דיך אַזוי ליעב.

קויפסט אָב די מיידען? קויף זיי אָב, נעם זיי דיר אַלע צו. וויפיל גיסטו? איך בעדאַרף זיי שוין נישט מעהר.

מלך.

לאָז מיר נאָר נישט זיין דערביי, איך ווייס גאָרנישט דער־פון אב.

די מערלעך חיינען.

זשאָכלין.

אַ בראָך איז דאָך נאָך מיר. וואָס געהט ער טהון. לאָז מיר נאָר לייפען נאָך די דראָטען געהערין. לויפט ארויס.

באַשע.

מיר איז אַלץ איינס; דער הונד אָדער אַ אַנדערער, איין טייוועל.

רויטע.

איך האָב באַלד געוואוסט, אַז עס וועט היינט נישט גוט זיין. דער טויז פיק איז מיר נאָכגעלאָפען ווי אַ שווארצער שאָטען, קאַנאַריק געטרייער, קאַנאַריק גוטער, וואָס געהסטו טהון?

שלמה.

מיינסט טאַקע ערנסט? ווילסט אַוועק פון דער שטאָדט?

מאָטקע.

מיין געביין וועט זיך דאָ מעהר נישט געפינען. איך וועל דיר דיין פרנסה מעהר נישט שטערען.

שלמה.

און מעהר קיין פרעזענסיעס נישט האָבען, גאָר נישט?

מאָטקע.

איך האָב דיר געזאָגט, אַז איך פערקויף דיר ביז איינע.

שלמה.

און מערי די דראָטען — געהערין אויך?

מאָטקע

כאַפט זיך אויף.

מערי, די דראָטען־געהערין, ניין, זי נישט...

מערי קומט צריין אין שווארצען בעקליידעט, נאָך איהר זשאָכלין.

מלך.

עס איז זעהר שעהן, זעהר גוט אזא מאמען צו האבען, א כבוד אזא מאמען צו האבען, א, וואַ!

מאַטקע.

איך האב חנה'לע'ן אזוי ליעב ווי מיין מאַמע, הערט מיך אויס יוד, איך וועל זי האלטען אזוי געטריי, אזוי ריין. איך וועל מיין מאַמען גוטס טהון פאַר אלע צרות וואָס איך האָב איהר אָנגעטהון, א חתן ווערען מיט א אָרענטליך יודיש מעַדעל, מיט א ריינע... איך וועל זי דאָ נישט האלטען, אהיים פיהרען זי צו מיין מאַמע, אז אַלע זאָלען זעהן, אלע זאָלען זעהן.

די מעדלעך שטעהען ארום און וויינען.

מלך.

פאַר וואָס נישט, פאַר וואָס נישט. זאָל ער נאָר ווערען פריהער א אָנשטענדיגער מענש אַ אָרענטליכער מענש, וועט מען דענסמאָל זעהן, וועט מען דענסמאָל רעדען.

מאַטקע

מיט פרייד.

וואָס האָט איהר געזאָגט, וואָס? חנה'לע, חנה'לע! וויל ארייַנלויפען אין צווייטען צימער.

מלך.

הצלט איהם צוריק.

זָה, דאָס נישט, חנהלע'ן דאַרפט איהר נישט זעהן, דערנאָך, דערנאָך, אז איהר וועט ווערען א אָנשטענדיגער מענש, צוועקלעגען די כּרנכה, ווערען א פיש-הענדלער, האָבען א פאָר הונדערט רובל אייגענס, קומען מיט א שדכן, ווי יעדער יוד, דעמאָלט איז עפּיס אַנדערש, איהר וועט די מוטער ברענגען, זעהן מיט ווענען איך האָב צו טהון... אָבער יעצט נישט...

מאַטקע

יאָ, יאָ, איהר האָט רעכט, יאָ, יאָ. שלאָגט זיך איבער'ן מויל, דערנאָך, דערנאָך, יאָ, יאָ, נו שלמה'לע, הָסט געהערט?

מלך.

געוויס, אַז מען וויל, פּאַרוואָס נישט.

מאָטקע.

מיט מעהר לוסט.

איך האָב אַ פּאָר הונדערט רובל אייגען געלד, איך וועל זיך נעמען צום האַנדלען, איך וועל מיר קויפען אַ פּאָר פערד און וועל פיהרען פיש פון דער באַהן. איהר וועט זעהן, איך וועל ווערן אַ גאַנץ אַנדערער מענש, אַ גאַנץ אַנדערער מענש. מיין מאַמע זאָל אזוי לעבען.

מלך.

מיט פריינדשאַפט

פאַר וואָס נישט? אַ יונגער מאַן מיט אַ פּאָר הונדערט רובל קען אַ סך אויפטהון, אַ סך...

מאַטקע.

און פאַר וואָס ווילט איהר נישט, פאַרוואָס?

מלך.

וואָס וויל איך נישט? איך ווייס נאָך נישט, וואָס איך וויל נישט.

מאָטקע.

פאַרוואָס ווילט איהר נישט, אַז איך זאָל מיט חנהלען אַ חתן ווערען, אַ שידוך טהון.

מלך.

ווער זאָגט דאָס, אַז איך וויל נישט? פון וואַנען ווייסט איהר, אַז איך וויל נישט.

מאָטקע

ערשטוינט.

וואָס זאָגט איהר וואָס? איהר וויל[?]ט? יאָ, איהר ווילט? איך מיט חנה'לע'ן אַ חתן ווערען... האָרכט מיך אויס ר' יוד, ר' מלך הערט אויס; איך האָב אַ גוטע מאַמע, אַ געטרייע מאַמע, איך האָב איהר שטענדיג צרות אָנגעטהון, נאָך פון קליינערהייד אָן האָב איך איהר שלעכטס געטהון, און זי־ מיר גוטס.

מלך.

מיט חנה'לען, ער? שטיל. איך האָב מורא פאַר דעם יונג, הינדעל, איך האָב מורא, פיהר גלייך אַרויס חנה'לע'ן פון דער שטוב, בעהאַלט זי ביים פעטער. ווייזט אויף מאָטקען. איך וועל איהם שוין איינשטילען, געה פיהר אַוועק חנהלען.

הינדעל געהט אָב.

געהט צו צו מאָטקען מיט אַ געמאַכטער פריינדשאַפט.

וואָס זיצט איהר אַזוי פערטראַכט? אַ יונגער מאַן ווי איהר. וואָס? די געשעפטען געהען שלעכט?

מאָטקע

כאַפּט זיך אויף, דערזעהט מלך'ן, פערבייגט די הענד.

ר' מלך, האָרכט מיך אויס, איך וויל מיט אייער טאָכטער אַ חתן ווערען.

ר' מלך

רוהיג.

וואָס עפּעס פּונקט מיט מיין טאָכטער, וועניג פּעהלען איידן!

מאָטקע.

איך וויל מעהר נישט זיין מיט זיי. ווייזט אויף די מעדלעך. איך וויל אָנהויבען צו פיהרען אַ נ'אַנדער לעבען, איך וועל מיט חנה'לען אַ חתן ווערען און פיהרען אַ לעבען, ווי יעדער אַנדערער מענש. אַ פישער וועל איך ווערען. ענדערט דעם טאָן און בעט זיך מיט געוויין. פאַרוואָס ווילט איהר נישט, אַז איך זאָל אויך אַמאָל אַ מענש ווערען, איך האָב דאָך אויך אַ מאַמע, אַ ערליכע, גוטע מאַמע, פאַר וואָס ווילט איהר נישט, פאַר וואָס?

מלך.

וואָס וויל איך נישט? איך ווייס נאָך נישט, וואָס איך וויל נישט.

מאָטקע

קוקט איהם אָן פערוואונדערט.

וואָס זאָגט איהר? ר' יוד, הערט מיך אויס. נעמט איהם אָן ביי'ן לאַץ. איך בין נאָך אַ יונגער יונג, איך קען נאָך גאָר אַנדערש ווערען.

ש ל מ ה.

זלאַטקע איז גוט, אַז זי הייסט נאָר זלאַטקע... יעצט פער־שטעהסטו שוין, פאַרוואָס זי האָט אַזאַ זוהן, ווי די מאַמע, אַזוי דאָס קינד, דאָס עפּעלע פאַלט נישט ווייט פון בוים.

מ אָ ט ק ע

כאַפּט אַ שטוהל און האַלט איבער שלמה׳ס קאָפּ.

וואָס האָסטו געזאָגט? וואָס, זאָג איבער נאָך אַמאָל.

ש ל מ ה

מיט שרעק.

וואָס האָב איך געזאָגט? דו האָסט דאָך אַליין געזאָגט, „זלאַטקע".

מ אָ ט ק ע.

מיין מאַמען זידעלסט דו. כאַפּט אָן דעם יונג ביים האַלז און ווייזט מיטן פינגער אויף דער פּאָדלאָגע. דאָס איז זלאַטקעס שיך, איהרע נעגעל, פיס, אַראָב אויף דער ערד! אויף די קניע פאַר זלאַטקען! האַלט נ׳שטוהל איבער שלמה׳ס קאָפּ. שלמה האָט מורא, לאָזט זיך אַראָב אויף דער ערד. קוש זלאַטקעס פיס, קוש איהרע שיך, אָט אַזוי זאָלסטו קושען, זלאַטקעס שיך. ער האַקט איהם איבערן קאָפּ ביז שלמה בייגט צו דאָס מויל צו דער פּאָדלאָגע. מאָטקע גיט איהם אַ שטויס אַוועק פון זיך. געה, ביזט נישט ווערט צו קושען זלאַטקעס שיך. זעצט זיך צו אַ טישעל, טרויעריג און פערטראַכט.

אַ לאַנגע פּאַויזע.

ר׳ מלך קומט אַריין צו לויפען אָן אָטעם.

ר׳ מ ל ך.

וואָס איז דאָ געשעהן? אַזעלכע געוואַלדען, געשרייען גע־הערט, דער פּריסטאַוו וועט דאָך אַריינקומען, מען וועט דאָך מיך אונגליקליך מאַכען.

ה י נ ד ע ל.

ציהט איהם פאַר׳ן אַקסעל.

שווייג, שווייג... דער יונג איז משוגע געוואָרען. ווייזט שטיל אויף מאָטקען. שטיל צו מלך׳ן. ס׳האָט זיך איהם דוקא פערגלוסט מיט חנה׳לען אַ חתן צו ווערען, נישט אַנדערש.

ש ל מ ה.

גנבישע כלות צו האַבען און געלד פון קעשענעס צו גנב'ענען.

מ אָ ט ק ע.

נאַכט זיך נישט הערען,

איך בין אַ פישער. איך האַנדעל מיט פיש.

ש ל מ ה.

כאַפּט אונטער

ניט הערכט!

מ אָ ט ק ע.

אין שרייב ווייטער אַזוי, קום צו פאָהרען נאָך וואַרשע,
מאַמע, איך געה אַ חתן ווערען!

ש ל מ ה.

וואָס האָט ער געזאָגט? אַ חתן ווערען? מזל טוב אונז,
לאָמיר הערען, ווער עס איז זיין כלה.

ה י נ ד ע ל.

הינטערן בופעט,

אַ בראָך איז דאָך צו מיר, ווייזט צו שלמה'ן אויף מאָטקען. דער
יונג איז דאָך משוגע געוואָרען!

מ אָ ט ק ע.

האָסט שוין אָנגעשריבען?

ר ו י ט ע

מיינט, אז מאָטקע מיינט זי, לעזט מיט פריינד.

יאָ איך געה אַ חתן ווערען...

מ אָ ט ק ע.

„מיט אַ פיין יודיש מעדעל, אַ אָרנטליכע.

רויטע קוקט אַ טרויעריגע אויף איהם מיט שרעק.

שרייב, אַ אָרנטליך יודיש מעדעל.

ר ו י ט ע

זאָגט נאָך טרויעריג.

אַ אָרענטליך יודיש מעדעל

מ אָ ט ק ע.

כאַפּט דאָס וואָרט און זאָגט נאָך.

יאָ, אַזאַ אָרענטליכע ווי דו ביסט, מאַמע, ווי זלאַטקע.

מ אָ ט ק ע.

האָסט שוין אָנגעשריבען?

ר ו י ט ע.

יאָ.

מ אָ ט ק ע.

לעז!

ר ו י ט ע

לעזט.

„צו מיין ליבע מאַמע!"

מ אָ ט ק ע.

צו מיין ליעבע, געטרייע, גוטע בעסטע, מאַמע.

ש ל מ ה.

זעהסט, וואָס פאַר אַ טיטול, ווי צו אַ גרעפין, אַ קליינינגקייט, זיין מאַמע. זיי לאַכען.

מ אָ ט ק ע

באמערקט עס און מאכט זיך נישט וויסען.

און יעצט שרייב אַזוי; „איך שיק דיר מיין ליעבע מאַמע פינף און צוואַנציג רובל, אָט דאָ האָסטו זיי. לעגט געלט אויפ'ן טיש. און קויף דיר אַ שייטיל, אַ פּאָר שיך און אַ שבת-רוק, דעם טאַטען זאָלסטו גאָר נישט קויפען, אַלעס איז פאַר דיר, ווייל ער האָט מיך געשלאָגען, ווען איך בין אַ קליינער יונג געוועז.

ש ל מ ה.

אַ שאָד, וואָס ער האָט איהם נישט בעגראָבען קליינערהייד.

מ אָ ט ק ע

מאכט זיך נישט הערען.

האָסט שוין אָנגעשריבען?

ר ו י ט ע.

יאָ.

מ אָ ט ק ע.

און יעצט שרייב אַזוי; „איך בין אין וואַרשע, אַ בעל-מלאכה, אַ אַרבייטער, בין איך. איך האָב זיך אויסגעלערנט אַ מלאכה.. קלערט וואָס פאַרע מלאכה?..

הינדעל

דערשרעקט זיך.

ווער זאָגט דען עפּיס אויף איהנ׳ס מאַמע חלילה, געוויס האָבען זי אַ מאַמע, ווערכער יוד האָט דאָס נישט קיין מאַמע, זאָל זי לעבען ביז הונדערט און צוואַנציג יאָהר פיר מיינעטוועגען.

מאָטקע.

איך האָב געמיינט... עס וואָלט נישט געווען גוט, ווען זי וואָלטען עפּיס גערעדט אויף מיין מאַמען... עס וואָלט נישט גוט געווע... געהט צו דער טהיר און רופט אין גאַס. היי, מיידלעך! קומט נאָר אַריין די מינוט!

רויטע

קומט אריין.

וואָס האָט מיך קאַנאַריק גערופען?

שלמה מיט נאָך אַ פּאָר יונגען קומען אריין צו לויפען.

מאָטקע

צו די רויטע.

דו קענסט שרייבען אַ יודיש בריוועל?

רויטע.

יאָ, די באָבע האָט מיך געלערנט.

מאָטקע.

זעץ דיר אַוועק און שרייב מיר א בריוועל, אָט דאָ האָסטו טינט און פּאַפּיר און שרייב מיר. נעמט פון בופעט טינט און פּאַפּיר און דערלאַנגט איהר.

שלמה.

זעהסט, צו וואָס ער בעדאַרף זי?

רויטע.

וואָס זאָל איך שרייבען!

מאָטקע.

שרייב מיר אַ טיטול צו אַ מאַמען, אַ גוטע מאַמע, אַ גוטע מאַמע.

זי שרייבט.

הינדעל.

מיט א געמאכטען שמייכעל.

ווער זאָגט דען מורא? ווער האָט דען עפּיס מורא פאַר איהן? וואָס זענען זי אַ גזלן? חלילה... נאָר גלאַט אַזוי, חנה'לע, האָט דריגען אין שטוב עפּיס צו טהון.

מאָטקע.

זי האָבען נישט וואָס מורא צו האָבען פאַר מיר, איך וועל חנה'לען גאָרנישט טהון, איך האָב ח"ה'לען ליעב, זייער ליעב.

הינדעל.

וואָס האָבען זי געזאָגט, וועה צו מיר! מיט כעס. וואָס האָבען זי צו חנה'לען? וואָס קעהרען זי זיך אָן מיט חנה'לען? וואָס פאַר אַ ליעב?

מאָטקע.

הינדעל, איך האָב אַ פּאָר הונדערט רובל, איך וועל אַלעס אַוועקוואַרפען, די מעדלעך וועל איך שלמה'ן פּערקו פען, כ'וועל אַ פּורמאַן ווערען אָדער אַ פּישער. און וויל מיט חנה'לען אַ חתן ווערען.

הינדעל.

אַ בעזער חלום אויף מיינע שונאים'ס קעפּ, מיט וועמען ווילען זי אַ חתן ווערען? מיט מיין חנה'לען? כּפּוי זאָל עס ווערען, מיין קינד איז אַ ריין קינד, און זי האָבען זיך נישט וואָס צו פּרעגען אויף מיין קינד, מיינען זי נישט, דערפאַר וואָס איך האָב אַזאַ פינסטערע פּרנסה, וואָס איך מוז האַלטען אַ קאַוויאַרניע פאַר אַזעלכע מענשען, ווי זי זענען, מעג שוין יעדער איינער מיט מיין קינד האָבען צו טהון... מיין קינד איז נישט פאַר אַזעלכע לייט ווי זי זענען...

מאָטקע

מיט כעס.

ווער בין איך? אַ ממזר? איך האָב אויך אַ מאַמע. קלאַפּט אין טיש.

מאַטקע.

נאָר פון דענסמאָל אָן האָב איך קיין רוה נישט, איך קען שוין נישט דאָס. (ווייזט אויפ'ן קאָפּ.) ס'איז מיר פערמיאוסט... אַז איך גיב זיך אַ דערמאָן ווי זי זענען געשלאָפען מיט די פערמאַכטע אויגען, קען איך שוין נישט קוקען אויף די מעדען... איך בענק נאָך איהן, נישט ווי נאָך די מעדלעך, ביין, ביין, גאָר אַנדערש, איך וויל האָבען אַ ווייב, מיין אייגען ווייב. און מיין מאַמע, זיין מיט איהר אין איין שטוב, מיט ווירטשאַפט נאָך דער חתונה, ווי יעדער מענש, איך זאָל פאָהרען אויף יאָהר־מערק אַרום און האַנדלען, און זי זאָלען זיצען אין דער היים און קאָכען נאַכט־עסען. אַהיימקומען פון מאַרק אין אַ קעלט, אין אַ פראָסט, אַראָפוואַרפען פון זיך די בורקע, בלייבען מיט מיין ווייב, אין דער שטוב אַזוי וואַרעם, אַזוי גוט, נישט ווי דאָ, נישט מיט די מעדלעך.

חנה'לע.

(האָט די גענצע צייט איהם מיט שרעק אויסגעהערט, זאָגט מיט הארץ־קלאפּען.)

פאַר וואָס האָבען זי מיך דוקא אויסגעקליבען? זי ווייסען גאַנץ גוט, אַז איך בין נישט פאַר איהן, זי ווייסען גאַנץ גוט.

מאַטקע.

פאַר וואָס נישט? איך וועל אַוועקוואַרפען דאָס געשעפט, איך האָב שוין געקלערט אַוועקוואַרפען דאָס לעבען מיט די מעדלעך, איך וועל ווערען אַ אָרנטליכער מענש ווי אַלע מענשען, איך וועל האַנדלען מיט פערד, אָדער מיט פיש, איך וועל גאָר אַנדערש, גאַנץ אַנדערש ווערען, איך האָב איהן ליעב...

הינדעל.

(איז שוין פון פריהער אריינגעקומען אונבעמערקט און האָט צוגעהערט.)

וועה איז מיר, חנה'לע, געה נור אין שטוב אריין! האָסט דאָרט עפּיס צו טהון.

(חנה'לע דערזעהט הינדלען, כאַפּט זיך און לויפט אַב.)

מאַטקע.

וואָס האָבען זי אַזוי מורא פאַר מיר? איך וועל זיי'ה'לען גאָרנישט טהון.

מ אָ ט ק ע

נעמט זי ביי דער האַנד.

געהען זי נישט אַוועק, איך בעט איהן, געהען זי נישט אַוועק, האָרכען זי מיך אויס, איך וועל איהן גאָרנישט קיין שלעכטס טהון, זאָל איך די פּאַפּלעקסיע קריגען דאָ אויפ׳ן אָרט. אויב איך איהן עפּיס שלעכטס טהון וויל. איך האָב אַמאָל איהן געוואָלט שלעכטס טהון, נור נישט געקענט...

ח נ ה׳ ל ע

דערשראָקען.

מיר געוואָלט שלעכטס טהון, פאַרוואָס?

מ אָ ט ק ע.

ווען איך האָב איהן דערזעהן חנה׳לע, זענען זי מיר אַזוי געפעלען אַז איך האָב איהן געוואָלט שלעכטס טהון, איך האָב מיך צו איהן אַריינגעגנ׳בעט ביינאַכט, ווען זי זענען געשלאָפען אין אַלקאָריל...

ח נ ה׳ ל ע

דערשראָקען.

אוי, מאַמעלע קרוין!...

מ אָ ט ק ע.

נאָר איך האָב איהן דאָס נישט געקענט טהון, געזעהן ווי זי שלאָפען, מיט די אויגען צוגעמאַכט ווי אַ היהנדעלע וואָס פערמאַכט די אויגען אין האָט מורא אַז מע זאָל איהר קיין שלעכטס נישט טהון און בעט זיך פונק׳ דעמסטאָל ווי מיין מאַמע ווען איך בין אַ קליין יונגעל געווען און ווען איך האָב איהר צרות אָנגעטהאָן, געגנב׳עט, און זי האָט מיר די הויזען פערנעהט, האָט זי איך אַזוי די אויגען פערגלאָצט, ווי אַ היהנדעלע פאַר׳ן שעכטען, האָט דאָס מיר געגעבען אַזאַ נעהם ביים האַרצען, אַז איך האָב געוואָלט אַנידער פאַלען פאַר איהן צו דר׳ערד... כ׳בין גאַנץ שטיל, שטיל אַרויסגעגאַנגען אַז זי זאָלען נישט הערען, נישט געקענט שלעכטס טהון...

ח נ ה׳ ל ע

אוי, מאַמעלע קרוין, אוי!

חנה׳לע

דערש־אָקען און פערשעמט.

מיך?

מאָטקע

שלאָגט זיך איבער׳ן מויל.

ניין... איך מיין, מיין מאַמע האָב איך ליעב און איהן אויך— ווי מיין מאַמע...

חנה׳לע

לאַכט דערשראָקען.

איך ווייס ניַשט, וואָס זי מיינען? לעזט ווייטער.

מאָטקע

שטעהט אויף און קוקט זי אָן.

חנה׳לע, איך וויל עפּיס מיט איהן רעדען...

חנה׳לע

לעגט צוועק אין אנגסט דאָס ביכעל און קוקט איהם אָן מיט שרעק.

וואָס ווילען זי מיט מיר רעדען?

מאָטקע.

חנה׳ילע, זי ווילען? איך מיין... איך וויל... חנה׳לע, האָרכען זי מיך אויס, איך האָב איהן ליעב, זעהער ליעב, ווי מיין מאַמע!

חנה׳לע

נאָך מעהר דערשראָקען, מיט אַ געמאַכטען געלעכטער

געהען זי שוין, וואָס האָבען זי מיך וואָס ליעב צו האָבען. עס פעלט איהן דען ווען ליעב צו האָבען?

מאָטקע

חנה׳לע, איך וויל מיט איהן אַ חתן ווערען, אויף אַ ערנסט, זאָל איך אַזוי לעבען, זאָל מיין מאַמע אַזוי לעבען...

חנה׳לע

ערשראָקען.

עס פעלט איהן דען כּלות? זי האָבען דאָך שוין אַזוי אויך גענוג כּלות, וואָס ווי׳לען זי פון מיר? וויל געהן.

כון מיר יפּדען גראָשען אַרויס, און הת־נות מאַכט ער זיך־
מיט די כלות. אַב מיט די מעדלעך אין גאַס.

חנה'לע.

איך דאַנק איהן קאַנאַריק זעהר, וואָס זי האָבען מיר גע־
פאָלגט.

מאָטקע.

איך האָב עס נאָר פאַר איהן געטהון, זאָל איך אַזוי לעבען,
נאָר פאַר איהן...

חנה'לע לאַכט פעריטעמט, געהט אונטער'ן בופעט, נעמט דאָס ביכעל. מאָטקע־
קלערט א ווײלע, דאַן געהט צו צו איהר מיט לייכטע טריט.

מאָטקע.

חנה'לע... חנה'לע, וואָס לעזען זי?

חנה'לע.

אַ מעשה...

מאָטקע.

אַ שעהנע מעשה?

חנה'לע.

יאָ, יאָסעלע רופט מען עס... עס איז אַ מעשה מיט אַ יתום
וואָס האָט קיין פאָטער נישט געהאַט און נישט קיין מאַמע
געהאַט און מענשען זענען זעהר שלעכט געווען צו איהם...
זי ווילען עס? גיט איהם דאָס בוך.

מאָטקע

פערשעמט.

כ'קען נישט לעזען, מ'יך נישט געלערנט. האָט מען איהם
געשלאָגען? מיר האָט מען אויך געשלאָגען, ווען איך בין
אַ קליינער יונג געווען... די קאָפּ וואָלט איך זיי יעצט
געשפּאָלטען.

חנה'לע.

וואָס? זי האָבען אויך קיין מאַמען נישט געהאַט?

מאָטקע.

איך האָב יאָ אַ מאַמען געהאַט, האָט זי מיך נישט געלאָזט
שלאָגען, האָב איך זי דערפאַר ליעב, זעהר ליעב, און איהר
האָב איך אויך ליעב.

מאָטקע.

די קעפּ וועל איך שפּאַלטען, ווער עס וועט פון דאַנען אַוועקגעהן. דאָ זאָלט איהר זיצען מיט מיר ביים טיש, טהע, קיכלעך, און וועמען עס געפעלט נישט זאָל צופּלאַצט ווערען!

שלמה

(גיט אַ קלאַפּ אין טיש.)

מיין פּרנסה, מיין ברויט פאַר מיין ווייב און קינד, ווען־סטו מיר צושטערען, נעמסט נישט קיין געלד פון מיר?

מאָטקע

(הויבט זיך אויף.)

טראָג זיך אַרויס פון דאַנען די מינוט!

שלמה

(קלאַפּט זיך אין הארץ.)

מיין ברויט, מיין פליייש, מיין בלוט. (קוקען זיך ביידע אָן, גרייט אָנצופאַלען איינער אויף דעם צווייטען.)

באַשע

(שרייט.)

אוי, מאַמעלע קרוין, וואָס וועט דאָ ווערען? וואָס וועט דאָ ווערען, חנה׳לע, אוי וועה!

חנה׳לע.

(געהט צו צו קאַנאַריק׳ן.)

קאַנאַריק, איך בעט איהן, טהוען זי מיר צוליב, דער סטראַזש־ניק דרעהט זיך פאַר די טהיר, מאַכען זי נישט קיין סקאַנ־דאַל, לאָזען זי די מעדלעך אַרויסגעהן.

מאָטקע

(קוקט אויף חנה׳לען, ווערט ווייכער.)

פאַר איהן וועל איך אַלעס טהון, אַז נישט וואָלט ער אָן אַ קאָפּ אַוועקגעגאַנגען, זאָל איך אַזוי לעבען, אָן אַ קאָפּ... נו שלומה׳לע בענקאַרט, נעם דיר די מעדלעך. (צו די מעדלעך.) נו, אַרויס אויף דער גאַס.

שלמה.

אַזוי ממזר, די פּרנסה געהט ער מיר אַוועקנעהמען. (ציהט

ז ש אָ כ ל י ן.

טריומפירענד.

זעהכט? זעהסט שוין, ביזט נישט מעהר מורנו ווי מיר אַלע וואָס ביזט, זיין כלה, וואָס? ביזט דאָך אַ פּראָסטע בייגעל-בעקערין ווי מיר אַלע... שלמה, שלאָפענהעקער קומט צו־ין. דערזע-הענדיג איהם. אוי, מאַמעלע קרוין, שלמהלע איז דאָ.

די מעדלעך ווילען זיך אויפהויבען.

מ אָ ט ק ע

מיט אַ בעפעלענדען טאָן.

זיצען בלייבען!

די מעדלעך ווייסען נישט וואָס צו טהון.

ש ל מ ה.

וואו זענען די מוידען? ס׳איז שוין שפּעט אין אָוועגד, און זיי זענען נאָך נישט אויף דער גאַס? קומט צו צו מאָס קעס טישעל. נאַ, זעה ווי ער זיצט זיך מיט די כלות דער חתן בחור. אין דרויסען רייסט מען די פּרנסה פון די הענד און ער האַלט זיך דאָ די כלות? וואָס האַלסטו זיי דאָ? צו די מעדלעך. אַרויס אויף דער גאַס!

מ אָ ט ק ע

בייז.

זיצען בלייבען. טרינקען טהע און עסען קיכלעך!

ש ל מ ה.

וואָס טהוט זיך דאָ פאַר אַ שוואַרץ יאָהר. דו נעמסט נישט פון מיר קיין וואָכען-געלד פאַר די כלות? וואָס האַלטסטו זיי דאָ? אַרויס אויף דער גאַס!

מ אָ ט ק ע.

זיצען בלייבען!

ש ל מ ה.

וואָס איז דאָס? צו די מעדלעך. אַרויס אויף דער גאַס!

מ ע ד ל ע ך

אין שרעק.

קאַנאַריק, לאָז אונז אַרויס.

ז ש אָ כ ל י ן.

ווייל איך וויל נישט. זעה נאָר, זעה נאָר. ווי זי פוצט זיך... די שטילע וואַסערלעך גראָבען טיף. געהט צו צום טישעל, זאָגט צו מאַטקע׳ן מיט אַ חנדל. אוי, מאַמעלע קרוין, ווי עס קליידט איהם דער נייער אָנצוג מיט דעם גאָלדענעם זייגער. ער זעהט דאָך אויס אין איהם ווי אַ מאַגנאַט: אַ פּער־געניגען צו קוקען אויף איהם.

מ אָ ט ק ע.

קוקט די גאַנצע צייט אויף חנה׳לען, רופט.

נאָך אַ גלאָז טעע מיט קיכלעך. צו זשאָכלין. זעצט זיך!

ר ו י ט ע.

דאָס האָב איך איהם דעם אָנצוג געמאַכט פינף און צוואַנציג רובל האָב איך באַצאָלט פאַר איהם דעם שניידער.

ז ש אָ כ ל י ן.

אַלעס האָט זי געמאַכט, דעם אָנצוג, דאָס העמד. אפשר האָט זי דיך געבוירען אויך קאַנאַריק?

ר ו י ט ע.

יאָ, אַלעס איך. דעם קראַוואַט אויפגענעהט מיט מיינע אייגענע הענד. איך האָב איהם די קאַמאַשען אויסגעפוצט אַז ער זאָל שעהן אויסקוקען. נישט אמת קאַנאַריק.

מ אָ ט ק ע.

אמת אמת קוקט אויף חנה׳לען.

ז ש אָ כ ל י ן.

גיב נאָר אַ קוק, גיב נאָר אַ קוק. אוי וועט איהר מערי די אויגען אויסדראַפּען.

ר ו י ט ע

מיר וועלען היינט שפּאַצירען אַרומגעהן, ער וועט מיך אין טעאַטער פיהרען.

ז ש אָ כ ל י ן.

נאָר דיר אַליין? קאַנאַריק וועט אונז אַלעמען מיטנעהמען נישט, קאַנאַריק?

מ אָ ט ק ע.

קוקט די גאַנצע צייט אויף חנה׳לען. יאָ, אַלע, אַלע!

ר ו י ט ע.

אָה, קאַנאַריק, איך האָב שוין ווידער אָנגעטראָפען די טויז פיק, איך האָב מורא, אַז עס זאָל קיין אומגליק געשעהן.

מ אָ ט ק ע.

לאָז מיך צורוה. קוקט אויף חנה'לען מיט ליעבע, געהט צו צום בופעט. חנה'לע חנה'לע פערטיפט אין לעזען. -

ה י נ ד ע ל

פון ווינקעל.

חנה'לע, דו הערסט נישט? אוי, וועה די קינדער וועלען באַלד קומען, לאָמיך נאָר אַריינגעהן, כ'האָב נאָך גאָרנישט צוגעשטעלט. אַב.

חנה'לע לעגט אוועק דאָס ביכעל, גיסט אָן צווייַ גלעזער טיי, דערלאַנגט מאָטקען און די רויטע, דאַן זעצט זי זיך ווידער לעזען. מאָטקע קוקט אויף איהר.

ר ו י ט ע.

אוי, ווי שעהן עס קליידט דיר דאָס שטייפע העמד מיט די רויטע פראַנצען. דו זעהסט דאָך אויס ווי אַ רייכער מאַן, ווי אַ גראַף. אַ גאַנצען טאָג האָב איך געפרעסט דאָס העמד אַז ס'זאָל אַזוי שטייף זיין ווי אַ ברעט, זעהסט, וואָס פאַר אַ הענד איך האָב געקריגען פון פרעסען.

ז ש אָ כ ל י ן.

פון דער ווייטענס צו באַשע'ן.

גיט נאָר אַ קוק, ווי זי פוצט זיך צו צו איהם. גיב נאָר אַ קוק... אַ שאָד, וואָס ס'איז נישטאָ מערי, זיין כלה, זי וואָלט איהר באַלד די אויגען אויסגעדראַפּעט.

ב אַ ש ע.

ביזט זי מקנה, וואָס קאַנאַריק האָט זי ליעב?

ז ש אָ כ ל י ן.

איך זי מקנא? וואָס פעלט מיר התנים? אַז איך וואָלט נאָר געוואָלט זיך צופוטצען צו איהם, וואָלסטו שוין געזעהן, וואָס פאַר אַ הוט ער וואָלט מיר געקויפט.

ב אַ ש ע.

און פאַר וואָס פוצט, דו זיך נישט צו צו איהם?

אין קאַסטען. מלא, אַ קאַפּעלוש קויפען פערשטעה איך, דו ווילסט געפעלען, זיידענע זאָקען, אָבער וועש? דאָס איז גוט פאַר אַ מעדעל, פאַר חנה'לען, פאַר אונזער איינע? די נשמה דעם טייוועל אַלץ איינס איבערגעגעבען, איין שוואַרץ יאָהר...

ר ו י ט ע.

אוי באַשע, פערקויף טאַקע חנה'לען די וועש, וועט זיין אַזוי שעהן, וועט זיין אַ חתונה. צו הינדעל. אוי, איך האָב אַזוי ליעב אַ חתונה, איך בין נאָך קיינמאָל נישט געוועזען אויף קיין התונה, אוי וואָלט איך געוואָלט זיין... פערקויף באַשע די וועש, וועט זיין אַ חתונה.

ה י נ ד ע ל.

זעהסטו, אַלע רעדען דיך צו, פערקויף די וועש. וועט חנה'לע האָבען אַ אויססטעהער. דיר וועט דיך דאָס סיי ווי סיי נישט צוניץ קומען.

ב אַ ש ע.

אַפּילו איך זאָל וויסען, אַז זי זאָל צופּוילט ווערען אין קאַסטען, די מייז זאָלען זיי אויפפרעסען, וועל איך זיי אויך נישט פערקויפען. בייז. חנה'לע אַליין איז נאָר אַ מעדעל, איך בין אויך אַ מעדעל, איך וויל מיך אויך זאַמלען אַ אויסשטייער. אלע לאַכען.

ז ש אָ כ ל י ן.

זי איז אַ מעדעל... זי וויל זיך אויך זאַמלען אַ אויסשטייער... שוועסטער, פערפאַלען, שלאָג דיר די נאַרישקייטען פון קאָפּ אַרויס.

ב אַ ש ע.

אויף אייער צוזעצעניש, מיר האָבען אַ גאָט אין הימעל, אַז ער וויל קען ער נאָך אַלעס מאַכען. די מיידלעך לאַכען איהר אויס.

מ אָ ט ק ע

קומט אריין, געעלטערט מיט אַ פּאָר יאָהר, טראָגט אַ כאַמעט וועסט מיט אַ גאָלדענעם זייגער, ווארפט אַ בליק אויף חנה'לען.

וואָס פאַר אַ געלעכטער? די לאָמפען אָנצינדען, ס'איז שוין פינסטער.

ר ו י ט ע.

חעלכע איז די גאַנצע צייט געזעסען צין שוואַרצען זיידען אין זיך געלעגט קאַרטען.

באַשע, זאָרג זיך נישט, עס וועט קומען דער בעשערטער וייזט אויף קאַרטען. זעהסט, זעהסט, ער געהט, יעדעס מאָהל ווייזט ער זיך, נאָר די טויז פיק שטעלט זיך איהם אין וועג, אָבער די מלכה בעשיצט איהם, זי בעגלייט איהם, ווי אַ גוטער מלך און בעשיצט איהם. נאַ, שוין ווידער די טויז פיק, אוי ווצה...

ז ש אָ כ ל י ן.

וואָס איז דען די טויז פיק?

ר ו י ט ע

ערנסט.

דאָס איז דער טויט, אַז די קאָרט בעווייזט זיך, ווייזט זיך דער טויט.

ז ש אָ כ ל י ן.

אוי וועה, פון וואַנען ווייסטו דאָס?

ר ו י ט ע.

אַ כישוף־מאַכערין, אַ ציגיינערין, האָט מיך דאָס אויסגעלערנט, ווען איך בין אַ קליין מעדעל געווען. שטענדיג האָט זיך די טויז פיק געוויזען פאַר אַ אונגליק, איידער מיין טאַטע איז געשטאָרבען און ווען דוד קאַמאַשניק האָט מיך פערלאָזען, האָט זיך אויך די טויז פיק בעוויזען.

ב א ש ע

ווען דענסמאָל? אוי, דערצעהל, דערצעהל...

ה י נ ד ע ל.

געהט, שוין, געהט, מענשען גלויבען אין כשוף ס'איז נאַרישקייטען. צו זשאָכלין. זעה ליבער, זי זאָל מיר פערקויפען די וועש, צו וואָס בעדאַרף זי דאָס? זי האָט דערפון קיין נוצן נישט און מיין חנה'לע וואָלט אַ אויסשטעהער געהאַט.

הינקט צו זשאָכלין.

ז ש אָ כ ל י ן.

און איך ווייס טאַקע נישט, צו וואָס דו זאַמעלסט די וועש

באשע.

גיט נאָר אַ קוק אויף די איבערציהערס, איך האָב זיי געקויפט די בעטען צו פערדעקען, איך האָב ליעב, ווען עס איז ווייס אין שטוב... זעהען זי הינדעל, ווי שטאַרק די לייוועַנד איז, זי זענען דאָך עפּיס אַ מבינ׳טע דערויף.

הינדעל

(פערזוכט מיט די ציין איינצורייסען, קען נישט.)

ריינע וועב... אָבער צו וואָס קויפען זי זיך דאָס אַלעס איין? מיינען זי דען חתונה צו האָבען, וואָס זי זאַמלען זיך אַ אויסשטייער!

באשע

און אַז נישט חתונה האָבען, טאָר איך מיר נישט איינקויפען ווייסוואַרג. איך האָב גערן ווייסוואַרג... אַ גאַנצען קאַסטען האָב איך שוין.

הינדעל.

פוילט עס דאָרט ביי איהר די וועש אין קאַסטען—צו וואָס? חתונה האָבען וועט זי דאָך סיי ווי סיי נישט, זי וואָלט עס ליעבער מיר פערקויפט די וועש, וואָלט איך געהאַט פאַר מיין חנה׳לען אַ אויסשטייער.

באשע.

גיב נאָר אַ קוק, זייער איינע מעג זיך זאַמלען אַ אויסשטייער, און אונזערס איינע טאָר נישט, פון וואַנען ווייס זי שוין דאָס, אַז איך וועל נישט חתונה האָבען! אַז גאָט וויל, קען נאָך אַלעס געשעהן.

זשאָכלין.

זי האָט דען נישט רעכט? זי מיינט אַז גאָר חנה׳לע מעג זיך זאַמלען אַ אויסשטייער. (געהט צו צו באשען.) באשע, זאָלסט דאָס נוצען געזונדערהייט מיט דיין בעשערטען אין פריידען.

צווייטער אַקט

א קאפעע-הויז אין ווארשע אויף דער אלטער שטאדט. פארנאכט. א פאר מעדלעך זיצען און רעדען צווישען זיך, הינטער א בופעט, אויף וועלכען עס איז אנגעשטעלט קעז, קיכלעך, אייער און אנדערע צובייסעכץ, זיצט א מעדעל, חנהלע, פון א יאהר 18-19, זעהער אנשטענדיג אנגעטהון און לעזט א ביכעל. הינדעלע, די בעל-הבית'טע פון קאפעע-הויז שטעהט און רעדט מיט די מעדלעך. די זשאכלינערין לייגט זיך צונויף נייע איינגעקויפטע וועש, ליילעכער, ציכער און האנדטיכער, זי איז א געזונד מעדעל.

אַליין. זאָלסט טהון מיט מיר וואָס דו ווילסט, מיין טייערער,
ווייל איך האָב דיך ליעב...

מ אָ ס ק ע.

דריקט זי צו זיין הארץ.

מערי!

מ ע ר י.

קאַנאַריק, מיין געליבטער!

מ אָ ט ק ע.

לעגט איהר די האנד איבער'ן מויל.

ש ש... שווייג! געהען צוועק פון זיך, קוקען זיך אן איינע די-
אנדערע.

פארהאנג.

דו האָסט מיר דאָס געלד אָװעקגעגעבען, האָסט עס אַליין געזאָגט.

מ ע ר י.

איך האָב עקסטרע אַזוי געזאָגט, קאַנאַריק זאָל מיינען, אַז איך האָב איהם ליעב. ווייל איך וויל איהם אָנרעדען, אַז ער זאָל אַנטלויפען מיט מיר די נאַכט.

מ אָ ס ק ע.

וואָס געהט עס מיך אָן, געה אַז דו ווילסט. שטופּט זי אָב פון זיך.

מ ע ר י.

מאָסקע, איך האָב דיך ליעב, איך וויל מיט דיר אַוועק, דו האָסט קיין פּאַס נישט, קאַנאַריק האָט, נעם ביי איהם דעם פּאַס צו מיט דאָס געלד און אַנטלויף מיט מיר.

מ אָ ס ק ע.

קאַנאַריק וועט אונז אַרויסגעבען.

מ ע ר י.

מאַך אַזוי אַז קאַנאַריק זאָל אונז נישט אַרויסגעבען דער פּאָליציי. אַז קאַנאַריק זאָל פערשווינדען, דו קענסט...

מ אָ ס ק ע.

ווי אַזוי? וואָס מיינסטו?

מ ע ר י

נעמט ארויס אַ קאָוקאַזער מעסער און גיט דאָס מאָסקען.

וואַרט אונז אָב היינט ביינאַכט אין וואַלד איך וועל קאַנאַריק'ן אָנרעדען, ער זאָל מיט מיר אַנטלויפען, אין וואַלד וועלען מיר זיך בעהאַלטען ביי'ן שוואַרצען טייך, וואַרט אונז דאָרט אָב און מאַך אַזוי, אַז קאַנאַריק זאָל פערשווינדען, אַז דו זאָלסט קאַנאַריק הייסען..

מ אָ ס ק ע.

ציטערט, דער מעסער פאַלט פון זיין האנד ארויס

מ ע ר י !

מ ע ר י.

הויבט אויף דעם מעסער און גיט איהם.

איך האָב דיך ליעב, איך וויל מיט דיר זיין, נאָר מיט דיר

קאַנאַריק'ן. איך האָב געמיינט אַז דאָס ביזטו, ווען ער איז אַריינגעקומען דורכ'ן פענסטער האָב איך עס איהם אַוועקגעגעבען... גיב אָב דאָס געלד!

קאַנריק

טריאומפירענד.

הערסט דו גנב! צו מערי. האָסט געמיינט אַז דאָס בין איך נעמט זי ארום. הערכט וואָס זי זאָגט, גנב! גיב אָב דאָס געלד, מיר האָט זי דאָס געוואָלט געבען.

מערי.

יאָ, דיר, מיין חתן.

קאַנאַריק.

הערסט, הערסט?

מאָטקע.

ערשטוינט.

האָסט געמיינט, אַז דאָס איז ער? דיין חתן, האָסט געמיינט הע? נישט איך נאָר קאַנאַריק מיט'ן רויטען קאָפּ. הע? האָסט מיר דאָס געלד אַוועקגעגעבען... גוט, גוט, איך'ל דיר אַוועקגעבען דאָס געלד צו קאנאריק'ן. געהט אַרויס אין דרויסען אין שטאַל, אין פערדס כאָמוט האָב איך דאָס געלד אַריינגעלעגט, נעם עס זיך. איך וויל עס נישט.

קאַנאַריק.

דאָס געלד איז אין כאָמוט, האָסט געמיינט, אַז איך בין דאָס, קום אַלטער!

אַלטער

אַזאַ גנב, אַזאַ... ער האָט געמיינט, אַז עס וועט איהם אָבגעהן ריין ביידע געהען ארויס.

מערי.

שוויג, מאָטקע! דו וועסט האָבען דאָס געלד צוריק מאָטקע קוקט זי אן. איך האָב דיך ליב, איך וויל מיט דיר צוזאַמען אַוועק.

מאָטקע.

געה צו קאַנאַריק'ן... האָסט געמיינט, אַז דאָס איז ער, ווען

פאָליציי, וועל איך דערצעהלען, אַז איר פערקויפט די מויד צו שיכורים פאַר געלד, אַז זי וויל נישט, שלאָגט איהר זי, וועלען מיר אַלע זיצען, וועט אונז היימליכער זיין.

אלטער.

וואָס זאָגט ער? וואָס האָב איך דערלעבט?

קאַנאַריק.

האַ-האַ-חאַ! קוקט נאָר אָן דאָס, אָט דעם שמדניק, וואָס איז געקומען צולויפען צו אונז, אָט דעם יאַט, וואָס דרעהט היהנער דעם קאָפּ אַראָב, אָט דעם האָסטו געלד אָנגעשטעקט, די דראָטען געהערין, די קונצען מאַכערין. וויל זי שלאָגען.

מאָטקע

שפרינגט צו צו איהם.

ריהר זי נאָר אָן, ריהר זי אָן, לאָמיר זעהן, אַ טויטער וועסטו בלייבען ביי מיר אויפ'ן אָרט.

קאַנאַריק.

וואָס? דו וועסט מיר נישט לאָזען? אָט האָסטו דעם ערש-טען פאַטש. שלאָגט איהם.

מאָטקע

שפרינגט אַרויף אויף קאַנאַריק'ן דושעט איהם ביים האַלז.

אַ טויטען וועל איך דיר לאָזען.

אלטער.

קלאַפּט מיט'ן שטעקל איבער ביידענ'ס הענד.

אַ אונגליק! עכברים, גנבים! וואָס טהוט איהר! צו מעריין, וועלכע קוקט מיט פערגעניגען, ווי מאָטקע דושעט איהם. געדענק אין גאָט, טאָכטער, צורייס זיי! וואָס שטעהסטו?

מערי.

ס'איז איהר פלוצלונג עפּיס איינגעפאלען, לויפט צו און צורייסט זיי, צו מאָטקען.

— גיב אָב דאָס געלד, די מינוט גיב אָב דאָס געלד!

מאָטקע

פערוואונדערט.

וואָס פאַר אַ געלד?

מערי.

דאָס געלד פון גוי, וואָס איך האָב דיר אָבגעשטעקט. צו

אַלטער.

ז׳הסטו? ווער ביזטו פאַן? וואָס טהוסטו דאָ? וואָס ביזטן ג׳קומען אַהער אין מיטען דער נאַכט און אויף מיין טאָכטער אָנגעפאַלען? פּאָליציי! גערט אַרויס און שרייט. פּאָ=ליציי! פּאָליציי! קומט צוריק. וואָס האָסטו דאָ צו זוכן ביי מיר? וואָס פאַלסטו אָן אויף מיין קינד? אויף מיין אונ=שולדיק אָרעם קינד, אַז זי האָט דיר געלד צוגענומען? אַ טשין פּאָלקאָווניק איז פאַרליבט אין איהר, שרייבט צו איהר ליבעס=בריף, און זי וועט דיר געלד צונעהמען! וואָס ביזטו אונז בעפאַלען? פּאָליציי! די מינוט קום צו פּאָליציי... אַ פּאַס האָסטו? איך האָב אַ פּאַס, און דו האָסט אַ פּאַס? פּאָליציי... איך וועל דיך אין סיביר אַוועקשיקן, אויף קאַטאָרגע שיקען. ביזט בעפאַלען מיין טאָכטער אין מיטען דער נאַכט, געוואָלט איהר שלעכטס טהון! זעהט, מענשען, זעהט, געוואָלט מיין קינד שלעכטס טהון, פּאָ=ליציי! די מינוט קום צו פּאָליציי. שרייט. פּאָליציי.

פּאַן.

יוד, וואָס רעדסטו? וואָס זאָגסטו, וואָס?

אַלטער.

שרייט.

פּאָליציי! אַ מענש איז אונז בעפאַלען אין מיטען דער נאַכט, איך וועל דיך נישט אָבלאָזען, צו פּאָליציי קום די מינוט. דער פּאַן וויל אוועקגעהן. דו וועסט ביי מיר נישט אַנטלויפען! דער פּאַן וויל אנטלויפען. וועסט זיך ביי מיר נישט אַרויסדרע=הען, צו פּאָליציי מוזטו געהן. דער פּאַן רייסט זיך אַרויס און אַנטלויפט. ער שרייט איהם נאָך. אַ שעהנע כפּרה פאַר אַלע יודען... נו, יעצט צו מאַטקען. הער נאָר ממזר׳ניק, גיב אָב דאָס געלד, אַז נישט מאַך איך מיט דיר אַזוי ווי מיט׳ן גוי, ווי איך בין אַ יוד, איך גיב דיר אַרויס צו די פּאָליציי, קיין פּאַס ביי מיר האָסטו דאָך נישט, און ווער דיין טאַטע איז ווייס איך דאָך אויך נישט... עס וועט שלעכט זיין!

מאָטקע.

זאָל שלעכט זיין, האָב איך אַ זאָרג, גיט מיר אַרויס דער

דאָס געלד, ס'איז דאָך נישט שעהן פון דיר, אַז דו זאָלסט געלד צונעמען. גיב אָב דאָס געלד.

פ אַ ן.

זי האָט עס איהר ליובאָווניק אָבגעשטעקט.

ק אַ נ אַ ר י ק.

וועמען? מיר?

פ אַ ן.

איך ווייס נישט, ווער עס איז איר ליובאָווניק. דאַכט זיך, עס איז געווען אַנ'אַנדערער דאָ.

ק אַ נ אַ ר י ק.

מאָטקע. לייפט אָב מיט'ן אלטען און ברענגען אריין מאָטקען.

אַ ל ט ע ר.

מאָטקעלע, מיין קינד, גיב אָב דאָס געלד. עס איז דאָך נישט שעהן פון דיר, אַז דו זאָלסט ביים פאַן געלד צונעהמען.

מ אָ ט ק ע.

וואָס פאַר אַ געלד? איך ווייס נישט פון קיין געלד.

פ אַ ן.

איך געה נאָך פּאָליציי, שוין נאָך פּאָליציי!

אַ ל ט ע ר.

וואָס פּאָליציי! די פּאָליציי קען אַזעלכע לייט, ווי דו ביזט, וואָס קומט צו איין אָנשטענדיג-פריילין און מאַכט אויף איהר אַ בלבול אַז זי האָט איהם געלד צוגענומען... מיין טאָכטער האָט דיר געלד צוגענומען?... פּאָלקאָווניקעס שרייבען צו איהר ליעבעס-בריעף... אָט האָסטו, אַ משין פּאָלקאָווניק, שאָקאָלאַד שיקט ער צו איר, וועט זי דיר געלד צונעמען? טאָכטער מיינע, דו האָסט פון דעם פאַן געלד צוגענומען?

מ ע ר י.

איך האָב נישט קיין געלד צוגענומען. איך ווייס נישט, וואָס ער וויל פון מיר דער פאַן.

מערי.

שווייג. קום אַהער, ווען מיר ווייטער שפּיעלען, חזיר־ און פויגעל, נו, בייג דיך אַראָב.

פּאַן.

איך וועל מעהר נישט שפּיעלען. וואָס האָט ער געוואָלט? וואָס האָט ער דאָ אַריינצוקומען? עס איז נישט קיין אָרענט־ ליך געשעפט דאָ, מען בעהאַנדלט דאָ די געסט נישט אָנשטענדיג. זוכט אין די קעשענעס. וואו האָב איך מיין געלד? ווער האָט מיר מיין געלד אַרויסגעשלעפּט?... אַהאַ, דו האָסט מיר די אויגען פערבונדען און מיר דאָס געלד אַרויסגענו־ מען! קאַראַאול! פּאָליציי! איך לויף באַלד נאָך פּאָליציי... מענשען! מענשען! דאָס געלד גיב אַהער די מינוט!

מערי.

וואָס פאַר אַ געלד. וואָס רעדסטו? וואָס ווילסטו פּאַן? דו ביזט שיכור, וואָס פאַר אַ געלד?

פּאַן.

וואָס דו האָסט דיין ליובאָווניק אַוועקגעגעבען. פּאָליציי! מענשען! מענשען!

דער אַלטער און קאַנאַריק לויפען אַריין.

אַלטער.

וואָס טהוט זיך דאָ? וואָס איז געשעהן? שווייג! געדענק אין גאַט, פּאַן, שווייג! מען וועט דאָך מיר דאָס געשעפט צומאַכען.

פּאַן.

יודען ליכוויאַזשעס, גנבים! וואו האָט איהר מיך פערפיהרט? זי האָט מיך אונגליקליך געמאַכט, מיין גאַנץ געלד אַרויס־ גענומען. דריי הונדערט רובל אַרויסגעצויגען און אַוועקגע־ געבען איהר ליובאָווניק. איך געה שוין נאָך פּאָליציי! איך וועל אייך ווייזען.

אַלטער.

וואָס פּאָליציי!? ווען פּאָליציי?! שווייג דאָך, פּאַן! צו מערין. מערי לעבען, מיין קינד, וואו סטו דאָס געלד? גיב אָב

מ ע ר י.

אַזוי גלויב איך דיר. ציהט צרויס דעם טייסטער פון זיין טאש און בעהאלט צווישען די ברוסטען. אָבער דו קוקסט, אַזוי וויל איך נישט.

פ אַ ן.

סלאָוואָ האָנאָרו איך זעה גישט.

מ ע ר י.

שוין, נור איין מינוט. זי שטעלט ארויף איר פוס אויף זיין ליסינג און גלעט איהם. אַנגענעהם?

פ אַ ן.

זעהר, מיט וואָס מאַכסטו דאָס?

מ ע ר י.

דאָס איז אַ שפּיל צַזעלכע „חזיר און פויגעל„ דער פויגעל שטעלט זיך אויפ'ן חזיר'ס רוקען זי קריכט צרויף אויף איהם. געפעלט עס דיר?

אין פענסטער בעווייזט זיך מאַטקע, מאַטקע ווייזט אַ פויסט צו איהר, זי ווארפט איהם צו די טאַש מיט געלד.

מ ע ר י.

בעהאַלט, מיר וועלען היינט אַנטלויפען צוזאַמען.

פ אַ ן.

העט רעדען, רייסט אראָב דעם באַנד פון די אויגען.

ווער איז דאָס?

מ אָ ט ק ע

געהט צו צו איהם.

טראָג זיך אָב פון דאַנען. די מינוט אַרויס. וויל איהם שלאָגען.

מ ע ר י.

געדענק אין גאָס, דער פאַן וועט שרייען, אַנטלויף. זי שטופט איהם ארויס דורכן פענסטער.

מ אָ ט ק ע.

וואַרט, איך וועל דעם גוי זיין פליך רויט מאַכען. אב

פ אַ ן.

וואָס טהוט ער דאָ? איך האָב דערפאַר געלד בעצאָלט.

מערי.

זעהר.

פאַן.

אויב אַזוי ווער איך באַלד בלינד. זעה איך נישט. איך פער־לאָז מיך אויף די פאַניענקע אַז די פאַניענקע זאָגט מאכט צו די אויגען. מערי שטעקט אריין איהר האנד אין זיין בוזעם. ער לאכט.

דו קיצעלסט מיך.

מערי.

איך וויל נישט, דו האָסט געקוקט.

פאַן.

עזין איך זעה נישט. סלאָוואָ האָנאָרו!

מערי.

ניין. איך וועל דיר די אויגען פערבינדען, אַז דו זאָלסט נישט זעהן.

פאַן.

פאַר וואָס?

מערי.

איך שעם זיך.

פאַן.

אַז די פאַניענקע שעמט זיך איז עפּיס אַנדערש. פערבינד איך מיר די אויגען.

מערי.

פארבינדט איהם די אויגען.

זעהסט נישט?

פאַן.

סלאָוואָ האָנאָרו, גאָר נישט. זי שטעקט אריין די האנד אין זיין בוזים־טאש. אוי עס קיצעלט מיך אַזוי...

מערי.

דאָס איז נאָך נישט אַלץ. דאָס ריכטיגע וועט ערשט קומען, אָבער שווער מיר, צי דו זעהסט נישט.

פאַן.

סלאָוואָ האָנאָרו איך זעה נישט.

מערי

דרעהט זיך אויס פון איהם.

איך האָב נאָך צייט... וואָס אַזעלכעס וועט ער מיר ווייזען?

פאַן.

אַ שעהנע זאַך. כאַפּט זי אויף די קניע. אָט אַזוי! קושט זי.

מערי.

ווישט זיך אָב די באַק.

די וואָנסעס פוילען ביי דיר פאַן.

פאַן.

די פאַניענקע לאַכט. די פאַניענקע בעהאַנדעלט מיך נישט גוט. וויל זי ווידער אַ קוש טהון.

מערי.

דרעהט זיך אויס פון איהם.

אַז איך זאָג דיר, אַז די וואָנסעס פוילען ביי דיר. אנטלויפט פון איהם.

פאַן.

לויפט איהר נאָך און קען זי נישט כאַפּען.

איך ווייס, ווי מען כאַפּט פייגעלעך. איך ווייס שוין ווי אַ קליין פייגעלע צו כאַפּען. איך בין אַ גענייטער יעגער. מ'לעגט שפּייז אין נעטצל אַריין. נעמט אַרויס אַ פּאַרטפעל און נעמט אַרויס פון דאָרט פּאַפּיר-געלד. מערי קוקט זיך צו ווי ער לעגט אויס דאָס געלד. און דאָס פייגעלע וועט אַליין אין נעטצעל קומען. פייפט זיך צו און זינגט. קום, קום קליין פייגעלע אין נעטצעלע אַריין. מערי געהט צו פּאַמעליך, וויל כאַפּען דאָס געלד, ער כאַפּט זי. אָט אַזוי כאַפּט מען אַ פייגעלע, אָט אַזוי. קושט זי.

מערי.

און דאָס פייגעלע איז אַזוי מיד. לעהנט זיך אָן אויף איהם. האָט אַזעלכע מידע פיסעלעך. לעגט אַרויף די פיס אויף איהם. נו, און יעצט פאַן, בייג זיך אַראָב און פערמאַך די אויגען, נאָר דו מוזט מיר צוזאָגען, אַז דו וועסט נישט קוקען, וועל איך דיר עפּיס ווייזען.

פאַן.

עס ווע... זיך לוינ...?

קאַנאַריק

צו מאַטקען.

טראָג זיך אָב, זיי דאַרפען זיין אַליין. מאַטקע געהט נישט. ממזר, דו זעסט דאָך זיי דאַרפען זיין אַליין!

מאַטקע.

איך וויל נישט געהן.

קאַנאַריק

צום אלטען.

דער ממזר וויל דאָך נישט געהן, עס וועט זיין אַ סקאַנדאַל.

אַלטער.

דער פּאַן איז אַ אָנשטענדיגער קריסט. דו וועסט מיר איהם פערטרייבען, זעהסט דאָך, זיי דאַרפען זיין אַליין, קום.

מאָטקע.

איך וויל נישט געהן!

אַלטער.

אַ בראָך איז דאָך צו מיינע יאָהר. ממזר, געהסט, ווילסט מיך חרוב מאַכען. קום שוין קום.

קאַנאַריק.

צום אלטען.

נעם איהם! וואָס שטעהסטו? ער ווינקט צום אלטען, ביידע נעמען מאַטקען.

אַלטער

בעמענדיג מאַטקע'ן.

נו, קום מאָטקע, קום געלד פערדינען. ביידע טראַגען איהם אַב.

מאָטקע

אין דער צייט ווען זיי טראַגען איהם, שרייט.

איך וויל נישט געהן. איך וויל נישט געהן. מ'טראַגט איהם אוועק.

פּאַן.

אויב אַזוי וועל איך זיין דער פּאַניענקעס ליובאָווניק, לאָז זיך נאָר דאָ די פּאַניענקע אַוועקזעצען ווייזט אויף זיינע קניה. וועל איך איהר עפּיס ווייזען

פ אַ ן.

האָב איך אויך איהר פון דעם בעסטען סאָרט געבראַכט. שעהנע דראָטען=געהערין. איך האָבע די עהרע איהנען צו פרעזענטירען מיט דעם שאָקאָלאַד אַלס צייכען פון מיין גרויסע פערעהרונג צו איהן און דיזע פלאַש פערפיום. דאָס קומט פון סאַמע פאַריז... און אָן אייך פאַנאָוויע האָב איך אויך נישט פערגעסען. איך ווייס אַז דו האָסט נישט פיינד, אַלטער דעם ביטערן טראָפּען. די פלאַש קאָניאַק איז פאַר דיר—עלצטער קאַטריניאַזש, דיר האָב איך נישט געוואוסט וואָס צו קויפען נאַ אָט האָסטו געלד און קויף דיר אַליין עפּיס. גיט קאָנאַריק'ן געלד.

אַ ל ט ע ר.

און פאַר מיין צווייטען זוהן האָסטו גאָר נישט מיטגעבראַכט? ער וועט זיין ברוגז...

פ אַ ן.

אַ! פאַר דעם הישפּאַנישען טשעמפּיאָן, געוויס, געוויס האָסט היינט גוט געאַרבעט. נו, נאַ דיר, קויף דיר אויך עפּיס און זיי נישט אויפערזיכטיג. גיט מאָטקע'ן געלד.

אַ ל ט ע ר

צו מאָטקען וועלכער האָט דאָס געלד נישט גענומען און זיך אוועקגעדרעהט.

זעהסט גנב, וואָס דו קענסט אָנווערען. דער פאַן איז מיינער אַ פּאָקלאָניק, דו וועסט מיר איהם פערטרייבען, נעם צו דאָס געלד אַז נישט וועסטו זיך אַ שווארץ יאָהר אויסריכטען.

מ ע ר י.

איך וועל נעהמען פאַר איהם. איך וועל איהם שוין געבען. געהט צו. מאָטקע שפּעטער... ווינקט צו איהם.

אַ ל ט ע ר.

נו, חברה, יעצט עפּיס אַ שטיקעל פאַר'ן פאַן. עקסטראַוואַגאַנץ.

זיי קלאַפּען צו מיט די פּייקלען אַ רוסיש טאַנץ, מערי טאַנצט, זיי זינגען צו, דער פאַן זיצט און קוועלט.

מערי ווינקט צו מאַטקען, ער זאָל פאָלגען, טהוט זיך אָן די רינגען אויף די הענד און אויערן מיט'ן ציגיינערישען טאָן, מאַטקע שטעהט אַ ברוגז'ער. קאָנאַריק געהט צרויס.

מ ע ר י

לויפט צו מאַטקען.

שווייג, קיין וואָרט, היינט ביינאַכט וועלען מיר אַנטלויפען.

קאָנאַריק פיהרט אריין דעם פאַן.

אַ ל ט ע ר

געהט איהם אנטקעגען.

אָה, ווילקאָמען, ווילקאָמען פאַן! מיין טאָכטער וויל אייך גערן זעהן. אָה, שוין אַזוי לאַנג געוואַרט אויף אייך. היינט, האָבען מיר פאַר אייך גאָר עפּיס נייעס, גאַנץ נייעס, אַלעלכעס האָט איהר נאָך נישט געזעהן. מיין טאָכטער וועט היינט טאַנצען דעם רוסישען טאַנץ... נישט וואַהר, מיין טייבעלע, מיין... מיין...

פּ אַ ן

פערנייגט זיך פאַר מערי.

איך גראַטולירע איהן שעהנעס פריילין, די גאַנצע שטאָדט איז משוגע פאַר אייך. אין די קאַסינאָ האָבען די פאַנעס געטרונקען פאַר אייערע שעהנע פיסעלעך... אָה פאַניע קאַטריניאַזש! דו האָסט אַ קונצען-מאַכערין אייגע אין דער וועלט, אין וואַרשאָ איז אַזעלכעס נישט צו זעהן.

אַ ל ט ע ר.

פאָלקאָווניקעס, אָפיצירן זענען איהר נאָכגעפאָהרען צו זעהן איהר אַרבייטען, וואו זי קומט, ווערט מען משוגע פאַר איהר. מיט מיין טאָכטער קען איך זיך פאַר'ן סאַמע קייזער ווייזען... אָט שרייבט צו איהר אַ פאָלקאָווניק אַ בריף. איך טראָג איהם ביי מיר. נעהמט צרויס אַ בריף. אַ ליעבעס בריף שרייבט ער איהר: „טי מאָיאַ מילאַיאַ... דראָגאַיאַ גאָלובטשיק, שרייבט ער איהר... אַזוי שרייבט אַ „טשין פאָלקאָווניק" צו מיין טאָכטער, און וואָס שאָקאָלאַד און בלומען איהר צוגעשיקט אין יעדער שטאָדט כ'איז שוין נישטאָ וואו אַהינצוטהון. זי עסט נאָר בלויז שאָקאָלאַד. עפּיס אַנדערש קען זי גאָרנישט פערדייען,

מאָטקע.

איך וויל נישט אַרויסגעהן די פערד היטען. איך וויל דאָ זיין. איך ווייס שוין וועמען צו היטען...

קאַנאַריק
(בייז.)

געה ממזר, געה! דו זעסט?

מאַטקע.

איך וויל נישט געהן.

קאַנאַריק.

וואָס? וואַגסט אַ עלטערן קאַטריניאַזש...

מערי
(זעצט אויף דעם אלטען.)

אַלטער תרח, אַלטער, זעהט וואָס ווערט...

אַלטער:

גנבים! עכברושים, שלאַנגען, פרעסערס, פייער שלינגערס, איהר געהט דאָ אַרויס, איהר... וואָס? סקאַנדאַלען וועט איהר דאָ מאַכען? (שטעלט זיך צווישען זיי.)

קאַנאַריק.

דער פוילישער פאַן קומט אריין, אַ וואַזשנע פובליקום. עס וועט פרנסה זיין, ער לאָזט נישט די קליינע מויז זיך אָנטהון.

אלטער:

ווער? דער פוילישער פאַן? אָה, ער איז דאָך מיינער אַ אַלטער פאָקלאָניק. אין יעדער שטאָדט פאָהרט ער מיר נאָך, זעהט מיך אַרבייטען. איהר וועט זיך דאָ פון מיר אַ שוואַרץ יאָהר אויסריכטען, גנבים, עכברושים, פייער שלינגערס! (צו מערי.) די מינוט טהו דיר אָן די רינגען מיט דעם ציגיינערישען קאָסטיום, און דו קליינער היהנער פרעסער, וואָס שטעהסטו? נעם דעם פייקיל מיט די פייפלען, וועסט איהר צושפילען, עס איז אַ וואַזשנער גאַסט, מען קען אַ שעהנעם גראָשען כאַפּען. לאָז מיר נאָר מיינע מעדאַלען אָנטהון.

מ ע ר י.

לאָז מיר אָב, קאַנאַריק איז דאָ.

מ אָ ט ק ע.

איך וועל דיר נישט אָבלאָזען.

מ ע ר י.

ער וועט מיר דערהרגענען.

מ אָ ט ק ע.

איך וועל זעהען!

מ ע ר י.

ש ש... מאָטקע שפּעטער, שפּעטער, נאָר נישט יעצט. רייסט זיך צרויס פון איהם.

קאַנאַריק

קומט אריין מיט א באָטיק אין האנד.

ביזט נאָך נישט אָנגעטהון? דער פּאַן קומט באַלד אַריין, ער וועט קאָרטען שפּילען, ביר טרינקען. פלינקער טהו אָן די רינגען, דו וועסט דעם רוסישען טאַנץ טאַנצען.

מ ע ר י

איך וויל נישט טאַנצען, די פיס טהוען מיר וועה פון די דראָטען, אויף וועלכע איך בין געגאַנגען. אך וויל שלאָפען געהן.

קאַנאַריק.

וואָס איז דאָס? דו שפּילסט מיר עוין ווידער חתונית? די רינגען טהו אָן!

מ ע ר י.

איך האָב פיינד דעם פּאַן, מ׳שפּירט פון איהם דעם שנאַפּס.

קאַנאַריק.

דער פּאַן האָט געלד, קענסט פון איהם אַ גראָשען ציהען.

מ ע ר י.

איך וויל נישט!

קאַנאַריק.

דו טהוסט אָן? הויבט אויף דעם בייטש אויף איהר. מאָטקע לויפט צו צו איהר. וואָס טהוסטו דאָ? וואָס געהסטו נישט אַרויס די פערד היטען?

איך וועל מיט דיר אַנטלויפען, איך וועל דיר ברענגען נאָך וואַרשאָ, איך וועל דיר קויפען שעהנע קליידער און ווי אַ ציגיינערין דיך אָנטהון, איך וועל דיר פיהרען אין רייכע שטובען, וואו מוזיק שפּילט, איך, איך!

מערי.

חאַ-חא-חאַ! דו? דו וועסט מיך פיהרען, ווער ביזטו? מאָטקע, אַ פּאַס האָסטו? האָסט דאָך אַפילו קיין פּאַס נישט, און קאַנאַריק הט אַ פּאַס, קאַנאַריק האָט געלט, און קאַנאַריק איז אַ דערוואַקסענער, אַ שטאַרקער.

מאָטקע

שרייט אויס.

און איך וועל דיך מיט קאַנאַריק'ן נישט לאָזען, כ'וועל קאַ-נאַריק'ן דעם קאָפּ אַראָבדרעהען און איך וועל דיר מיט קאַנאַריק'ן נישט לאָזען אַזוי ווי איך בין אַ יוד, כ'וועל דיך נישט לאָזען. קאַנאַריק'ן דעם פּאַס אַוועקנעהמען און מיט מיר וועסטו פאָהרען, מיט מיר, אַז נישט וועל איך דיר שלאָגען אָט מיט דער האַנד מאַכט אַ פויסט. זאָג וועסט געהן, צי נישט? זאָג!

מערי.

שמייכעלט.

און וועסט מיך ליעב האָבען? שטאַרק ליעב האָבען?

מאָטקע.

דיר דיינע פּיסעלאַך קושען, ווי אַ פייגעלע אַ קליינס מיט פעדערען אַזוי דיך האַלטען אויף די הענד.

מערי.

און קאַנאַריק'ן טויטען און זיין פּאַס צונעמען. ער שאָקעלט מיט׳ן קאָפּ אויף יאָ. זי גלעט איהם איבער׳ן קאָפּ. איך האָב דיך באַלד ליעב געהאַט אַזוי ווי איך האָב דיר נור דערזעהן און קאַנאַריק'ן האָב איך פיינד.

מאָטקע

נעהמט צרום איהר פיסעל.

מיין ווייך, ווייך טייבעלע. קושען זיך. מען הערט שטימען.

מ ע ר י

קוקט איהם אָן מיט בעגייסטערונג.

און דו ווערסט מיר נישט שלאָגען ווי קאַנאַריק?

מ אָ ט ק ע.

איך דיר שלאָגען? די נכפה זאָל מיך נעהמען, ראָ די פּאָפּ-לעקס׳ע אויפ׳ן אָרט, אויב איך וועל דיר אַזוי פיל שלעכטס טהון. דיינע שעהנע הענטעלעך און פיסעלעך וועל איך דיר אויסקושען. איך וועל דיר זיין אַ געטרייער פריינד, נו, זאָג, דו ווילסט? גיב אַהער די האַנד.

מ ע ר י.

שווייג, שווייג. קאַנאריק האָט זיך אָבגערעדט מיט מ׳ר, אַז ער וועט אַוועק מיט מ׳ר פון דאַנען, ער וועט מיך נאָך וואַרשאָ פיהרען, זאָגט ער. ער זאָגט, ער וועט מיר ברענגען אין אַזאַ הויז אריין, וואו מען טאַנצט אַלע אָבענד, און מען געהט אַזוי שעהן אָנגעטהון, ווי די רייכע דאַמען געהט מען אָנגעטהון, און עס קומען קאַוואַליערן, אַזעלכע רייכע קאַוואַליערען קומען און טאַנצען מיט די דאַמען, אין אַזאַ הויז וויל ער מיך פיהרען.

מ אָ ט ק ע.

און דו ווילסט געהן מיט איהם?

מ ע ר י.

יאָ, איך וויל זיין אין אַזאַ הויז וואָס איז אַזוי שעהן, וואו אַזוי פיל ליכט ברענט און מוזיק שפּילט און שעהנע דאַמען געהען אָנגעטהון אין אַזעלכע שעהנע קליידער, איך וועל מיך אָנטהון, ווי אַ ציגיינערין, מיט אַ פּאָר גרויסע רינגען אויף די אויערן און אַזאַ קורץ קליידעל. אוי וועט עס זיין שעהן, זיי וועלען צוזעצט ווערען, אַזוי וועט דאָס זיין שעהן. איך וויל נישט מעהר זיין ביי דעם אַלטען ת׳ר, אויף מערק זיך אַרומשלעפּען, פאַר שיכורע גוים זיך וויי־זען און מ׳קויפט מיר אַפילו נישט קיין קליידעל. איך וויל נאָך וואַרשאָ פאָהרען.

מ אָ ט ק ע.

און איך וועל דיר נישט לאָזען מיט קאַנאַריק׳ן פאָהרען. —

מערי.

דו ווייסט שוין, וואו ער שיקט מיך. שטופּט איהם אָב.

מאַטקע.

שלאָגט ער דיך?

מערי.

בלויע פלעקען האָט ער מיר געמאַכט; דו זעהסט. ווייזט איהם די הענד. מיט אַ פּאַסעק, און אָפטמאָל קאַפּיעט ער מיך.

מאָטקע.

דיך שלאָגט ער?! אַז די כאָלערע... מיין טייבעלע, מיין פייגעלע מיין קליינס, אויסקושען וועל איך די פלעקען. אַז די נכפה זאָל איהם אַוועקלעגען. מיין קליין, קליין פייגעלע ווי דאָס שפּרינגט מיט די פיסעלעך. אַז איך האָב היינט דערזעהן, ווי דו שפּרינגסט מיט די פיסעלעך איבער'ן דראָט, האָט מיר דאָס האַרץ אַזוי געקלאַפּט, איך האָב אַזוי מורא געהאַט. איך וואָלט געוואָלט אַראָפּפאַלען, איך זאָל הענד און פיס צובּרעכען, נאָר נישט דו, דיר זאָל גאָרנישט געשעהן, זאָר נישט זיין. מיין פייגעלע מיין קליינס, אויס-קושען וועל איך די הענטעלעך. קושט איהרע הענד, די פיס, די באַקען. אַזוי ווייך, אַזוי ווי פוך, ווי פעדערען, ווי ביי אַ פייגעלע ..

מערי.

שטופּט איהם אָב.

אַנטלויף! אַנטלויף! קאַנאַריק וועט קומען, וועט ער מיר און דיר טויטען.

מאָטקע.

האָב נישט קיין מורא, האָב איך דיר געזאָגט, קאַנאַריק'ן וועל איך דעם קאָפּ אַראָפּדרעהען, אַז ער וועט דיר עפּיס טהון... מערי, הער אויס, דו ווילסט, אַז מיר זאָלען זיין גוטע פריינד, אַזוי אויף שטענדיג, אויף אייביג, וואָס עס זאָל זיך נישט מאַכען צווישען אונז, וועלען מיר שטענדיג, שטענדיג גוטע פריינד זיין. איך וועל זיך אָנעמען פאַר דיר, איך וועל דיר נישט לאָזען קיין שלעכץ טהון. זאָג, דו ווילסט, דו ווילסט?

מאָטקע

קניהט אנידער, נעהמט איהר פוס, טהוט אויס די לעטשלעך, גלעט עס ועריבייט רעדט צו זיך מיט פרייד.

ווי אַ טייבעלע, ווי אַ פייגעלע אַ קליינס, וואָס איך האָב גע־כאַפּט, ווען איך בין אַ קליינער יונג געווען — איז עס אויך אַזוי לעבעדיג, אַזוי געצאַפּעלט—וואַרעם, מיט פעדער. דריקט איהר פוס צו זיין הארץ.

מערי.

אנטלויף, קאַנאַריק וועט אַריינקומען, דיר זעהן האַלטען מיין פיסעל, וועט ער דיך דערהרג'נען אויפ'ן אָרט

מאָטקע.

מיך הרג'ענען? פאַר קאַנאַריק'ן האָב איך קיין מורא, האָסט געזעהן, ווי איך האָב איהם געלעגט היינט ביים ראַנגלען זיך אין גאַס, ביין האַלז געשטיקט אַזוי לאַנג ביז ער האָט זיך געמוזט אונטערגעבען.

מערי.

ער האָט זיך נאָר געלאָזט אַזוי, ווייל דו ביזט דער יונגערער—און עס איז שעהנער אַז דער יונגער לעגט דעם עלטערן.

מאָטקע.

געלאָזט, זאָל ער זיך נישט לאָזען, איך האָב פאַר קיינעם קיין מורא נישט, איך בין שטאַרקער פאַר אַלע.

מערי.

קאַנאַריק וועט דיך אָנפאַטשען, אַזוי ווי ער פאַטשט מיך.

מאָטקע.

ער שלאָגט דיך?

מערי.

צי ער שלאָגט מיך? נישט איינמאָל, אַז איך וויל איהם נישט פאָלגען, אָדער ער שיקט מיך ערגעץ וואו אוועק און איך וויל נישט געהן.

מאָטקע.

וואוהין שיקט ער דיך?

דער אלטער תרח „דירעקטאָר“ פון צירק ליגט אויסגעצויגען אויף א בעט. מערי, די „קונצענמאַכערין“ אין א ווינקעל ביי א שפיגעלע קעמט זיך די האָר. דער פּאַפּוגיי איבער איהר, מאַטקע, א יונג פון א יאָהר 18 שטעהט און קוקט אויף מערי... איידער דער פאָרהאַנג הויבט זיך אויף, הערט מען זינגען א רוסיש ליד.

סויזענד האָב איך געליעבט
סויזענד האָב איך פערלאָזט
נאָר אָן איין איינציגען
פערגעסען קען איך נישט.

דירעקטאָר.

הער נאָר דו, הישפּאַנער טשעמפּיאָן, ווייז אַ קונץ און ציה אַראָב אַ אַלטען מייסטער די שטיוועל, לאָמיר זעהן וואָס דו קענסט. מאַטקע ציהט איהם אראָב די שטיוועל און דער דירעקטאָר שלעפּט זיך מיט מיט איהם. אַז די נכפּה זאָל דיר פּאַקען, ווי ער ציהט, קאַנאַריק, דערשוויצט זיך דערביי ווי אַ אַלטער קאָטער, די געלע טשופּערינע שטעלט זיך איהם אויף ווי ביי אַ האָהן... מערי, איך האָב מורא, ער וועט קאַנאַריקן אין דרערד יאָגען, זאָל איך אַזוי לעבען אין דרערד יאָגען... פערדרייט זיך אויף דער צווייטער זייט און רעדט נאָך צו דיך. מיט איין מאָל אַ פּאָר שטיוועל פון אַ אַלטען קאַטרינגיאַזש אַראָבצוציהען בעדאַרף מען סאַקע זיין אַ טשעמפּיאָן — אַ טשעמפּיאָן כראָפּעט, עטהעמט שווער, ביז ער שנארכט הויך.

מאָטקע

אין די גאנצע צייט געשטאַנען און געקוקט מיט גלאַנצענדיגע אויגען אויף מערי, דרעהט זיך אויף איין פוס און ווייזט מיט די פינגער.

אויך אויסטהון!

מערי דערלאַנגט איהם דאָס פּיסטָל.

ערשטער אַקט

א צימער אין א האָטעל, אין א קליינער שטאָדט, אָנגעשטעלט מיט בעטען. פערשיידענע רויטע און אין געשטרייפטע ציכלעך, ווי ביי ציגיינער, פויגלען און שטייגען הייננען, א פאָפוגיי, א רויטער, אין א שטייג, א רייטער פאַפירענער לאָמפּ אין מיטען שטוב, צוויי קליינע פענסטערלעך.

טונקעל אין אָוועגד

ערשטען ביסען ברויט...! נעמט דאָס ברויט, וואָס געפינט זיך אין

שטוב מיט די הויזען און גיט איהם,

מאָטקע

פארפט די הויזען איבער די אקסעל, דאָס ברויט אונטער'ן אָרעם.

בלייב געזונד, מאַמע, וויין נישט מאַמע... אַב...

זלאַטקע.

מיין קינד אַב, מיין אָרעם קינד:

ענדע פון פראָלאָג.

ווערניג האָבען איהם פרעמדע געיאָגט, נאָך דער אייגע-
נער טאַטע.

ל י י ב.

דו נעמסט זיך נאָך אָן פאַר איהם, האָסט ערצויגען אַזאַ
גנב, ווי דיין אייגענע משפחה. הויבט אויף א האַנד אויף איהר.

מ אָ ט ק ע.

האָט דורך א ספּאַלט צוגעזעהן די סצענע, לויפט ארויס פון ווינקעל מיט
א שטעקען.

איך וועל דיר נישט לאָזען שלאָגען די מאַמע, איך וועל
דיר צוריק געבען! מיך שלאָגען יאָ, דער מאַמען נישט,
נישט לאָזען, נישט לאָזען. האַלט דעם שטעקען.

ז ל אַ ט ע

שרייט.

מאָטקע וואָס טהוסטו? געגען אַ טאַטען הויבסטו די האַנד
אויף?!

ל י י ב

בעהמט אראָב דעם פּאַסעק.

דו משומד איינער! אַרויס פון מיין שטוב, די מינוט. דעם
קאָפּ וועל איך דיר צושפּאַלטען אויף צוויי. וויל איהם שלאָגען.

ז ל אַ ט ק ע

וועלכע האָט זיך שוין געשטעלט צווישען זיי.

געה מאָטקע, געה, וואו דו ווילסט געהן, אין דער גרויסער
וועלט אַריין, דו האָסט נישט קיין טאַטען, האָסט נישט קיין
מאַמען, אַ יתום ביזטו געבוירען געוואָרען אויף דער וועלט.
אפשר וועלען דיר אַנדערע טאַטע מאַמע זיין, געה מיין
קינד. וויינט.

מ אָ ט ק ע.

וויין נישט, מאַמע, איך וועל שוין וויסען וואָס צו טהון,
איך וועל דיר שטענדיג געדענקען מאַמע. וויל געהן.

ז ל א ט ק ע.

וואַרט מיין קינד, נעם כאָטש דאָס רעקל מיט, און דעם

זלאַטקע.

אוי אַ בראָך איז נאָך מיר, דער טאַטע געהט! בעהאַלט זיך, ער וועט דיך טויטען אַז ער וועט דיר טרעפען אין קעלער. ער האָט מיר אָנגעזאָגט, אַז איך זאָל דיך אויף דער שוועל נישט אַרויפלאָזען, נו, קריך אַרונטער ער קריכט אין אַ ווינקעל אריין, זי פערשטעלט איהם און זעצט זיך נעהען די הויזען.

לייב, אַ הויכער, שטאַרקער יונג, בלינד אויף איין אויג, מיט אַ שטריק אונטער׳ן אָרעם.

לייב.

קומט און טרייט נאָך אין דרויסען.

וואָס האָסטו שוין ווידער דעם ממזר אין קעלער אַריינגעלאָזען? קוקט זיך אַרום. איך האָב דאָך דיר אָנגעזאָגט, אַז דו זאָלסט דעם בענקאַרט אויף דער שוועל נישט אַרויפלאָזען, וואו האָסטו דעם יונג ווידער בעהאַלטען?

זלאַטקע.

וואָס ווילסטו האָבען, ער האָט נישט געהאַט וואו צו אַנטלויפען, זיי האָבען איהם ווי אַ משוגענעם הונד געיאָגט, איז ער צו די מאַמע אַריינגעלאָפען. וואָס האָסטו געוואָלט, אַז איך זאָל איהם אַרויסוואַרפען, אַז זיי זאָלען איהם דערהרג׳ענען? נישט דערלעבען וועסט דו דאָס.

לייב.

אויפגערעגט, טרייט.

בענקאַרטעס האָסטו ערצויגען, גנבים, און דו בעהאַלסט איהם נאָך. וואו איז דער יונג?

זלאַטקע.

ער איז שוין נישטאָ, ר׳איז אַנטלאָפען.

לייב

הייסט די הויזען.

וואָס נייסט דו? וואו איז דער יונג? איך וועל דיר מיט איהם אין איינעם דערהרג׳ענען אויפ׳ן אָרט!

זלאַטקע.

איך ווייס נישט וואו דער יונג איז, וואָס ווילסטו האָבען? 14

ז ל אַ ט ק ע.

דו ביזט דאָך הונגעריג. זיי האָבען דאָך דיך געיאָגט ווי אַ משוגענעם הונד.

מ אָ ט ק ע.

איך בין נישט הונגעריג. איך געה אַוועק פון דאַנעז, איך וויל מעהר דאָ נישט זיין. איך וועל געהן, איך ווייס שוין, וואו איך וועל געהן.

ז ל אַ ט ק ע.

וואו ווערסטו געהן? אין ד׳רערד אַריין. ביזט דאָך נאָך אַ יונג קינד, ווער וועט זיך אויף דיר אַרומקוקען, ווער וועט דיר אַ מאַמע זיין?

מ אָ ט ק ע.

איך ווייס שוין וואָס איך וועל טהון, דו זאָרג זיך נישט מאַמע, איך בין שוין אַ גרויסער יונג, איך וועל זיי שוין געבען (וייזט מיט׳ן פויסט אויפ׳ן שטע־טיל). מאַמע, איך וועל אָן דיר שטענדיג געדענקען, וואו איך וועל נישט זיין, וועל איך דיך געדענקען, און אַז איך וועל גרויס ווערען און אַ סך געלד האָבען, וועל איך קומען נאָך דיר, אין אַ קאָטש מיט צוויי פערד וועל איך קומען נאָך דיר, דעם טאַטען נישט מיטנעהמען, נאָר דיך.

ז ל אַ ט ק ע.

וואו וועסטו מיטנעמען, אין דרערד אַריין, וואָס פלודערסטו, וואָס? טהו בעסער די הויזען אויס, וועל איך דיר עס פערריכטען זעה אין וואָס פאַר אַ הילך דו געהכט. (זי ציהט פון איהם די הויזען אראב). וואו שפרינגסטו איבער אַלע פלייטען און מויערן ווי אַ ווילדע ציג, וואָס וועט פון דיר דער שוואַרצער סוף זיין?

מ אָ ט ק ע.

מאַמע, זאָרג זיך נישט, דו וועסט זעהן, וואָס איך וועל נאָך טהון... איך וועל זיי שוין ווייזען, ווער מאָטקע איז, איך וועל אַוועקגעהן אין דער וועלט אַריין, איך וועל מיך שוין סטאַרען, און אַז איך זאָל רייך ווערען וועל איך אין אַ קאָטש מיט צוויי פערד קומען נאָך דיר.

(מען הערט טריט אין דרויסען).

אפרים.

פאַניע נאַטשאַלניק, וואָס טהוסטו, ער האָט דאָך מיר גע-שאָכטען, ער האָט דאָך מיר געקוילעט אין מיטען העלען טאָג, מיינע שטיוועל, מיין פלייש און בלוט! לויפט נאָך דעם סטראַזשניק.

בלינדער פערל

קרימט איהם נאָך.

מיינע שטיוועל, מיין פלייש און בלוט. ווער הייסט דיך זיי האַלטען אין קאַמער? שטיוועל זענען דאָ, אַז מענשען זאָלען זיי טראָגען, נישט אַז זיי זאָלען פוילען אין קאַמער. אב.

שפרינצע.

ער האָט דען נישט רעכט, דער בלינדער פערל, אוי, האָט ער רעכט. אב.

אלע געהען אב. פויזע.

זלאַטע

רופט אונטער'ן בעט.

קריך שוין אַרויס, קריך שוין, אין דרערד זאָלסטו קריכען מאַטקע קריכט אַרויס. צוליב דיר וועל איך אַזעלכע חרפות און בושות איבערשטעהן, אַז מענשען זאָלען מיר קומען מיין בלוט צאַפּען. זי פאַלט אַרויף אויף איהם און שלאָגט איהם און בויקערט איהם אָן.

מאָטקע

שטעהט און לאָזט זיך.

דו שלאָג, דו הרג'ע, אַז דו ווילסט, איך וועל דיר גאָרנישט זאָגען, איך וועל מיך לאָזען.

זלאַטקע.

אַ בראָך איז דאָך צו מיינע יאָהר, וואָס שלאָג איך איהם נאָך? דער יונג וואַלגערט זיך אין גאַס אַרום ווי אַ הונד, הונגעריג און קאַלט, און איך שלאָג איהם נאָך... זעה, אין וואָס פאַר אַ הילך דו געהסט, וואָס וועט פון דיר דער סוף זיין? געהט צו צו דער קיך, זוכט עפּעס, גיט איהם עסען.

מאָטקע.

איך וויל נישט עסען.

בלינדער פערל.

איהר ווילט נישט דעם יונג אַרויסשלעפּען? ניין, יודעלעך, ניין?

איינינגע.

זי לאָזט נישט. ווייזען אויף זלאטען.

בלינדער פערל.

זי לאָזט נישט, איך וועל איהר ווייזען, אַז זי וועט יאָ לאָזען. געהט צו צו איהר אַוועק פון דאַנען! סטופּט זי אוועק.

זלאַטע.

ראַנגעלט זיך מיט איהם.

איך וועל דיר נישט לאָזען מיין קינד שלעכטס טהון. יודען, האָט רחמנות, האָט רחמנות. דער בלינדער פערל וויל זי שלאָגען מיט'ן שייד פון שווערד. שלאָגט מיר און אוועקגיין וועל איך נישט.

איינער.

וואָס האָט ער זי צו שלאָגען?

שפּרינצע.

טאַקע אַזוי, וואָס האָט ער אַ יודענע צו שלאָגען. ער נעהמט דען נישט 10 גילדען אַוואָך מיט אַ חלה ביי אונז. אַז מען האָט געגנבעט, וואָס איז דאָס זיין געשעפט וואָס? וואָס האָט ער זיך צו מישען וואָס?

בעריש.

יודען, איך האָב אַ עצה, מען דאַרף איהם בלינד מאַכען. גיט נאָר עפּיס צושטייער. נעהמט ארויס קליין געלד. גיב נאָר עפּיס צושטייער. די יודען קלייבען צונויף קליין געלד. דער סטראַזשניק קוקט צהין מיט איין אויג. מ'גיט איהם דאָס געלד. נאַ דאָ האָסטו און ווער בלינד, זעה נישט און הער נישט, ווער אַ בלינדער פערל.

בלינדער פערל.

נעמט דאָס געלד און מאַכט צו איין אויג.

שוין, איך בין שוין בלינד. דער בלינדער פערל. אַז איר ווילט אַ גנב טאָ וואָס איז דאָס מיין עסק? האָט איהם אייך געזונ-טערהייד, שוין, איך בין שוין בלינד. וויל אוועקגעהן

אייניקעל האָב איך זיין מילך פערקויפט. וויינט. איך האָב געקאָרמעט אַ פרעמד קינד און מיינס איז געלעגען אין דער היים אין צרות, די מילך האָט מיר אין די ברוסטען גע־שטאָכען און מיין קינד האָט געשריגען נאָך דער מאמען.

ר׳ מ א י ר מ ל מ ד.

אוי, עס איז אמת, אוי איז עס אמת, איך האָב דאמאָלס עווײנט מיט זיי אין קעלער. אַז דער יונג האָט אָנגעהייבען צו שרייען, האָט זיך דער באַלקען געשפאָלטען פון די קולות, האָב איך גענומען אַ שטיקעל צוקער, איינגעבונדען אין אַ שמאַטקע און איהם געגעבען אין מויל אריין, ער זאָל מיינען, אַז עס איז די מאַמעס ברוסט, ער האָט זיך אָבער נישט געלאָזט אָבנאַרען, האָט בשום אויפ׳ן נישט געוואָלט די שמאַטקע סמאָטשקען, אוי האָט ער געשריגען, אוי, האָט ער געשריגען...

ז ל אַ ט ק ע

וויינט.

וואָס האָט ער געקענט טהון, אַז עסען געבען האָב איך נישט געהאַט. ווי אַ פערלאָזטער פייגעל האָט ער געמוזט אַליין איבער זיך זאָרגען, איידער ער האָט נאָך רעדען גע־קענט, אַז ער איז נאָך אויף אַלע פיר געקראָכען, האָט ער געמוזט די קרישעלעך ווי אַ פייגעלע צוזאַמען פיקען... וואָס האָט ער געקענט טהון, געזעהן קינדער עסען, געכאַפט און געגעסען, געווען הונגעריג. עס האָט דען וועגען איהם עמיצער געזאָרגט? איהר האָט איהם עסען געגעבען, וואָס איהר געהט איהם שלאָגען?

א י י נ ע ר.

איך זאָל מיר געהן דאָס האַרץ אָברייסען פאַר דעם בלינדען פערל, האָב איך אַ זאָרג, זאָל ער געהן אַליין דעם יונג אַרויסשלעפען. געהט אוועק.

ב ע ר י ש.

אַז מען האָט אפרים׳ען בעגנב׳עט, אַ שיינע ריינע כפרה אויף זיין קאָפּ, די שטיוועל פוילען סיי ווי סיי ביי איהם אין קאַמער. קומט יודען געהט אוועק פון בעט.

בלינדער פערל.

שש... פאַסמאָטרים, ס׳וועט אַלעס זיין אין אָרדענונג. צו זלאטען. וואו האָסטו איהם בעהאַלטען זאָג געשווינד!

זלאַטקע.

איך האָב איהם נישט בעהאַלטען, איך האָב איהם נישט געזעהן, איך ווייס נישט, וואָס איהר ווילט פון מיין לעבען?

בלינדער פערל.

דו ווייסט נישט? נו פאַסמאָטרים: זוכט ארום אין שטוב, צום כוף קומט ער צום בעט, וויל ארונטער קוקען, זלאטקע פערשטעלט איהם. אהאַ. קלאפט מיט׳ן שווערד. היי מאָשעניק! ווילי֗עזיי!

זלאַטקע.

טייערע מענשען, האָט׳ס רחמנות: זי פערשטעלט איהם דעם וועג. איך וועל דיך נישט לאָזען איהם אָנריהרען, איך וועל דיך נישט לאָזען. ראנגעלט זיך מיט׳ן סטראזשניק. ער איז נישט שול-דיג, ער איז דאָך נאָך אַ קינד.

בלינדער פערל:

אַ קינד איז ער... שטרענג. געהסט אַוועק די מינוט! דו לאָזט מיך נישט דאָס געזעץ אויספיהרען?... יודעלעך, נעמט זי אַוועק פון דאַנען.

אַ פאר יודען, בעריש, שפרינצע חילען צוגעהן צו איהר.

זלאַטקע.

די אויגען וועל איך אויסקראַצען מיט מיינע נעגעל ווער ס׳וועט דאָ צוקומען צו מיר. הויבט אן שטארק צו וואוינען, בע-טענדיג זיך. יודען האָט רחמנות, האָט רחמנות, ער איז דאָך נעבעך נישט שולדיג.

איינער.

ער איז נישט שולדיג... זעה, ווי זי בעט פאר איהם דעם גנב!

זלאַטקע.

איך האָב איהם דען עסען געגעבען, אַז ער זאָל נישט גנבענען?... פון וויגעלע אָן, האָט ער זיך דאָך געמוזט דערנעהרען, די מילך זיינע האָב איך דאָך נאָך פערקויפט, איידער ער איז געבוירען געוואָרען, פאַר די זשאַכלינערס

א י י נ ע ר.

צו זלאַטקען.

דעם יונג גיב אַרויס, גיב אַרויס די מינוט דעם יונג, זאָגט מען דיר, אַ גזלן וועט ער אויפוואַקסען. וויל זיך הארפען צום בעט.

ז ל אַ ט ק ע

באַפט אַ חאלגער האָלץ.

אַוועק פון דאַנען! נישט דערלעבען וועט איהר דאָס, אַז איך זאָל אייך לאָזען מיין קינד שלעכטס טהון. צו עסען גיט איהר איהם, וואָס איהר געהט אים שלאָגען? די קעפ וועל איך אייך שפאַלטען, ווער עס וועט צוגעהן צו איהם

ש פ ר י נ צ ע.

זעהט, מענשען, זעהט, די מאַמע אַליין מאַכט איהם פאַר אַ גנב, די מאַמע אַליין.

ב ע ר י ש

מיט'ן רימען.

זלאַטקע, דאָס איז דאָך פיר דיין טובה וועגען, די הענד דאַרפסטו מיר קושען, וואָס איך גיי איהם שלאָגען.

ד אָ ב ט ש ע.

דו האָסט דען כח צו איהם? ס'איז דען דיין קינד? וואָס וועסטו דאָס געזונד אַוועקלעגען. זיי וועלען דען דיר בע-צאָהלען פאַר דעם?

עס קומט אריין דער בלינדער פערל. עס ערשיינט אַ הויכער סטראזשניק מיט אַ שווערד.

א י י נ ע ר.

יודען, מאַכט אַ וועג, דער בלינדער פערל געהט!

א פ ר י ם.

פאַניע נאַטשאַלניק! פאַניע פאָלקאָווניק, פאָטערל אונזערער, ער האָט דאָך מיך געשאָכטען, ער האָט דאָך מיך געקוילעט, אין מיטען העלען טאָג געקוילעט, מיינע שטיוועל, מיינע שיך, מיין בלוט און פלייש.

געקענט געהן, אויף אַלע פיר געקראָכען, איז ער שוין גע־ ווען אַ גנב, מען האָט דאָך קיין קינד נישט געקענט אַרויס־ לאָזען אויף דער ליכטיגער שיין, געזעהן אַ קינד מיט אַ בייי־ געל, מיט אַ זעמיל, אַוועקגעכאַפּט און אויפגעפרעסען. אַ שטי־ קעל ברויט, אַ טעלערל מיט גרויפּען, אַרויסגעכאַפּט פון דער האַנד און אויפגעפרעסען. וואָס ער האָט געזעהן, האָט ער געכאַפּט. אַז ער איז נאָך געווען אַזאַ קליינער ממזר, אַז מ'האָט דאָס געזעהן אַרויסקריכען אויף אַלע פיר איז דאָך אַ שרעק אָנגעפאַלען אויף אַלעמען. ס'וואונדער וואָס ער איז אַ גנב, די מאַמע האָט דאָך איהם געלערנט.

אפרים׳שי.

געוואַלד, מיינע שטיוועל, מיינע שיך, ער האָט דאָך מיך געשאָכטען, ער האָט דאָך מיך געקוילעט, אין מיטען הע־ לען טאָג געקוילעט, מענשען, מענשען! וואָס שווייגט איהר?

איינער.

וואו איז דער יונג? גיב אַרויס דעם יונג!

זלאַטע.

איך וויים נישט, וואו דער יונג איז, און וויים נישט, איך האָבּ אים נישט געזעהן, איך וויים נישט.

בעריש מייסטער

לויפט אריין ווי א ווילדער, א נידריגער יוד, מיט א פּאר שטארקע ברעמען, מיט א געדיכט־האר־בעוואקסענעם פנים, מיט א רימען אין האנד.

לאָזט מיר נאָר צו, לאָזט מיר נאָר צו. זלאַטקע גיט אַרויס דעם יונג. ס'איז בעסער פאַר איהם, איך וועל איהם געבּען מיט מיין רימען, איהר וועט מיר דערנאָך דאַנקען, זלאַטקע.

דאָבּטשע

געה, צו וואָס זאָלסטו דיך אָנאַרבּייטען ביים יונג, זיי ווע־ לען דען דיר דאַנקבאַר זיין? שילטען דיך נאָך.

אפרים׳שי.

מענשען, געוואַלד, זעהט, זעהט! ער געפינט א שטיוועל אויף דער ערד. מיין בלוט, מיין פלייש, זעהט, ווי מיין בלוט וואַלגערט זיך אַרום, זעהט!

זלאטע.

וואָס זאָל איך טהון מיט דיר, אונגליקליך קינד. זיי וועלען דאָך דיר דערהרג'ענען. קריך אַרונטער אונטער'ן בעט, האָליע דיך שוין אַנידער אַז אויסגערונען האָסטו בעדאַרפט ווערען אין דיין מאַמעס בויך, איידער דו ביזט אויף דער וועלט געקומען. זי בויקערט איהם אָן, סטופּט ארונטער אונטער'ן בעט און פארשטעלט איהם מיט זיך. אין די תפיסות וועסטו דאָך פוילען, נאָך סיביר וועט מען דאָך דיך פערשיקען. —

אפרים'שי

קומט אריין, אָן קאַפּאָטע מיט אַ צעפּליאָסעטען קאָפּ האָר.

געוואַלד! געוואַלד, ער האָט דאָך מיך געשאָכטען, אין מיטען העלען טאָג האָט ער דאָך מיך געשאָכטען. שרייט. מענשען! מענשען!

עס קומען אריין מענער און פרויען, מיט שטעקענס און בעזעמס.

איינער.

דאָ איז ער אַנטלאָפען. איך האָב איהם אַליין געזעהן, ווי ער איז אַריין אין קעלער.

שפּרינצעלע.

אַז ער איז נאָר דעם בלינדען לייב'ס, איז שוין ריכטיג. אין זיין מאַמע'ס בויך איז ער שוין געווען אַ גנב.

אפרים'שי.

ער האָט דאָך מיך געשאָכטען. ער האָט דאָך מיך געקוילעט, ווי אַ אָקס געקוילעט אין מיטען העלען טאָג. אוי ווערה איז מיר!

איינער

צו זלאטען.

וואו האָסטו איהם? גיט איהם אַרויס, דעם גנב!

זלאטע.

פערשטעלט איהם ביים בעט.

איך האָב איהם נישט געזעהן, איך ווייס נישט וואו ער איז. — וואָס ווילט איהר פון מיר?

שפּרינצעלע

צו די יודען ארום.

אַז ער איז נאָך געווען אַ קליינער שרץ, ער האָט נאָך ״שט

פראלאג.

דיִ ביִנע שטעלט פאָר א אָרעמען קעלער.

זלאַטקע

וואשט חעש. מען הערט איִן דרויסן שרייען: א גנב! א גנב! זיִ קיִקט זיִך אום מיִט שרעק. עס עפענט זיִך אויף א טהיִר און עס לויפט אריין מיִט איִמפעט מאָטקע, א יונגעל פון א יאָהר 12. ער האַלט א פּאָר שטיִוועל מיִט א ברויט אונטער'ן אָרעם, אָבגעריִסן.

מאטקע

אריינליִיפענדיִג מיִט שרעק.

מאַמאַ!

זלאַטע

וועה איִז מיִר. דו? אנטלויף, דער טאַטע וועט קומען, וועט וועט ער דיִך דערהרג'ענען אויפ'ן אָרט.

מאָטקע

מען יאָגט מיִך!

זלאַטע

ו'אָס האָסטו שוין וויִדער געטהון? ווער יאָגט דיִך?

מאָטקע

זעה. *ווייזט אויף די שטיוועל.* בעהאַלט, וועט האָבען אויפ'ן ווינטער, ביי אפרים'ען געגנב'עט.

זלאַטע

אַרויס פון מיין שטוב. איִך וויִל דיִר נישט האָבן מיִט דער גנבה. אַריס!

פון דרויסען הערען זיִך נענטער די געשרייען: א גנב! א גנב!

מאָטקע

מיט שרעק.

מאַמאַ!!

פערזאָנען.

מאָטקע גנב.
בלינדער לייב. זיין פאָטער.
זלאַטקע. זיין מוטער.
אפרים.
בעריש מייסטער.
דאָבטשע. זיין ווייב.
ר׳ מאיר מלמד,
דער בלינדער פערל, א סטראזשניק.
שפרינצע.
איינער.
אַלטער תרח, קאטארינקאַזש דירעקטאָר.
מערי, א דראָסען-געהערין.
קאַנאַריק. א קאטארינקאזש.
אַ פוילישער פאַן.
ר׳ מלך, האלט א קאפעע-הויז אויף דער אלט-שטאָדט אין ווארשא
הינדעל, זיין ווייב.
חנה׳לע, זייער טאָכטער.
באַשע. } מעדלעך.
זשאַכלינערין. }
די רויטע. }
שלמה.

איבערדרוקען, איבערזעצען און
אויפפיהרען אָהן דער ערלויבניס
פון מחבר איז פארוועהרט.
Copyright by Sholem Asch
1922

שלום אַש

מאָטקע גנב

אַ פאָקלס־שטיק אין דריי אַקטען מיט אַ פּראָלאָג.

פארלאג „קולטור־ליגע" ווארשע

אנדרזשעי

מיט געלעכטער.

וואָס טרייבסט דו שפּאַס.

סטעפאַן

גערט ארויס מיט די בייטש אין האנד.

הינד, הינד, פערשאָלטענע הינד!...

פאָרהאנג.

סטעפאַן

שטעהט ערשראָקען.

מיין שען ווייבעל, נאָר איין אויגענבליק.

יאַדוויגאַ

טאַפּעט מיט'ן פוס.

די מינוט! די נאַכט איז פערביי, עס איז שוין טאָג. אין פאַבריק צוריק!

סטעפאַן.

איהר הינט, איהר פאַרשאָלטענע הינט.

די סצענע פערוואַנדעלט זיך. זי איז אין העלענקעס צימער, ווי אין אַנפאַנג צווייטען אקט. אנדרזשעי שטעהט איבער דעם שלאָפענדען סטעפאַן און וועקט איהם.

אנדרזשעי.

נו, פלינקער, נעם די בייטש, אין פאַבריק צוריק, איידער יאַדוויגע כאַפּט זיך אויף.

סטעפאַן

רייבט זיך אויף פון שלאָף. קיקט אָן אנדרזשעיען פערוואונדערט, דערנאָך העלענקען, וועלכע זיצט ביים קינד'ס וויעגעלע ווי אין אַנפאַנג צווייטען אקט.

דאָס ביכט דו? געהט צו צו העלענקען און קוקט זי אָן. דאָס ביסט דו? און איך האָב דאָך געמיינט. —

אַנדרזשעי

גיט איהם די בייטש אין האַנד אריין.

מאַך עס שנעלער, איידער די פריצטע איז אויף. זי וועט שוין אַנ'אַנדערש מאָל גאָר נישט אריינלאָזען.

סטעפאַן

נעמט די בייטש אין האַנד אריין. צו העלענקען.

דאָס ביסט דו? און איך האָב דאָך געמיינט, אַז דו ביסט אַ קעניגין?

העלענקאַ

אין צרות.

וואָס וויל ער פון מיין קאָפּ?

אַ נ ד ר ז ש ע י׳

קול פון דערוויטענס.

וואו שלעפט זיך דאָס ווייב מיט די קינדער אַרום, הע, הע־לענקאַ, העלענקאַ, סטעפאַן.

אלע וואכען זיך אויף, קוקען זיך מיט ערשטוינונג ארום.

עס קומט אָן אנדרזשעי מיט יאדוויגען.

אַ נ ד ר ז ש ע י

צו העלענקען, בייז.

וואָס טהוסט דו אין גאַס מיט די קינדער?—פלינק אַהיים!

הויבט אויף די פויסט אויף איהר.

ה ע ל ע נ ק אַ

מיט מורא.

איך בין נישט שולדיג. ווייזט אויף סטעפאנ׳ען. ער האָט גע־טריבן שפּאַס. נעהמט צוזאמען איהרע קינדער, וויל אוועק.

אַ ל ע אַ ר ו מ י ג ע

לאַכען.

כא כא, כא! עס איז דאָך גאָר העלענקאַ, דעם שיכור׳ס ווייב, און מיר האָבען געמיינט... כאַ, כאַ, כאַ.

ס ט ע פ אַ ן.

ניין ניין. דאָס איז דאָך אונזער קעניגין. די קעניגין פון די הינט. מיר האָבען דאָך געשלאָסען אַ בונד. וואָס אַנט־לויפט איהר?

אַ ל ע

לאַכען.

מיר ווייסען, דער הער האָט ליעב צו טרייבען שפּאַס. אנט־לויפען זיך.

ס ט ע פ א ן

שרייט זיי נאָך.

איהר הינט, איהר הינט, אָ, איהר פערשאָלטענע הינט!

י א ד ו ו י ג אַ

צו סטעפאַנ׳ען.

נא, נעם די בייטש, און היירא, אין פאַבריק צוריק! פלינק, עס איז שוין טאָג.

ס ט ע פ אַ ן.

רופט אין גאַס.

אָט אַזוי. די הינט שליסען אַ בונד   ז. אַלעס געהט אין בונד אַריין. מיר מאַכען איבער זיך אַ קעניגין. ער ווייזט אויף דער פרוי. זי איז ווערטה צו טראָגען די קרוין פון דער גאַס. קום, קעניגין, אויף דיין טראָהן אַרויף. ער שטעלט אונטער די פלייצע. יונגען, אין די טראָמפייטען בלאָזט, אין די פויקען קלאַפט! אויף די קניע! די היט פון די קעפ! די קעניגין געהט, די קעניגין געהט! אַזוי געהען מיר אין אונזער לאַנד.

עס איז ליכטיגער געוואָרען. העלענא'ס געזיכט איז שען געוואָרען און יונג, און ווערט עהנליך צו דעם מאַדאָנע בילד פון דער קירכע.

ד י   פ ר אָ ס ט י ט ו ט ק ע

וועלכע האָט שוין פון פריער געקוקט אויף דער פרוי מיט מורא און אַנגסט, דערקענט זי יעצטביים גרעהען ליכט. און ווי אַזוי זי זיצט אויף דעם גנב'ס פלייצעס מיט דעם קינד אויף די הענד, פאַלט זי פאַר איהר אויף די קניע און שרייט אויס מיט אַן אונמענשליכער שטים.

אָ! זעהט! דאָס איז דאָך די הייליגע באַשיצערין אונזערע די בעשיצערין פון אונזער קירכע! קוקט זי אָן, איהר! געזיכט, זי אין איהר אייגען לייב — איז פון דער קירכע אַרויס. אָ, עס איז דאָס הייליגע בילד, פאַר וועלכען איך בעט תמיד. איך ערקען עס! די בעשיצערין אונזערע אין אין איהר אייגען לייב. זי שרייט אויף און וואַרפט זיך אויפ'ן פנים פון איהר. אָ, מוטער, מוטער! איך בין בעלאָדען מיט זינד, מיין נשמה איז פאַרפאַלען. מוטער, מוטער, נעהמט מיך אונטער דיין שוץ! זי ציהט זיך אויס אַן ווערטער פאַר איהר.

די אַנדערע ווערען אַנגעשטעקט פון איהר. קיקען זיך מיט שרעק אין דער פרוי'ס געזיכט איין, ערקענען אין איהר די הייליגע, לאָזען זיך האַלב אויף די קניע אראָב. דער גנב, וועלכער האָט זי שוין פון פלייצע אראָ-געלאָזט, ציהט דעם הוט, לאָזט זיך אויף די קניע. אַלעס פאַלט אויף דער ערד

עס הערט זיך אַ גלאָק פון דער קירכע,

עס הייבט אָן צו טאָגען.

קינד. אַלע זענען מיר הינט פון דער גאַס, אַלע שליסען מיר זיך אין אַבונד היינט.

דער שיכור

בעמט פון. סטעפאַנ'ען דעם קינד.

דאָס איז אונזער קינד. מיט אונז וועט עס זיין. ער נעהמט אַן די פּראָסטיטוטקע ביים אָרעם. קום, מיר וועלען איין איינעם זיין. איך וועל אַרבייטען פאַר דיר. דו וועסט די היים פיה רען. ער ווייזט אויף דעם ממזר. מיר וועלען ערציהען איהם און אָנערקענען פאַר אונזער קינד. ער ציהט אַראָפּ דאָס טוך פון דער פּראָסטיטוטקע און וויקעלט זיך מיט דער פּראָסטיטוטקע און מיטן קינד איין. וואָס, דו הערסט נישט? האָרך, איך מיין עס מיט'ן גאַנצען האַרץ.

די פּראָסטיטוטקע

הערט נישט. זי קוקט די גאַנצע צייט מיט שרעק אויף דער פרוי.

סטעפאַן.

אָט אַזוי, אָט אַזוי. מיר שליסען אַלע אַבונד היינט. אין איינעם געהען מיר. אין איינעם וועלען מיר זיין מיט די הינט. ער גלעט אַלעס, וואָס געפינט זיך אויף דער גאַס. יונגען, אין די טראָמפּייטען בלאָזט, אין די פּויקען קלאַפּט. מיר מאַכען זיך אַ קעניג היינט. צום נאַר. דאָס גאַנצע חיל וואַרט אויף דיר, מיט די שפּיזען אין די הענט, מיט די פּיקעס אָנגעגרייט דו זעהסט די האַרמאַטען אויפגעשטעלט? אַלע וואַרטען זיי צו דיין בעפעהל. ער ווייזט איהם איבער דער גאַס. דו זעהסט דאָס היל אַרום?

דער נאַר

מיט פרייד.

אַיאָ, אַיאָ!

סטעפאַן.

גיב דעם בעפעהל, הער נאַפּאָלעאָן, דו ביסט אונזער פעלד-מאַרשאַל. ציה דעם שווערד און גיב דעם בעפעהל!

דער נאַר

ציהט דעם שווערד און רופט אין מאַרק, ווי ער וואָלט אַחיל דערזעהן.

דאָס געוועהר ג—ר—יי—ט!

גוט און ליעבסט די מענשען. דאָס האָבען זיי דיך אַזוי פער־שאָלטען — דו ביזט שטענדיג געווען אַ ריין קינד. וואָרט, וואַרט. ער ציהט וואַסער פון פלומפּ און גיסט אויף איהר. אָט וואַש איך דיר דיין קאָפּ און דו ביסט אַ מענש, ווי מיר אַלע גלייך. אָט איז שוין די קללה אַראָב פון דיר. קוק דיך אַרום. דער פריהלינג איז דאָ. עס שמעקט אומעטום. דו ביסט נאָך אַ יונג מעדיל, נאָך גאָר אַ קינד. דו ווייסט פון קיין שלעכטס. דו ווייסט פון קיין שלעכטס. דו ביסט ביי דיין פאָטער אין גאָרטען. דיין מוטער זיצט ביים פענסטער דאָרט, קוקט אויף דיר און דו געהסט מיט דיין יונגען חתן שפּאַ־ציערען אַרום.

ער נעהמט דעם שיכור און שטעלט איהם צו דער פּראָסטיטוטקע און פיהרט זיי שפּאַציערען.

די פּראָסטיטוטקע

שמייכעלט.

רעד נישט צו מיר אַזעלכע

סטעפּאַן

שפּיעלט ווייטער.

עס איז דיין חתונה אַ צינד. יונגע מיידליך קומען און ברענגען דיר דיין ווייסעס חופּה־קלייד, וועלאָן, מירטאַ־קראַנץ — דו ביסט נאָך אונשולדיג... מען פיהרט דיך צו דער חופּה. די מוטער לעגט דיר די האַנד אויפ'ן קאָפּ און בענשט דיך. לייכטע האַרפען שפּיעלען. דיין חתן פיהרט דיך צום אַלטאַר צו.

די פּראָסטיטוטקע

ברעכט ארויס אין טרעהרען.

דער שיכור

כאַפּט זיך אויף

איך וויל מיט איר אין איינעם זיין. איך וועל מיך אָננעהמען פאַר איהר. איך וועל זי נישט בעליידיגען לאָזען. זי איז מיין שוועסטער. איך וועל אַרבייטען פאַר איהר.

סטעפּאַן.

אָט אַזוי, אָט אַזוי. די הינד שליסען אַ בונד היינט. ער נעהמט דעם ממזר און קושט איהם אויפ'ן קאָפּ. און דאָס איז אויך אונזער

דער שיכור.

איך וועל דאָס שיכּרות אַוועקוואַרפען. איך גיב מיין עהרענ־וואָרט. ווײנט ווייטער.

סטעפּאַן.

וויין נישט, ברודער. מיר זענען אַלע הינט פון גאַס. מיר שליסען אַ בונד היינט. קום מיט אונז, קום. מיר וועלען אַכטונג געבען אויף דיר און וועלען אַלע צוזאַמען זיין. נעהם די פּראָסטיטוטקע און קום מיט אונז.

די פּראָסטיטוטקע

שפּרינגט אויף און קוקט זיך פּאַרוואונדערט אַרום.

מיך?

סטעפּאַן

בעהמט זי אַן ביי דער האנד.

מיר וועלן נישט אַנטלויפן פון דיר. נישט אויסמיידען דעם וועג. מיר ווייסען, ווער דו ביסט. דו האָסט קיין שולד דערין. ווער האָט דיך אויפגעצויגען? ווער איז דיין מוטער געווען? ווי די ציעג ביזט דו אויף דער גאַס געבוירען געוואָרען — יעדעס לאָך, יעדער שטיין האָט דיך מוטערדיג געגלעט. אַרויסגעוואָרפען האָט מען דיך אין גאַס ביי דיין געבוירען ווערען און מענשען זיינען אַנטלאָפען פון דיר, ווי פון אַ קרעציגען — אַ וואונדער, וואָס עס איז געוואָרען פון דיר? ביסט דאָך, ווי אַן אַרויסגעשמיסענע שמאַטע אין דער גאַס געלעגען.

די פּראָסטיטוטקע

האלב אין געוויין.

איך בין נישט ווערט, אַז דער פּאַן זאָל רעדען צו מיר אַזעלכע רייד.

סטעפּאַן.

ביסט ווערט, ביסט מיט אונז אַלעמען גלייך. דיין לייב איז שמוציג געוואָרען, דיין נשמה איז ריין. וואַש דיך נאָר אָב פון דער זינד. וואַרף אַראָב די קללה פון דיינע פּלייצעס און וועסט ווערען אַ מענש, ווי מיר אַלע גלייך. בענקסט דאָך אויך נאָך מענשען, איך קען דאָך דיך. איך ווייס, דו ביסט

ווי אַן אַרויסגעוואָרפענער וואַלגערסט דו דיך אין די גאַ־
סען דורך גאַנצע נעכט אַרום. דיינע קינדער שרעקען זיך
פאַר דיר, בעהאַלטען זיך אין די ווינקעליך, ווען זיי זעהען
דיך שיכור אויף דער גאַס, און וויינען אויף דיין קאָפּ. און
האָסט דו דען שולד דערין? בעהעפטען זיך מיט אַ שטיק
פלייש, וואָס דו האָסט פיינד! זיצסט אַ גאַנצען טאָג איינ־
געבויגען צו דיין שטיוועל און עס פאַלן אויף דיין קאָפּ
די קללות און די שלעק. און עס קומט די נאַכט, וואַלגערסט
דו דיך אין די רינשטאָקען אַרום, ביז מען וועט דיך גע־
פינען טויט הינטער אַ פלויט און בעפרייען ווערסט דו דיינע
קינדער פון זייער שאַנד.

ד ע ר   ש י כ ו ר.

וואָס האָסט דו צו רעדען צו מיר אַזעלכע רייד?

ס ט ע פ אַ ן.

און האָסט דו דען שולד דערין? האָסט דו דען איין מינוט
אין דיין לעבען פרייד געהאַט? ווער האָט אויף דיר אַכטונג
געגעבען? אונטער דיין שטיף־פאָטער'ס שטעקען ביסט דו
גרויס געוואָרען. ווייז די פלעקען אויף דיין לייב. געשלאָ־
גען האָבען זיי דיך פון קליינערהייט, צוערשט דיין שטיף־
פאָטער, דערנאָך דאָס שטיף־ווייב. קיינמאָל האָט קיינער
נישט צו דיר גערעדט, ווי צו אַ פריינד. קיינמאָל האָט דיך
קיינער נישט געטרויסט.

ד ע ר   ש י כ ו ר

פאַלט צו דער ערד אין וויינט.

ס ט ע פ אַ ן

צו העלענען.

און ער איז דאָך אַן אָרענטליכער מענש. איך קען דאָך
איהם. מיר זענען דאָך אין איין שוהלע געווען. און ער
האָט דאָך אַן אָרענטליכע פוטער געהאַט. געליעבט איהם
און בעגאַנגען זיך ווי יעדע מוטער מיט איהר קינד. צו
העלענען אין דער שטיל. הינטער דעם פאַטער'ס רוקען איהם
ברויט געבראַכט.

קומט דאָך מיט אונז מיט. מיר ציהען אָב אין אַן אַנדער לאַנד. קומט מיט אונז.

דער שיכור

כאַפּט זיך אויף און קוקט אים אָן.

דאָס ביסט דו דאָך דער גנב סטעפּאַן!... דערשראָקען זיך אין די מונקעלע נאַכט... ער שפּייט אויס. אַ וואוילען שפּאַס געמאַכט, שטענדיג טרייבסט דו נאָך דאָס שפּיעל. ווער איז עס—דאָס ווייב מיט די קינדער? פון וואַנען האָסט דו זיי געכאַפּט?

סטעפּאַן.

ברודער, דאָס איז נישט קיין שפּיעל. ער ווייזט אויף די פרוי. דאָס איז אַ קעניגין. אויף די קינדער. און דאָס זיינען פּרינצען. יעדעס איינעס אַ פּרינץ! אויף די קניע פאַלט פאַר איהר און ציהט די הוט!

דער שיכור.

איך קען דעם פּאַני גאַנץ גוט, האָט ליעב צו שפּאַסען.

סטעפּאַן

געהט גאַנץ נאָהענט צו צו איהם.

עס איז היינט אַ נאַכט, ווען הינט ווערען בעפרייט. קוק אויף איהר. ער ווייזט אויף דער פרוי. קוק אויף אונז. איינגעשלאָסען האָט אונז דער בעל-הבית און מיר זיינען אַרויס. מיר זענען אַלע איין משפחה—הינט. אויף דער גאַס וואַלגערען מיר זיך אַרום, פערשלאָסען האָבען פאַר אונז מענשען די הייזער. קומט, הינט! מיר שליסען אַ בונד היינט—וואַרף אַראָב פון דיר די קייט, ווער בעפרייט און שאָקעל דיך אָב, ווי מען טרייסעלט אַראָב פון זיך שטויב. דו ביסט דאָך אַ מענש. איך קען דאָך דיך פון דיין יוגנט אָן, איך האָב דאָך דיין מוטער געקענט.

דער שיכור

האַלב פערוואונדערט.

איך ווייס נישט, וואָס דו מיינסט.

סטעפּאַן

רעדט ווייטער צו איהם.

און קוק דיך אַרום, וואָס האָבען זיי געמאַכט פון דיר? אַזוי

די פּראָסטיטוטקע.

זיי זעהען נפּעס בעסער פאַר אונז.

די הינד וואַיען און קוקען זיך אלע צוזאמען.

מען הערט טריט.

דער שיכּור

מיט דרעק.

נפּעס וואָס דערנעהענטערט זיך צו אונז.

אַ מינוט פּויזע. ערוואַרטען אין שרעק.

עס ווייזט זיך דער גנב, סטעפּאַן האַלט אויפ'ן אַקסעל אַן אָרימע פרוי, העלענאַ, וועלכע האָט אין איהר האַנד אַ קליין קינד. זי איז בעגלייט פון איהרע אָרימע קינדער, וועלכע האַלטען טראָמפּייטען און פייקליך אין די הענד און שאַלען.

סטעפאַן

דונערט מיט זיין שטים.

גויף דער ערד לאָזט אייך אַראָב, אויף די קניע! די היט
פון די קעפּ! אַהר זעהט, ווער עס קומט? די קעניגין
געהט, די קעניגין געהט!

אַלע הערען בלייך, רוקען זיך אין דער זייט.

סטעפאַן

געהט אריין אין זיי.

ווער איז דאַ? אַך, דער נאַר. נו, ווי שטעהט עס מיט דיינע
היילות? האַלט זיי גרייט! האַלט זיי גרייט! דער שיכּור!
אַך, דער ריכטיגער מאַן פאַר'ן שפּיעל. ער פערנייגט זיך. איך
קוש מיט עהרפורכט די האַנד דער מאַדאַם פּראָסטיטוטקע.
אויפּן ממזר. און דיין טראָהן-פאָלגער איז אויך דאָ? צו דער
פרוי נעהם זיי מיט, קעניגין. עס אויך הינד, ווי מיר, אויף
דער גאַס אַרויסגעוואָרפען. לאָזען זיי מיט-ציהען מיט אונז.
עס איז דאָ פּלאַץ פאַר אַ סך.

העלענאַ.

נעהם זיי, מיין מאַן, מיט. אַלע וועלען מיר אין איינעם
זיין.

סטעפאַן

לאָזט די קעניגין אַראָב. צו די קינדער.

54 שטעהט, יונגען, שטעהט, אונזער געזעלשאַפט ווערט גרויס.

די פּראָסטיטוטקע.

עס ציהט זיי אויך צו מענשען אַהער.

א קליינע מינוט פּויזע.

דאָס שטומע יונגעל הויבט מיט צמאָל אָן צו קלאָגען.

דער שיכּור.

וואָס איז איהם? נעהם איהם צו.

די פּראָסטיטוטקע.

דאָס וויינט דער טייוועל אין איהם. ער קיקט ערגעץ וואו מיט די אויגען אַהין.

דער טאָג הויבט אָן צו גרויען. א מאָדנע ווילד ליכט פּאַלט איבער אַלעס. דאָ ווערט איינגעהילט, דאָ ענטפּלעקט זיך אַנ'אַנדער ווינקעל פון א גאַס. אַלעס איז בּעהילט אין שאָטענס, ווי אין פּאַרנאַכט.

דער שיכּור.

געלויבּט איז גאָט, עס גרויעט.

די פּראָסטיטוטקע.

דאָס ליכט איז אַנדערש ווי יעדעס מאָל.

די הינד וואָיען.

דער שיכּור.

וואָס וואָיען די הינד? טרייב זיי פון פייער אַוועק.

די פּראָסטיטוטקע.

זיי קוקען ערג.ץ וואו מיט די אויגען אַהין, און לוישען אין דער לופט. זיי מוזען זעהען עפּעס אַצינד.

פון דערווייטענס דערהערט זיך דאָס קלאַפּען אין די בּלעכען פון גנבֿ'ס קינדער. די הינד בּילען מיט שרעק.

די פּראָסטיטוטקע.

עפּעס וואָס דערנעהענטערט זיך צו אונז

דער נאַר

לאַכט.

דער שיכּור.

וואָס לאַכט דער נאַר? וואָס קוקט ער ערגעץ וואו מיט די אויגען אַהין? טרייב איהם פון פייער אָב!

די פּראָסטיטוטקע
פּרובט אים איינצוהאַלטען.
פערלאָז אונז נישט. לאָז עס זיך אָנוואַרימען, געהט עס אַוועק.

דער אָרימאַן.
איז מיר ניט קיין כבוד מיט אַזעלכע לייט צוזאַמען צו זיין. אָב.

דער שיכור
וואָס האַלטסט דו איהם אָב? זאָל ער לויפען, ווען עס שטעהט איהם נישט מיט אונז אָן.

די פּראָסטיטוטקע.
וואָס, מיט דיר צו בלייבען איז אַ כבוד? ער איז דאָך אַן אָרענטליכער מענש.

דער שיכור.
אַך, אויף דער עלטער ווערסט דו פרום.

די פּראָסטיטוטקע.
איך האָב שטענדיג געוואָלט אין אַ בכבוד׳ער געזעלשאַפט זיין.

אַז דער אָרימאַן געהט אָב, הויבען זיך אָן ארויסצוטלייכען פון דער נאַכט פערשיידענע ברואים, האַלב נאַקעטע. דער נאַר קומט אויך אַהער. עס פערוואַלגערט זיך אויך אַ הונד.

די פּראָסטיטוטקע
קוקט זיך מיט שרעק אום.
עס נעהמט דאָך איינעם אַן אימה אָן מיט אַזוי פיעל קראַנקע צוזאַמען צו זיין. עס איז דאָך קיינער נישט דאָ, ווער עס זאָל ביים גלייכען שכל זיין, ווער עס זאָל אַ רוהיגען געוויסען האָבען. דער אָרימאַן איז אויך אַוועק.

דער שיכור.
מיט שרעק.
און די הינד זיינען אויך צום פייער געקומען.

שטיק ברויט אַרויס, ווען קיינער זעהט נישט. אַזוי וואל־
גערט עס זיך ווי אַ ווערימעל אין דער גאַס אַרום–מענשען׳ס
פלייש און בלוט.

דער שיכור.

לאָז עס צום פייער צו — אַזוי. ער רוקט דאָס ממזר׳ל צום פייער.
גיב איהם אַ שטיק ברויט. איך וועל זעהן, ווער דאָס וועט
שלעכטס טהאָן!

דער אָרימאַן

וועקט זיך.

ניין! דאָס איז מיר שוין צו־פיעל. דעם אַליין אהער געב־
ראַכט. דו ווייסט דאָך, אַז דער טייוועל שטעקט דערין. ווִיל
עס צוועקיאַגען.

די פּראָסטיטוטקע

בעהאלט עס אין איהר טוך.

האָב רחמנות דערויף,

דער אָרימאַן.

דו ביסט דעם טייוועל׳ס ווייב, דעריבער דאָסט דו רחמנות
איף דעם טייוועל׳ס קינד. ווִיל עס צוועקיאַגען.

דער שיכור

רייסט איהם דעם שטעקען ארויס.

מיר זינגען אַלע דעם טייוועל׳ס קינדער. דו האָסט נישט
מעהר אויף דיין לייב, ווי ער.

דער אָרימאַן.

הויבט זיך נישט אָן! איך בין אַ קריסט און גלויב אין גאָט.
און האָב איך נישט קיין הייב, שלאָף איך אין דער גאַס.
יעדער הונד געבינגט זיין נאָרע, אָבער מיט דעם טייוועל צו־
זאַמען זיין וויל איך נישט. און שכנות מיט אַ פּראָסטיטוט־
קע שטעהט מיר נישט אָן, און קיין שיכור איז מיין חבר
נישט. ער נעהמט זיך צוזאַמען זיינע זאַכען. וואָס לויפט איהר
מיר נאָך? די גאַנצע גאַס איז פול מיט טייוועל דאָ, און גע־
העז נאָר דעם מענשען נאָך. ווִיל אַבגעהען.

זיך נישט ווייזען אין וועסט דיך אָנכאַפּען אָן איהר קלייד
און דיין נשמה וועט ווערען בעפרייט.

דער אָרימאַן

לאַכט פון שלאָף.

כי־כי כי־כי!—כאַ־כאַ־כאַ!

דער שיכור

ווערט מרויעריג, זיצט, דעם קאָפּ אַראָפּגעבויגען:

ביי טאָג איז עס גאָרנישט, בין איך מיט אַלעמען גלייך,
אַרבייט איך, ווי אַלע מענשען, נור קום קומט די נאַכט...

די פּראָסטיטוטקע.

דאָס איז די קליפה פון דער גאַס. זאָרג נישט, גאָט וועט
זיך איבער אונז אַלע מרחם זיין. זיין חסד איז גרויס.

פון דערווייטענס הערט זיך אַ ברומען פון אַ קינד, ווי אַ הונד וואָלט געחאַיעט.

דער שיכור.

וואָס איז דאָס?

די פּראָסטיטוטקע.

עס איז מאַנקע'ס אַ נעהרליך קינד, וואָס וואַלגערט זיך צרום
אין גאַס. עס וויל צום פייער צוגעהן.

דער שיכור.

רוף עס אַהער.

די פּראָסטיטוטקע.

שווייג. ער וועט עס אָוועקטרייבען. זיי גלויבען, עס איז
פון טייוועל געבוירען געוואָרען.

דער שיכור.

וואָס איז ער פאַר אַ שררה דאָ? מיר זענען אַלע דעם טיי־
וועל'ס קינדער. ער רופט עס צו, ווי מען רופט אַ הונד. „פּאָדו־טא",
קום אַהער.

עס שלעפּט זיך צו אַ שטום קינד, שרעקליך אָבגעריסען. עס ברומט ווי אַ חיה'לע,
עס ציטערט פאַר קעלט.

די פּראָסטיטוטקע

נעהמט עס איין.

עס ליגעט אַ גאַנצע נאַכט הינטער דער מוטער'ס שוועל. די
מוטער זאָגט מורא פאַר'ן מאַן. טראָגט עס אין געהיים אַ

די פראָסטיטוטקע.

שווייג, ער האָט חוקה אויף דעם אָרט.

דער שיכור.

וואָס פאַר אַ חזקה! ביסט דו ערשט אַ נעכטיגע דאָ? ווי לאַנג וואויגסט דו שוין אין דער גאַס?

די פראָסטיטוטקע.

מיין לעבען לאַנג. מיין מוטער האָט דאָך מיך אין גאַס געבוירען, דאָרט הינטער יענעם פלויט ביי דער קירכע. זי פלעגט מיר שטענדיג ווייזען דאָס אָרט. איך האָב קיינמאָל קיין אַנדער היים נישט געהאַט, נור די גאַס. בייטאָג געהער זי צו אַלעמען. ווען די מענשען עפענען זייערע קראָמען אויף, די פויערים קומען מיט די וועגען צופאָהרען, און דער האַנדעל פאַנגט אָן, פיהל איך זיך פרעמד אין איהר, בעהאַלט איך זיך אויפ׳ן פעלד,ביים בית-עולם. נאָר אַז עס קומט די נאַכט, די מענשען בעהאַלטען זיך אין זייערע לעכער אריין, דענסטמאָל איז די גאַס מיין. דעם מאַרק, יעדעס לאָך און יעדען ווינקעל קען איך. עס איז מיין שטוב.

דער שיכור.

האָסט גוט געזאָגט. האָב איך דאָך אין יענעם הויז אַ שטוב, אַ בעט מיט אַ ווייב. בייטאָג אַרבייט איך דאָרט, זיץ איך ביי מיין שטיוועל און קלאַפ די שטיפטען אין פאָדעשווע אריין, און איך איבערטראָג מיט געדולד מיין ווייבס קללות און געשרייען. נאָר קומט די נאַכט, איך קען נישט מעהר איהר געשריי אויסשטעהן. די שטוב ווערט מיר ענג און עס ציהט מיך אין גאַס אריין.

די פראָסטיטוטקע.

דאָס איז די קללה פון דער גאַס, וואָס רוהט אויף דיר, ווי אויף די וואָיעדע הינד. אַלע זענען מיר פערשאָלטען און קומען דאָ אָב אונזערע זינד. און מיר וועלען נישט ווערען פריהער אויסגעלעזט, ביז די היילינע מוטער וועט

דער נאַר.

שמייכעלט.

מיינע זעלנער האָב איך איינקוואַרטירט און אַליין האָב איך נישט וואו צו נעכטיגען.

די פּראָסטיטוטקע.

אַ נאַר, און ווייסט דאָך, וואָס ער רעדט. גיהט איהם ברויט.

ווילסט עסען?

דער נאַר.

מען ברענגט מיר מיין מיטאָג פון קייזערליכען טיש אַראָב.

דער אָרימאַן

כאַפּט זיך אויף.

נאָך דעם נאַר האָט איהר אַהער געבראַכט. דעם גאַנצען מאַרק האָט דאָס פאַר זיין משוגעת און עס קומט אַהער. וואו מענשען זיינען. נעהמט דעם שטעקען, וואָס ליעגט ביי איהם, און וויל איהם צוועקטרייבען.

די פּראָסטיטוטקע

שטעלט זיך פאַר איהם איין.

לאָז איהם אָב. משוגע כאָטש עס איז, וויל עס דאָך צווישען מענשען זיין. זיינס ציהט צו ס'זייניגע.

דער אָרימאַן.

לאָז עס אויפ'ן גוטען אָרט געהען, צווישען קבריט זיין משוגעת אויסשרייען, נישט עס קומט מענשען שטערען פון זייער רוה. די גאַס איז די היים פאַר'ן אָרימאַן, און איך וויל נישט מיט משוגעים אין איינעם הויזען: אַלעס, וואָס די מענשען וואַרפען פון די שטובען אַרויס, טרייבט זיך אין דער גאַס אַרום. ער יאָגט דעם נאַר אָב און לעגט זיך צוריק אַוועק.

דער שיכור

חיל זיך וואַרפען אויף איהם.

וואָס איז ער פאַר אַ מורינו דאָ?—די גאַס געהערט צו אַלעמען. זאָל ער זיך אין שטאָדט-הויז לעגען, אין בורמיסטער'ס בעט אַריין, ווען ער וויל רוה האָבען.

און דער טונקעלער נאַכט אַרויס

דער נאַר

ער איז אַ הויכער מאַנספּערשוין מיט אַ נאַריש, גוט געזיכט, אָנגעטהאָן אין אַ הויט פון אַ זעלנער מיט אַ קינדערשען, הילצערנעם שווערד צוגעבונדען. שמייכעלט גוט.

דער שיכּור.

אַך, גוטען אָוועגד, נאַפּאָלעאָן. ער גיט איהם אָב „פּאַד קאָזירעק".
פון וואַנען קומט מען?

דער נאַר

שמייכעלט.

פון דער טערקיי, דעם טערק פערטריבּען.

דער שיכּור.

און דאָס מיליטער?

דער נאַר.

אויף דער ווייכסעל געלאָזט.

דער שיכּור.

און וועז טרייבּסט דו דעם רוס פון דאַנען?

דער נאַר.

איך האָב שוין דעם בעפעהל געגעבען.

דער שיכּור.

געהט עס לויז?

דער נאַר.

איך וועל נור ציהען דעם שווערד פון שייד.

דער שיכּור.

דעם שווערד?

דער נאַר.

נאַפּאָלעאָן האָט איהם מיר איבּערגעגעבען.

די פּראָסטיטוטקע.

לאָז איהם אָב. יעדער איינער האָט זיך זיין משוגעת. צום נאַר. עס איז דיר קאַלט, קום צום פייער. עס וואַלגערט זיך אַ גאַנצע נאַכט אין די לעכער אַרום.

די פראָסטיטוטקע

מען זאָגט, אין ערשטען מאַי-געבבעט געהט די הייליגע מאַדאָנע, די באַשיצערין פון אונזער קירכע, אין מאַרק אַרום און נעהמט אַלע פערבלאָנדזשעטע נשמות אויף.

דער שיכור.

און ווי קומען די הינט דערצו?

די פראָסטיטוטקע.

דאָס זענען דאָך מענשען בעלאָדענע מיט זינד, אָהן הייליגע כאַקראַמענט געשטאָרבען, אויף יענער זייט פלויט בעגראָבען — וואַלגערן זיי זיך ביינאַכט אין מאַרק אַרום אין געשטאַלט פון הינט. איבער די יאַטקע-קלעצער לויפען זיי אַרום. דער שטן האַלט זיך דאָרט אויף—ביז עס קומט דער ערשטער מאַי—און עס ערהויבט זיך דאָס געבעט, געהט די הייליגע מאַדאָנע דורך דעם מאַרק-אַרום. עס בעהעפטען זיך צו איהר קלייד די פערשאָלטענע נשמות און זי נעהמט זיי מיט אין הימעל אַריין. *א מינוט פויזע.*

דער אָרימאַן

דרעהט זיך אום פון שלאָף.

אויף דעם גנב ברענט דאָס היטעל—שוואַרץ מוז דאָרט ביי איהר אויף דער נשמה זיין.

דער שיכור.

אַ שרעק צריינצוקוקען. וועסט אויך אַמאָל געהערען... צווישען זיי...

די פראָסטיטוטקע.

האָב איך נישט קיין מורא דערפאַר. די ערבאַרמונג פון גאָט איז גרויס, וועט זי צו מיר אויך דערגרייכען. אויך איהר אַלע וועט אויך אַמאָל זיין צווישען די הינט. ווער עס האַלט זיך אין דער גאַס אויף, דער קומט אין דער גאַס צוריק.

דער אָרימאַן.

די גאַס איז די היים פאַר'ן אָרימאַן. און אָרימקייט איז קיין זינד. *ציהט זיך אויס און שלאָפט.*

פויזע.

עס קומט פון דער נאכט ארויס

ד ע ר ש י כ ו ר.

גוטען אָווענד, פאַני פראָסטיטוטקע. הערט זיך איין. וואָס בי-לען די הינד היינט אַזוי?

ד י פ ר אָ ס ט י ט ו ט ק ע.

זיי מוזען וואָס זעהען, ווען זיי הוילען אַזוי.

ד ע ר ש י כ ו ר.

דיין שווארצע נשמה, אָדער אפשר האַלטען זיי דיך פאַר'ן טייוועל, דעריבער לויפען זיי אַזוי אויף די יאַטקע-קלעצער אַרום. עס איז קיין וואונדער, זיי האָבען זיך פאַרוואָס צו שרעקען.

ד ע ר אָ ר י מ אַ ן

פון שלאָף.

כי-כי-כי — כאַ-כאַ-כאַ!

ד י פ ר אָ ס ט י ט ו ט ק ע.

אַ שיכור אָדער פּראָסטיטוטקע איז אַלץ איינס. מיר זענען אַלע נישט ריין פון זינד.

ד ע ר אָ ר י מ אַ ן

פון שלאָף.

מיך נעהמט נור נישט אין שותפות אַריין. שלאָפט ווייטער.

ד ע ר ש י כ ו ר.

איהם לאָז צורוה. ער זינגט זיך אַ גאַנצען טאָג די הייליגע קירכען-ליעדער און — דורך דעם איז ער אויך אַ הייליגער.

ד ע ר אָ ר י מ אַ ן.

אָרימקייט איז קיין שאַנד.

ד ע ר ש י כ ו ר.

לאָז גימאך. צו דער פּראָסטיטוטקע. וואָס זעהען די הינד אַזעל-כעס ביינאַכט?

דריטער אַקט

נאַכט, אין מאַרק. ביים פּלומפּ ברענט אַ פייעריל. אויף דער באַנק נעבען ליעגט דער אָרימאַן און שלאָפט. די אַלטע פּראָסטיטוטקע ביים פייעריל װאַרימט זיך. פון דערווייטענס אַ געהויל פון הינד. שאָטענס טראַגען זיך אַרום.

שטעפאַן

בערוהיגט זי, קושט זי אויפ'ן קאָפּ, אויף די באַקען.

שווייג, שווייג, אָרים, אָרים ווייב. מיין מאַמע! קוקט זי אָן מיט ליעבע. מיין מאַמעס פּנים האָסט דו דאָך, און ווי מיין מאַמע רעדסט דו צו מיר. ווער האָט מיך דען אין מיין לע־בען אַזוי געטרייסט? דריקט אונטער די טרעהרען פון זיינע אויגען אויף איהר ברוסט. בעהאַלט דאָס פּנים אין איהר און שטעהט אַ ווייַלע, דערזעהט דעם טאָג וואָס גרויעט. אָבער זעה, דער טאָג גרויעט, עס איז שוין אויף אונז אויך צייט. קום, מיין קע־ניגען, איך וועל דיך אויף מיין טראָהן זעצען און דיך אין מיין שלאָס פיהרען. צו די קינדער. חברה, מאַכט אייך גרייט, מיר געהען אַהיים!

די קינדער

האַלבליך שיכור פון ווין, שפּרינגען אויף מיט פרייד.

קום, מאַמע, קום.

שטעפאַן.

די טראָמפּייטען נעהמט'ס, די טראָמפּייטען. ער הענגט זיי אָן די טראָמפּייטליך, גיט זיי אין דער האַנד אריין, איינס פאַראויס מיט בלאַכען און וואַלגערהאָלץ, שטעלט זיי אויס צום גאַנג. אַזוי, מיט מוזיק, פיהרען מיר די מאַמען אַהיים. צו העלענען. קום, מיין קעניגין, אויף מיין טראָהן אַרויף. ער נעמט ארויס דאָס קינד פון וויעג און גיט'ס איבער העלענען. אַליין בויגט ער זיך אַראָב און זעצט העלענען אויף דער פּלייצע פון זיין אָבגעהאַקטער האַנד אַרויף. אָט אַזוי, יונגען, אין די טראָמפּייטען בלאָזט, אין די פּויקען קלאַפּט! הוראַ, הוראַ, די קעניגין געהט!

די קינדער הויבען אָן צו בלאָזען אין די טראָמפּייטליך, קלאַפּען אין די פּויקען, דאָס קינד מיט די בלאַכען אין די הענד פאַראויס און געהען ארויס.

אַ הערליכער פריהלינגס־פריהמאָרגען שיינט זיי אַנטקעגען.

פאָרהאַנג.

ס ט ע פ אַ ן.

אָט אַזוי! דעם רוקען גלייך אויס. אָך, ביסט דו שען! כאַפּט אַוועק פון איהר דאָס פּלעשיל. ביין, ביין!

ה ע ל ע נ אַ

שרייט.

נאָך גיב אַהער! בין צו דעם לעצטען טראָפּען!

ס ט ע פ אַ ן.

נישט מיטאַמאָל, ווייב. הע, יאַש, גיב דער מאַמען צו פערבייסען. ער שניידט ארום קאָלבאַס, קיכעליך, צוטהיילט עס די קינדער; גיט זיי שנאַפּס. נאַ, טרינקט, לאָזען זיי אויך אויף אונזער חתונה זיין.

ה ע ל ע נ אַ

שוין שיכור, מיט היץ.

נאָך גיב, מיין מאַן! יאָ, יאָ, דו ביסט מיין מאַן. זי הענגט זיך אהן סטעפאַנען אָן. דו ביסט געקומען צו מיר צוריק צו געהן. האַלב אין טרעהרען. זיי האָבען דיר פון מיר געהאַט אַוועקגענומען, זיי האָבען מיך געפּייניגט, זיי האָבען מיך געשלאָגען. דו ביסט מיין מאַן, איך בין נאָך שען. ווערסט זעהן, ווי איך וועל טאַנצען פאַר דיר, איך וועל מיך קליידען פאַר דיר. געדענקסט, מיין מאַן, ווען דו האָסט מיך געמאָלט? איך בין געשטאַנען נאַקעט פאַר דיר און איך האָב געטאַנצט פאַר דיר. זי געהט אין מיט'ן שטוב און טאַנצט. אָט, אַזוי האָב איך געטאַנצט פאַר דיר, אָט אַזוי. לויפט פּלוצלונג צו צו סטעפאַנען, געהמט איהם ארום. אָה, מיין מאַן! זיי האָבען דיך פאַרשעמט, זיי האָבען דיך פון שטוב ארויסגעיאָגט, זיי האָבען דיך אין קעלער אַראָבגעוואָרפען דאָ אַריין צו מיר, אין מיין אָרימקייט אַריין. זי האַלזט איהם, קושט איהם, גלעט איהם די באָרד, דאָס פּנים. זיי האָבען דיך געשלאָגען, די האַנד דיר אָבגעהאַקט, יאָ, מיין האַנד. זי קושט איהם דעם לעדיגען ארבעל. אָה, זיי האָבען דיך!... ענדיגט נישט דעם זאַץ, פאַלט אויף זיין ברוסט און וויינט ביטערליך.

לעכער פון דיין פינסטערער נאכט, פון דיינע צרות. נו, בין איך געקומען צו דיר, גיב די האנד.

ה ע ל ע נ א

נאכגעבענדיג.

וואס טהוסט דו מיט מיר? וואס ווילסט דו פון מיר?

ס ט ע פ א ן.

גיב די האנד—דו ביסט די הינדין, איך דער הונד, ביידע זענען מיר אין הונדען־גרוב אריינגעווארפען געווארען. גיב די האנד, די הינט שליסען א בונד היינט, איינאיינעם געהען מיר. ווארף אראפ פון דיר די קייט, אט אזוי! גלייך אויס דעם רוקען. שטייף שטעק אויס דיין ברוסט, אט אזוי! קום, מיר זענען א פאר היינט. די האנד גיב, קום, אין הונ־דען־גרוב זאל היינט פרעהליך זיין. הע, חברה, דעם טיש גרייט! ער רוקט אפיר דעם טיש, נעמט ארויס פון טאש די איבער־געבליבענע זאכען און לעגט זיי אויפ'ן טיש אראב. ענדליך בין איך אהיים געקומען. ארויס די זאכען פון מיינע קעשענעס! גענוג זיי ארומגעטראגען איבער אזוי פיעל יאהרען—נישט געהאט וועמען צו פערטהיילען. ענדליך האב איך מיין ווייב און קינד געפונען, וועמען די זאכען צו פערטהיילען. ווארפט ארויס פון די קעשענעס פערשיעדענע שפילווארג, צעטהיילט עס די קינדער, טהוט זיי אהן די זאכען, לעגט אויס דאס עסענווארג אויפ'ן טיש, דערונטער אויך א פלעשיל קאניאק. אזוי, פרעהליך זאל היינט אין הונדען־גרוב זיין. ער האקט אויף דאס פענסטער, עס גרויעט זיך דער מארגען. אזוי, לאז דער פריהלינג אויך אריין אין בעשיינען אונזער גרוב. ער גיסט אן א גלעזיל קאניאק און גיט'ס העלענע'ן. נא, טרינק, עס וועט היינט א הונדען־חתונה דא זיין.

ה ע ל ע נ א

האלב־שיכור, כאפט דאס גלאז קאניאק.

יא, יא, לאזען מיר אויך שפיעלען מאן און ווייב. זי ווייזט אויף דער וואנד. זיי מעגען? גיב אהער. זי רייסט ארויס דאס פלעשיל קאניאק און טרינקט.

זיי זיין. דיך וועל איך ליעב האָבען. וועסט זעהען, ווי אונטער מיין האַנד וועלען דיינע בעקליך ווידער אָנהייבען צו בליהען, דער שטערען וועט ווערען אויסגעגלייכט, דיינע גליעדער, די ברוסט וועט זיך הייבען. דו ביסט דאָך נאָך גאָר אַ יונג ווייבעל, אַ שען ווייבעל. אָה, דאָס האָבען זיי דיך אַזוי מיאוס געמאַכט, אַזוי דיך פערשעמט!... אָה, איך וועל דיך האַלטען ווי אַ קרוין! דו וועסט זיין מיין הייס, מיין ווייב, מיינע קינדער. איך וועל אַהיים קומען פון מיין אַרבייט, איך וועל האָבען מיין ווינקעל, מיין אָרט—גאָט, ווי גליקליך איך וועל זיין!

העלענאַ

ברעכט ארויס אין געוויין.

יעזוס כריסטוס! וואָס רעדסט דו? איך וועל משוגע ווערען, הער אויף, הער אויף!

סטעפאַן.

ניין, דאָס רעד איך צו דיר, דיין מאַן. עס איז דאָך פריה-לינג היינט. זעה, איך בין געקומען אַהיים, איך האָב דיר אַקאַציען-בוימעליך געבראַכט! מיר וועלען זיי אין אונזער גאָרטען פערפלאַנצען. דער פריהלינג איז היינט. אַך, איך האָב אורלויב גענומען פון מיינע הערען, איך בין אַהיים געקומען, צו מיין שען ווייבעל, צו מיינע קינדער אַהיים געקומען...

העלענאַ.

גאָט, פאַר וואָס פייניגסט דו מיך אַזוי אַ גאַנצע נאַכט, וואָס לאַכסט דו אויס מיר אַזוי?...

סטעפאַן.

זאָג, אַז דו בעשטעהסט. איך וואַרט אויף דעם צעהן יאָהר, פופצעהן יאָהר, מיין גאַנץ לעבען, איך זאָל יועמען מתנות ברענגען, הערען קינדער-פרייד אַרום מיר, מיין ווינקעל זאָל ליכטיג זיין, קינדער לאַכען. קום, איך וועל גליקליך זיין, איך וועל דיך היילען פון דיינע וואונדען. איך בין דאָך דיין מאַן, דו האָסט דאָך געוואַרט אויף מיר דיין גאַנ-צעס לעבען, האָסט דאָך אַרויסגעקוקט נאָך מיר דורך די

געטראָגען אויף מיין האַרץ און געוואַרט אויף דער מינוט, אַז איך וועל אַהיים קומען און מיין ווייבעל עס אָנטהאָן. ער טהוט עס איהר אָהן אויפ'ן האלז. אָט אַזוי! ווי שעהן דו ביסט אין דעם! ער נעמט זי פלוצלונג אַרום מיט דער איינע האַנד און קוקט איהר אין די אויגען אריין. וואָס האָבען זיי געמאַכט אויס דיר? דו ביסט געוועזן אַליין, דורך די גאַנצע צייט אַליין, און קיינער האָט נישט געזעהען דיין פיין. ביסט הונדערט מאָל אין טאָג פאַרשעמט געוואָרען און קיינער האָט זיך נישט אָנגענומען פאַר דיין שאַנד. זיי האָבען דיך געטרעטען מיט די פיס. אָה, וואָס האָבען זיי אויס דיר געמאַכט? אַ בלום ביסט דו געוועזן, אַ רויז אַ שענע. דיינע באַקען האָבען געבליהט, דיינע האָר. אַך, און וואָס האָבען זיי אויס דיר געמאַכט? ביסט מיט די קינדער געוועזן אַליין, האָסט זיי געקאָרמעט מיט דיין בלוט. האָסט געזעהן, ווי מען פאַרשעמט דיך, ווי מען פייניגט דיך, און דו האָסט רוהיג דיין קרייץ געטראָגען. האָסט פאַר קיינעם קיין וואָרט נישט געהאַט צו זאָגען. אָה, וואָס האָבען זיי געמאַכט אויס דיר!

העלענא

קוקט אַן ווי משוגע.

וואָס רעדסט דו צו מיר אַזעלכע רייד? ברעכט אויס אין טרעהרען.

סטעפאַן

נעמט איהר קאָפּ צו זיין ברוסט.

אַזוי, לעג דיין קאָפּ אויף מיין ברוסט, וויין, וויין, וויין. איך וועל דיך נישט פערלאָזען, איך וועל מיט דיר זיין. איך וועל מיך פאַר דיר אָננעהמען. יאָ, יאָ, איך וועל מיך פאַר דיר אָננעהמען. זאָלען זיי קומען, איך שטעה פאַר דיר. איך האָב געבענקט נאָך אַהיים, נאָך אַ ווייב, קינדער, פאַר וועמען איך זאָל אַרבייטען, די פויערן אין פאַבריק טרייבען. איך האָב, איך האָב דיך און וועל דיך מיטנעהמען מיט מיר אין פאַבריק אַריין. דיך מיט דיינע קינדער. איך וועל זיי האַלטען ביי מיר, און וועל אַרבייטען פאַר זיי, אַ טאַטע

אַהיים. דערקענסט מיך נישט? לעג דאָך די שטותים אַוועק. דו נאַרישעס ווייב! ער רופט צו די קינדער. יונגען! ברענגט דאָך די מאַמען צום טאַטען אַהער. לאָז זי אויך נעהמען פון זאַק...

די קינדער רינגלען ארום די מוטער, ציהען די מוטער ביים שאַרף און שלעפען זי אהין.

די קינדער.

קום, מאַמע, אהין, ציה אויך פון זאַק אַרויס.

סטעפאַן.

שטאַרקער, יונגען! שלעפּט׳ס מיט געוואַלד, אָט אַזוי! נע־הענטער!

די קינדער שטופען די מוטער, סטעפאַן עפענט אויף דעם זאַק.

סטעפאַן.

אָט אַזוי! שטעק אַריין די האַנד, וועסט זעהען, וואָס איך האָב פאַר דיר אָנגעגרייט.

העלענאַ

האלב אין שפאַס, האלב אין ערנסט.

אַוועק דאָך פון מיר, דאָס קינד וויינט...

די קינדער

מיט געלעכטער.

צום טאַטען קום, צום טאַטען געה, אָט אַזוי.

סטעפאַן.

נאַריש ווייב, לאָז דיך נישט אַזוי בעטען. ער שלעפט ארויס פון טאַש א זיידען טוך און בעדעקט איהר קאָפּ. נאַ, און דאָס האָב איך דיר געבראַכט. ער שלעפט איהר האַנד מיט געוואלד אין טאַש אריין. אָט אַזוי.

העלענאַ

מיט שרעק.

וואָס איז דאָס? ווילעס אוועקוואַרפען.

סטעפאַן.

דאָס איז פאַר דיר, מיין ווייבעל, נאַר דיר האָב איך עס אָנגעגרייט. איך האָב אָפּגעשפּאָרט אַ גראָשען צו אַ גראָשען און פאַר מיין ווייבעל געקויפט. פינף יאָהר האָב איך עס

סטעפאַן.

אָ, נישט! יעדעס צו איינס.

א מעדיל שטעקט אריין דאָס הענדטיל.

וואָס האָסט דו געפאַקט? אָה, אַ טיכעל אַרויסט, אָט אַזוי!

ער טהוט איהר דאָס טיכעל אויפ'ן קאָפּ אָן. און דו אַ ליאַלקעלע

אַ קליינס. אַ, דו, אָהאָ! וואורשטליך צוויי...

די קינדער פרעהען זיך מיט די זאכען, לאכען, סטופען אלע מיט אמאל די הענדט־לעך אין די טאָרבע, כאפען אַרויס פערשיעדענע עסענוואַרג, פאַמעראַנצען, עפּעל, שפּיעלווארג, טהוען זיך אָהן די זאכען, לויפען מיט פרייד צו דער מוטער אהין.

— אַך, אַך, קוקט די שפּיגעליך אָהן!

— נאַ, נאַ, פערזוך דאָס לעקעכיל מיינס!

— אוי, עס איז אַזוי זיס!

— גיב מיר אויך צו פערזוכען!

— און איך האָב צוויי, איך האָב צוויי!

לויפען צו סטעפאַנ'ען אהין.

נאָך איינס, פעטעריל, נאָך אַ קליינס!

סטעפאַן

ער קוקט אויף העלענע'ן, ברומט.

נו־נו, יעצט קום דו אהער, דו אַלטעס ווייב, שטעק אויך די האַנד אין מיין טאָרבע אַריין. עס איז פאַר דיר אויך עטוואָס אָנגעגרייט. העלענא הערט איהם נישט. סטעפאַן שפּיעלט די ראָלע פון א מאַן. וואָס לאָזט דו דיך בעטען אַזוי לאַנג? אהאַ, איך ווייס וואָס דו מיינסט! ווילסט, אַז איך זאָל צו דיר קומען אַהין צו געהען. ניין, ניין, דאָס גיהט נישט, מיין ווייב! דער מאַן איז געקומען אהיים, דארפסט דו איהם קומען אַקעגען צו געהען. נו, קום אַהער, דו אַלטעס ווייב.

העלענאַ.

וואָס מאַכסט דו דיך צום נאַר? איך האָב נאָך קיין בראַנ־פען נישט געטרונקען, אַז איך זאָל שיכור זיין.

סטעפאַן.

האָס ביזט דו בייז, דו אַלטעס ווייב? לעג אוועק דיין כעס זעהסט נישט, איך בין דאָך דיין מאַן, וואָס איז געקומען

הען אָהן אַנ'עק. געהט אוועק פון פייער נעהנטער צו די קינדער און רופט צו זיי. אַהער דאָ, יונגען, זוכט אין מיינע קעשענעס, איהר וועט דאָרט עפּעס געפינען.

די קינדער קוקען מיט בלישטשענדע אויגען פון די בעטליך ארויס אויף איהם, קוקען מיט שרעק און נישט־צוטרויען.

ס ט ע פ אַ ן.

קומט אהער, קומט אַהער, איך בין דער דזשאַד, וואָס קומט און ברענגט אין כריסטוס־נאַכט מתנות פאַר די קינדער. ער ציהט זיך דעם הוט איבער די אויערן, צולאָזט זיך די באָרד. אָה, שווער איז מיין זאַק, פול מיט מתנות אָנגעפּאַקט. אָה, קומט אַהער, לעדיגט די טאַשען אויס, איך האָב קיין כח נישט צו שלעפּען מעהר.

י א ש

קוקט אויף איהם מיט שרעק און חשק.

אין וואַלד וועסט דו נישט מיטשלעפּען?

ס ט ע פ אַ ן.

ניין, ניין, געוויס נישט. איך בין דאָך דער טאַטע אייערער, וואָס בין געקומען פון וועג אַהיים צו געהען. דערקענט איהר מיך דען נישט? קום דאָך נור אַהער, שטעק נור דאָס הענדטיל אין קעשענע אַריין.

דער קליינער יאַש קריכט אַראָב פון בעט, געהט מיט מורא צו, שטעקט אויס דאָס הענדטיל אין סטעפאַנ'ס טאָרבע אריין, וואָס ער בעהאַלט אונטער דעם רעק. דאָס קינד זוכט לאַנג, שלעפּט ארויס א שניריל בייגעליך.

י אַ ש

מיט פרייד.

זעהסט, וואָס איך האָב! אָך, אָך, זעהסט, וואָס איך האָב!...

ס ט ע פ אַ ן.

אָ, האָסט דו געפּאַקט! אָהאָ, אָהאָ, דו יונגאַטש איינער! ער רופט צו די קינדער. קומט אַהער, קומט אַהער, ער וועט אייך באַלד גאָרנישט איבערלאָזען.

די קינדער שפּרינגען ארויס פון די בעטליך פון פערשיעדענע ווינקעליך, רינגלען איהם ארום מיט פרייד. יעדעס איינע וויל צוערשט דאָס הענדטיל אין טאָרבע אריינשטעקען. סטעפאַן שפּיעלט זיך מיט זיי, פרעהט זיך און לאַכט.

גיב, איך וויל אייך אַ פייער מאַכען, מילך איז דאָך אין שסוב דאָ.

ה ע ל ע נ אַ.

קיין פינגערהוט נישט.

ס ט ע פ אַ ן.

איז נישט גוט, וועט טהע אויך מוזען גוט זיין. צום קינד. קליינער רעמבראַנד, ווען דיך מוזען מיט טהע בעגנוגען לאָזען. צינד די לאָמפּען אָן.

ה ע ל ע נ אַ

געהט די לאָמפּ אָנצינדען.

וואָס האָבען זיי נאָך דעם אויף מיין קאָפּ אָנגעשיקט?

ס ט ע פ אַ ן.

הער אויף צו שרייען, ווייב. צום קינד. ליכטיגער, יונג, דריק אויפ׳ן קנאָפּ, לאָז ליכטיג זיין. ער געהט צו די קיך, זוכט עפּעס דאָרט, לעגט אַ פייער צונטער. שווייג, שווייג, קליינער ראַפאַעל, עס וועט באַלד טהע פאַרטיג זיין.

ה ע ל ע נ אַ

צינדט אָן די לאָמפּ.

וואָס האָט ער טאָג געמאַכט? די קינדער ווענען עסען ווענען.

ס ט ע פ אַ ן.

שאַדט נישט. איך האָב עפּעס אין מיין קעשענע אָנגעגרייט... ווען איך פאָהר צו מיין ווייבעל אַהיים, דאַכט זיך מיר אַלץ, אַז איך האָב קינדער אין דער היים, וואָס וואַרטען אויף מיין קומען. קויף איך זיי מתנות מיט, ווען אַ העמדיל, ווען אַ טראָמפּייטיל, און בייגל אַ סך, האָניגקיכעליך, מיט וואורשטעליך אויף צוויי איילען לאַנג, טיכעליך און שיכעליך... פאַר יעדען געוועלביל שטעל איך זיך אָב, און וואו איך זעה אַ שפּיעל-וואַרג, קויף איך עס מיט. איך האָב מיר צוויי גרויסע טאַשענס געמאַכט. אַז איך וועל אַהיים קומען, ווענען מיך די קינדער אַרומרינגלען, די יונגען מיט די מיידען און פון מיינע טאַשען צי-

סטעפאַן
לאַכט.

אָט אַזוי!

ער נעהמט דאָס מאַשינדעל, עס ווערט ליכטיג. ער ווייזט דאָס דעם קינד, דאָס קינד נעהמט עס אין האַנד און פרעהט זיך.

יאַש
וועקט דעם צווייטען ברודער אויף, וואָס שלאָפט ביי איהם.

נאַ, זעה, וואָס איך האָב!

דער צווייטער
כאַפּט זיך פון שלאָף אויף, מיט פרייד.

אוי, אוי!

אמעדעל
פון אַ צווייט בעט.

ווייזט מיר אויך, אויך.

העלענאַ.

שלאָפט דאָך איין, וואָס וועקט ער מיר די קינדער אויף?

סטעפאַן.

לאָזען זיי וואַך זיין. עס וועט פרעהליכער זיין.

העלענאַ.

זיי וועקען מיר דאָס קליינע אויף. אַלאַ, לאַ...

סטעפאַן.
בויגט זיך איבער דעם וויעג.

וואָס וויעגסט עס דען איין? גיב איהם ליעבער די ברוסט אין מויל אַריין. דאָס קינד איז הונגעריג. צום קינד. ס'וואַהר, עס איז אַזוי.

העלענאַ.

וואָס וויל ער פון מיין קאָפּ? איך האָב קיין טראָפּען מילך אין די ברוסטען נישט, אַ הויז אייטער און בלוט, וואָס האָט זיך דאָרט אונטער מיין האַרץ דורך אַ גאַנצען טאָג אָנגעזאַמעלט—זאָל ער עס אין זיך אַיינזויגען.

סטעפאַן.

זיי דאָך נישט אַזוי בייז, ווייב, וואו האָסט דו דאָס האָלץ?

העלענאַ.

נאָך דעם האָבען זיי אויף מיין קאָפּ אָנגעשיקט, צו אַלדי שוואַרצע יאָהר; דאָס ווייב לאָזט דעם מאַן נישט אַריין, שלעפען זיי איהם דאָ אַהער.

סטעפאַן.

הייבט זיך אויף, נעמט ארויס פון טאַש א עלעקטריק לאַמטערענדיל, וועלכעס בעלויכט דאָס שטיבעל און געהט דערמיט צו די קינדער צו.

וואָס ווײנסט דו, יונג, שווייג, שטיל דיך איין, אָט באַלד קומט דער טאַטע אַריין—גררר!

דאָס קינד ווערט פארשוויגען, בעהאַלט דעם קאָפּ אונטער דעם קישען—סטעפאַן לאַכט.

העלענא.

וואָס שרעקסט ער מיר די קינדער איבער? געה, לעג דיך אין דיין רוה אַריין.

דאָס קינד ווארפט איין אויג אויף איהם פון אונטער דעם קישען, האָט מורא צו קוקען, ברעכט מיט א שטאַרק געוויין ארויס.

סטעפאַן

צום קינד.

האָב נישט קיין מורא. וואָס? בין איך דען אַזוי שרעקליך? בין איך דען דער טאַטע דיינער, דער טייוועל דען, וואָס דו שרעקסט דיך אַזוי פאַר מיר? נא, וויל'סט דאָס לעמפיל? זעה, מיט אַ שפּרונג — ווערט עס ליכטיג, נאַ, שטיל דיך איין.

גיט בעטהעט דאָס לעמפיל אין האַנד אריין. אין שטוב ווערט פינסטער, דאָס קינד וויינט.

סטעפאַ,

לאַכט.

דריק ביים קנאָפּ, דריק ביים קנאָפּ, עס וועט ווערען ליכטיג.

דאַס קינד

וויינט.

איך וויים נישט ווי!

סטעפאַנס שטים.

כאַ, כאַ, כאַ! נו, זעהסט שוין, פּאַני הינדין?!. עס איז פינסטער אין שטוב. אַ לאַנגע ווײַלע איז שטיל, מען הערט אַ קינד וויינען. פון דרויסען הערען זיך יעצט די שטימען שאַרפער, רייצענ־דער, און אַ שטאַרקער הארץ־געוויין. עס זעהט זיך אויס, די תפלה איז געקומען צו איהר לעצטער עקסטאַזע.

שטימען פון דרויסען

בעטענדיג.

טאַטע אין הימעל, ערבאַרם זיך איבער אונז! זוהן, אויס־קויפער פון דער וועלט, ערבאַרם זיך איבער אונז! היילי־גער גייסט, גאָט, ערבאַרם זיך איבער אונז! היילינער דריי איינציגער, גאָט, ערבאַרם זיך איבער אונז!

העלענאַ

וויעגט דאָס קינד איין מיט דעם זעלבען טאָן פון די געזאַנגען.

שטיל דיך איין, אַ, לאַ, אַ, לאַ, טאַטע אין הימעל, ער־באַרם דיך איבער אונז! אַ, לאַ, לאַ. שלאָפט איין ביים וויעגען דאָס קינד. אַ לאַנגע ווײַלע אַ שטילע פּויזע. אַלע שלאָפען. אַ מאָדנע בע־לויכטונג פון דער לבנה דורכ'ן פענסטער.

אַ צווייט קינד

חייגט פון בעט אַרויס.

מאַמע, עס איז מיר קאַלט.

העלענאַ.

שטיל זיי, יאַשעק, דער טאַטע וועט באַלד קומען מיט'ן באַ־טאָק צו געהען.

דאָס קינד וויינט.

עס איז מיר קאַלט, מאַמע, דעק מיך איין.

העלענאַ.

שוויג, יאַשעק, שווייג, איך האָב דיך נישט מיט וואָס צו־צודעקען, דער טאַטע וועט באַלד אַריינקומען.

סטעפאַן.

הע, שווייגט, רעמבראַנד'ס, שווייגט, וואָס וועקט איהר דעם טאַטען אויף? דער טאַטע שלאָפט מיט'ן קעפּ־וויב.

געשטאָכֿעָן. דעם לעצטען טראָפּען בלוט, וואָס איז מיר אין מיינע לונגען געבליבען, אויף זיין פּנים אויסגעשפּיגען. אָט, ווען איך וואָלט אַזאַ מאַן געהאַט. עס דערהערט זיך דורך דער וואנד א לאכען. סטעפאן רייסט דאס קראנקע ווייב ביי דער האנד און שלעפּט זי מיט געוואלד צו דער וואנד צו. ער זוכט אשפּארע אין וואנד, געפינט נישט, קראצט מיט די נעגעל אין דער וואנד. הערסט, ווי זיי לאַכען? דאָס לאַכעַן זיי איבּער דיר אַזוי, דאָס פּער־צעהלט ער איהר, ווי ער האָט דיך אָבּגענאַרט, און וואָס ער האָט אויס דיר געמאַכט.

ה ע ל ע נ אַ

רייסט זיך פון איהם.

ניין, דאָס לאַכען זיי אויס דיר אַזוי, דאָס פערצעהלט זי איהם, ווי דו ליעגסט ביי איהרע פיס, און זי טרעט אויף דיר, ווי אויף אַ וואָרעם.

ס ט ע פ אַ ן.

ניין, דאָס לאַכען זיי אויס דיר, ער פערצעהלט איהר, ווי ער וועט דיך מאַרגען יאַגען, אַז דו זאָלסט איהר די הענד קושען פאַר דאָס ברויט, וואָס זי גיט דיר, און איהר דאַנ־קען.

ה ע ל ע נ אַ

היסטעריש.

דאָס לאַכען זיי אויס דיר.

ס ט ע פ א ן.

ניין, אויס דיר!

ה ע ל ע נ א.

אויס דיר!

ס ט ע פ אַ ן.

אויס דיר, אויס דיר!

ה ע ל ע נ אַ.

וואָס ווילסט דו פון מיר האָבען, יעזוס איינער? מען האָט דיך אַריינגעוואָרפען, ליעג. גיט זיך א ריס פון איהם, א בלאז, לעשט אויס די לאמפ אויפ׳ן אויווען. אין שטוב ווערט פינסטער.

דו, און ווייטער נישט מעהר. אויף מיר האָט זי געדאַרפט אָנקומען...

סטעפאַן.

אַודאי האָסט דו רעכט, אַודאי רעכט. זאָגסט גוט, זאָגסט גוט. מיט'ן באַטעק אין דער האַנד, אַ טאָפּע מיט'ן פוס, און אַ געשריי. זאָגסט גוט, פיעל מאָל האָב איך עס מיר איבערגעטראַכט, איך האָב עס מיר איבערגעלעגט, בע־שטימט, געלערנט, געוועזען גרייט, און נישט אויסגעפיהרט. עס איז שוין דאָ אַ זאַך דערביי. נאָר דו האָסט רעכט, פאַ־ני הינדין, זאָגסט גוט, זאָגסט גוט... נאָר פאַר וואָס זאָגסט דו אַזוי דיין מאַן דערביי אַזאַ ראָלע שפּיעלען? וואָס האָט ער געטהאָן מיט דיר? זעה, ער האָט דיך אין דעם הויז פון זיין געליעבטער אַריינגעבראַכט, ער האָט דיך גע־ברענגט, אַז דו זאָלסט בעטען לאַסקע, ברויט שנאָרען ביי זיין קעפּס־ווייב. האַלט דיך מיט דיינע קינדער אויף איהר חסד אויף. ער פערלאָזט דיך אויף גאַנצע נעכט. דו הערסט דורך דער וואַנד זייער פליסטערן, זייערע קושען, זייער לאַסקע־רייד, מוזט דאָס זעהען מיט דיינע אויגען, מוזט דאָס הערען אַליין. גענומען דיך אַ יונג מעדעל, אַ בלום ביזט דו דאָך געוועזען. און וואָס האָט ער געמאַכט פון דיר? אויסגענאָגט דיך ווי מען נאַגט אויס אַ פייג און אַוועקגעוואָרפען. קוק דיך אין שפּיעגעל אַריין, זעה, וואָס האָט ער געמאַכט פון דיר? יעדעס יאָהר מיט דיר אַ קינד געהאַט און איבערגעלאָזט דיך מיט דיינע ווערים אויף דער לאַסקע פון זיין געליעב־טער. ווי אַ הינדין וואַרפט זי יעדען מאָרגען דאָס שטיקעל ברויט דיר צו און נעהמט דיר דערפאַר דעם מאַן אַוועק. אָהאָ, ווען איך וואָלט אַזאַ מאַן געהאַט, אָהאָ! איך וואָלט פון איהם נקמה גענומען, מיט די לעצטע קרעפטען, וואָס איז מיר נאָך אין די ביינער געבליבען, וואָלט איך נקמה גענומען פאַר דער בושה. איך וואָלט מיט מיינע פינגער, מיט מיינע נעגעל אין זיין האַלז זיך אַריינגעריסען, איך וואָלט איהם מיט מיינע ציינער זיינע אָדערן אין האַלז אַדורכ־

מיך געלאָזט איבער נאַכט אין הונדען-לאָך שלאָפען. אַזוי ווי דו זעהסט, פאַני הינדין, האָט מיך מיין שען ווייבעל פון שטוב אַרויסגעטריבען, מיך, דעם קאָנסטאַנטינער אויפ-זעהער, וואָס איך האָב מיין האַנד אין דער צוקער-פאַבריק פארלארען און די הערען האָבען מיך דערפאר פאַר אַ אויפ-זעהער געמאַכט. פינף הונדערט פויערן זענען אונטער מיין רשות, איך טרייב זיי מיט דעם באַטעק פון עסען אַוועק, פון זייערע ווייב און קינדער, ווען זיי זיצען מיט זיי אין שאָטען, מיט די טעפליך אין די הענד, טרייב איך זיי מיט דעם באָטעק אין דער האַנד אין פאַבריק צוריק, ווען די מאַשין פייפט. מען ציטערט פאַר מיר. די קינדער בעהאַלטען זיך אונטער די קשאַקעס און טייטען מיט די פינגערליך מיט פאָרכט נאָך מיר נאָך. דער אויפזעהער געהט! האָט מיך מיין שען ווייבעל אין דעם הונדען-לאָך געשיקט, האָט נישט פאַרזואָלעט אין שטוב איבערצונעכטיגען, האָט אין הונדען-לאָך געשיקט דעם אויפזעהער פון קאָנסטאַנטין.

העלענא.

אַזאַ שטאַרקער יונג ווי דו ביסט, אַזאַ מאַנספערשוין ווי דו, אַזאַ ברייטבייניגער ווי דו, לאָזט זיך פון אַזאַ שנעק, פון אַזאַ גאָרנישט, פון אַזאַ ביטרע קליינע באַבע... שעמען מעגסט דו דיך. דעם באַטאָק נעהמט מען אין דער האַנד און מען געהט אַריין צו איהר, זי איז דיין ווייב. איינמאָל אין קירכע געוועזן, דעם רינג גענומען—איז פארפאַלען. ביי קריסטען איז קיין גט נישט דאָ, זי מוז דיך פאָלגען. אַך, ווען דאָס וואָלט אויף מיר אָנגעקומען, וואָלט איך אַריינגע-גאַנגען צו נ'איהר מיט'ן באַטאָק אין האַנט, נאָר מיט'ן בא-טעק. איך וואָלט געגעבען אַ טאָפּע מיט'ן פוס, איך וואָלט געגעבען אַ געשריי אויף איהר, איך וואָלט געגעבען אַ קוק זי אָן—פאַר דעם בלויזען קוק וואָלט זי געדאַרפט ציטערן. אַך, איך וואָלט מיך נישט געלאָזט פון איהר, ביי מיר וואָלט זי אַזוי נישט געשפּיעלט. אַ מאַנספערשוין ביסט דו? צו די פויערן האָסט דו נאָר אַ פּיסק, אַ לייטמענער גולם ביסט

ווייבעל אַהיים געקומען; עס איז מיין היים, מיין פעלד,
מיין גאָרטען, מיין ווייב;

אין דער צייט, וואָס סטעפאַן רעדט אַזוי צו זיך, ווינקט אַנדרזשעי צום ווייב, זי זאָל איהם אַ קישען געבען. זי ווארפט אַ קישען צו, אַנדרזשעי לעגט דאָס קישען אונטער סטעפאַנ׳ס קאָפּ, לעגט איהם אַוועק, רעדענדיג צו איהם

אַ נ ד ר ז ש ע י.
שטיל דיך איין, שלאָף דיך אויס, ניכטער דיך אויס. מאָר־
גען וועסטו צוריק פאָהרען אין פאַבריק.

ער פערלאָזט די טהיר געשווינד. מען הערט, ווי ער שליעסט די טהיער נאָך זיי אָב.

ס ט ע פ אַ ן
פיהלט זיך פּלוצלונג אַליין, כאַפּט זיך אויף, לויפט צו צו דער טהיר, האַקט אין איהר, ברומט, זוכט ביי דער וואַנד און רעדט אַריין אין דער צווייטער שטוב.

עפען אויף, עפען אויף, מיין שען ווייבעל, לאָז מיך אַריין, איך בין אַהיים געקומען, פריהלינג איז היינט. עפען אויף, דיין מאַן קלאַפּט אין דיין טויעריל אָן, ליבטיג ווייבעל מיינס, לאָז מיך אַריין, לאָז מיך אַריין. דרעהט זיך אום. זעהט ווי העלענע שטעהט, קוקט איהם אָהן, שאָקעלט אויף איהם מיט׳ן קאָפּ. אַזוי, פאַני הינדין, פון דער שטוב מיך אַרויסגעטריבען מיין שען ווייבעל, און אין הונדען־נאָרע מיך אַריינגעלאָזט, געפינען מיר זיך אין צווייען דאָ. נו, וואָס הערט זיך אין דער גרוב, פאַני הינדין?

ה ע ל ע נ אַ
לאַכט מיט אַ הייזעריגער, סוכאָטישנער שטים.

כאַ, כאַ, כאַ! און דיך האָט מען אויך דאָ אַריינגעלאָזט, דעם אויפזעהער פון קאָנסטאַנטינער פאַבריק! כאַ, כאַ, כאַ! האָסט דו דיך אויך געלאָזט אין דעם הונדען־קאַמער איינשליעסען, כאַ, כאַ, כאַ, דער קאָנסטאַנטינער אויפזעהער....

ס ט ע פ אַ ן.
אַזוי ווי דו זעהסט, פאַני הינדין, מיין שען ווייבעל האָט 26

די טהיר עפענט זיך, אנדרושעי פיהרט אריין דעם שיכור'ן סטעפאן, וועלכער רייסט זיך פון איהם.

אַנדרושעי.

בעדענק, וואָס דו טהוסט, בעזין דיך, בעזין דיך, ווערסט מאַכען אַ נאַרישקייט. זי וועט שרייען, שיקען נאָך פּאָליציי, עס וועט ארויסקומען אַ סקאַנדאַל—בעדענק דיך.

סטעפאַן.

ניין, ניין, איך וויל נישט דאָ אַריינגעהן, איך וויל נישט. דאָ איז פינסטער. דאָ איז אומגליק, דאָ איז טויט. איך וויל נישט. דאָ איז די גרוב פאַר די אַרויסגעוואָרפענע הינד. דאָ האַלטען זיך די הינד אויף, וואָס דער היצעל האָט אין שטאָדט געכאַפּט. איך וויל נישט דאָ אַריינגעהן.

אנדרזשעי

זי ער וואָלט איהם נישט געהערט.

רוהיג דיך איין, זעה, זי וועט שרייען, בעדענק, זי וועט שוין זונטאָג אויך נישט לאָזען קומען. טאָ שפּאַן איין דעם וואָגען און פאָהר צוריק אין פאַבריק.

סטעפאַן

פי פאר זיך.

איך וויל נישט צוריקפאָהרען אין פאַבריק. עס איז פריהלינג היינט. דער זומער איז געקומען, איך האָב אורלויב גענומען. איך וויל צו מיין ווייב פאָהרען, דעם גאָרטען בעאַרבייטען, אַקאַציען-ביימער פלאַנצען, איך וויל נישט צוריק פאָהרען אין פאַבריק, איך האָב אורלויב גענומען. איך וויל נישט דעם שעפער'ס הונד היינט זיין, די פויערים מיט דעם באַטעק היינט צו דער אַרבייט יאָגען. איך האָב אורלויב גענומען, פריהלינג איז היינט, איך בין צו מיין

צווייטער אַקט

א פינסטערע אָרעמע שטוב, א לעמפּיל ברענט אויפ׳ן אויווען טונקעל, ביים שיין זעהט אַלעס אויס ווי פּעקליך ליעגען. בעטען, צובראָכענע וויעגען. קינדער וויינען. איבער דער שטוב דרעהט זיך ווי א שאָטען העלענא מיט א פערבונדען פּנים, טרעט צו פון קישעל צו די וויינענדע קינדער. פון דרויסען הערט זיך דאָס מאַיאָווע געבעט-געזאַנג ביים קרייץ. עס איז אַהארץ-רייסענדעס קאַטאָלישע קירכען-געזאַנג, וועלכעס איז מעהר עהנליך צו אָפּגעריסענע געשרייען, וואָס קומט צוהער פון א ווייטעם עכאָ און וואָס בעשטעהט נור פון די ווערטער: „טאַטע אין הימעל, ערבאַרם זיך איבער אונז! „זוהן, אויסקויפער פון דער וועלט, גאָט, ערבאַרם זיך איבער אונז!" „הייליגער גייסט, גאָט, ערבאַרם זיך איבער אונז!" „הייליגער דרייאיינציגער גאָט, ערבאַרם זיך איבער אונז!" אַמאָל איז דאָס געזאַנג העכער, אַמאָל נידריגער.

פאַר, בעטען פאַר איהר, צינדען פאַר איהר ליכט אָן, פער־
געסט דו, אַז דו האָסט דאָס געמאָלט און וואַרפסט דיך פאַר
איהר און גיסט פאַר איהר דאָס האַרץ אויס.

סטעפאַן ברענגט אהער צו פיהרען העלענען, זי איז איינגעוויקעלט אין דעם ווײ־
סען ליילעך, וואָס ער האָט פון טיש אראָבגעצויגען, איהר טרויעריג, אויסגע־
מאטערט געזיכט, וואָס קוקט ארויס פון ווייסען ליילעך, מאַכט דעם איינדרוק,
ווי א געזיכט פון א הייליג־געפיינינטע. זי געהט פאַמעליך, שטאַך, ווי זי וואָלט
פון קרייך געגאַנגען, און איהרע שווארצע אויגען שטראַהלען, ווי ליכטער ארויס
פון איהר אָבגעטעטאָרבען בלייך פנים.

סטעפאַן

פיהרט זי.

קומט דאָך מיט אונז. איהר וועט זיך אויך דאָס האַרץ דער־
כאַפּען. ער רופט צו אַנדרזשעיען. הע, ראַפאַאעל, וואָס נעהמסט
דו נישט דיין מאַדאָנע אויף?

די סטודענטען

הויבען זיך אויף פון די פלעצער, קוקען פון דערווייטען צו איהר.

דאָס איז דאָס מאָדעל.

אַנדרזשעי

צו די סטודענטען.

דאָס בילד אין קירכע איז אַנדערש, קאָלעגען. ער הויבט זיך
אָן צו מאָלען דאָס בילד ביז סטעפאַן מיט העלענען קומען אָן. דער
שטערן איז הויך, גלאַטיג, קיין איין פאַלד נישט אין איהם,
און די בעקעליך זייַען רונדיגע, רויטליכע, פולע, און א י־
גען, קאָלעגען, לעבעדיגע, פרישע, און ליפּען, און אַ ברוסט
דאָ הויך, אַ געהויבענע, און צעפּ צוויי לאַנגע. יאָ, דאָס בילד
איז גאַנץ אַנדערש, קאָלעגען.

די פאָרהאַנג פאַלט אין דער פויזע, ווען אַנדרזשעי מאָלט דאָס בילד און סטעפאַן
פיהרט צו העלענען.

סטעפאַן

שטעהט די גאַנצע צייט, וואָס אַנדרזשעי רעדט און שמייכעלט איהם אין פּנים אַריין, ציהט דאַן אַראָב דאָס ווייסע טיכעטוך פון טיש, און געהט אָב, זאָגענדיג אין אַנדרזשעי'ס טאָן.

נאָך פלאָרענץ, נאָך פּאַריז, אַ ראַפאַעל, אַ לעאָנאַרדאָ־דאַ־ווינטשי—אָה, קאָלעגען.

אַנדרזשעי.

שרייט אים נאָך.

זיי לאַך, דו לאַך און איך זאָג דיר, אַז אַ קינסטלער מוז צו ערשט מיט'ן קאָפּ אין דער ערד ליעגען, און פון אונטען אַרויף זיין קונסט אויפצוהויבען. ניכט וואַהר, קאָלעגען?

איינער פון די סטודענטען.

פאַר וואָס האָט דער קאָלעגע די אַקאַדעמיע פערלאָזט? צו די חברים מיט איראָניע. אַ טאַלאַנט געווען.

אַנדרזשעי.

פיעל צו פערצעהלען. אַהער געקומען מיט'ן פּראָפעסאָר אויף לאַנדשאַפט, אַ מעדעל דערזעהן, פערליעבט זיך און געבליבען ביז היינטיגען טאָג.

די סטודענטען.

אָ־וואָ, דאָך נישט אין די מאַדאָנע?

אַנדרזשעי

שמייכלענדיג שאָקעלט מיט'ן קאָפּ.

אָבער יאָ. איין קינד געהאַט, נאָך איינס, דריי, פיער, אַלץ געזאָלט זיך אַרויסרייסען, אין אַקאַדעמיע צוריק, געבליבען זיצען. זיצען, ביז אין די אויערען. צום איד געגאַנגען שטובען מאָלען. אָט אַזוי זיצט מען דאָ טיעף אין דער אַדמה ביז איבער די אויערען.

איינער פון די סטודענטען.

אין דער קירכע די מאַדאָנע, וואָס?

אַנדרזשעי

באַכדענקענדיג.

און וואָס מיינט איהר, טיילמאָל געהסט דו אַריין אין די קירכע און דו זעהסט, ווי מענשען פאַלען אויף די קניען דער־

אַנדרושעי

בעשיידען.

אָה, אַ מאַדאָנע, אַראַפאַעל, וואָס ער זאָגט דאָרט. געמאָלט אַ הייליג בילד פאַר די קירכע, דאָס, וואָס הענגט דאָ פאַר'ן נייעם אַלטאַר, האָבען עס די העררן געזעהן? אַ מאָדעל געהאַט אַ שענעם.

סטעפאַן.

פאַרוואָס רופסט זי דען נישט אַריין, לאָז זי זיך אויך דאָס האַרץ דערכאַפּען—זאָלען די העררן דאָס מאָדעל זעהען.

די סטודענטען.

יאָ, יאָ. צו אַנדרושעיען. לאָז זי דער קאָלעגע אַריינרופען, מיר ווילען דאָס מאָדעל זעהען.

אַנדרושעי.

אָה. צו סטעפאַנען. שווייג, זי האָט זיך ניט אין וואָס אַרוםצוהילען, פאַר מענשען זיך צו ווייזען. צו די סטודענטען. יאָ, יאָ, אַזוי איז דאָס געווען אַמאָל, קאָלעגען. אין אַ הייטערען טאָן. מיר מיט סטאַכאָוויטשען לאַנדשאַפטען געפאָהרען מאָלען, מאַדאָנעס פאַר דער קירכע געמאָלט, יאָ, אַ פרייער קינסטלער געהייסען, לאַנגע האָר געטראָגען, אין די קאַפּעען געזעסען, מענשען האָבען דרך-ארץ געהאַט. היינט זעהט איהר זיץ איך דאָ אין דעם האַק, אַרבעט ביים איד, אַ שטובען-מאָלער געוואָרען. נור עס מאַכט נישט אויס, קאָלעגען, איך זאָג, אַ קינסטלער איז שטענדיג אַ קינסטלער! מעג ער זיין געפאַלען, ווי ער איז. עס ציט איהם צו דאָס זייניגע, ווי אַ ציגיינער, און אַז איך דערזעה אייך, ווי איהר קומט מיט'ן פריהלינג דאָ אַהער אויפ'ן לאַנדשאַפט, וועקט זיך אין מיר דאָ עפּעס אויף... ווערט מיר באַנג, קאָלעגען. אָה. נישט פערפאַלען, אַלעס נאָך איבערקאָזען, קאָלעגען—אַז עס וועט זיך אין מיר ערוועקען, אַלעס איבערלאָזען, נאָך פאַריז פאָהרען, נאָך פלאָרענץ. דאָרט, וואו די גרויסע מייסטער, זעהען אַראַפאַעל, אַל-אָנאַרדאָ-דאַווינטשי. אָה איך קאָן זיי, קאָלעגען, איך האָב פון זיי געהערט.

פ אַ נ י י אַ ד ו ו י ג אַ

מיט אַ שמייכעל.

אַז איה״ ווילט עס. אויף אייער וואָהל, הערנן.

אַ ל ע.

בראַוואָ, בראַוואָ!

אַ נ ד ר ז ש ע י.

היינט איז די רייהע ביי אונז.

ס ט עַ פּ אַ ן.

נור נישט רעדען צו ערשט, צו ערשט טרינקען.

אַ נ ד ר ז ש עַ י

גיסט ווידער אָן די גלעזליך.

ביי וועם שטודירען די הערנן, ביי אַלכאָוויטשען? אָ, דאָס איז אַ שטאַרקער קינסטלער. איך האָב זיינע בילדער אין קונסט-אויסשטעלונג געזעהען. מיט אַ פערלעגען שמייכעלע. איך בין דאָך אויך אַמאָל אַ קינסטלער געווען, אין אַקאַדעמיע געווען, מיט׳ן פּראָפעסאָר דאָ אויפ׳ן לאַנדשאַפט געקומען. יאָ, יאָ, הערנן, מיט סטאַכאָוויטשען, ביי דעם גרויסען סטאַ-כאָוויטשען געלערנט, נאָר דאָס איז שוין לאנג, זעהר לאַנג — שוין אַלעס פערגעסען. אַז דו זיצסט דאָ אין דעם העק, אין דעם קליינעם שטעדטיל.

ד י ס ט ו ד ע נ ט ע ן

צווינקען זיך מיט איראָניע.

ביי סטאַכאָוויטשען! אָ-וואָ, קאָלעגע, איהר הערט, ביי סטאַכאָוויטשען אַליין!

ס ט ע פּ א ן

קלאַפּט אנדרזשעיען אין דער פּלייצע.

נאָך ווי הייסט, הערנן, אַ גאַנצער ראַפאַעל געווען, אַמאַ-דאָנע פאַר דער קירכע געמאָלט. מיט רחמנות. יעצט איז ער נעבעך געפאַלען, אין ארימקייט דאָ, אַ שטובען-מאָלער גע-וואָרען.

פּאַניע. כ׳לעפּען, עס איז אַ רחמנות, אַזאַ שענער טאָג אין דרויסען, פריהלינג, און ער איז דאָך אַ גוטער יונג. ער קלאַפּט איהם אויף דער פּלייצע. נו, זעץ דיך אַוועק. אַזוי. און צו טרינקען האָסט דו עפּעס געבראַכט? כטעפאַן ווייזט אויף דער פוהר. אַזוי איז רעכט. נאַ געדענק, איך האָב גוט געזאָגט. אַהאַ, איך זעה שוין די קאָלעגען. צו יאַדוויגען. די פּאַני וועט דאָך גאָרנישט האָבען געגען, דיר אויף אַ גלעזעלע צו פּער־בעטען. עס זענען וואוילע יונגען, אָנפאַנגער ערשט, קינדער נאָך, אָבער בעגאַבטע בעסטיעס, ר׳ פּאַעל׳ס סאַמע, רעמ־בראַנד׳ס סאַמע. ער רופט זיי פון דער ווערענדע אַראָב, לויפט אין הויף, אין דער פאַרטקע ווייזען זיך צוויי־דריי יונגע לייט סילער פון מאָלער־אַקאַדעמיע. ביטע, לאָזען די הערען ערלויבען, ביטע. זיי קומען אריין. אנדרזשעי שטעלט פאָר. די מאַדאַם פון הויז, פּאַני באַרטקאָוויטש, פּאַן באַרטקאָוויטש.

יאַדוויגאַ.

ביטע, לאָזען די הערן. די הערן שטעלן זיך פאָר. נ׳וועל איך אין קיך געהען, זעהען וואָס הערט זיך מיט טהע.

סטעפאַן.

וואָס טהע, דאָס איז אַ ווייבערשע זאַך, איך ווייס וואָס די הערען האָבען ליעב. נעהמט ארויס פון קעסטעלע צוויי פלעשליך קאָניאַק מיט דעם זיך ערוואַרימען, וואָס?

אַנדרזשעי.

דאָס איז אַ כיטרע בעסטיע. אויף סטעפאַנען. דער ווייסט צו טרעפען אין כאַמע מיט׳ן. ער גיסט אין די גלעזליך. לאָזען די הערען ערלויבען. איך ווייס, וואָס הייסט אַזוי שטעהן אויפ׳ן פעלד און מאָלען די לאַנקעס, די הענד ווערען שטייף, מען דערוואַרימט זיך אַ ביסעל, פליהען די אידעען אַליין אין קאָפּ אַריין. צו דער פּאַני יאַדוויגא. ביטע, לאָז די פּאַני מיט אונז ערלויבען. צו די סטודענטען אויף יאַדוויגען. אַ גרויסע ליעב־האָבערין פון אונזער קונסט, אוי, שוין ניט איינעם פון אונזערע ברידער פון נויט אַרויסגעהאָלפען. מיט׳ן גלעזיל צו איהר. קאָלעגען, קיין לעק נישט פריהער. רינגלען צרום די מאַ־דאַם מיט די גלעזליך. אויף דיין וואָ׳ל, פּאַניע.

י אַ ד ו ו י ג אַ

לאַכט.

נו, שוין אַזוי פלינק צוריק געקומען? ווייטער אָנגעהויבּ'ען אַ לאַנדשאַפט?

אַ נ ד ר ז ש ע י.

ניין. איך האָב געטראָפען די קאָלעגען, איך האָב זיי פער־בעטען אַהער, איך בין פאָראויס געלאָפען אָנזאָגען. דערזעהט סטעפאַנען. אָה, און דו ביז אויך דאָ! אָה, ווי גוט האָסט דו געטהאָן, וואָס דו ביזט געקומען. עס דערמאָנט אָן זונ־טאָג. צו טרינקען האָסט דו עפּעס געבּראַכט?

ס ט ע פ אַ ן.

שווייג. ער ווייזט אויף יאַדוויגען. די פאַני איז בּייז, זי טרייבּט פון שטוב.

אַ נ ד ר ז ש ע י.

פאַרוואָס? צו יאַדוויגען. אָה, לאָז איהם די פאַני דאָ לאָזען. עס איז אַזאַ שיינער טאָג אין דרויסען, עס איז איהם אַ שאָד אין דער פאַבּריק צו יאָגען, כ'לעבּען.

ס ט ע פ אַ ן

ווינקט צו איהם.

בּעט דו, גראַף, בּעט, דו בּיזט הייגט אין לאַסקע.

י אַ ד ו ו י ג אַ.

יאָ, ער וועט זיך בּאַלד אָנשיכּור'ן און סקאַנדאַלען מאַכען, איבּערנאַכט וועלען דאָ איבּערבּלייבּען.

אַ נ ד ר ז ש ע י

צו סטעפאַנען.

וועסט נישט בּרויען? וועסט זיין אַרטיג, יאָ? און אַזוי ווי די זון וועט זיך זעצען אויף דער פוהר, און היידאַ צוריק אין פאַבּריק אַריין—יאָ?

סטעפאַן שאָקעלט מיט'ן קאָפּ.

אַ נ ד ר ז ש ע י.

נו, זעהסט דו, איך זאָג גוט פאַר איהם. ער וועט זיין אַר־טיג, ער וועט גאָרנישט אָנבּרויען, לאָז איהם דאָ איבּער,

ווייבער אַחוץ מיר אויף דער וועלט, וואָס דו האָסט זיך אָנגעטשעפּעט אָן מיר?

סטעפּאַן

שמייכעלט.

ניין, טייערינקע, איך האָב נישט צו וועמען צו פאָהרען, און וויל נישט קיינעם בוימליך פערפלאָנצען, און אַז דער פריהלינג האָט זיך אין דרויסען בעוויזען, האָט זיך מיר צו קיינעם נישט פערבענקט, נאָר נאָך מיין יונג ווייבעלע, נאָך מיין שען ווייבעלע, אונזער גאָרטען, פאַר אונזער הויז. ער ענדיגט נישט דעם זאַץ, סטעהט אין קוקט אויף די פּאַני יאַדוויגאַ מיט א שמייכעלע, פערקרימט זיינע ליפּען און ווייזט זיינע גרויסע ציינער.

פּאַני יאַדוויגאַ

קוקט איהם אָן מיט פערראַכטונג.

אָה, איך האָב דיך פיינט! וואָלסט געוואוסט, ווי איך קאָן דיך נישט ליידען, וואָלסט דו נישט געקומען צו מיר.

סטעפּאַן

מיט דעם זעלבען שמייכעל.

און איך האָב דיך דוקא ליעב, און אַז דער פריהלינג האָט זיך בעוויזען, און די בויערים האָבען געבעטען אַהיים צו די ווייבער, האָט זיך מיר צו קיינעם נישט געוואָלט, נאָך גאָר נישט געבענקט, נור נאָך מיין שען ווייבעלע, נאָך מיין קליין ווייבעלע, זי דאָ ער ווייזט אויף דער פלייצע פון אבגעהאַקטער האַנד. אויף מיין טראָהן צו זעהן און זי איבער דער שטאָדט צו פיהרען. ער שמייכעלט און ווייזט איהר די פלייצע. קום, מיין ווייבעלע, אויף מיין טראָהן.

יאַדוויגאַ

קוקט אויף איהם מיט דער זעלבער פערראַכטענדער מינע, אבשאָקלענדיג זיך פון איהם.

אָה, ווי אָבשוילי̇ך!

סטעפּאַן.

און דו ביזט היינט דוקא אַזוי שען אַזוי... מיין טייער ווייבעלע, מיין קליין ווייבעלע.

זי ווענדעט זיך אָפּ פון איהם. עס קומט צו לויפען אַנדרזעי מיט'ן הוט אין פּאַליטרע.

פריהלינג. איך וועל זיך מיט מיין שען ווייבעל פרעהנ'ן, מתנות שענקען, די אַקאַציען פערפלאַנצען דאָ פאַר דעם הויז, פאַר די פענסטער, זיי בליהען אַזוי שען. איז נישט גוט, דאָס ווייבעל טרייבט פון הויז.

יאַדוויגאַ.

אָ, איך קאָן דיינע שטיקלעך! איך בין דיר נישט קיין ווייב, אַז דו זאָלסט צו מיר אַהיים קומען. האָסט דיך געבעטען, אַז דו ווילסט ביי אַ היימישען טיש פערברענגען, עס איז דיר באַנג, זאָגסט דו, איך האָב דיר ערלויבט. הויבסט דו שוין אָן אין דער וואָכען צו קריכען, אין מיט'ן העלען טאָג אַראָבצופאַלען, נאָך איבער נאַכט דאָ וועלען איבערבלייבען. אָ, איך קאָן דיינע שטיק! ניין, עס וועט דיר גאָר נישט געלינגען.

סטעפאַן.

ווער וויל דען עפעס פון דיר! איך קוק דיר נישט נאָך, איך מיש מיך נישט אַריין, טהו דיר וואָס דו ווילסט, מיט וועמען דו ווילסט. אַלע פויערים זענען אַהיים צו די ווייבער געגאַנגען, די פעלדער בעאַרבייטען, בין איך אויך אַהיים געקומען. עס איז באַנג אַליין אין פאַבריק צו זיצען, ווען דער פריהלינג קומט.

יאַדוויגאַ

דרייסט איהם איבער.

מיט וואָס פאַר רעכט מיר נאָך צו קוקען? איך בין דאָך נישט דיין ווייב, אַז דו זאָלסט מיר נאָכקוקען.

סטעפאַן

שמייכעלט.

אַוודאי נישט, אָ... נישט, דו האָסט רעכט.

פאַני יאַדוויגאַ.

און מיט וועם איך וועל וועלען איז נישט דיין עסק, און צו לאַכען האָסט דו נישט וואָס, און דיינע בוימעליך קאָנסט דו דיר צו וועמען דו ווילסט פיהרען. דאָס פעלד בעאַרבייט מען שוין אָהן דיר. געפינען זיך דען נישט קיין אַנדערע

סטעפאַן באַרטקאָוויטש.
גוט מאָרגען, מיין שען ווייבעלע, גוט מאָרגען.
פאַני יאַדוויגאַ.
וואָס ביסט דו געקומען, עס איז דאָך נישט זו טאָג היינט?
סטעפאַן.
העי, מיין שען ווייבעל איז בייז, און איך האָב געמיינט, און
איך האָב געמיינט—זעה, דער פריהלינג איז געקומען, זומער
געוואָרען אויפ'ן לאַנד. ער ווייזט איהר די בוימגליך. זעהסט,
וואָס איך האָב דיר געבראַכט?
פאַני יאַדוויגאַ
וואָס פאַלסט דו אָן אויף מיר פון דער הוילער הייט? וואָס
לאָזט דו מיך נישט צו רוה? מיר זענען דאָך צושיידט.
סטעפאַן
קראַצט זיך אין קאָפּ.
העי, העי, מיין שען ווייבעלע איז בייז, און איך האָב איר
לויב גענומען, פון דער פאַבריק, אַהיים געקומען. איך
האָב געוואָלט אַקאַציען־בוים יך פערפלאַנצען דאָ, אין דעם
גאָרטען דאָ. עס איז פריהלינג, זומער, די פייגעליך
פישטשען.
פאַני יאַדוויגאַ.
איך דאַרף עס נישט, איך וויל עס נישט, פיהר דיר וואיהין
דו ווילסט אַקאַציען־פערפלאַנצען. וואָס האָכסט דו צו מיר?
מיר זענען צושיידט, די קירכע האָט אונז סעפּאַרירט, דער
ביסקאָפּ אַליין. וואָס קריכסט דו צו מיר? איך דאַרף פון
דיר גאָרנישט, עס איז מיין הויז, מיין היים, און וויל עס
נישט ליידען.
סטעפאַן.
איז נישט גוט. קראַצט זיך אין קאָפּ. איז נישט גוט. דאָס ווייבעל טרייבט פון הויז, און איך האָב פון די העררן אורלויב
גענומען, און איך האָב מיר גערעכענט, איך וועל מיר אַהיים
קומען צו מיין שען ווייבעל, ביים טיש זיך זעצען, דעם
ראַק אַראָבוואַרפען, דעם שפּאָדיל נעמען, מיין גאָרטען בעאַרבעטען, ווי אַלע פויערים טהוען, ווען עס קומט דער

אַנדרזשעי

ארבייטענדיג די רעם.

וועט אייך גאַרנישט העלפען, אָה, קאָנט איהר אָבער נישט קיין אַרטיסט. ער האָט געענדיגט די רעם און געהט פלינק אריין אין שטוב.

דער איד

צו יאדוויגען.

עס איז דאָך נישט צו פערצעהלען, דאָס ווייב מיט די קינדער שטאַרבען פון הונגער. שיקען יעדן טאָג צו מיר נאָך געלד. ב'וואָס קאָן איך טהאָן. פון וואנען האָב איך? מען דאַרף דאָך זיין אַ גזלן, אַ ראַזבאָיניק אויף זיין אייגען ווייב און קינד.

אַנדרזשעי.

קומט ארויס, אויפ'ן קאָפּ אַ גרויסען רעמבראַנדישען קאַפּעליוש אויף דער שפּיץ גרזשיווע, אַ גרויסען שירם אונטער דעם אָרעם, די פּאַליטרע מיט די פּענזלען אויף די פּלייצעס פערוואָרפען מיט אַ ארטיסטישע מינע.

אַ אַרטיסט וועט דיר אויף גאָר נישט קוקען, וועט דיר אַלעס לאָזען שטעהן, ווען עס נעמט איהם אָן דער חשק צו דער קונסט. ער געהט אָב מיט אַ גרויסאַרטיגער ארטיסטישער מינע.

דער איד

לויפט איהם נאָך.

אָבער גוואַלד, וואָס טהוט זיך דאָ אין מיט'ן ברען פון סעזאָן! איהר האָט דאָך אַ ווייב מיט קינדער, וואס הונגערען, געהט דאָך אויס פאַר אַ שטיקעל ברויט, גוואַלד ווי קען מען דאָ...?

אנדרזשעי הערט איהם נישט, געהט אָב מיט דער פריהערדיקער ארטיסטישער מינע, דער איד נאָך איהם, יאדוויגא קוקט זיי נאָך און לאַכט ביז זיי פערשווינדען אונטערן טויער.

דאָס טויער עפענט זיך, עס פאָהרט אריין אויף זיין צווייערדער סטעפּאַן בארטקאָוויטש. עס איז אַ ברייטביינינגער מאַנספּערשוין, שטאַרק מיט אַ בעוואַקסענער באָרד, הויכע ברעמען, שפּרינגט אראָב פון פוהר, האַלטענדיג אין דער האַנד דריי בוימליך, דער ארבעל אין טאַש אריינגעלעגט.

שטענדיג נייעס. ער ווייזט אויפן קאָפּ. פיעל אידעען זענען
דאָ. עס קומט אין הויף אריין א איד אין א איינגעוויסטען כאלאט.
צום איד. כ׳ווייס, איצקא, אַ שטוב אויסצומאָלען אויף פסח?
ניין, ניין, היינט נישט. היינט בין איך נישט קיין שטובען־
מאַלער. ער ווייזט איהם דעם לייוועגד, וואָס ער קלאפּט צו. זעהט,
וואָס איך בין היינט?

דער איד.

אָבער געדענק אין גאָט, אַ האַלבע שטאָדט וואַרט מיט
אַרבייט אויף אונז. אַרויסגעשטעלט די זאַכען פון די שטו־
בען. ביים סוחר גאָלדבערג און ביי זילבערשטיינען וואַרטען
אַלע כיט׳ן מאָלען, און איהר זענט נישט געקומען צו דער
אַרבייט.

אנדרזשעי

אַרבעטענדיג ביי דער רעם.

היינט וועט איהר גאָרנישט מיט מיר מאַכען, היינט וועל
איך נישט געהען צו דיר אַרבייטען. די קאָלעגען פון דער
אַקאַדעמיע זענען געקומען אויפ׳ן לאַנדשאַפט. דער פּראָפע־
סאָר איז דאָ.

דער איד

ווענדעט זיך צו דער פּאַני יאַדוויגאַ.

און זאָגען זי, אַ גאַנץ יאָהר אויף דעם געוואַרט און געלד
אויסגענומען, שטענדיג געלד, אין היינט, ווען עס ברענט
אונטער די הענד, לאָזט ער מיך אין מיטען. איך וועל דאָך
אומגליקליך ווערען. די פאַרב שטעהט, די שטובען אויס־
געראַמט. מען רייסט דאָך מיר די טירען אָב. וואָס טהוט
זיך? ווילסט געלד, נאַ דיר געלד, איך וויל זיך נישט רע־
כענען, אָבער קום צו דער אַרבייט.

פּאַני יאַדוויגאַ

צו אנדרזשעין.

כ׳לעבען, וואָלסט בעסער געטהאָן, וואָלסט צו דער אַרבייט
בעגאַנגען; לעג אוועק, וועסט סיי ווי סיי גאָר נישט מאַ־
כען.

דאַרף מען דוקא צו אַ לאַנדשאַפט אַ סך. ערד, לאָנקעס, בוימער, דאָס ווערט אַלעס מיט גרויע פאַרב געמאָלט. נור גרויע פאַרב איז ביליג, זעהער ביליג, ווייל זי ווערט פון ערד געמאַכט. ווייסע פאַרב קאָסט אַ סך. נאָר ווייסע פאַרב האָב איך נאָך, ווער סטייען.

יאַדוויגאַ

צו וועלכער ער האָט געקוקט די גאַנצע צייט, ווען ער האָט גערעדט וועגען די פאַרבען, נעהמט אַרויס קליינגעלד און גיט איהם איבער מיט אַ ליבליכען טאָן, ערנסט.

נו, פערטרינק עס נישט, ליעבער.

אַנדרזשעי

בעליידיגט.

קאָנסט דו נישט קיין אַרטיסטישע נשמה. אַ אַרטיסט וועט דיר אַלעס פאַרטרינקען, זיין ווייב מיט זיינע קינדער, נור ניט זיין פּאַליטרע מיט די פאַרבען, נור נישט זיין לייווענט אַזוי ווי אַ גנב וועט דיר קיין מאָל נישט זיין קאָלעגע אַרויס-געבען. וואָס מיינסט דו? ס'איז אַ שטוב אויסצומאָלען פאַר דעם איד, וואָס מען פערקויפט די פאַרבען און מען פער-טרינקט דאָס געלד? דאָס איז. ווייזענדיג אויף דער פּאַליטרע. די קונסט, און די קונסט איז ביי אַ אַרטיסט ער רופט אין דער צווייטער שטוב אריין. העלענאַ, העלענאַ, שיק אַרויס דעם שירם, דעם גרויסען שירם, לאָז מיך נור זעהן עפּעס אַ אָרי-דענטליכע רעם. לויפט פלינק אין שטוב אריין, ברענגט ארויס לייווענט מיט אַ רעם, נעמט זיך זיי צוצוקלאַפּען אויף די טרעפּעליך פאַר די וועראַנדע.

יאַדוויגאַ.

וואָס, אַ נייעס בילד? וואָלט אפשר אַ יושר געוועז, זאָלסט דאָס ענדיגען, וואָס האָסט אָנגעהויבען פאַר אַ יאָהרען פריה-לינג?

אַנדרזשעי.

קאָנסט דו נישט קיין אַרטיסט, פּאַני, אַ אַרטיסט וועט דיר קיינמאָל נישט ענדיגען דאָס, וואָס ער האָט אָנגעהויבען. איינמאָל אַוועקגעלעגט — איז אויס. פון קאָפּ אַרויסגעפלויגען,

אנדרזשעי

גיט איבער דאָס געלד העלענקען, וועלכע גיהט אָב מיט שזיינען צו יאדוויגען.

דאָ איז אַ אַרטיסט, מאַדאַם. אַ אַרטיסט, אַז עס נעהמט איהם אָן דער חשק, אַז עס קומט אויף איהם די בעגייסטערונג, מעג אַפילו דאָס ווייב מיט די קינדער הונגערען, וועט ער אויף גאָרנישט קוקען. *ער קוקט זיך איין אין הימעל אריין.* אָה, וואָס פאַר אַ וואָלקען... וואָס פאַר אַ וואָלקען, ווי עס ציהט זיך... און דעם קאָליער זעה, זעה, וואָס פאַרע פאַרבען... אָה, וואָלט איך געוואָלט אָט אַזוי, אָט אַזוי... איך וואָלט זיי געוויזען, ווער עס וואָלט בעסער איינגעכאַפּט דעם וואָלקען, כאָטש איך האָב שוין אַזוי לאַנג דעם פענזעל אין האַנד נישט געהאַלטען. לאָז מיך גאָר זעהען וואָס זיי מאַכען. *געהט אריין אין שטוב, ברענגט ארויס אויף דער חערענדע פענזלען מיט פארבען, און א געלעבטעריל.* מען איז דאָך אויך אַמאָל אין אַקאַדעמיע געווען, איך האָב דאָך אויך עפּעס אַ מאַדאָנע אין דער קירכע.

יאַדוויגאַ.

וואָס, דו געהסט שוין ווידער לאַנדשאַפטען מאָלען? אַהאַ, די שוהלע, יעדען פריהלינג, ווען די שוהלע קומט, נעהמסט דו דיך לאַנדשאַפטען מאָלען און קיינמאָל ענדיגסט זיי נישט. וויפיעל האָסט זיי שוין דאָרט? יעדען פריהלינג אַ לאַנדשאַפט.

אנדרזשעי

בעקוקענדיג די פארבען מיט דעם פענזעל.

דו, פאַניע, לאַך נישט אויס אַ אַרטיסט. אַ אַרטיסט, כאָטש ער איז געפאַלען, כאָטש ער האָט אַ ווייב מיט זעקס קינדערליך, ווי איך האָב, וועלכער בעדאַרף אויף זיי אַרבייטען, דאָך, אַז עס נעהמט איהם אָן די בעגייסטערונג, דער חשק, אָה, קען ער גרויסעס אויפטהאָן. און דאַן ווערט ער ווידער אַזוי בעריהמט, ווי ער איז געוועזען, ווען ער האָט די מאַדאָנע געמאָלט. דו געדענקסט נישט, ווען איך האָב די מאַדאָנע. *ער בעקוקט די פארבען.* ווייסע פאַרב איז דאָ... וועט סטייען, גרויע פאַרב איז נישטאַ, און גרויע פאַרב...

יאדוויגא.

דאָס ווייב זוכט דיך.

אַנדרושעי

בערזעהט העלענקען, וועלכע װאַנט נישט צהינצוגעהן.

וואָס איז?

העלענאַ

מיט מורא.

ביזט נישט געגאַנגען צו דער אַרבייט, דער איד וויל קיי געלד נישט געבען.

אַנדרזשעי.

און צו דעם האַסט דו מיך געבראַכט, אַז איך זאָל אַ שטובען-מאַלער ווערען. דענסטמאָל, ווען דער פּראָפעסאָר קומט צו פאָהרען און איך זעה די קאָלעגען קומען אויפ'ן לאַנדשאַפט, זאָל איך צום איד געהען שטובען מאָלען. זעה, צו וואָס דו וואַסט מיר געבראַכט.

העלענאַ

מיט אונטערטעניגקייט און מורא.

די קינדער ווילען עסען.

אַנדרזשעי.

איך וויים, אַז דו וואָלסט געוואָלט, אַז איך זאָל נעהמען דעם פּענזעל און געהן דורך דער שטאָדט, אַז די קאָלעגען זאָלען זעהען, אַז איך בין אַ שטובען-מאַלער; איך וויים, אַז דו וואָלסט עס געוואָלט, אַז דענסטמאָל, ווען עס ברענט אין מיר, ווען עס האָט מיך געגעבען אַ נעהם אָן דער חשק, איך ווער בעגייסטערט, וואָלסט דו געוואָלט, אַז איך זאָל צום איד שטובען מאָלען געהען. ער געהט צו צו יאדוויגען. זעהען זי דעם גורל פון אַ קינסטלער, וויל ער זיך שוין אַמאָל נעהמען צו דער קונסט, קומט דאָס ווייב, ברויט פאַר די קינדער. אין האַמלעט טאָן. אָדער ברויט, אָדער די קונסט, דאָס איז די פראַגע? ניין, אַ קינסטלער טאָר נישט חתונה האָבען, טאָר נישט קיין קינדער האָבען, דאַן איז ער אַ פּערפאַלענער מענש.

יאני יאדוויגא נעהמט ארויס קליינגעלט פון טאַש און גיט איהם.

דאָס בליהענכץ איז שוין, עס שפּאַלטען זיך שוין קנאָספּען.
זעה, די בלעטליך ווייזען זיך שוין.

יאַדוויגאַ.

פּאָרזיכטיג, משוגע׳נער, ווערסט די צווייג אָברעכען.

אַנדרזשעי

פּיעטשטשעט די צווייג ווי מען פּיעטשטשעט אַ קליין קינד.

האָב נישט קיין מורא, איך וועל דעם קיין שלעכטס נישט טהאָן. אַז איך דערזעה דאָס ווי עס עפענט דאָס מיילעכעל און די גרינע קעפּליך הויבען זיך אָן אַרויסצוברעכען, ווערט אין מיר עפּעס — אָ, איך וויל צוריקכאַפּען דאָס, וואָס איך האָב פערלאָרען, עס ווערט אַזוי באַנג... אַזוי באַנג... *פּלוצים.* האָב נישט קיין מורא, איך וועל נאָך אַלעס לאָזען שטעהען און איך וועל אַוועקפאָהרען נאָך פּאַריז נאָך, דאָרט. *ער רופט צום פויער האלב אין שפּאַס.* נו, ווי זאָגסט דו, פעטערעל, בין איך אַ פאַרפאַלענער מענש, אָדער האָב איך נאָך האָפענונג?

יאַדוויגאַ

קוקט איהם אָן.

אַוועקפאָהרען? דו? לעג דאָך אַוועק דיינע שטיק. אַ קראַנק ווייב מיט אַ האַלב טוץ קינדערליך, וואָלסט ליעבער אַרבייטען געגאַנגען, ברויט דעם ווייב געבראַכט. *צום פויער.* הער נישט אויף איהם, ער מאַכט זיך צום נאַר.

דער פויער

מיט אַ געלעכטעריל.

איך קאָן דעם פּאַן זעהר גוט, האָט ליעב געלעכטער׳ס.

אַנדרזשעי.

דאָס איז אַלעס דער פריהלינג שולדיג. כ׳לעבען, אַז איך דערזעה די קנאָספּען און פיהל דעם לופט דאָ, און אָט די בלימליך וואָס דער פריהלינג ציהט פון יעדען קשאַק זיין בליהענדיק אַרויס, דאַכט זיך מיר, אַז איך בין אויך אַ פערוואָרפענער קשאַק אונטער אַ צוים ערגעץ און דער פריהלינג האָט צו מיר אויך דערגרייכט. *פון דערווייטענס ווייזט זיך העלענקאַ, זי איז אָרימליך געקליידעט מיט אַ פּנים פון אַ הייליגער געפּייניגטע.*

אין הויף ווייזט זיך אנדרזשעי, עס איז א הויכער מאנספערשוין, א אבגעלעבטער, מיט דארע, לאנגע צעשויבערטע האר, שטארק געקנייטשט געזיכט, ארימליך אנגעטהאָן, מיט א שניט פון א פראָווינציעלען כלי־זמר. די הענד אין די הויזען־קעשענעס און פייפט א ליעד. די קינדער לויפען איהם נאָך און שרייען.

אַ נ ד ר ז ש ע י

צו יאדוויגען.

ווייסט, ווער עס איז געקומען? די שוהלע איז דאָ, דער פּראָפעסאָר איז מיט דער שוהלע אויפן לאַנדשאַפט געקומען. אָ, אַ חברה, זאָג איך דיר, די קאָלעגען.

י אַ ד ו ו י ג אַ.

דו דרעה זיך אַרום, דרעה זיך אַרום, און דער איד וועט באַלד קומען נאָך דיר, ער איז שוין דאָ געוועזן דיך זוכען איינינגע מאָל.

אַ נ ד ר ז ש ע י.

קאָן ער זיך אויפ'ן קאָפּ שטעלען. היינט געה איך נישט שטובען כאָלען, עה, די קאָלעגען וועלען זיך אַודאי באַלד אויפ'ן באַרג ווייזען, דאָס לאַנדשאַפט מאָלען. דאָס וועטער היינט פונקט צום לאַנדשאַפט מאָלען... די לופט אַזאַ קלאָרע. ער קוקט זיך אין הימעל אריין. און די וואָלקען, אָ־וואַ־אָ־וואַ.

י אַ ד ו ו י ג אַ.

דו האָסט אַפנים פערגעסען; דו מיינסט, אַז דו ביסט נאָך אין די יונגע יאָהרען. זי ווייזט אויף דער צווייטער טיר. זיי האָבען קיין ברויט נישט דערינען. די קינדער דרעהען זיך פאַר'ן טיר אַרום ווי די הונגעריגע פויגעליך.

אַ נ ד ר ז ש ע י.

קאָן זיך טאָהן וואָס עס איז, היינט גיי איך נישט שטובען מאָלען, היינט בין איך נישט קיין שטובען־מאָלער. ער כאַפּט א צווייג פון די ביימער און ציהט איהם צו זיך. נאַ זעה, ווי גרויס

ערשטער אַקט

די סצענע שטעלט פאַר אַ גרויסען פויערשען הויף אין אַ קליין שטעדטיל אונטער דער שטאַדט, פון אַלע זייטען קומען זיך אָן פעלדער צו גע- הען, טייל שוין בעאַרבייטע, טייל נישט. דער הויף איז אַרומגערינגעלט מיט אַ צוים. דער צוים איז באַזעצט מיט אַלטע טאָפּאָלען, צווישען זיי אַנ׳אַלטער צלם. ווייט אין הינטערגרונד בערג. די ווייכסעל גיסט זיך הינטער זיי. אין הויף אַ פויערשע שטוב מיט צוויי פענסטער, אַ גרויסע וועראַנדע. אַ פויער שטעהט אויף דעם פעלד ביי דעם פענסטער און בעאַרבייט די ערד. עס איז פריהלינג. די ביימער פאַר דעם פענסטער און פאַר דער וועראַנדע בליהען שוין קירשען-בלי- הענץ. עס איז אַ הערליכער זונען-נאָך-מיטאָג. אַלעס איז בעגאָסען מיט ליכט.

פערזאָנען:

סטעפאַן באַרטקאָוויטש. א גוי אין די פיערציגער; אויפזעהער פון דער צוקער־פאבריק „קאָנסטאנטין״. עס פעהלט איהם איין האנד. אין דריטען אקט ערשיינט ער אלס „גנב״.

יאַדוויגאַ באַרטקאָוויטש. זיין סעפארירטע פרוי, אין זיינע יאָהרען.

אַנדרזשעי. א געוועזענער קונסט־מאלער, היינט א שטובען־מאלער.

העלענאַ. זיין פרוי. אין דריטען אקט ערשיינט זי אלס די „מאדאָנע״.

יאַש
מיכאַל — זיינע קינדער פון 6 ביז 9 יאָהר.
טאַלשאַ

אַ איד. א שטובן־מאלער.

שילער פון א מאלער־אקאדעמיע.

פאַנטאַסטישע פיגורן: די פראָסטיטוטקע, דער שיכור, דער בעטלער, דער ממזר, דער נאַר, דער גנב, די פרוי מיט די קינדער.

איבערדרוקען, איבערזעצען און
אויפפיהרען אהן דער ערלויבניס
פון מחבר איז פארווערט.

Copyright by
Sholem Asch
1922

שלום אַש

דער בונד
פון די שוואכע

אַ דראַמע אין דריי אַקטען.

פאַרלאַג „קולטור-ליגע" וואַרשע

הייליגער תורה... איך האָב אַ כשר׳ע, יודישע טאָכטער. (גיהט אַריין אין רבקה׳לעס צימער און שלעפּט אַרויס מיט געוואַלד רבקה׳לען ביי דער האַנד, זי איז נאָך האַלב אויסגעטאָן, די האָר צופּלאָשעט. ווייזט אויף רבקה׳לען) אַ כשר׳ע יודישע בתולה וועט חתונה האָבען פאַר אייער זוהן... האָבען כשר׳ע יודישע קינדער... ווי יעדע יודישע טאָכטער... (צו שרה׳ן) וואָס, ניין? (לאַכט ווילד צום פרעמדען יוד). יאָ, יאָ, מחותן, אַ כשר יודיש ווייבעל זיין... מיין ווייב וועט זי אונטער דער חופּה פיהרען... אין „הייזעל" אַראָב! אונטען! (ווייזט אויס׳ן קעלער) אין „הייזעל"! (שלעפּט רבקה׳לען ביי די האָר צו דער טהיר) אין „הייזעל" אַראָב

שרה

(לויפט צו ווילד).

געוואַלד, מענשען, ער איז משוגע געוואָרען! (זי וויל אַרויסרייסען רבקה׳לען).

(דער „פּעטער" שטופּט זי אָב, שלעפּט אַרויס רבקה׳לען פאַר די האָר).

דער „פּעטער"

אין „הייזעל" אַראָב... (אָב מיט רבקה׳לען, הינטער דער סצענע הערט מען רבקה׳לעס געוויין).

דער פרעמדער יוד.

(ערשטוינט און דערשראָקען).

וואָס איז דאָס?

(ר׳ אלי ווינקט צו איהם. שלעפּט איהם ביים אַרבעל און ווייזט איהם אויף דער טהיר. דער פרעמדער יוד שטעהט נאָך ערשטוינט. ר׳ אלי ציהט איהם צו דער טהיר, געהען אָב. פויזע.)

דער „פּעטער"

ברענגט צוריק צושלעפּען ביי דער האַנד ר׳ אלי׳ן, וועלכען ער האָט אויף די טרעפּ געפּאַקט.)

דאָס ספר-תורה נעהמט אייך מיט, איך דאַרף עס שוין נישט מעהר!

(פ אַ ר ה אַ נ ג).

צום „פעטער״.

(די יודען גיבען איהם אָב שלום-עליכם, זעצען זיך.)

ר׳ אלי

(בעוועגט מיט די הענד).

לאָז מען זיך באַלד נעהמען צום ענין. (צום פרעמדען יוד, ווייזענדיג אויפ׳ן „פעטער״) דער יוד וויל זיך מיט אייך משדך זיין, ער האָט אַ כשר׳ע, יודישע בתולה, וויל ער איהר געבען אַ מאַן אַ תלמיד-חכם, קעסט כל ימיו.

דער פרעמדער יוד.

מהיכי תיתא!

דער „פעטער״

(שטעלט זיך אויף פון טיש.)

יאָ, ר׳ יוד, אַ כשר׳ע יודישע בתולה... אַ כשר׳ע...

ר׳ אלי

(צום פרעמדען יוד).

פינף הונדערט רובל במזומנים וויל ער באַלד מסלק זיין צו די תנאים... קעסט כל ימיו... האַלטען איהם ווי אַ אייגען קינד.

דער פרעמדער יוד.

מילא מיין סחורה האָב איך נישט אויסצוריהמען, ער זיצט אַ צוויי יאָהר און לערנט — האָט ער די הוראה אין קעשענע.

ר׳ אלי.

דאָס ווייסס מען טאַקע — דער יוד וועט איהם האַלטען ווי אַ אויג אין קאָפּ, פון כל טוב וועט ער דאָ האָבען, ער וועט קענען זיצען און לערנען יום ולילה.

דער „פעטער״.

(ווייזט אויף רבקה׳לעס צימער.)

יאָ, דאָרט, דערינען וועט ער זיצען און לערנען אין דער

שרה

(ברענגט אריין דעם פעטערס ראָק, טהוט איהם אָן אַ הוט. דער „פעטער" לאָזט זיך אָנטהון.)

אַזאַ אונגליק... אַזאַ אונגליק... געה רעכט דיך אויף עפּעס... (אָנגעטהון דעם „פעטער", מאַכט זי אויף זיך גלייך די מלבושים, שטעלט אַלץ אין אָרדנונג, לויפט אריין אין רבקה'לעס צימער. מען הערט ווי זי בעהאַלט עפּעס דערינען, לויפט באַלד צוריק אַרויס.) שוין שפּעטער מיט דיך זיך אָברעכענען. (קוקט אַרום די שטוב, אויב עס איז אַלץ אין אָרדנונג. גלייכט נאָך עפּעס אויס.) היינטיגע צייטען... האָווע אויף קינדער, אוי, אוי...

(אויף די טרעפּ הערט מען אויפגעהענדע טריט).

שרה

(לויפט צו צום „פעטער", ציהט איהם ביים ארבעל).

זיי געהען, געדענק אָן גאָט... יעקל... אַלס קען נאָך גוט ווערען...

(עס קומען אריין ר' אלי און אַ פרעמדער יוד).

שרה

(שטופט אַרונטער די האָר אונטער'ן שייטעל, שטעלט זיך אין די טהיר, גרייט אויפצונעהמען די געסט).

ר' אלי.

גוט מאָרגען.

שרה.

גוט מאָרגען — גוט יאָהר. ברוך הבא, (אַביסעל צומישט. שטעלט זיי אנידער אַ שטוהל. בעט זיצען).

ר' אלי

(פרעהליך).

וואו איז דער מחותן? (ווכט מיט די אויגען דעם „פעטער").

שרה

(מיט אַ שמייכעלע צום „פעטער").

יעקל, פאַרוואָס ווייזט דו דיך נישט? (זי רוקט נעהנטער דעם שטוהל

רבקה׳לע.

(גיט זיך אַ ריס ארויס פון פעטער׳ס הענד).

אַוּן די מאַמע האָט געמעגט?.. און דער טאַטע האָט געמעגט?.. איך וויים שוין פון אַלץ... (פערשטעלט זיך דאָס פּנים מיט די הענד) שלאָגטס מיך, שלאָגטס מיך!

(שרה לויפט צו מיט אויסגעשטרעקטע הענד, וויל רבקה׳לען שלאָגען, דער פעטער שטופּט זי אָב מיט איין קלאַפּ, זעצט זיך אוועק בלייך אויף זיין שטוהל, אָטעמט שווער אָב. רבקה׳לע זעצט זיך אויף דער ערד, וויינט הויך. אַ שטילע לאַנגע פּויזע. שרה דרעהט זיך אין שטוב אַרום. מען זעהט, אַז זי ווייסט נישט, פון וואָס צו אָנפאַנגען. נאָך אַ לאַנגע פּויזע נעהמט זי דעם בעזעם און קעהרט אויס די שטוב שווייגענדיג, ווי זי וואָלט עפּעס געגנב׳עט, נאָכהער געהט זי צו צו רבקה׳לען, הויבט זי אויף ביי דער האַנד און פיהרט זי אַריין אין צימער. דאָס אַלץ טהוט זי שווייגענדיג. דער „פעטער" גלייך אויף זיין אָרט. רבקה׳לע אָב).

שרה

(קומט אַריין פון רבקה׳לעס צימער, לויפט צו צום „פעטער", האַפּט איהם אַן פאַר דער האַנד, בעטענדיג זיך).

יעקל, בעדענק דיך, געדענק אין גאָט, ווער דאַרף דען פון עפּעס צו וויסען?... (פּויזע) שטיל דיך איין... (פּויזע) רבקה׳לע וועט חתונה האָבען, מיר וועלען נאָך נחת פון איהר דערלעבען...

דער „פעטער"

(שווייגט)

שרה

טהו זשע אַ קאַפּאָטע, זיי וועלען דאָך באַלד אָנקומען. (קוקט אויף דעם „פעטער", אָבהאַקענדיג) ווער דאַרף דען פון עפּעס צו וויסען?

דער „פעטער"

(שווייגט, גלאָצט מיט די אויגען אויף איין אָרט).

דער „פעטער"

(האַלט רבקה'לען פעסט ביי דער האַנד, פרובט איהר קוקען אין פּנים אריין).

דו זאָג מיר דעם אמת, איך וועל דיר גלויבען ... אין פּנים אַריין קוק מיר... גלייך אין פּנים אַריין... ביזט נאָך אַ כשר יודיש קינד? אין פּנים אַריין קוק מיר, גלייך אי'ן פּנים אַריין! (בעמיהט זיך צו קוקען איהר אין פּנים אריין. רבקה'לע בעהאַלט דאָס פּנים אין טוך).

שרה.

פאַר וואָס נעהמסט דו נישט די טוך פון קאָפּ אַראָב? אין שטוב אין אַ טוך? (רייסט איהר די טוך פון קאָפּ אַראָב, רבקה'לע לאָזט זיך נישט, בע-האַלט דאָס פּנים אין קאַפּטען).

דער „פעטער"

(שרייט).

דו זאָג מיר יעצט... שעם דיך נישט... איך וועל דיר גאָר נישט טהון. (האַלט זי פעסט ביי די הענד, נעהמט זי צו צו זיך און קוקט איהר אין די אויגען). ביסט דו נאָך אַ כשר יודיש קינד? — זאַג מיר, דאָ אויפ'ן אָרט.

רבקה'לע.

(פרובט פערשטעקען דאָס פּנים אין קאַפּטען)

זאָג וויים נישט...

דער „פעטער"

(שרייט).

דו ווייסט נישט... דו ווייסט נישט, נאָר ווער דען ווייסט?.. ווי הייסט: דו ווייסט נישט?.. דעם אמת זאָגען... זאָג, ביסטו נאָך..

נעלערענט זיך דאָס, איבער איין נאַכט זיך אויסגעלערנט!

רבקה׳לע

(ניט פערשטענדיג).

יאָ, איך ווייס שוין...

דער „פעטער".

לאָז זי אָב! (האַסטיג) איך וויל זי נאָר איין זאַך פרעגען... נאָר איין זאַך, דעם אמת זאָג מיר... איך וועל דיך נישט שלאָגען, איך וועל דיר נישט אָנריהרען, נישט דו ביזט שולדיג... (קען דאָס וואָרט נישט אַרויסריידען) אָפען זאָג מיר, דאָס... דאָס... דעם גאַנצען אמת זאָג מיר... דעם -אמת...

שרה.

וואָס פאַר אַ אמת זאַל זי דיר זאַגען? וואָס ווילסט דו פון איהר האָבען?

דער „פעטער".

נישט דיך פרעג איך. (שטעלט זיך אויף, כאַפּט אָן רבקה׳לען ביי דער האַנד) דו שעם דיך נישט פאַר מיר... איך בין אַ טאַטע בין איך... פאַר מיר קענסט דו אַלץ זאָגען... זאָג אָפען... ביזט נאָך... ביזט נאָך אַזוי ריין, ווי דו ביזט אַרויסגעגאַנגען פון דאַנען? ביזט דו נאָך אַ כשר יודיש קינד?

שרה

(רייסט אַרויס רבקה׳לען פון פעטערס האַנד).

וואָס ווילסט דו פון איהר האָבען; דאָס קינד ווייסט נישט פון קיין שלעכטס, לאַז זי אַב.

דער „פעטער“

(וועצט אַנידער רבקה׳לען נעבען זיך).

איך וועל דיך נישט שלאָגען... (נעהמט אָן מיט זיינע פינגער איהר דינעם האַלז) ווען איך וואָלט דיר דעם האַלז אָבגעדרעהט אָט אַזוי, איידער דו ביזט אויפגעוואַקסען, וואָלט פאַר דיר גלייכער געווען און פאַר מיר גלייכער געווען... נאָר האָב נישט קיין מורא, איך וועל דיר גאָרנישט טהון... נישט איבער דיינע זינד האָט אונז גאָט געשטראָפט, איבער אי־־ערע. איך האָב דיך אָבגעהיט ווי מיין אויג אין קאָפּ, אַ ספר-תורה האָב איך געלאָזט שרייבען, פאַר דיינעט וועגען... איך האָב עס צו דיר אין שטיבעל אַריינגעשטעלט און דערצו געבעטען גאַנצע טעג, גאַנצע נעכט: היט אָב מיין קינד פון שלעכטס... מיך שטראָף, דיין מאַמע שטראָף, נאָר מיין קינד היט אָב... וועסט אויפוואַקסען, וועל איך מיט דיר אַ שדוך טהון... איך וועל דיר נעהמען אַ אָרענטליכען יונגען-מאַן פאַר אַ חתן... איך וועל אייך ביידען קעסט געבען... איהר וועט אייך ביידע לעבען...

רבקה׳לע

(פון אונטער דער טוך).

- איך האָב נאָך צייט חתונה צו האָבען... איך בין נאָך נישט אזוי אַלט.

שרה.

דאָס רעדט נאָך אַקעגען...

רבקה׳לע.

נאָר מיר ווילען זיי מאַכען פאַר אַ רבי׳צין, פאַר וואָס האָט די מאַמע נישט אַזוי פריה חתונה געהאַט?

שרה.

האַלט דעם פּיסק, וואַרום איך פּאַטש עס דיר אויס! אויס-

דער „פעטער".

…זען דיך, (ער זעצט זיך אנידער) האָב נישט קיין מורא

רבקה׳לע

(פון אונטער דער בוך).

וואָס האָב איך מורא צו האָבען?

דער „פעטער"

(שטאמעלט)

רבקה׳לע, זאָג מיר, רבקה׳לע… דו ביזט מיין טאָכטער, אין …בין דיין טאַטע, (ווייזט אויף שרה׳ן) דאָס איז דיין מאַמע… זאָג מיר, טאָכטער, זעה, דעם גאַנצען אמת זאָג מיר… דו האָב נישט קיין מורא פאַר מיר… דו שעם דיך נישט פאַר מיר… איך ווייס, נישט איבער דיינע זינד, נישט איבער דיינע זינד… איבער מיינע, איבער מיינע, איבער דיין מאַמעס זינד… אונזערע זינד… זאָג מיר, טאָכטער.

שרה.

גיב נאָר אַ קוק, ווי ער האָט זיך אַנידערגעזעצט מיט איהר אויסטענה׳ן… וואָס וויל ער פון איהר האָבען? קוים דערלעבט! לאָז זי אַריינגעהן אָנטהון זיך, אַ מענש דאַרף דאָך באַלד אַנקומען. (געהט …צו, וויל אוועקנעהמען רבקה׳לען פון „פעטער").

דער „פעטער".

לאָז זי אָב זאָג איך דיר.

(שטופט אָב שרה׳ן פון רבקה׳לען).

שרה.

משוגע איז ער געוואָרען היינט, וואָס טהוט זיך דאָס מיט איהם? (גערהט זיך ווייטער צו צורויטען).

דער „פעטער"

(דרעהט זיך ווי פריהער איבער די שטוב).

נאָר דעם אמת זאָל זי מיר זאָגען... דעם ריינעם אמת.

(אַ לענגערע פויזע)

שרה

(אין דער טהיר).

קום אַריין, קום, דער טאַטע וועט דיך נישט שלאָגען... (פויזע) געה אַריין זאָג איך דיר. (שטופט אריין רבקה'לען. רבקה'לע איז אין אַ טוך אַרומגעהילט איבערן קאָפּ, שטעהט ביי דער טהיר, קוקט אונפערשעמט מיט די אויגען, פערביסען די ליפּען, שווייגט, שטעהענדיג אויף איין אָרט).

שרה.

און וואָס שטעהסט דו, טאָכטער לעבען? נחת אונז אָנגעטהון... פאַר אונזער פּראַצע... פאַר אונזער מיה... שוין שפּעטער זיך מיט דיר אָברעכענען (האַקט אָב) געה אַריין... קעם דיך צו, טהו אָן אַ קלייד, אַ מענש דאַרף צו קומען... (צום „פעטער") איך האָב געטראָפען ר' אלי'ן, ער איז געגאַנגען נאָכ'ן מחותן... (קוקט זיך אין שטוב אום) אַ חורבן נאָך מיר — ווי דו זעהסט אויס!

(נעהמט זיך האַסטיג די זאַכען גלייך צו שטעלען).

דער „פעטער"

(דערזעהט רבקה'לען, קוקט זי אָן, דערנעהנט זיך צו איהר, נעהמט זי גלייך אָן ביי דער האַנד, פיהרט זי אַהין צום טיש).

האָב נישט קיין מורא, איך וועל דיך נישט שלאָגען... (ער זעצט זיך) זעץ דאָ זיך אַנידער נעבען מיר, (רוקט איהר אַ שטוהל אַהער) זעץ דיך.

רבקה'לע

(ברוגז'יג. בעהאַלט דאָס פּנים אין אַ טוך).

איך קען שטעהן אזויך.

הערסט מיך ניעט? איך רעד דאָך צו דיר?

דער „פעטער“

(ווי צו זיך).

איין זאַך וויל איך זי נאָר פרעגען, נאָר איין זאַך, נאָר דעם אמת זאָל זי מיר זאָגען... דעם גאַנצען אמת: יאָ, אָדער ניין.

ר׳ אלי.

דו זינדיג ניעט, דאַנק גאָט, וואַס ער האָט דיך אויף אַזוי פיעל געהאָלפען.

דער „פעטער“

(ווי פריהער).

איך וועל איהר גאָר נישט טהון... נאָר דעם אמת; יאָ, אָדער ניין.

. אלי.

דעם אמת... דעם אמת... גאָט וועט העלפען... אַלץ וועט אַ דורכגעהן בשלום... איך געה שוין נאָכ׳ן מחותן, ער איז אין בית-המדרש און וואַרט אויף מיר אודאי, (קוקט זיך אום) זאָג דיין פלונית, אַז זי זאָל דאָ דערווייל צורוימען... און דו מאַך אַ קנין-יד, טאַקע באַלד אויפ׳ן אָרט... אַז ער זאָל קיין צייט נישט האָבען פון עפּעס געוואָהר צו ווערען און חרטה צו האָבען... שמועס אָב די זתונה און שיק אַוועק די כלה צום התנ׳ס משפחה... נאָר נישט בעלעמוט-שעט... שאַ שטיל, קיינער זאָל נישט געוואָהר ווערען... (מאַכט זיך צום אַרויסגעהן) און דו שלאָג דיר די נאַרישקייטען פון קאָפּ אַרויס, נעהם דיר גאָט צו הילף, און זיי אויפגערוימט... אַז דער מחותן זאָל חלילה גאָר נישט בעמערקען... (אַרויסגעהענדיג) זאָג דיין פלונית, אַז זי זאָל דאָ אַרענטליך מאַכען (געהט אָב).

שלמה

(אין דער טהיר)

קום, שרה.

שרה

(ארויסלויפענדיג נאָך שלמה׳ן).

איך געה, שלמה.

(שרה, שלמה, הינדריי אב).

ר׳ אלי

(קומט אַריין מיט׳ן „פעטער“).

גלויבט צו גאָט! גלויבט צו גאָט! (צום „פעטער“, וועלכער דרעהט זיך אַרויף און אַראָב איבער דער שטוב. ר׳ אלי געהט איהם נאָך) און זעהסט, אָט האָט דיר השם יתברך געהאָלפען... ער שטראָפט טאַקע, אָבער ער שיקט די רפואה פאַר די מכה... כאָטש דו האָסט געזינדיגט, כאָטש דו האָסט גערעדט עזות׳קייטען. (זאָגט איהם אָן) פון איצט אָן מוזט דו נעהמען אויף דיר, אַז דו זאָלסט אַזעלכע ווערטער נישט רעדען... זאָלסט דרך-ארץ האָבען... גרויס דרך-ארץ... זאָלסט וויסען, וואָס אַ ספר תורה איז, און וואָס אַ יוד אַ למדן איז... מוזט געהן אין בית-המדרש אַריין, מוזט דו געהן... מוזט אַ גרויסע נדבה אויף תומכי-תורה געבען... און פאַסטען אַ תענית, וועט גאָט דיר מוחל זיין... (פויזע. (קוקט אויפ׳ן „פעטער“, וועלכער דרעהט זיך אַרויף און אַראָב פערטראַכט אין אנדערע עניגים) וואָס, דו הערסט מיך נישט? מיט השם יתברך׳ס הילף וועט אַלץ דורכגעהן בשלום, איך וועל טאַקע באַלד אַריבערגעהן נאָכ׳ן חתנ׳ס פאָטער... און מיר וועלען די זאַך אַ דורכשמועסען בפרוטרוט... נאָר זאָלסט דיך נישט דינגען, אַ הונדערטער אַרויף, אַ הונדערטער אַראָב. זאָלסט וויסען, ווער ער איז און ווער דו ביזט... און זאָלסט טאַקע באַלד מסלק זיין דעם נדן און נישט בעלעמוטשען מיט די התונה... אַז עס זאָל, הלילה, נאָך אַמאָל צו קיין מכשול נישט קומען... אַזעלכע זאַכען לייגט מען נישט אָב... (קוקט אויפ׳ן „פעטער“) וואָס, דו

פון הינדלען.) אַזאַ יונגער יונג ווי דו ביסט, האָסט אַ אָרנטליכע יודי־שע מאַמע, אַ פרומען טאַטען געהאַט... וואָס וויל זי פון דיר האָבען? וואָס האָט זי זיך צו דיר צוגעטשעפּעט?

שלמה

(רופט).

קום, שרה, נעהם אַרויף רבקה׳לען.

הינדעל

(פערשטעלט איהם מיט דער האַנד דעם מויל).

דו ווערסט נישט זאָגען... דו ווייסט נישט פון איהר. (זי לויפט צו צו דער אויסגאַנגס-טהיר, און מאַכט זי צו, אויפגעשטעלנדיג זיך ביי איהר). איך וועל דיך נישט אַרויסלאָזען. (וואַרפט זיך צו שלמה׳ן, כאַפּט איהם אָן ביי דער האַנד) געדענק, שלמה... זיי מעגען, מיר טאָרען נישט?! קום, שלמה... מיר וועלען אַוועקפאָהרען ... אַזאַ פרנסה... אַזאַ פרנסה...

שלמה.

מיר האָבען שוין געהערט... שוין געהערט... (שטופּט זי אָב פון זיך) שפּעטער וועלען מיר ריידען, איצט האָב איך קיין צייט נישט. (געהט אַרוים מיט שרה׳ן).

שרה

(לויפט צוריק אַריין, גיט אַ פּראַל אויף די טהיר פון רבקה׳לעס צימער, רופט).

רבקה׳לע איז דאָ!

הינדעל

(אין קאָרידאָר).

איך וועל דיך נישט לאָזען... דו ווערסט נישט זאָגען...

האַנד, גיט איהם אַ פּיהר אָב אין אַ זייט.) מיט מיר רייד... וואָס דאַרפסט דו זי? איך וועל דיר געבען אַ מיידעל... דו וועסט זעהען. (ווינקט צו איהם.)

הינדעל.

(הינדעל ברעכט אויף די טהיר, לויפט אַריין מיט אימפּעט).

וואָס האָבען זיי זיך אין איהם אָנגעכאַפּט? אַ בייזע נאַכט אויף זייער קאָפּ, ביי זיי לויפט אַוועק אַ טאָכטער... (כאַפּט אָן שלמה'ן ביי דער האַנד) דו ווייסט נישט, וואו זי איז. וואָס ווילען זיי פון דיר?

שרה

(זעצט זיך אַוועק אויף אַ שטוהל, קוקט אָן שלמה'ן שעלמיש, ווייזט אויף הינדלען).

דאָס איז זי, די חיה'טע? כאַ—כאַ—כאַ...

הינדעל

(קוקט זיך אום).

ווי אַ בייז געלעכטער עס איז אויף איהר... (צו שלמה'ן) דו ווייסט נישט פון איהר, (פיהרט איהם אין אַ זייט. אין דער שטיל) מיר וועלען אַוועקפאָהרען קיין לאָדז... דאָרט אַ חופּה שטעלען... אַ דירה דינגען... אַזעלכע צוויי נקבות... בעדענק, וואָס דו טהוסט? (הויך) וואָס האָבען זיי זיך אָן דיר אָנגעטשעפּעט? דו ווייסט נישט פון איהר... (ציהט איהם ביי דער האנד) קום, שלמה... (שלמה ווייגערט זיך).

שרה

(הויך מיט אַ חנפ'ריג שמייכעלע).

נו, פאַרוואָס געהסטו נישט מיט איהר, שלמה? זי איז דאָך געקומען נאָך דיר... אַוועקפאָהרען נאָך לאָדז... אַ חופּה שטעלען... אַ דירה דינגען... הים, הים. (הייבט זיך אויף צו שלמה'ן, ציהט איהם אַוועק

אַלץ זאָגען, כאָטש איך בין איהר מאַמע... דו ווייסט: איך שרעק מיך נישט איבער מיט אַזעלכע זאַכען... זאָג, האָסט דו ערגעץ זי אַוועק־געפיהרט... צו אַ...

שלמה.

זי איז זעהר נאָהענט פון דאַנען... אַז איך זאָג דיר, אַז איך ברענג זי דיר — ברענג איך זי... הערסט, אַזאַ יאָהר שוין אויף מיר, וואָס פאַר אַ נקבה דאָס קען זיין... איהר בליק... איהר שיק... גע־ממזר׳ט זאָג איך דיר, אויף איין אויג...

שרה.

הע, שרה קען נאָך... זאָג מיר, שלמה, וואו האָסט דו זיין פאַר מיר קענסט דו אַלץ זאָגען... (נעהמט איהם אַרום מיט איין האנד, קלאַפענדיג איהם מיט דער צווייטער אויף דער פלייצע און קוקט איהם שעלמיש אין די אויגען.) יאָ... זאָג, גוטער־ברודער!

שלמה.

נישט ווייט פון דאַנען... נישט ווייט...

(עס הערט זיך אַ קלאפען מיט פויסטען אין דער טהיר פון דרויסען),

הינדעל

(הינטער דער סצענע).

דו ווייסט נישט פון איהר... דו ווייסט נישט פוז איהר...

שרה.

לאָז די דעם קאָפּ אָן וואַנד קלאַפּען... אין די לאַפּקע ווי זי האָט איהם אַריינגעכאַפּט... חאַ... חאַ... ער טאָר דאָך גאָרנישט געהן אָהן איהר... (קוקט איהם שעלמיש אָן) שעמען מעגסטו זיך, מיט מיידען טראַגט ער זיך אַרום... (שלמה קלערט אַ ווײַלע. שרה כאַפּט איהם אָן ביי דער

לייטיש מיידעל? פאַר וואָס נישט? פרעג איך וואָס, דו ביזט נישט אַזאַ יונגער מענש, ווי אַ אַנדערער? (קלאפט איהם אויף די פלייצעס) דו רעד מיט מיר, שלמה, דו ווייסט: איך בין צו דיר קיינמאָל נישט געווען שלעכט.. כאָטש איך בין אין די לעצטע צייט אַזוי געווען צו דיר... דאָך בין איך שטענדיג שרה געווען. זאָג, אפשר נישט? (קוקט איהם אין די אויגען אַריין).

שלמה

(מאַכט זיך גלייך די וואָנסען).

ע, ק'טשעפּרטו... דער טייוועל ווייס, געלאָזט זיך דעם קאָפּ פאַרדרעהען פון דער מויד... אויף דערווייל... אַ פּאָר גראָשען צו כאַפּען... אַ נישט מיינסט דו טאַקע האָב איך געקלעהרט מיט איהר אויף אַ רעכטען אמת... די מאַמע וואָלט מיר די אָדערן פון לייב בעהאַלטען... כ'האָב אַ אָרנ'ליכע מאַמע... און מיין שוועסטער?

שרה.

קיין אַנדער געשעפט שוין נישט, נאָר זיך דעם קאָפּ צו פערדרעהען מיט אַזאַ „נישט" און אַ „הייזעל" זיך צו פערלייגען? וואָס מען האָט היינט, משטיינס געזאָגט, פון די גאַנצע „הייזלעך"? עס לוינט טאַקע האָבען צו טהון מיט אַזעלכע אויסוואורפס... (גיעהט צו צו איהם, שטעקט איהם די אויערינגען איין) דו נעהם אָט דאָס צו, און נאַ דיר נאָך אַ הונדערטער צו און זאָג מיר, וואו רבקה'לע איז?

שלמה.

וואָס איז וואָהר — דאָס איז וואָהר... דו ביזט אַמאָל געווען אַ גוטע יודענע (ווינקט צו איהר) אין די לעצטע צייט ביזט דו קאַליע געוואָרען, נאָר עס קומט נישט צו דעם... זאָלסט וויסען, אַז שלמה איז אַ נאַש-בראַט... (נעהמט צו די אויערינגען און בעהאַלט זיי אין קעשענע).

שרה.

דו זאָג מיר, שלמה, וואו זי איז איצט... פאַר מיר מעגסט דו

שלמה

(אין דער טהיר)

וואו איז יעקל? זאָל ער וויסען (קוקט אריין) פאַר אַ נאַש בראַט זעל איך אַלץ מאַכען, כאָטש ער האָט מיך בעליידיגט.

שרה

(לויפט צו דערהוייל צו רבקה'לעס טהיר, פערשליסט זיך נאָכ'ן פּעטער און ר' אלי'ן).

לאָז איהם דאָרט צו רוה, (מיט אַ שמייכעל) ער איז דאָך אַ גאַנצער פּרוכאַק אין דער לעצטע צייט געוואָרען... חבר'ט זיך מיט פרומע יודען (לויפט צו, פערשליסט די טהיר נאָך שלמה'נען) כלות זיך אויפגעקליבען, אַזאַ אָנשיקעניש דאָס איז, עס איז זיך דאָך פון איהר נישט אָבצוזאָגען, לויפט זי נאָך ווי דו וואָלסט שוין איהרער געווען... אודאי אויך אַ הער-קומען נאָך דיר צו לויפען... (שמייכעלט) אוי, שלמה, אוי שלמה סחורה זיך אַיינגעשאַפּט... (זי געהט צו צום פענסטער, פראַלט אויף די לאָדען. א שטראַהל צימער-ליכט בעלויכט דאָס שטיבעל). וואָס האָבען זיי זיך צוגע-מאַכט? ווי צו דער קנות...

שלמה.

האָב נישט קיין מורא זאָג איך דיר, אַז איך האָב דיר איינמאָל צוגעזאָגט יאָ — איז יאָ. פאַר וועמען איך וועל נישט טהון — פאַר דיר וועל איי עס טהון, כאָטש דו האָסט מיך אין די לעצטע צייט שלעכט בעהאַנ... נאָר עס מאַכט נישט אויס... מעג זי שוין מיט'ן קאָפּ פערלייגען, עס וועט שוין גאָר נישט העלפען...

שרה

(גיט אַ געה צו איהם, כאַפּט איהם אָן פאַר דער האַנד, קוקט איהם אין די אויגען).

אַזאַ יונג ווי דו ביזט — דאַרפסט דו אַזאַ מויד צו נעהמען? ווער איז זי? אַרום-געוואַלגערט זיך פון „הייזעל" צו „הייזעל", אַזאַ יונג ווי דו ביזט... קענסט יעצט כאַפּען א שענעם גראָשען, דאַרפסט דו זי? א יונג מיט א פאר הונדערט רובעל. קענסט דו נישט נעהמען א

זיין פערפאַלען... די זינד ליעגט אויף מיר און אויף מיין הויז, ווי אַ נבור אויפ׳ן האַלז... גאָט האָט נישט געוואָלט... נאָר איך פרעג אייך, רבי, פאַר וואָס האָט גאָט נישט געוואָלט? וואָס וואָלט עס איהם געאַרט, אַז דו, יעקל טשאַפּטשאָוויטש, וועסט דיך אַרויסראַטעווען פון דעם זומפּ, און וועלכֿען דו זינקסט? (גיהט אריין אין רבקה׳לעס צימער, ברענגט אריין דאָס ספר-תורה, הויבט עס אויף און רעדט) דו, ספר-תורה! איך חייס — דו ביסט אַ גרויסער גאָט! דו ביסט דאָך אונזער גאָט... איך, יעקל טשאַפּטשאָוויטש, האָב געזינדיגט... (קלאַפּט זיך מיט די פויסטען אין הארצען) מיינע זינד... מיינע זינד... דו מאַך אַ נס, דו שיק אַראָב אויף מיר אַ פייער און פערברען מיך, אָט אַזוי ווי איך שטעה! דו עפען אויף די ערד און לאָז מיך איינגעזונקען ווערען... נאָר מיין קינד היט מיר אָב... שיק זי מיר אָב אַזוי ריין, אַזוי אונשולדיג, ווי זי איז געווען... איך ווייס... ביי דיר איז אַלץ מעגליך... דו טו אַ נס... דו ביזט דאָך אַ גרויסער גאָט... אַז נישט... ביזטו... ביזטו קיין גאָט נישט... זאָג איך דיר, איך, יעקל טשאַפּטשאָוויטש, אַז דו ביזט קיין גאָט נישט... אַז דו ביזט נקמה׳דיג, ווי אַ מענש ביזט דו...

ר׳ אלי

(גיט זיך אַ כאַפּ אויף און גיט אַ ריס אַרויס דאָס ספר-תורה פון „פּעטערס" האַנד).

דו ווייסט, צו וועמען דו רעדסט?! (קוקט איהם אָן, גיהט דערנאָך אריין אין רבקה׳לעס צימער מיט׳ן ספר.) דאָס ספר-תורה בעט איבער!

דער „פּעטער".

דעם אמת מעג מען אפילו גאָט אין פּנים אַריין זאָגען. (גיהט נאָך ר׳ אלי׳ן אין צימער.) איז ער אַ גאָט, זאָל ער דאָ אויפ׳ן אָרט זיין נס בעווייזען...

שרה

(לויפט אריין מיט איטפעט, ווי איז צורודערט, לויפט צו צום שפּיגעל און פערקעמט זיך די האָר מיט דער האַנד, רופענדיג).

קום אַריין, שלמה, וואָס שטעהסט דו הינטער דער טהיר?

דער „פעטער".

סיי-ווי-סיי... דער טייוועל גענומען... עס וועט זי שוין ציהען... האָט זי נאָר געמאַכט דעם אָנהויב... וועט זי שוין נישט רוהען... נישט היינט איז עס מאָרגען... די נשמה דעם טייוועל איבערגעגעבען... איך ווייס עס... אוי, איך ווייס עס...

ר' אלי.

דו רעד נישט קיין נאַרישקייטען... דו שטיל דיך איין... דו בעט גאָט איבער אין האַרץ... לעג אַוועק דיין פרנסה... דיין טאָכטער וועט נאָך מ"ט גאָט'ס הילף חתונה האָבען, ווי אַלע יודישע טעכטער און וועסט נאָך פון איהר נחת האָבען...

דער „פעטער".

פערפאַלען, רבי, אוי פערפאַלען... וואָלט אויף איהר אַ יונגער טויט געקומען, רבי, וואָלט איך גאָר נישט געזאָגט... געשטאָרבען, ווייס איך, אַז איך האָב אַ כשר קינד בעגראָבען... געה איך צו איהר אויף קבר-אָבות, און זאָג מיר אַזוי: אָט דאָ ליגט דיין קינד... ביסט דו אַליין אַ זינדיגער מענש, דאָ ליגט דיינס אַ כשר קינד, אַ אָרנטליך קינד... אָבער אַזוי וואָס בין איך ווערט אויף דער וועלט? דו אַליין ביזט זינדיג... לאָזט איבער אַ זינדיגען דור... נאָך דיר... און אַזוי ציהט זיך די זינד פון דור צו דור...

ר' אלי.

דו זאָג נישט אַזוי, אַ יוד טאָר נישט אַזוי רעדען, דו נעהם דיר גאָט צו היקף און דו זאָג אַזוי: וואָס עס איז געוועז איז פערפאַלען...

דער „פעטער"

(האקט איהם איבער).

איהר, רבי, רעדט מיר נישט איין... איך ווייס, אַז עס איז

ר׳ אלי

(פרובט איהם איבערהאַקען).

וואָס רעדסט דו?

דער „פּעטער״.

איך בין אַ זינדיגער מענש, איך ווייס עס גאַנץ גוט אַזוי... די פוס האָט ער מיר געדאַרפט אונטערברעכען, דעם קאָפּ אין דער ערד... אַ יונגען טויט... פון מיין קינד, וואָס האָט ער געוואָלט? פון מיין אָרים קינד?

ר׳ אלי.

הער דו, מען טאָר נישט אַזוי רעדען געגען גאָט.

דער „פּעטער״

(אויפגערעגט).

אַלץ מעג מען רעדען... דעם אמת... איך בין טאַקע יעקל טשאַפּטשאָוויטש — אַ „פּעטער״ פון אַ „הייזעל״, נאָר דעם אמת מעג מען אפילו גאָט זאָגען... איך האָב שוין גאָר נישט קיין מורא... איך בין געגאַנגען צו אייך אין בית-המדרש אריין... איך האָב אייך אַלץ פערצעהלט... האָט איהר מיך געהייסען אַ ספר-תורה שרייבען. דערי- נען, ביי איהר אין שטיבעל, האָב איך עס אַריינגעשטעלט... גאַנצע נעכט בין איך דערביי געשטאַנען, און איך האָב דערצו אַזוי געזאָגט: דו ביסט טאַקע אַ גאָט... דו ווייסט פון אַלץ, וואָס איך טו... דו וועסט מיך שטראָפען... שטראָף מיך... מיין ווייב שטראָף, מיר האָ- בען געזינדיגט, אָבער מיין אונשולדיג קינד שוין... אויף מיין אָרים קינד האָב רחמנות...

ר׳ אלי.

עס איז דאָך איהר קיין שום שלעכטס נישט געשעהן...
זי וועט צוריק-קומען... וועט נאָך זיין אַ גאַנץ יודיש ווייבעל...

איך האָב מיך געזעהן מיט... מיט... (קוקט אויף רייזלען, רייזעל פערשטעהט און פערלאָזט די שטוב.) איך האָב מיך געזעהען מיט'ן חתנ'ס פאָטער אין בית-מדרש צווישען מנחה-מעריב, איך האָב גערעדט מיט איהם, דער יוד בעשטעהט שוין בגֶלד, איך האָב איהם אפילו פערשטעהן געגעבען, אַזוי כדרך אגב, אַז די כלה איז נישט פון גרויסען יחוס. מילא, פאַר נאָך אַ הונדערטער... היינטיגע צייטען ק'קט מען נישט אויף דעם... איך וועל אודאי שבת, אם ירצה השם, מיט דעם יוד דאָ אַרויפקומען... מען וועט געהן צום דין פערהערען דעם חתן... נאָר דער עיקר קיינער זאָל נישט וויסען, זאָל נישט געוואָהר ווערען פון דער מעשה, חלילה... עס קען שאַדען... אַ יוד פון יחוס און דער חתן איז אַ טייערער קאָפּ... נו, נו, שטיל דיך איין, נעהם דיר גיֶיט צו הילף און אַלץ וועט דורכגעהן בדרך-שלום... מיט גאָטס-הילף, איך געה אַהיים מיך מכין זיין צום דאַווגען און, אַז דאָס מיידעל וועט זיין, זאָלסט דו מיר באַלד צו וויסען געבען... דו הערסט? (ביים ארויסגעהן) נאָר באַלד למען השם... (וויל אָבגעהן).

דער „פּעטער"

(הויבט זיך אויף, כאַפּט ר' אלי'ן ביי דער האַנד).

הערט, איהר רב, איהר נעהמט איך מיט אַייער ספר-תורה. איך דאַרף עס שוין נישט מעהר...

ר' אלי

(פערוואונדערט).

וואָס רעדסט דו? וואָס ווילסט דו? ביזט משוגע געוואָרען, צו חסר-דעה?

דער „פּעטער".

די טאָכטער איז אין „הייזעל" געגאַנגען... דאָס ספר-תורה איז פּסול געוואָרען... גאָט האָט מיך געשטראָפט...

ר אלי.

ווייסט מען, וואו זי איז געגאַנגען?

רייזעל.

יאָ, די בעל-הבית׳טע וועט זי באַלד אַהיים ברענגען.

ר׳ אלי.

איז דאָך ווייטער גוט, וואָס-זשע שרייט עטץ, ליאַרמט... די גאַנצע וועלט זאָל זיך באַלד דערפון דערוויסען. אַזעלכע זאַכען בע- האַלט מען אין דער שטיל... עס איז נישט שען... אַ מחותן קען נאָך געוואָהר ווערען דערפון — קאָסט עס באַלד אַ פּאָר הונדערט רובעל טייערער...

ער „פעטער".

מיר איז שוין סיי-ווי-סיי אַלץ איינס... אַלע קענען עס וויסען... אויס טאָכטער... אויס ספר-תורה... אין „הייזעל" אַריין... אַלץ אין „הייזעל" אַריין...

ר׳ אלי

ע, ביסט דאָך גאָר חסר-דעה... עס געשעהט אַ אונגליק... עס טרעפט זיך ביי מענשען אַ אונגליק. גאָט זאָל שומר ומציל זיין... וואָס? ווען? גאָט העלפט... עס געהט דורך בשלום. דער עיקר, קיי- נער ווייסט נישט... מען הערט נישט, מען זעהט נישט. מען ווישט זיך אָב דאָס מויל און מען מאַכט זיך פון גאָרנישט וויסען... (צו רייז- לען) מען דאַרף זיך היטען מיט אַ וואָרט... עס זאָל, חלילה, ווייטער נישט קומען... געהערט?! (ווענדט זיך צום „פעטער", דער לעצטער קוקט ערגיץ וואו ווייט אין דער וועלט אריין.) איך האָב מיך געזעהן. (קוקט זיך אום, אויב רייזעל איז נאָך דאָ. בעמערקענדיג זי, הערט ער אויף. נאָך אַ פּויזע הויבט ער ווייטער אָן צו רעדען שטילער, קוקענדיג אויף רייזלען, אַז זי זאָל אַרויסגעהן. לאַנגזאַם:)

די ספר-תורה איז כשר. (ווייזט מיט'ן פינגער אין רבקה'לעס שטוב) דערינען...

ר' אלי

(אָטעמעט אָב).

געלויבט השם יתברך! אָבער דאָס ספר-תורה איז כשר?

רייזעל.

יאָ, רבי.

ר' אלי

(רוהיגער, שפייט אוים).

געלויבט השם יתברך, אָבגעקומען מיט די שרעק... (צום „פעטער") וואָס האָסטו געערעדט נאַרישקייטען? (צו רייזלען, נייעט קוקענדיג אויף איהר) אַוועק... איז זי נאָך נישט דאָ? (צום „פעטער") איז מען זי שוין געגאַנגען זוכען?

דער „פעטער".

ביי מיר איז מיין טאָכטער הייליגער, ווי אַ ספר-תורה.

ר' אלי.

רעד נישט קיין נאַרישקייטען... נאָר שווייג, נאָר מאַך קיין גערודער נישט... איז מען זי שוין געגאַנגען זוכען? ברענגען? ווייס איך וואָס? וואָס שטעהסטו דאָ?

רייזעל.

די בעל-הבית'טע איז שוין געגאַנגען נאָך זיהר.

דער „פעטער“

(נישט קוקענדיג אויף ר׳ אלי׳ן).

דאָס ספר-תורה איז פסול געוואָרען, ר׳ אלי, אויפס טויט אָב-גע׳פסל׳ט.

ר׳ אלי

(דערשראָקען).

וואָס רעדסט דו, יוד? חלילה, דאָס ספר-תורה, וואָס איז געשעהן? אויף דער ערד אַראָבגעלאָזט? די גאַנצע שטאָדט דאַרף פאַסטען ...

דער „פעטער“,

נאָך ערגער, ר׳ אלי.

ר׳ אלי

(אויפגערעגט).

וואָס זאָגסטו, די גאַנצע שטאָדט קען זיך, חלילה, פערזינדיגען ... וואָס איז געשעהן? זאָג, יוד, רבונו של עולם!

דער „פעטער“.

אין „הייזעל“ אַראָב ... (הייבט אויף די פּאָדלאָגע, דערנאָך אויף רייזלען) אונטען מיט זיי ... אין הייזעל אַריין ... אויס ספר-תורה ...

ר׳ אלי.

יוד, וואָס רעדסטו? וואָס טהוט זיך דאָס? זאָג!

רייזעל

(ביי דער טהיר, בערוהיגט ר׳ אלי׳ן).

ניין, רבי, נישט דאָס ספר-תורה, די טאָכטער ... רבקה׳לע ...

דער „פעטער"

(קוקט זי אָן נאָך א ווײַלע).

סיי-ווי-סיי דער טײַוועל גענומען... גאט וויל נישט...

רייזעל

אַזאַ אָרנטליך קינד געווען... אַזאַ שאָד נעבאַך...

דער „פעטער"

(קוקט זי אָן ווי פערוואונדערט).

רייזעל

(ווי פערענטפערנדיג זיך).

די בעל-הבית'טע האָט מיך געהייסען דאָ וואַרטען, ביז זי וועט צוריקקומען.

דער „פעטער".

האָב נישט קיין מורא, איך בין נאָך נישט משוגע געוואָרען... נאָך נישט... גאָט האָט מיך געשטראָפט...

רייזעל.

ווער האָט זיך געזאָלט ריכטען אויף דעם... אַזאַ אָרנטליך קינד געווען... אַזאַ שאָד נעבאַך... איך זאָל אַזוי לעבען...

ר' אלי

(מיט א לאַמטערן אין האַנד קומט אריין).

וואָס איז דאָס אַזעלכעס געשעהן! אַזש מיך געדאַרפט פאַרטאָג דופען, (קומט מעהר אין דער שטוב אריין, קוקט אין לאָרען-לאָך) מען מעג שוין באַלד דאַוונען...

דאַרפען נישט... נקבות, ווי די מאַמע געוואָרען.., גאָט וויל נישט...
צוריק אין „הייזעל", אין הייזעל אַריין...

שרה.

ווילסט אין „הייזעל"? — מיין כפרה, האָב איך טאַקע אַ געשעפט! (כאַפּט זיך וויימער צום איינפּאַקען) דאָס הויז וויל ער איבערפיהרען... וואָס טהוט זיך מיט איהם? (קלערט אַ ווײַלע) אַז דו ליגסט איבערזאַמען וועל איך מיך נעהמען צו טהון (נעהמט אַראָב פון די אויערען די בריליאַנטענע אויער-רינגען) איך וועל אַריבערגעהן צו שלמה'נען, איך ג'עב איהם אַוועק די בריליאַנטענע אויעררינגען (זי זוכט אין פּאַק, שלעפּט אַרויס אַ גאָלדענע קייט) מיט דער גאָלדענער קייט און וויל ער נישט, לייג איך איהם צו נאָך אַ הונדערטער, (זי זוכט דעם טייסטער מיט געלד אין „פּעטער'ס" קעשענעס, דער „פּעטער" לאָזט זיך בעזוכען) עט געהט נישט אויס אַ פיערטעל שעה (זי כאַפּט אַ מוח אויף זיך) און רבקה'לע איז דאָ. (ארויסגעהענדיג) פאַר מיר וועט ער שוין דאָס טהון. (האַקט די טהיר נאָך זיך).

דער „פּעטער"

(רועהט זיך איינער אליין איבער דער שטוב. דעם קאָפּ צו דער ערד).

מ'ר איז שוין סיי-ווי-סיי אַלץ איינס... דער טייוועל גענומען... אויס טאָכטער... אויס ספר-תורה... אין „הייזעל" אַריין... אין „הייזעל"... גאָט וויל נישט...

(לאַנגע ווײַלע. רייזעל ווייזט זיך אין דער טהיר, שטעקט אַריין דעם קאָפּ... שלייכט זיך אריין אין דער שטוב, שטעלט זיך ביי דער טהיר. דער „פּעטער" בעמערקט זי, קוקט אויף איהר.)

רייזעל

(שטאַמלענדיג)

איך בין געווען נאָך ר' אלי'ן... די בעל-הבית'טע האָט געהייסען... ער וועט באַלד קומען...

שרה.

יעקל, וואָס טהוט זיך דאָס מיט דיר! משוגע ביזט דו געוואָרען... (געהט צו צו איהם) בעדענק, וואָס דו טהוסט. עס איז געשעהן אַ אונגליק — ביי וועלכען מענש געשעהט נישט קיין אונגליק? קום, מיר וועלען אויפזוכען שלמה׳נען. גיעב איהם 200—300 רובל — זאָל ער אונז דאָס קינד צוריק-געבען... דער יונג וועט עס טהון... וואָס זיצט דו? וואָס טהוט זיך דאָס מיט דיר?

דער „פעטער"

(מיט דעם זעלבען טאָן. דרעהט זיך איבער דער שטוב).

מיר איז שוין איינגאַל... די נשמה דעם טייוועל איבערגעגעבען... עס וועט שוין גאָר נישט העלפען... גאָט וויל נישט...

(ער שטעלט זיך אנידער ביים פענסטער און קוקט דורך דעם לאָרען-לאָך)...

שרה.

גאָט וויל נישט... אַיינגערעדט זיך, דו ווילסט נישט... דו האָסט דען ליעב דאָס קינד? יעקל, יעקל, (שלעפּט איהם) וואָס איז דאָס מיט דיר געוואָרען, בעדענק כל-זמן עס איז נאָך דאָ צייט... ער קען זי זאָך דערווייל ערגעץ וואו אַוועקפיהרען... קום אַריבער צום יונג... די מויד האָט זי דאָך אודאי צו איהם אַריבערגעפיהרט. וואָס שטעהסט דו? (אָבגעהאַקט) איך האָב געשיקט נאָך ר׳ אלי׳ן. מיר וועלען הערען, וואָס ער וועט זאָגען! — (פויזע. דער „פעטער" קוקט אלץ אין איינעם דורכ׳ן פענסטער) וואָס קוקסט דו? (פויזע) פאַר וואָס ענטפערסט דו מיר נישט? מאַמע קרוין, מען קען דאָך משוגע ווערען.

(דרעהט זיך אָב פון איהם און וויינט הויך).

דער „פעטער"

(ווי פריהער. דרעהט זיך איבער די שטוב).

אויס הויז... אויס ווייב... אויס טאָכטער... אין „הייזעל" אַריין... צוריק אין „הייזעל" אַריין... מיר דאַרפען נישט קיין טאָכטער... מיר

שרה

(אויפקלויבענדיג די זאַכען)

יעקל, וואָס טהוט זיך מיט דיר, יעקל? (געהט צו צו דער אָפענער טהיר פון רבקה׳לעס צימער, קוקט אַריין) וואָס זיצסט דו? (דרעהט זיך אָב, אויפהויבענדיג די זאַכען) אַ אונגליק, אויסגעגאַנגען, דאָס גאַנצע הויז וויל ער איבערפיהרען... (געהט נאָך אַמאָל צו צו דער טהיר) יעקל, וואָס שווייגסט דו? וואָס טהוט זיך מיט דיר? (דרעהט זיך אוים, מיט טרעהרען) זיצט אַ מענש ביי אַ ספר-תורה און קלעהרט און קלעהרט, וואָס איז דאָ צו קלעהרען? עס איז געשעהן אַ אונגליק, געה אין צירקעל, נעהם דעם פריסטאַוו... זוך אויף דעם יונג מיט גוטען אָדער מיט בייזען... כל זמן עס איז נאָך דאָ צייט... (ווענדט זיך צו דער טהיר) וואָס שווייגסט דו? וואָס שווייגסט דו? (זי זעצט זיך אַנידער אויף אַ פאַק ביי דער טהיר, פער-שטעלט זיך דאָס פנים מיט די הענד און הויבט אָן צו וויינען) ווי משוגע זיצט ער איינער אַליין, קוקט אויפ׳ן ספר-תורה און מורמעלט עפּעס מיט די ליפּען... אַני ער הערט נישט, אַני ער זעהט נישט, וואָס טהוט זיך דאָס מיט איהם? (שטעלט זיך אויף פון פאַק, צום „פעטער" אין דער טהיר) מיר איז דאָרט נישט קיין חלוק... דו ווילסט איך זאָל אַוועק-געהן — געה איך. דער טייוועל וועט מיך נישט נעהמען... איך וועל מיר שוין דאָרט מיין ברויט געפינען. (נעהמט זיך איינצופּאַקען איהרע זאַכען שוויינענדיג, פויזע).

דער „פעטער"

(קומט אַריין פון דער צווייטער שטוב אָהן הוט, אָהן קאַפּאָטע, די האָר צופּלאָשעט. ער קוקט ווילד מיט די אויגען, רעדט מיט אַ שטילען הייזעריגען טאָן זעהר לאַנגזאַם).

איך וועל געהן... דו וועסט געהן... רבקה׳לע וועט געהן... אַלץ וועט געהן... (ווייזט מיט׳ן פינגער אויפ׳ן קעלער) אַלץ אין „הייזעל" אַריין... גאָט וויל נישט...

דריטער אקט

סצענע.

צימער ווי אין ערשטען אקט. שענק און קאָמאָד זענען אויסגערוקט, און שמיקער-וועש, מלבושים וואַלגערן זיך איבער די פאָדלאָגע ארום. די טהיר אין רבקה'לעס צימער איז אָפען און פון דרינען דרינגט א שטראַהל פון א ברענענדיג ליכט אריין. שרה, מיט צופלאָשעטע האָר, ארויף-געוואָרפען אויף זיך די קליידער אָהן אָרדנונג, דרעהט זיך איבער די שטוב, אויפקלויבענדיג די צעוואָרפענע זאַכען, פאַקט זיי אין איין פאַק איין, ווי צום אוועק געהן, אָבער זי לייגט דאָך די מעהרסטע זאַכען צוריק אויף זייער אָרט. גרויער פריה-מאָרגען. פון די צוגעמאַכטע פענסטער-לאָדען דרינגט אריין דער גרויער מאָרגען.

סען הערט, ווי ער שטייגט אויף די טרעפ מיט איין שפרונג. נאכהער א שטילע פויזע. סען הערט, ווי עפעס האלט זיך אראבגעוואָרפען פון די טרעפ. די טהיר גיט זיך א פראל אויף מיט רעש, עס פאלט אריין דער „פעטער“, האלטענדיג שרה'ן ביי די האָר. ביידע זענען אין נאכט-קליידער).

דער „פעטער“

(רייסט שרה'ס קאָפּ פאר די האָר צו דער ערד אראָב. ווייזט מיט'ן פינגער אויפ'ן „הייזעל“).

דיין טאָכטער וואו איז? דיין טאָכטער?

באַשאַ, רייזעל

(שטעהען ביידע צוגעדריקט צו דער וואַנד און ציטערן).

(פאָרהאַנג פאַלט פלינק).

באַשאַ.

איך האָב מורא, אַז עס וועט היינט זיין נישט קיין גוטע נאַכט, מיין האַרץ ציטערט אין מיר...

(פון איבער'ן באַלקען דערהערט זיך פלוצלונג אַגערודער, אַ שאַרען מיט בענקלעך, מיט טישען, די מיידלעך האָרכען זיך, גלאָצענדיג און ערשראָקען, איין באלד דערהערט זיך ווי עמעס שווערעס פאלט אראָב פון די טרעפ).

דער „פעטער"

(שרייענדיג).

רבקה'לע, רבקה'לע, וואו ביסט דו?

רייזעל

(צו באשען).

ייגען מיר זיך אַנידער שלאָפען... מיר ווייסען פון גאָרנישט...

(לייגען זיך ביידע אַנידער און מאַכען זיך הויך שלאָפען...)

דער „פעטער"

(לויפט אריין מיט אַ ליכט אין דער האַנד, צושויבערט די האָר, אויפ'ן העמד אַ קאַפּאָטע ארויפגעוואָרפען. שרייט ווילד).

רבקה'לע, רבקה'לע איז דאָ? (קיינער ענטפערט נישט. גיט אַ רוק די פאָרהאנגען פון די ציטערלעך) רבקה'לע! וואו איז זי? (וועקט אויף די שלאָפענדע רייזעל און באשע) וואו איז רבקה'לע! רבקה'לע וואו איז?

רייזעל. באַשאַ

(מאַכען זיך די אויגען אויסרייבען מיט די אַרבעל פון די קאפטענס).

וואָס... מיר ווייסען נישט

דער „פעטער"

איהר ווייסט נישט... איהר ווייסט נישט?... (לויפט פלינק ארויס.

וואָס דאָס ?

רייזעל.

און וואָס גערט עס אונז אָן ? לעשען מיר אויס דעם לאָמפּ און לעגען מיר זיך שלאָפען. מיר ווייסען פון גאָר נישט. (דרעהט אראָב דעם לאָמפּ).

(אויף דער סצענע ווערט האַלב טונקעל. די מיידלעך געהן אָב יעדע אין איהר צימערל).

רייזעל

(אָבגעהענדיג).

אוי, האָט זי וואָהר געזאָגט, די קאָרטען-לייגערין, אוי האָט זי וואָהר געזאָגט ...

(אַב. אייניגע סעקונדען איז אויף דער סצענע קיינער נישט דאָ, טונקעל).

באַשאַ

לויפט אַרויס ווילד פון איהר צימערל, האַלב אויסגעטהון מיט אַ שלוכצענדיג געשריי).

רייזעל

(רוקט אויף די פאָרהאַנג פון איהר צימערל).

וואָס איז דיר באַשאַ ?

באַשאַ

איך האָב מיך מורא צו לייגען. מיר דאַכט זיך, אַז מיין געשטאָרבענע מאַמע מיט די שטעכערס און די דערנער דרעהט זיך אין מיין שטיבעל אַרום.

רייזעל.

דאָס ספר-תורה איז פסול געוואָרען, האָט אונז שוין קיינער נישט אָבצוהיטען.

יאָ, יאָ, פלינק צו שלמה'ן (זי האפט א קלייד, ווארפט עס אויף רבקה'לען) ער וועט אונז שוין פיהרען.

מאַנקע

(טוט אָן פלינק רבקה'לען).

דו ווערסט זעהען, ווי גוט עס וועט זיין... ווי פרעהליך עס וועט זיין. (טהוען זיך אָן, האפען אויף זיך, וואָס זיי קריעגען אונטער דער האנד, א טוך, אַ קאפטאן, שטייגען זעהר לאַנגזאַם אויף. אין טהיר טרעפען זיי זיך מיט רייזלען און באַשען, וועלכע קומען אַבגעצוואָגען אין שטוב אריין. די לעצטע קוקען אויף זיי פערוואונדערט.)

רייזעל. באַשאַ.

וואָהין דאָס?

הינדעל.

מאַכט'ס קיין גערודער, קיין גערויש, נאָך ביער, נאָך ליעמאַנאַד...

(הינדעל, מאַנקע, רבקה'לע אַב. רייזעל און באַשא קוקען זיך ביידע אָן פערוואונ ערט)

רייזעל.

די מעשה געפעלט מיר נישט.

באַשאַ.

מיר אויך נישט.

רייזעל.

דאָ מוז עפּעס זיין — אָ-וואַ!...

באַשאַ

(קוקט איהר אָן דערשראָקען)

אַוועק פון דאַנען? מיר וועלען זיין אינאיינעם, גאַנצע טעג, גאַנצע נעכט... דער טאַטע וועט נישט זיין, די מאַמע וועט נישט זיין... קיינער וועט נישט שרייען... שלאָגען... מיר וועלען זיין אַליין... גאַנצע טעג... עס וועט אַזוי פרעהליך זיין, ווילסט, רבקה׳לע, ווילסט?

רבקה׳לע

(פערמאַכט די אויגען).

דער טאַטע וועט נישט וויסען?

מאַנקע.

ניין, מיר וועלען אַנטלויפען שוין יעצט ביי נאַכט מיט הינדלען אין איהר שטוב אַריין... זי האָט אַ שטוב ביי שלמה׳ן, זי האָט מיר געזאָגט, וועסט זעהען, ווי גוט עס וועט זיין... עס וועלען קומען יונגע מענשען, אָפיצירען... מיר וועלען זיין אַ גאַנצען טאָג אַליין... מיר וועלען זיך ווי די אָפיצירען אָנטהון און אויף פערד אַרומרייטען. קום, רבקה׳לע, ווילסט? יאָ, דו ווילסט?...

רבקה׳לע

(מיט האריץ-קלאפונג).

דער טאַטע וועט נישט הערען?

מאַנקע.

ניין, ניין. ער וועט נישט הערען, ער שלאָפט אַזוי געשמאַק. אָט, דו הערסט, ווי ער שנאָרכט... (לויפט אין הינדעלס צימער, קלאפט זי אָן ביי דער האנד) האָסט אַ שטוב? קום פלינק, פיהר אונז אַוועק!...

הינדעל

(כאפט זיך אויף).

מיין כלה, איך דיין חתן... מען נעהמט זיך אַרום, (נעהמט זי ארום) זעהר פעסט אַרום, און מיר קושען זיך זעהר שטיל, אָט אַזוי (קושען זיך) קושען מיר זיך... מיר ווערען אַזוי רויט, מיר שעמען זיך אַזוי... דאָס איז גוט, רבקה׳לע, גוט?

רבקה׳לע.

יאָ, מאַנקע... יאָ...

מאַנקע

(דערנידערט איהר קול, שעפּטשעט איהר ווי אין אויער).

און מיר לעגען זיך דערנאָך שלאָפען אין איין בעט, קיינער זעהט נישט, קיינער ווייסט נישט, נאָר איך מיט דיר, אָט אַזוי. (דריקט זי פעסט צו זיך) ווילסט שלאָפען מיט מיר דורך די נאַכט, אַזוי, אין איין בעט, ווילסט?

רבקה׳לע

(קלערט זיך ארום אין איהר).

איך וויל... איך וויל...

מאַנקע

ציהט זי צו זיך.

קום... קום...

רבקה׳לע

(אין דער שטיל).

איך האָב מורא פאַר׳ן טאַטען... ער וועט זיך אויפוועקען...

מאַנקע.

וואַרט, רבקה׳לע, וואַרט... (קלערט א חיילע) ווילסט מיט מיר

אָבער וואַרט... איך וועל דיך ווי אַ כלה-מיידעל אויפקעמען... אַ שרימף מיט צוויי שוואַרצע לאַנגע צעפּ. (צוקעמט איהר די האָר) ווילסט, רבקה׳לע? יאָ, דו ווילסט?

רבקה׳לע

(שאָקעלט מיט׳ן קאָפּ).

יאָ, יאָ.

מאַנקע.

דו וועסט זיין די כלה... אַ שענע כלה... פרייטאָג צו נאַכטס, דו זיצסט מיט דיין טאַטעשי מיט די מאַמעשי ביים טיש... איך — דער חתן... דיין חתן... קומט צופאָהרען צו דיר צו גאַסט... ווילסט, רבקה׳לע? ווילסט, יאָ?

רבקה׳לע

(שאָקעלט מיט׳ן קאָפּ).

יאָ, איך וויל.

מאַנקע.

וואַרט, וואַרט... טאַטע-מאַמע האָבען זיך שלאָפען געלעגט... חתן-כלה האָבען זיך דאָ געטראָפען ביי טיש, מיר שעמען זיך... ווילסט, ניין?

רבקה׳לע

(שאָקעלט מיט׳ן קאָפּ).

יאָ, מאַנקע.

מאַנקע.

דערנאָך געהען מיר צו איינער צום צווייטען: דו ביסט דאָך

שווייג נישט... שווייג נישט... מיה דיך... וועלטען לייג זיין... זי,
געהט אָפּ צו זיך אין צימערל, הייבט אָן מיט ענערגיע צוזאַמענצונעהמען די זאַכע,
פון איהר צימערל און פּאַקט זיי זיך אין איהר קאָרב איין.) לאָז מיך נאָר קודם-
כל גרייט זיין...

(א לאַנגע פּויזע. קיינער ווייזט זיך נישט אויף דער סצענע. מאַנקע פיהרט צו-
געטוליעט צו זיך רבקה׳לען... זיי זענען ביידע אין איין נאַס טוך ארומגע-
הילט... די האָר צופלאָשעט, אָבגעצוואָגענע... און פון די נאַסע קליידער רי-
נען טראָפּענס וואַסער אויף דער פּאָדלאָגע... זיי זענען ביידע באָרפיס...
הינדעל שטעלט זיך הינטער׳ן פאָרהאַנג פון איהר צימערל און האָרכט זיך איין.)

מאַנקע

(רעדט מיט א באַהאַלטענע ליידענשאַפט און ליעבע. שטיל, אָבער זעהר טיעף
און קלינגענד.)

עס איז דיר קאַלט, רבקה׳לע? טוליע דיך צו צו מיר... גוט
טוליע דיך איין אין מיר... וואַרים דיך אין מיר, אַזוי גוט אין
מיר... קום, מיר וועלען זיך דאָ ביידע אַניידערזעצען אויף די קאַנאַ-
פּע. (פיהרט זי צו צו א קאַנאַפּע, זעצט זיך מיט איהר) אַזוי, אַזוי... טוליע
איין דיין פּנים אין מיין ברוסט... אַזוי... אַזוי... און גלעט מיך מיט
דיין לייב... אַזוי קיהל, ווי וואַסער וואָלט געריזעלט צווישען אונז...
(פּויזע) איך האָב דיר די ברוסטען ענטפּלעקט און האָב זיי דיר געוואַ-
שען אין רעגען-וואַסער, וואָס איז אויף מיין האַנד געראָנען... אַזוי
ווייס און קערנדיג זענען דיינע ברוסטען... און דאָס בלוט אין זיי
קיהלט זיך אַזוי אונטער׳ן האַנד, ווי ווייסער שניי... ווי געגליווערט
וואַסער... און ווי דאָס גראָז אויף די לאָנקעס אַזוי שמעקען זיי...
און די האָר האָב איך דיר צולאָזט... אָט אַזוי... (צוקעמט זיי צווישען
איהרע פינגער) איך האָב זיי אַזוי צווישען רעגען געהאַלטען און געוואַ-
שען זיי, אָט ווי זיי שמעקען... ווי דער רעגען, (זי באָרגט איין דאָס
פּנים אין רבקה׳לעס האָר) דער מאַיאָווער רעגען שמעקט פון זיי אַרויס...
אַזוי לייכט, אַזוי ווייך... און אַזוי פריש... ווי דאָס גראָז אויף דער
לאָנקע... ווי די עפּעל אויף דעם בוים... אָט אַזוי קיהל מיך מיט
דיינע האָר, (זי וואַשט זיך דאָס פּנים אין איהרע האָר) קיהל מיך אַזוי...

רבקה׳לע.

שווייג... שווייג... איך האָב מורא פאַר׳ן טאַטען... ער האָט מיך געשלאָגען... ער האָט די שטוב צוגעשלאָסען... און האָט דעם שליסעל ביים ספר-תּורה בעהאַלטען... איך בין געלעגען אַ גאַנצע נאַכט... איך האָב געהערט, ווי דו האָסט מיך גערופען... אַזוי שטיל האָסט דו מיך גערופען... עס האָט מיך געצויגען צו דיר... און איך האָב דעם שליסעל פון אָרון-קודש אַרויסגעגנב׳עט... מיין האַרץ האָט אַזוי געקלאַפּט... אַזוי געקלאַפּט...

מאַנקע.

וואַרט, רבקה׳לע... וואַרט... אָט געה איך צו דיר... (שפּרינגט אראָב פון שטוהל, פערלאָזט דעם קעלער) איך קום צו דיר... איך קום צו דיר. (מאַנקע אָב. רבקה׳לע ווערט פערשוואונדען פון פענסטער.)

הינדעל

(וועלכע האָט דעם שטומען צווישען מאנקען און רבקה׳לען זעהר נייגיריג ביי דער פאָרהאנג פון איהר צימער׳ל אויסגעהאָרכט, דרעהט זיך איצט מיט רעש ארויף און אראָב איבער דער שטוב צופלאַמט, נאָכדענקענד, ריידענדיג צו זיך אליין זעהר לאַנגזאם.)

ווען גאָט מאַכט אַזוי, און איך פּאַק זיי ביידע אויף אַמאָל, רבקה׳לען מיט מאַנקע׳ן, נאָך היינט אויף דער נאַכט... איך ברענג זיי ביידע אַהין צו שלמה׳נען... נאַ, נאַ דיר ברויט מיט פּוטער... דינג אַ דירה, שטעל אַ חופּה, ווער אַ מענש מיט לייטען גלייך... (שטעלט זיך אָב אין מיטען שטוב נאָכדענקענדיג, צושפּרייט די הענד צום באַלקען) טאַטע אין הימעל, ביסט דאָך אַ טאַטע פאַר יתומים... מאַמע אין קבר, מיה דיך פאַר מיר... לאָז מיך קומען צו אַ ברעג! צו אַ תּכלית!... (פּויזע) וואָס, ווען גאָט גיט, אַ ספר-תּורה אין שוהל לאָז איך איהם שרייבען... יעדען שבּת דריי פונט ליכט אין בית-המדרש אַריין. (אַ לאַנגע פּויזע. פערזונקען אין דער פאַנטאַזיע פון איהר גליק.) ער איז דאָך אַ גוטער גאָט... אַ גוטער גאָט... טאַטע אין הימעל... מאַמע, מאַמע

יאָ, רבקה׳לע, איך האָב דיך גערופען... קום, מיר וועלען זיך הינטער דעם מאַי-רעגען אַרונטערשטעלען, מיר וועלען זיך מיט וואַסער בעגיסען, און וועלען העכער וואַקסען...

רבקה׳לע

(פון איבער דעם פענסטערל).

שווייג, שטילער רעד, איך האָב מיך פון דעם בעט אַרויסגעגנב׳עט... אַז דער טאַטע זאַל נישט הערען... איך האָב מורא, ער זאָל מיך נישט שלאָגען...

מאַנקע.

האָב נישט מורא פאַר׳ן טאַטען, ער וועט זיך נישט אַזוי פלינק אויפהאַבען... קום, מיר וועלען זיך ליעבער אויפ׳ן רעגען שטעלען. איך וועל דיר די האָר צולאָזען. (צולאָזט מיט איהרע פינגער רבקה׳לעס שוואַרצע פלעכט, פון איבער דעם פענסטער) אָט אַזוי וועל איך זיי דיר אין רעגען וואַשען.

רבקה׳לע.

איך בין אין בלויזען נאַכט-העמד... אַ גאַנצע נאַכט בין איך אין בעט געלעגען און האָב געוואַרט ביז דער טאַטע וועט איינגעשלאָפען ווערען, אַז איך זאָל מיך צו דיר קענען אַרויסגנב׳ענען, איך האָב דיין קלאַפען דערהערט און איך האָב מיך פון בעט אַרויסגעשלייערט... אַזוי לייכט זיך אַרויסגעגנב׳עט, באַרפיסערהייט, אַז דער טאַטע זאָל נישט דערהערען

מאַנקע

(נעהמט זי ארום ליידענשאַפטליך).

קום, רבקה׳לע, איך וועל דיינע אויגען אין רעגען-וואַסער וואַשען, די נאַכט איז אַזוי ליעב, דער רעגען איז אַזוי וואַרים און אַלץ שמעקט אַזוי אין דער לופט... קום...

באשא

(לויפט צו).

קומט, מיר וועלען זיך בעגיסען איינע די צווייטע מיט וואַסער...
מיט גאַנצע הענד וואַסער בעשפּריצען (זי צולאָזט זיך די האָר) אויסצוואַגען
זיך ווי די בוימער... קומט.

הינדעל.

וואַרט, וואַרט, דער „פעטער" שלאָפט נאָך נישט, ער וועט
נאָך הערען.

(אלע האָרכען זיך איין צום באלקען.)

רייזעל.

קומט'ס, איהר הערט, ווי ער שנאָרכט?..

מאַנקע.

וואַרט, מיר וועלען אין דער שטיל אָנקלאַפּען צו רבקה'לען.

(באשא און רייזעל אָב. מאנקע נעהמט א שטעקען און קלאפט זעהר לייכט אין
א ווינקעל פון באַלקען. פון דרויסען הערט זיך, ווי די מיידלעך שפּרינגען אַרום
אין וואַסער, זיי נעהמען הענד פול מיט וואסער און גיסען דורך די אָפענע
טהיר אין שטיבעל אריין, רופענדיג: קומטס אַרויס! קומטס אַרויס!)

רבקה'לע

(שטעקט אריין איהר שווארצען קאָפּ האָד דורך דעם קליינעם פענסטער. זי איז
אין די נאכט-קליידער, אין א לייכטען שאל אַרומגעהילט. רופט שטיל:)

מאַנקע, מאַנקע, דו האָסט מיך גערופען?

מאַנקע

(נעהמט א שטוהל, שטעלט צו צים פענסטער, קריכט אַרויף, דערגרייכט
רבקה'לעס הענד.)

הינדעל.

לאַנג שוין ... ער איז שוין אודאי אײַנגעשלאָפֿן. (אין דער שטיל) זי וועט אודאי באַלד אַרײַנקומען

רייזעל

(אויפגערוימט צו מאַנקען).

קום, מאַנקע, מיר וועלען זיך אויף דער גאַס שטעלען, עס רעגענט אין דרויסען, טראָפּענס ווי די פּערל... דער ערשטער מאַיאָוער רעגען. ווער געהט אַרויס מיט מיר אונטער דעם רעגען זיך שטעלען?

מאַנקע

(געהט צו צום פענסטערל).

עס רעגענט אין דרויסען. אַך, וואָס פאַר אַ לײַכטער רעגען... און ווי ער שמעקט... קומט'ס...

באַשאַ.

בײַ אונז אין דערהיים, אַז עס גיעסט אַזאַ רעגען, ווערען די רינשטאָקען ברייט און פערפלייצען די קליינע געסלעך, און מען טהוט זיך אויס באָרפיס און מען טאַנצט אין דעם רעגען אַרום ... ווער טהוט זיך די שיך אויס? (טהוט זיך די שיך מיט די זאָקען אויס, צו מאַנקען) טהו דיר די שיך אויס, מאַנקע, מיר וועלען אין רעגען אַרומטאַנצען...

מאַנקע

(טהוט זיך אויס די זאָקען, צולאָזט די האָר).

אַזוי וועט אונז דער רעגען בעגיסען פון קאָפּ ביז די פיס... מען וואַקסט העכער, אַז מ'איז שטעהט אונטער אַ מאַיאָווען רעגען, וואָס, ניין?

רייזעל

(דערזעהט מאנקען, אויפגערוימט).

מאַנקע, די ביזט עס? גוט, וואָס דו ביזט אַריינגעקומען. (ווייזט אויף הינדלען) זי האָט מיך שוין באַלד פאַר אַ גאַנצע רבי׳ציי געמאַכט. וואו האָסט דו דיין יאָלד געלאָזט?

מאַנקע.

ער איז איינגעשלאָפען, האָב איך מיך פון איהם אַרויסגעגנב׳עט.

רייזעל.

זי רעכטער פריץ עפּעס? ער וועט אפשר שטעלען ביער?

מאַנקע.

אַ משוגע׳נער ליטוואַק עפּעס דאָרט. דאָס דריטע מאָל קומט ער צו מיר. נאָר ער פרעגט זיך אויס — ווער דער טאַטע? ווער די מאַמע? ווי ער וואָלט זיך געוואָלט משדך זיין... קושט ער, בעהאַלט ער דאָס פּנים אין די ברוסט, מאַכט די אויגען צו, און שמייכעלט, ווי די מאַמע וואָלט איהם געהאַט. (קוקט זיך אום, אין דער שטיל צו הינדלען) רבקה׳לע איז נאָך נישט געוועזן?

הינדעל

(מיט אַ חנפ׳דיג געלעכטערל).

געהען... זי האָט דעם פאָטער גייטראָפען... האָט ער דא אַ גוואַלד געמאַכט...

מאַנקע.

וועה איז מיר... שוין לאַנג?

רייזעל.

מען זאָגט אָבער, אַז אין אַזאַ ספר-תורה טאָר מען נישט לייע-נען, אין די טעכטער פון אַזעלכע מאַמעס ווערען דערנאָך אַליין ווי די מוטערס... עס ציהט זיי, דער יצר-הרע שלעפט זיי אין דער בלאָטע...

הינדעל

(דערשראָקען).

ווער האָט דאָס געזאָגט?

רייזעל.

אַן׳אַלטע באָבע, אַ כשוף-מאַכערין האָט עס מיר געזאָגט... אַזוי ווי כשוף איז דאָס...

הינדעל.

עס איז אַ גרויסער ליגען... וואו איז זי, די ציגיינערין, וואָלט איך איהר די אויגען אויסגעדראַפּעט... עס איז דאָ אַ גאָט אויף דער וועלט... מיר האָבען אַ גרויסען גאָט אויף דער וועלט...

מאַנקע

(שלייכט זיך אונטער די פאָרהאַנג פון איהר צימערל אין האַלבע נאַכט-קליידער. אַרויפגעוואָרפען אויף זיך אַ לייכטע טוך. מען זעהט ביי איהר אַרום די הויכע קאָלירטע שטרימפּף, די האָר צופלאָשעט. זי איז זעהר אַ שמיידיגע און מיט אַ לאַנג ברעך-שען געוויכט. זי איז נאָך גענוג יונג, אַ לאָק פון איהר קאָפּ איז פערוואָרפען איבער איהר שטערן. אַז זי רעדט, ווינקט זי מיט די אויגען, דענסמאָל גיט אַ ציטער איהר גאַנצער קערפּער, און מען האָט דאָס געפיהל, ווי איהרע ביינער וואָלטען זיך צוזאַמען-געבראָכען. קוקט זיך אום פערוואונדערט).

וואָס, קיינער איז נישט דאָ?

אפשר, אַזוי ווי די מיידלעך אין די געשעפטען? היינט איז די גאַנצע וועלט אַזוי, די היינטיגע וועלט פערלאַנגט עס. היינט זענען אפילו די בעל-הבת׳ישע טעכטער נישט בעסער. דאָס איז אונזער פרנסה, אָבער אַז אַזאַ איינע, ווי מיר, האָט חתונה, איז זי געטרייער דעם מאַן פון זיי. מיר ווייסען, וואָס אַ מאַן איז דער טייטש..."

באַסאַ

(שפּאַצירענדיג איבער דער שטוב אין דער פאָריגער פּאָזע).

אָ, יאָ, שען וואָלטען זיי שוין נישט דערקענט? דאָס האַרץ זאָגט שוין... און די מאַמע איז דעריבער געשטאָרבען... נישט געקענט איבערטראָגען... איך בין ס׳מאָל אויף איהר קבר נישט געוועזען... (שטעלט זיך אָב פּלוצלונג אין מיט׳ן שטוב) טייל מאָל קומט זי צו מיר... ביי נאַכט אין חלום, איך זעה זי, קומט זי צו מיר אין איהרע תכריכים מיט דערנער, מיט שטעכערס בעלייגט, איבער מיינע זינד, און רייסט מיר די קודלעס פון קאָפּ...

רייזעל.

אוי ווייי, מאַמע-קרוין! האָסט זי געזעהן? ווי זעהט זי אויס? אַ געשטאָרבענע מאַמע? בלייך איז זי?...

הינדעל.

שווייגט! גענומען זיך ביי נאַכט פערצעהלען פון טויטע, דאָ קענען קיין טויטע נישט אַריינקומען: אונזער בעל-הבית האָט דאָך אויבען ביי זיך אַ ספר-תורה שטעהן... (אָבגעהאַקט. פּויזע) איז אונזער בעל-הבית׳טע פּופּצהען יאָהר אין אַזאַ הויז אָבגעוועזען, התונה געהאַט, איז זי אפשר נישט קיין אָרנ׳ליך ווייבעל?... היט זי אפשר נישט אָב די דינים, וואָס אַ יודישע טאָכטער דאַרף אָבהיטען?... איז אפשר רבקה׳לע איהר טאָכטער, נישט קיין כשר, ריין קינד? און אונזער בעל-הבית איז אפשר נישט קיין אָרנ׳ליכער מענש? פיהרט זיך נישט פיין אויף? די שענסטע נדבה... אַ ספר-תורה געלאַזט שרייבען...

באַשאַ.

ווייל איך האָב נישט געוואָלט... עס שטינקט פון איהם דאָס אָקסען-פלייש... בררר... פראָשיק רופט מען איהם. געה האָב חתונה פאַר פראַשיק'ן און האָב יעדעס יאָהר אַ קליין פראָשיקל... בררר...

רייזעל.

און וואָס האָסטו דאָ...

באַשאַ.

דאָ בין איך דאָך מיר אַ פרייער מענש, איך האָב מיר מיין קאָרב שענע וועש, אָנשטענדיג געקליידט, ח'לעבען, אַ ביסעל שענערע קליידער ווי אונזערע נגידה'סטע. (ברענגט אריין פון איהר צימערל אַ קאָרינ-קאָווע העל קלייד) אַז איך געה אין דעם אַרויס אויף דער מאַרשאַלקאָווסקע גאַס ווערט אַ געקוק... פייער און פלאַם! אַך, ווען איך וואָלט מיך אַזוי אין דעם קלייד ביי אונז אין שטעדטעל געקענט ווייזען, (וואַרפט אַרויף אויף זיך דאָס קלייד) וואָלט איך מיר אַזוי שפּאַציערט צום באַהן אַראָב. (געהט איבער'ן צימער גאַלאַנט, דערהויבענדיג פון הינטער זיך דאָס קלייד, מאַכענדיג דערביי אַ גרויס-שטעדטישע מינע). די גאַל וואָלט דאָך זיי געפּלאַצט... די פּאָפּלעקציע וואָלטען זי געקריגען אויפ'ן אָרט. (שפּאַצירט איבער די שטוב אין איהר סטרוי, פּעציהענדיג דאָס געזיכט גרויסאַרטיג).

רייזעל

(פּעררייבט איהר די פּאָלדען פון קלייד פון הינטען אויס. זעצט איהר בעסער דעם הוט אויפ'ן קאָפּ).

אָט אַזוי, דעם קאָפּ נאָך אַ ביסעל אין דער הויך... ווער דאַרף דען צו וויסען, אַז דו ביזט אין אַזאַ הויז געוועזען? דו וועסט זאָגען, אַז דו ביזט אין אַ געשעפט. אַ גראַף האָט זיך אין דיר פעּרליעבט...

הינדעל

(פון איהר קאסטען אַהער).

און וואָס איז דען דער מעהר אַזאַ הויז? מיר זענען נישט,

זען שוין אודאי איבער׳ן וואַסער שווימען... און פראַנעק נעהמט די שיקסעס צוזאַמען און טאַנצט אין דער קרעטשמע... און די ווייבער מוזען שוין אודאי קעז-קיכלעך אויף שבועות באַקען... (פויזע) ווייסט איהר וואָס? איך וועל מיר קויפען אַ נייע זומער-פּאָלערינע און פאָהר מיר אויף שבועות צו גאַסט אַהיים... (לויפט אריין אין איהר צימער׳ל, ברענגט זיך פון דאָרט אַ גרויסען זומער-קאַפּעלוש ארויס מיט אַ לאַנגען פליה-שלייער, ועצט איהם זיך אויפ׳ן נאַסען קאָפּ ארויף, און שטעלט זיך אין שפּיגעל אריין.) זעה׳ט׳ס, אַז איך ווייז מיך אַזוי שבועות אין דעם קאַפּעלוש, אַזוי צו די קאָליע אַראָבשפּאַציערען... אַך, די גאַל וואָלט זיי געפּלאַצט פאַר קנאה, וואָס, ניין? איך וואָלט נאָר נישט פאַר׳ן טאַטען מורא געהאַט...

רייזעל.

וואָס, ער וואָלט דיך געשלאָגען?

באַשאַ.

געטויט וואָלט ער מיך אויפ׳ן אָרט. ער זוכט מיך אַרום מיט אַנ׳אייזערנעם באָטעק. ער האָט מיך אַמאָל מיט פראַנעק׳ן געטראָפען אין דער קרעטשמע טאַנצען, האָט ער מיר מיט אַ דראָנג געגעבען אַזאַ קלאַפּ איבער׳ן האַנד, אָט, (ווייזט די האנד) איך האָב נאָך אַ צייכען ביז צום היינטיגען טאָג. (פויזע) איך בין אַ בעל-הבתיש קינד, מיין טאַטע איז אַ קצב. וואָס מען האָט מיר שוין שדוכים אויסגערעדט... (דערצעהלט מיט א נידריגען טאָן) איין שדוך האָט מען מיר גערעדט מיט נאָטקע פליייש-האַקער. איך האָב נאָך פון איהם דאָס גאָלדענע פינגערל. (ווייזט א פינגערל אויף דער האנד) ער האָט מיר חל-המועד סוכות געגעבען. אוי, האָט ער מיט מיר געוואָלט אַ חתן ווערען, נאָר איך האָב נישט געוואָלט.

רייזעל

פאַרוואָס האָסטו נישט געוואָלט?

ציסט זיך וואַסער, פון די צופלאַבּטענע האָר רינען טראָפּנס וואַסער. זיי זענען אויפגערוימט, ריידען לאַבענדיג. דער „פעטער" האַקט צו די טהיר, געהט ארוים.)

באַשאַ.

(א פראָווינציאל מיידעל, א דיקע מיט רויטע באַקען, נאאיוו, רעדט מיט א הארטען אקצענט.)

ווי דער רעגען שמעקט... (טרויסעלט אָב פון זיך דעם רעגען) פונקט אַזוי ווי די עפּעל ביי אונז, וואָס טריקענען זיך אויפ'ן בוידעם... עס איז דאָך דער ערשטער מאַיאָווער רעגען...

הינדעל.

אַ משוגעת צו שטעלען זיך אויפ'ן רעגען, די גאַנצע וועלט וועלען זיי איינגעהמען... עס וועט סיי-ווי-סיי קיין יאָלד נישט בעווייזען זיך אין אַזאַ גוס... (געהט אָב צו איהר אין חדר'ל, וואו די פאָרהאנג איז אויפגערוקט, זעצט זיך ביי איהר קאָרב, פאַקט פאַנאַנדער די צעוואָרפענע זאַכען.)

רייזעל

(אָבטרייסלענדיג פון זיך דעם רעגען).

אויף אַלדע שוואַרץ יאָהר דאַרף איך זיי. מיין ביכעל האָב איך נאָך אייערנעכטען בעצאָהלט... מיר האָבען זיך הינטער דער רינע געשטעלט, דער רעגען שמעקט / וי... דעם גאַנצען ווינטער וואַשט ער פון קאָפּ אָב. (געהט צו צו הינדלען) זעה... (ווייזט איהר די נאסע האָר) ווי פריש ער איז... ווי ער שמעקט...

באַשאַ.

ביי אונז דאָרט, אין דער היים, אויפ'ן דאָרף מוז שוין אודאי דער ערשטער שטשאַוו זיין. ח'לעבען, אַז דער ערשטער מאַיאָווער רעגען גיסט, קאָכט מען שוין ביי אונז שטשאָוו-באָרשט... און די ציגען מוזען שוין זיך אויף די לאָנקעס פאַשען... און די טראַטוועס מו-

דער „פּעטער".

וואַנדער, וואַנדער, איך וועל דיר שוין שפּעטער דערציילן.

שלמה.

אַ רוח אין דיין טאַטען אַריין...

הינדעל

(לויפט אַרויף אויף די טרעפּלעך. צו שלמה'ן).

שלמה, אַהיים גיי, דו הערסט, אַהיים זאָג איך דיר!

שלמה

(גייט אַרויס, קוקנדיג אויפ'ן „פּעטער").

מיינע יאָלדען!...

דער „פּעטער".

איך דאַרף איהם דאָ... (ווייזט אויף הינדלען) קענסט דיר די אַלטע פּאַדלע מיטנעהמען און פּערלייגען זיך מיט איהר אַ „קרעמעל".

הינדעל.

מיט קיין אַלטע פּאַדלעס פּערלייגט מען זיך נישט קיין „קרע-מעל", אין אַלטע פּאַדלעס לייגט מען זיך אַרייז אויסרוהען... מיט יונגע לאַלקעלעך...

דער „פּעטער"

(רופט אין קאָרידאָר).

רייזעל! באַשאַ!

(צוויי מיידלעך קומען צולויפען. פון די לייבטע, נאַסע, דורכזיכטיגע קליידער

שלמה.

וועלען מיר זעהען. (פויזע. שטיל.) אַז דו ווערסט זי פּאַקען, פערפיהר גלייך אַריבער צו מיר פּאַרט, ווייסט שוין...

דער „פּעטער"

(קומט אריין בייז).

עס איז שוין צייט נאַכט צו מאַכען, עס רעגענט, עס וועט שוין סיי-ווי-סיי קיין הונד נישט אַריינשמעקען. (קוקט אויף שלמה'ן) גע-נוג, גענוג זיך שוין אויסגעפּרעהט התן-כלה. נאַכט מאַכען. (געהט ארויף אויף די טרעפּלעך און רופט) רייזעל, שלאָפען! באַשאַ, שלאָפען!

(פון דרויסען הערען זיך מיידעלשע שטימען: באלד, באלד.)

הינדעל.

(ווינקט צו שלמה'ן אויפ'ן „פעטער", מאַכענדיג מיט דער האנד, אז ער זאָל אהיים געהן.)

שלמה.

(געהט אַרויף אויף די טרעפּלעך. ביים אַרויסגעהן טרעפט ער זיך אָן מיט'ן פעטער". קוקען זיך אָן).

דער „פּעטער".

רוק, רוק, שוין צייט נאַכט צו מאַכען, גענוג זיך שוין אויס-גע'כוד'עט.

שלמה

(שטעקט די הענד אין די הויזען-קעשענעס. קוקט איהם אָן).

כּוון וועז אַן ביסטו מיר אַזאַ אָרנטליכער מענש געוואָרען?

רבקה׳לע

(װײנט).

טאַטע, שלאָג מיר נישט..

דער „פעטער".

איך װעל דיך לערנען, װי דו זאָלסט אַ טאַטען פאָלגען. (פיהרט די־ ערים, פון דרױסען הערט מען רבקה׳לעס געװײן).

שלמה.

יענקעלע בענקאַרט, עס פּאַסט איהם גאָר נישט אָן, אַז די־ טאָכטער זײנע זאָל זײן אַ נקבה... (פון באַלקאָן דערהערט זיך אַ געװרודער, אַ טאָפּען מיט די פיס, אַ װײנענדיג קול פון אַ פרױ) מוז ער דאָס איבער דעם װײב דאָס לעדער צוהאַקען: אָװאַ... אָװאַ...

הינדעל.

גאַנץ גוט אַזױ, אַ מאַמע דאַרף היטען אַ טאָכטער... װאָס דו־ ביסט געװען, — ביסט דו געװען, האָסט דו חתונה געהאַט, האָסט דו אַ קינד, היט עס... װעסט זעהן, אַז גאָט װעט העלפען און מיר װע־ לען האָבען אונזערע קינדער, װעל איך זײ שױן װיסען װי אױפצוצי־ הען. בײ מיר װעט אַ טאָכטער זײן אַזױ רײן װי אַ צדקית, רױטע באַקען װי די באָרקעס... קײן אױג נישט לאָזען אױף איהר פאַלען. חתונה האָבען — יאָ, נעהמען אַ לײטישען מענש — חופּה־וקדושין... —

שלמה.

(קלאַפּט איהר אױף די פּלײצעס).

אַז מיר װעלען לעבען, װעלען מיר זעהן. נאָר מיט רבקה׳לען רעד, מיט רבקה׳לען אַרבײט, ברודער, אַז נישט איז אַלץ פערפאַלען.

הינדעל.

האָב נישט קײן מורא, איך װעל מיר כױן אַן עצה געבען.

שלמה.

מען מוז דאָך צו ערשט אַ וואוינונג האָבען.

הינדעל.

ווער ווייסט, וויפעל דער רב וועט זיך הייסען געבען פאַר מכדר־קדושין זיין?

שלמה.

עס זאָל נאָר נאָך איבערבלייבען אויף מעבעל אַיינצוקויפען, עס דאַרף דאָך אויסזעהן לייטליך.

(די טהיר פראַלט זיך מיט רעש אויף, עס קומט אריין דער פעטער).

דער „פעטער".

דאָס געזיכט האָט נאָך אין זיך געגוג לאָבוסעוואַטע שפורען, וועלכע פערצעהלען פון זיין יוגענד. געקליידט שוין ערנסט. קלאַפּט אָב דעם הוט פון רעגען).

נאַ דיר אַ פרנסה, אַ רעגען גאָר (דערזעהט פלוצלונג רבקה'לע, מיט בעס). וואָס, דאָ?! (חאַפּט זי אָן פאַר'ן קאָלנער און טרייסעלט זי, קריצענדיג מיט די צייהן) וואָס טהוסט דו דאָ?

רבקה'לע.

די מאַמ... די מאַמע האָט מיך געהייסען... רופען... (וויינט) טאַטע, שלאָג מיך נישט!

דער „פעטער".

די מאַמע, די מאַמע האָט דיך געהייסען... דאָ... (שרייט) די מאַמע! (פיהרט זי פאַר'ן קאָלנער אויף די טרעפּ אַרויף) צו אַלדעס שלעכטס וועט זי דיך נאָך ברענגען! עס ציהט זי... זי וויל האָבען, אַז די טאָכטער זאל זיין ווי די מאַמע איז געוועזן...

(רבקה׳לע געהט אָב פון פענסטער)

שלמה

(מאַכט מיט די אויגען צו הינדלען).

זי, דעם „פעטערס" טאָכטער? אַ פרנסה — אַ גאָלד!

הינדעל.

שאַ, שטיל, זי קומט.

רבקה׳לע

(שלאַנק און שען, בעל-הבתיש געקליידט, אין אַ שוואַרץ טיכעל ארומגעהילט, שלייכט זיך אריין אין דער שטיל, לויפט אראָב מיט הארץ-קלאפעניש פון די טרעפ, רעדט מעהר מיט די הענד, ווי מיט׳ן מויל).

מאַנקע וואו איז? דאָרט? (ווייזט אויף א פער-האָנגען ציטערל) דאָרט.. מיט?...

הינדעל

(ווינקט איהר מיט די אויגען אויף יאָ).

רבקה׳לע

(שטעלט זיך אַרונטער די פאָר אַנג, הערט זיך לייזענישאַסטליך איין. מיט הערץ-קלאַפעניש קוקט זי זיך אַל׳ם מאָל אָרום).

שלמה

(אין דער שטיל, צו הינדלען).

מען דאַרף מאָרגען געהן די וואוינונג זעהן, אויף פיוונע גאַס.

הינדעל.

ווען וועט מען די חופה שטעלען?

שלמה

(נייגיריג).

עס קען זיין פון איהר פרנסה?

הינדעל.

אָבער נאָך ווי...

שלמה.

אַ מיידעל... אַ נקבה פון אַ הייזעל?

הינדעל

ניין, אַ בעל-הבת'ישע טאָכטער.

שלמה.

פון וואַנען קענסט דו זי?

הינדעל.

זי קומט צו מאַנקען יעדע נאַכט, גנב'עט זיך אַרויס פון פאָטערס שטוב... קיינער זעהט נישט... עס ציהט זי אַהער... זי איז אַזוי נייגיריג...

רבקה'לע

(שטעקט אריין איהר נאסען קאָפּ דורכ'ן פענסטער, ווינקט צו הינדלען).

פּס-ס-ס, דער טאַטע איז דאָ?

הינדעל

(ווינקט צו איהר).

ניין.

שלמה.

נו, וואָס זאָגט זי?

הינדעל

(נאָך מיט געוויין).

אַז מיר וועלען האָבען אונזער „הייזעל”, וועט זי צו אונז אַרי־בערקומען.

שלמה.

געוויס?

הינדעל

(ווישט זיך אויס די אויגען).

יאָ, אַליין וויל זי אָבער נישט געהן, אַ חבר'טע וויל זי מיט־ברענגען.

שלמה.

געוויס, פון איין נקבה וועסטו פּרנסה האָבען, דירה־געלד צאהלען?

הינדעל

זען וואָלט געדאַרפט איינע אַ כרישע...

שלמה.

ה'לעבען, דאָס וואָלט שוין פּרנסה געגעבען, וואו נעהמט מען זי אָבער?

הינדעל.

איך האָב אַנ'אויג אויף אַ נקבה—אַ כּאַרשוין ווי אַ בוים, אַ מיידעל נאַך...

רזימע בלווע ארויס. ער קומט פון דעם צימער׳ל ארויס) נו, זאָל מען אָקאָרשט זעהן. (ער צורייסט די בלווע מיט אימפּעט, עס פאַלט אַרויס פון איהר אַ פאָטאָ־גראַפּיע.) אַהאַ, משה׳לע שלאָסער, ער זאָל דער גביר זיין? פון ווען אָן ביסטו דאָס מיט איהם „פאַן־בראַט” געוואָרען? (געהט אריין צו איהר אין צימערל).

הינדעל.

וואָס געהט עס דיך אָן?

שלמה.

אָט וואָס ס׳געהט מיך אָן... (ער פּאַטשט זי אויס, זי פאַלט אויפ׳ן בעט און וויינט) אַזוי, מיט משה׳לע שלאָסער חבר׳סט דו זיך גאָר, פּאָטאָ־גראַפּיעס געגעבען, חתן־כלה־פּאָר, און איך האָב גאָרנישט געוואוסט? (פויזע. אָבגעהענדיג צוריק צו זיין טיש) און איך האָב עס גאָר נישט גע־וואוסט... (טרינקט ווייטער דעם טהיי, שטעלט זיך אויף, געהט אויף די טרעפּ־לעך צו דער טהיר) און איך האָב עס גאָר נישט געוואוסט... (ער שטעלט זיך אָב ביי דער טהיר) הינדעל! (זי ענטפערט נישט) הינדעל, אַהער קום! (זי ענטפערט נישט) הינדעל! (טופּעט מיט די פיס. בייז אראָבלויפענדיג פון די טרעפּ־לעך) אַהער, זאָג איך דיר, דו הערסט?...

הינדעל.

(הויבט זיך אויף פון איהר בעט, געהט אהין צו איהם, פערשטעלט זיך דאס פּנים מיט אַ טיכעל.)

וואָס ווילסטו?

שלמה.

האָסט מיט מאַנקען גערעדט?

הינדעל.

(וויינענדיג).

יאַ.

שטעלען, און וועסט דיר אַ קאַטאַרינקע קויפען און אין הויפען זי־
אַרומפיהרען, ווייזען ס׳געווערק. אַ שענער קאַטאַרינאַרש, כ׳לעבען.
איך וועל דיר אויך אַ צווייער פוז פענסטער ־ראָבוואַרפען.

שלמה.

האַלט ס׳פיסק, זאָג איך דיר...

הינדעל.

זון אַז נישט, וואַס וועסט דו מיר טהון?

שלמה,

זײַנפאַטשען.

הינדעל.

אָ, אָ, היינט פאַטשט מען נישט, היינט גיט מען פאַר פעטש מיט
מעסערס צוריק.

שלמה.

(שטעלט זיך אויף).

ווער דאָס אַזעלכעס? (געהט אַריין צו איהר אין ציטער) ווער דאָס
זעלכעס? (ווי בעהאַלט עפּעס פלינק אין קאַסטען) וואָס האָסט דו דאָ אַווינס
וואָס דו בעהאַלטסט עס אַזש אין דער זיידענער בלוזע?

הינדעל.

וואַס געהט עס דיר אָן?

שלמה.

ווייז, זאָג איך דיר! (רייסט זיך מיט איהר, רייסט פון איהר האַנד אַ

שלמה

(ליגענדיג).

איך האָב אַמאָל געוואָלט. נאָר היינט וויל איך נישט.

הינדעל

דאַרף מען נישט. גוט אַזוי האָב איך ליעב. נאָר נאַרען זאָלסט דו נישט. ווילסט געלד — זאָג, אַ קאַפּאָטע — נאַ דיר. נאָר צו גענאַרען וואָס האָסט דו? (ערווייטערט זיך פון איהם).

שלמה.

נישקשה, הגנים זענען דאָ אויף דער וועלט, וועסט פּאַקען אַ העכּס.

הינדעל

(אויפרוקענדיג די פּרהאַנג פון איהר צימערל).

וואָס האָסט דו דיר דעם קאָפּ אויסצודאַרען פאַר מיינעט וועגען?

שלמה.

ווילסט נישט, דאַרף מען נישט. (פּויזע) נו, וועסט חאָטש נאָך ווילען אַ גלאָז טהיי דערלאַנגען?..

הינדעל

ברענגט איהם אריין אַ גלאָז טהיי פון איהר שטיבעל, שטעלט אויפ'ן טיש. אליין געהט זי אָב צו זיך אין איהר צימערל, זעצט זיך אַנידער ביי איהר קאַסטען, זוכט דאָרט אין איהם. נאָך אַ קליינע פּויזע, פון איהר חדר'ל).

אַזוי, איז זי דיר געפעלען, נו... נו... וועסט דו יעצט האָבען אַ געטועכטס, האַנטיכער צו קויפען — דיין ווייבעלס ברוסטען אָנצופּי־ הלען, צייהן איהר לאָזען אַריינשטעלען און אויף שטאָלצען זי אַרויפ־

הינדעל

(קוקט זיך אום. לויפט צו צו א פאָרהאַנג און האָרכט זיך איין, לויפט צו צו שלמה׳ן).

שלמה, איך וועל פון דאַנען נישט אַוועקגעהן. זעה, יעצט זענען מיר אַליין, קיינער הערט אונז נישט, זאָג מיר, אַזוי ווי עס איז דאָ אַ גאָט אויף דער וועלט, זאַג מיר, מיינסט מיט אַנ׳אמת צו שטעלען אַ חופה?

שלמה.

גאָה, פריצ׳טע, מאַך דיר קניפּלעך אין העמד, און בעקלאָג דיך דערנאָך פאַר׳ן „פעטער״, אַז איך נעהם ביי דיר דאָס גאַנצע געלד אַוועק. דו האָסט דיר נישט, פאַר וואָס אַ קאַפּעלוש צו קויפען...

הינדעל.

יאָ, איך האָב געזאָגט. עס האָט מיך געקרענקט, אונטער׳ן האַרץ געשניטען. דאָס העמד פון לייב נעהמסט דו מיר אַראָב און דו קריכסט צו דער געלער צויג... דאָס פּרצוף וועל איך איהר מיט פעטראָל בעגיסען. מען שפּירט דאָך איהר פון מויל. ווי קען מען ביי אַזעלכעס שטעהן? אויסגעזוכט זיך אַ סחורה!

שלמה.

טרעטסט אָב? גיב איך דיר אַ פּלעם צווישען די אויגען, זעהסט דו די עלטער-באָבע פאַר זיך!

הינדעל.

שלאָג, שנייד פּאַסען פון מיין לייב... (רייסט אַראָב דעם אַרבעל פון איין האַנד און ווייזט) בלאָהע פלעקען האָסט דו מיר געמאַכט. (רייסט דעם אַרבעל פון דער צווייטער האַנד) נאַ דיר, שנייד, קנייפּ, נאָר זאָגען זאָלסט דו מיר, דאָ איפ׳ן אָרט, אַזוי ווי דו געדענקסט דיין טאַטען אין קבר און אַזוי ווי דו זאָגסט קדיש נאָך איהם — ווילסט טאַקע אויף דעם רעכ־טען אמת מיט מיר חתונה האָבען?

שלמה. נאכהער הינדעל.

הינדעל

(קומט אריין, שטעהט א מינוט אויף די טרעפ און קוקט אראב אויף שלמה'ן. זי איז אין א לייכטער טוך ארומגעהילט, קאקעט געקליידט אין א קורץ קלייד, א נישט פאסענדע לויט איהרע יאהרען. געהט ארום אין שטוב, קלאפענ-דיג מיט די פיס, כדי שלמה זאל זיך אויפוועקען.)

שלמה

(וועקט זיך, קוקט זיך ארום).

דו ביזט עס? וואס נישט אין דרויסען?

הינדעל.

עס האט אנגעהויבען צו רעגענען.

שלמה

(אויפווענדיג אויף די קאנאפע).

ענטפערסט מיר גאר, פריצ'טע? האסט זיך שוין מיט מיר איבער-געבעטען?

הינדעל.

איך בין גאר נישט ברוגז געווען.

שלמה.

אזוי... אז דו ווילסט, קענסט דו ווייטער אויך ברוגז זיין.

(לייגט זיך צוריק).

צווייטער אקט

סצענע.

אין קעלער-שטוב.

אַ גרויסע קעלער-שטוב אין אַן'אַלטער געביידע. אַ טיעפער אויסגע-וועלבטער באַלקען. האָט ביים באַלקען — צוויי טיעפע, נידריגע פענסטערלעך מיט פאָרהאַנגליך און בלומען-טעפּ זײנען אויפגעעפענט און עס רעגענט דורך זיי אַריין ... אַ טרעפּ אַרויף צו דער טהיר, וועל-כע איז געמאַכט אין דעם אָרט, ווו אַ שיעף-געביידע. די ערשטע העלפט פון דער טהיר איז אויפגעעפענט אין דער נאַכט אַריין, פון וואַנען עס טריפט אַ דין-רעגענדעל אַהער. אין הינטערגרונד — איינינגע, גאַנץ קליינע, חדרים'לעך, אָבגעזונדערט איינס פון דעם צווייטען מיט דינע ווענטלעך, פערהאָנגען מיט דיקע שוואַרצע פאָרהאַנגען. איין פאָרהאַנג איז אויפגעדעקט, — אין דעם צימערעל שטעהט אַ בעט, אַ וואַש-טיש, אַ שפּיגעל און מיירעל-געשיר, מיט אַ קאָליערט נאַכט-לעמפּעל. דאָס מעבעל פון דעם קעלער-שטוב בעשטעהט פון איינינגע קאַנאַפּעס, טיש, בענק, קאָרטען-טישלעך. די ווענט זענען בעהאָנגען מיט שפּיגלען, בעפּוצט מיט ביליגער גאַלאַנטעריי, פרויען-בילדער און רייצענדע פּאָ-זעס... אויף איינע פון די קאַנאַפּלעך ליגט שלמה אויסגעצויגען, די לאַנגע שטיוועל זיינע דערגרייכען ביז צו אַ צווייטען בענקעל. ער שלאָפט. פריהלינגס-נאַכט. די שטוב בעלייכטעט אַ גרויסער הענג-לאָמפּ.

שרה

(ווי פריהער).

זעהר, טאָכטערשי, זעהר. עטץ וועט האָבען אָרענטליכע קינדער, בשר'ע קינדער..

(אין דער צייט, ווען זיי ריידען, פאלט די פאָרהאנג וועהר לאנגזאם, איבער־לאָזענדיג די שפילענדע אין דער זעלבער פאָזע).

(פאָרהאנג).

ערשט אריין דעם קאָפּ, הינקענדיג קאָקעט מיט'ן פינגער אויף רבקה'לען; רבקה'לע דערנעהנטערט זיך צו איהר הינטערוויילעכס, הינקענדיג צו מאנקען. אין שטוב הייבט אָן צו טונקלען.)

רבקה'לע.

(פאלט אין מאַנקעס אָרעמס. רעדט צו דער מוטער אין דער צווייטער שטוב אריין).

עפּעס אַ שענער חתן, מאַמעשי?

(מאנקע קושט זי ליידענשאַפטליך).

שרה

(פון דער צווייטער שטוב).

יאָ, טאָכטערשי, אַ שענעם חתן, מיט צוויי שוואַרצע פּאה'לעך, אַנ'אַטלאַסין קאַפּאָטעל מיט אַ סאַמעטען קאַשקעטעל, ווי אַ רב געהט ער אָנגעטהון, ער איז אַ רב'ס אַ זוהן, ר' אלי האָט געזאָגט.

רבקה'לע

(אין מאנקעס אָרעמס, גלעטענדיג מאנקעס באקען).

וואו וועט ער זיין, מאַמעשי?

שרה

(פון דער צווייטער שטוב).

דאָרט, דערינען ביי דיר אין שטיבעל, וואו דאָס ספר-תורה וועט שטעהן, וועט ער דאָרט וואוינען מיט דיר און לערנען אין די הייליגע תורה.

רבקה'לע.

(אין מאנקעס אָרעמס).

וועט ער מיך ליעב האָבען, מאַמעשי?

אַזוי ליעב, אַז זי קעמט מיך אויף. זי פערקעמט מיך אַזוי שעֶן, אַזוי גלייך די האָר... איהרע הענד זענען אַזוי קיהל... (נעהמט עפּעס אין האַנד און קלאַפּט אין דער פּאָדלאָגע, רופענדיג): מאַנקע, מאַנקע!

שרה

(דערשראָקען).

וואָס טהוסטו, רבקה'לע, ניין, דער טאַטע וועט שרייען. עס פּאַסט שוין נישט פּאַר דיר, דו זאָלסט דיך חבר'ן מיט מאַנקען. דו ביכט שוין אַ כלה-מיידעל, אַ בעל-הבתיש קינד, מען רעדט דיר שדוכים, פיינע שדוכים, מיט לערן-קינדער...

רבקה'לע.

איך האָב אַזוי ליעב מאַנקען.

שרה.

עס איז אַ חרפה פּאַר דיר צו חבר'ן זיך מיט מאַנקען... דו ביסט אַ בעל-הבתיש קינד, דו וועסט דיך חבר'ן מיט בעל-הבתישע קינדער... מען רעדט דיר שוין שדוכים, פיינע שדוכים, דער טאַטע איז גע-גאַנגען דעם חתן זעהן פאַר דיר, ר' אלי האָט געזאָגט... (געהט אָב אין דער צווייטער שטוב אריין) מען דאַרף זיך אָנטהון, ריין אַרומוואַשען... די געסט וועלען באַלד קומען..

רבקה'לע.

אַ חתן, וואָס פאַר אַ חתן, מאַמעשי?

שרה

(פון דער צווייטער שטוב).

אַ חתנ'דעל — אַ גאָלד, אַ פיין לערן-קינד, פון אַ שענער משפּחה.

(מאַנקע ווייזט זיך אין דער טהיר פון געגענאיבער דער סצענע, שטעקט צו-

ארומנעהמען, דערמאָנט זיך, האַלט זיך צוריק). אַ גוטער רבי... זאָל איך שוין אַזוי לעבען... (געהען אָב אינאיינעם. עס ווערט פאַרנאַכט).

שׂרה. נאָכהער רבקה׳לע.

ש ר ה.

(געהמט זיך פלינק די שטוב צוצורוימען, דעם טיש גלייך צושטעלען. רופט אין דער צווייטער שטוב, צו רבקה׳לען):

רבקה׳לע, רבקה׳לע, קום מיר אַריין העלפען, מען וועט דאָך באלד מיט׳ן ספר-תורה אַנקומעז צו געהן,

ר ב ק ה׳ ל ע.

(ווייזט זיך אין דער טהיר. נישט זיכער).

דער טאַטע איז שוין נישט דאָ?

ש ר ה.

ניין, רבקה׳לע, ער איז געגאַנגען אין בית-המדרש אַריין מיט ר׳ אלי׳ן, מיט׳ן סופר, נאָך בעל-בתים, דער רב וועט קומען.

ר ב ק ה׳ ל ע

(ווייזט דאָס ספר-תורה-קליידעל).

זעהסטו, ווי שען איך האָב עס אויסגעהאָפטען?

ש ר ה

(פערנומען)

איך זעה, איך זעה. קעם זיך אויף, טו זיך אָן, די בעלי-בתים וועלען דאָך קומען... דער רב...

ר ב ק ה׳ ל ע.

איך וועל אַרויפרופען מאַנקען, זי זאָל מיך אויפקעמען, איך האָב

דער „פעטער".

וואָס זאָגט דער רבי?

ר׳ אלי.

נישקשה, נישקשה, גאָט וועט העלפען... ער מוז העלפען... קום, קום, בעל מחנך, נעהם אַהיים דאָס ספר-תורה בשמחה וששון. (געהט. דער פעטער וויגערט זיך. ווייסט נישט, וואָס צו טהון. ר׳ אלי בעמערקט עס). וואָס, דו ווילסט נאָך עפּעס דיין פלונית זאָגען, אַז זי זאָל אָנ-גרייטען, ווען מיר וועלען מיט׳ן ספר קומען?

שרה.

(צו ר׳ אלי׳ן).

עס איז אָנגעגרייט, ר׳ אלי, אָנגעגרייט.

ר׳ אלי.

נו, וואָס ווארטסטו? דער סופר איז שוין געגאַנגען.

דער „פעטער"

(שטעהט ביי דער טהיר, נישט זיכער, וויזט מיט׳ן פינגער).

איך אינאיינעם מיט׳ן רבי׳ן איבער דער גאַס?

ר׳ אלי.

קום, קום, אַז גאָט איז דיר מוחל, זענען מיר דיר אודאי מוחל.

דער „פעטער"

(ענטוזיאַסטיש).

ר׳ אלי, איהר זענט אַ גוטער רבי, (שפּרייט אויס די הענד, וויל איהם

די וועלט... (צום סו ר) נישט וואָהר, ר' אהרן? און פאַר וואָס דען נישט? (אויפ'ן פעטער) איך האָב דאָך זיין פאָטער געקענט... אַ גאַנץ אָרנ'ליכער יוד געווען... אַ בעל עגלה געווען... אַ גאַנץ פיינער יוד... גלויבט מיר, גאָט וועט העלפען און דער יוד וועט נאָך ווערען מיט יודען גלייך... (צום „פעטער") נאָר דער עיקר איז, מען מוז זיין אַ חוזר בתשובה בשלמות, דאָס הייסט, מען געהט נישט אויף דעם זעלבען וועג, אויף וועלכען מען איז געגאַנגען... און מען שטיצט אונטער לומדי-תורה...

דער „פעטער"

(דרייסטער, דערנעהנטערט זיך צו ר' אלי'ן).

לאָזט מיך נאָר, ר' אלי, אַביסעל אויפ'ן לייב קריעגען, אַז איך זאָל מיין טאָכטער אַ שענעם נדן קענען געבען, איז מיין נאָמען נישט יעקל טשאַפּטשאָוויטש, ר' אלי, אויב איך מאַך נישט צו דאָס „קרע-מעל"... איך וועל האַנדלען מיט פערד, וועל איך האַנדלען... ווי מיין טאַטע, עליו השלום... איך וועל מיר אַ שטאַל פערלייגען, פאָהרען אויפ'ן לאָוויטשער מאַרק, און מיין איידעם וועט זיך דאָרט, דע-רינען, זיצען און לערנען תורה. אַהיים קומען אויף אַ שבת — וועל איך מיך אָט דאָ אַנידערזעצען און וועל מיר אויסהערען ווי מיין איידעם לערנט אין די גמרות — איז נישט מיין נאָמען יעקל, אויב איך זאָג ליעגען!

ר' אלי

נישקשה, נישקשה, גאָט וועט דיר העלפען, גאָט וועט דיר העלפען. ניטט וואָהר, ר' אהרן?

דער סופר.

ווער קען וויסען? אונזער גאָט איז אַנ'אל רחום וחנון — אָבער ער איז אויך אַנ'אל נוקם ונוטר. (געהט אַרויס) נו, עס ווערט דאָך שוין שפּעט, לאַז מען געהן אין בית-המדרש אַריין. (געהט אָב).

ר׳ אלי.

מיר וועלען געהן אין בית המדרש אַריין, מיר וועלען צחאַמען נעהמען אַ מנין יודען, עס וועלען זיך שוין געפינען יודען, וואָס ווילען מכבד זיין די תורה. (הויבט זיך אויף פון טיש און גיעסט אָן די גלעזלעך, קלאַפענדיג דעם „פעטער״ אויף די פלייצעס) נו, נו, גאָט וועט העלפען, זיי דיך משמח, בעל מחנך, גאָט איז מקרב בעלי תשובות... נישקשה, וועסט אויסגעבען דיין בתולה פאַר אַ תלמיד חכם, וועסט נעהמען אַ אָרים ישיבה-בחור פאַר אַנ׳איידעם, וועסט איהם פרנסה געבען, ער וועט זיצען און לערנען אין די הייליגע תורה, אין דעם זכות פון דער תורה וועט דיר גאָט מוחל זיין... (פויזע) איך האָב שוין טאַקע געקלעהרט וועגען דעם און האָב טאַקע אויפ׳ן אויג אַ חתן — אַנ׳אַנטיק, אַ פיינעם קאָפ... זער פאָטער, זעהר אַ אָרנ׳ליכער יוד... (אָבהאַקענדיג) אַ סך ווילסט דו געבען דיין בתולה נדן?

דער „פעטער״.

רבי, אַלץ נעהמט מיר אַוועק. די קאַפּאָטע וועל איך מיר לאָזען אויסטהון... אַלץ... אַלץ... און דו קען נישט דיין טאַטען... דיין מאַמען... הינטער אַרום וועל איך זיי שיקען. נאַ דיר דיין עסען, דיין טרינקען און לערן דיר דאָרט אין דיינע הייליגע ספרים... איך קען דיך נישט... דו קען מיך נישט...

ר׳ אלי.

עס וועט שוין רעכט זיין. אין דעם זכות פון דער הייליגער תורה... קומט, סופר, קומט, בעל מחנך, אין בית-המדרש אַריין. אַ מנין יודען זוכען, וועלען מיר זיך מיט׳ן ספר משמח זיין... (צום סופר) זעהט איהר, ר׳ אהרן. אַ יוד, חאָטש ער זינדיגט... פאָרט אַ יוד, אַ יודישע נשמה — זוכט אַ איידעם אַ תלמיד-חכם... (צום „פעטער״) נישקשה, נישקשה, גאָט וועט העלפען... גאָט האָט ליעב בעלי-תשובות, נאָר צדקה דאַרף מען טהון לומדי-תורה; קען מען אַליין נישט, מוז מען אַ תלמיד-חכם אונטערשטיצען, וואָרום על תורה עולם עומד; אויף די תורה שטעהט

התן שענקען, וואָס, ניין? (צו דעם סופר) זעהט איהר, ר׳ אַהרן, עס זענען נאָך פערהאַנען יודען אויף דער וועלט; אַ יוד האָט אַ טאָכטער לאָזט ער שרייבען אַ ספר-תורה פאַר׳ן חתן וועגען... ווי שען איז דאָס, ווי גוט איז דאָס, איך זאָג אַייך, ר׳ אַהרן, אַז דאָס יודישקייט... אַז דאָס יודיש... אַך—אַח ... (קלאַפּט מיט די ליפען).

דער „פעטער"

(פיהרט צוריק אַריין רבקה׳לען אין איהר צימער, מאַכט צו די טהיר נאָך איהר).

רבי, פאַר אייך מעג איך דאָך זאָגען, מיר זענען דאָך אַליין, מיין ווייב מעג עס הערען. רבי, מיר זענען זינדיגע מענשען. איך וויים, גאָט וועט אונז שטראָפען, זאָל ער שטראָפען. האָב איך אַ זאָרג. די פוס זאָל ער מיר אַראָבנעמען, אַ קאַליקע זאָל ער מיך מאַכען... בעטלען זאָל איך אַרומגעהן, נאָר מיט דעם נישט... (שטילער) רבי, אַז מען האָט אַ זוהן, און ער פּאַסקודעוועט זיך — האַפּט איהם דער טייוועל, אָבער אַ טאָכטער, רבי, אַ טאָכטער פערזינדיגט זיך — איז ווי די מאַמע אין גרוב וואָלט געזינדיגט... בין איך געגאַנגען אין הייליגען בית-המדרש אַריין... בין איך צוגעגאַנגען צו דעם יוד (ווייזט אויף ר׳ אלי׳ן) און זאָג צו איהם אַזוי: דו גיעב מיר עפּעס אַזעלכעס, וואָס זאָל אָבהיטען מיין שטוב פון זינד... מאַכט ער צו מיר: לאָז דיר שרייבען אַ ספר-תורה און שטעל עס דיר אין שטוב אַריין. רבי, אונז... סיי ווי סיי די נשמה דעם טייוועל איבערגעגעבען... פאַר איהר, רבי... ביי איהר דערינען אין שטיבעל וועל איך דאָס ספר-תורה אַריינשטעלען, זי זאָל דערמיט אומגעהן... מיר — טאָרען נישט...

(ר׳ אלי בייגט זיך איין צום סופר און רעדט עפּעס מיט איהם אין דער שטיל, מאַכענדיג דערביי פערשיעדענע בעוועגונגען מיט די הענד, ווייזענדיג אויף׳ן „פעטער". דער פעטער און שרה שטעהען ביים טיש אין וואַרטען, פויזע ...)

דער סופר

(נאָך אַ קורצען ישוב הדעת)

און וואו זענען בעלי-בתים? כבוד-התורה?

זאָלט זיך געפינען דאָ... אונטער מיין באַלקען... רבי, איך בין אַ זינדיגער מענש, זי (ווייזט אויפ'ן ווייב) איז אַ זינדיגער מענש, מיר טאָרען זיך נישט צוריהרען צו אַ ספר-תורה... רבי, דערינען... (ווייזט אויפ'ן טהיר לינקס) פאַר איהר, רבי, (געהט אַריין אין רבקה'לעס צימער און פיהרט אַרויס רבקה'לען ביי דער האַנד. זי האַלט אין דער האַנד אַ סאַמעט קליידעל פון אַ ספר-תורה, אויף וועלכען זי העפט אַ מגן-דוד אויס מיט גאָלד-שטיין) רבי, זי (אויף רבקה'לען) מעג מיט אַ ספר-תורה אומגעהן, זי איז אַזוי כשר, ווי אַ ספר-תורה. פאַר איהר, רבי, האָב איך דאָס ספר-תורה בעשטעלט, (ווייזט אויף איהר אַרבייט) זעהט, רבי, זי העפט אויס אַ קליידעל פאַר'ן ספר-תורה'ס וועגען, זי מעג, רבי. איהרע הענד זענען כשר'ע הענד. איך, רבי, (קלאַפּט זיך אויפ'ן האַרץ) איך וועל זיך נישט צוריהרען צו אַייער ספר-תורה... זי, (אויפ'ן ווייב) זי וועט זיך נישט צוריהרען צו אַייער ספר-תורה... זי, רבי, (לייגט די האַנד אויף רבקה'לעס קאָפּ) זי וועט דער-מיט אומגעהן, ביי איהר אין שטיבעל וועל איך דאָס ספר-תורה שטעלען, חתונה האָבען, אַרויס פון מיין הויז — נעהם דיר דאָס ספר-תורה'לע מיט מיט דיר צו דיין מאַן...

ר' אלי

(צום „פעטער").

דאָס הייסט, דו מיינסט, אַז דו וועסט חתונה מאַכען דיין בתולה, וועסט דו איהר דאָס ספר-תורה נדן געבען, וואָס, ניין?

דער „פעטער".

ר' אלי, אַז מיין טאָכטער וועט חתונה האָבען, וועל איך איהר נדן געבען, אַ סך געלד נדן און וועל זאָגען צו איהר אַזוי: דו געה אַרויס פון דיין טאַטענס הויז און פערגעס... פערגעס דיין טאַטען... פערגעס דיין מאַמען... און האָב כשר'ע קינדער, יודישע קינדער, אַזוי ווי יעדע יודישע טאָכטער. אָט וואָס איך וועל זאָגען צו איהר.

ר' אלי.

דו ווילסט, הייסט עס, דאָס ספר-תורה אַ חתן-מתנה דיין טאָכטער'ס

וועל איך זאָגען... איך בין אַ זינדיגער מענש... רבי, איך האָב מורא...

ר׳ אלי.

(פאַלט איהם אין די רייד אַריין, צום סופר).

דער יוד איז אַ חוזר בתשובה דאַרף מען איהם מקרב צו זיין, עס איז אַ בפירוש׳ע גמרא, און ווי הייסט ער ווייסט נישט, וואָס אַ ספר-תורה איז? ר׳איז דאָך פאָרט אַ יוד. (צום „פעטער״) פאַר אַ ספר-תורה דאַרף מען דרך-ארץ האָבען, גרויס דרך-ארץ האָבען, פונקט אַזוי ווי אַ גרויסער רב וואָלט ביי דיר אין שטוב געווען. מען טאָר נישט ריידען קיין עזות׳דיגקייט אין דעם שטוב, וואו עס שטעהט אַ ספר-תורה, און מען מוז זיין אָבגעהיט מיט צניעות. (רעדט צו שרה׳ן, קוקענדיג אין איהר, נאָר נישט אויף איהר) אַ אשה דאַרף זיך נישט אויפדעקען די האָר אין דער שטוב, וואו עס שטעהט אַ ס״ת... (שרה שטופט זיך אַרונטער די האָר אונטער׳ן שייטעל) טאָר נישט צוגעהן צום ספר-תורה מיט נאַקעטע הענד. פאַר דעם, אין דעם הויז, וואו עס שטעהט אַ ספר-תורה, געשעהט קיין שום שלעכטס נישט, עס איז שטענדיג עושר והצלחה, און עס היט אָב דעם מענש פון אַלדעס בייז (צום סופר) ווי הייסט, ער ווייסט נישט? זענען דאָך יודען... (שרה שאָקעלט צו מיט׳ן קאָפּ).

דער סופר.

ר׳ יוד, איהר הערט, אויף אַ ספר-תורה שטעהען גאַנצע וועלטען, אין דער ספר-תורה איז דער גאַנצער קיום היהדות, מיט איין וואָרט, חלילה, מיט איין וואָרט קענט איהר דאָס ספר-תורה פערשעמען און עס קען, חלילה, קומען אַ גרויס אונגליק אויף אַלע יודען, רחמנא לצלן!

דער „פעטער״

(שטעלט זיך אויף פון טיש).

רבי, איך וועל אַלץ זאָגען... רבי, (געהט נעהנטער צו) איך ווייס, איהר זענט אַ הייליגער יוד, איך בין נישט ווערט, אַז איהר, רבי,

דער „סופר“

(האלט דאָס כוס אין דער האַנד, צו ר׳ אלי׳ן, אויס׳ן „פעטער“).
ווער איז דער יוד?

ר׳ אלי.

וואָס איז דער חילוק? אַ יוד... איז ער נישט קיין למדן, אַלע כוזען דען זיין למדנים? אַ יוד וויל מקיים זיין אַ מצוה, דאַרף מען איהם מקרב זיין. (צום „פעטער“) טרינק לחיים, זיי דיך משמח.

דער „סופר“.

וועט ער נאָר וויסען, ווי זיך מיט אַ ספר אומצוגעהן?

ר׳ אלי.

ווי הייסט ער וועט נישט וויסען? ער איז דאָך אַ יוד, און וועל-כעס יוד ווייס נישט, וואָס אַ ספר-תורה איז? (טרינקט) לחיים, לחיים... זאָל גאָט געבען ישועות טובות אויף יודען.

דער „סופר“

(גיט די האַנד דעם „פעטער“)

לחיים, בעל מחנך... (זאָגט איהר אָן) זאָלסט וויסען, אַ ספר-תורה איז אַ גרויסע זאַך, אויף אַ ספר-תורה שטעהט געשטיצט די גאַנצע וועלט און יעדעס ספר-תורה איז פונקט אַזוי ווי די לוחות, וואָס זענען אַראָב-געגעבען צו משה רבינו פון באַרג סיני אַראָב. יעדער שורה ווערט געשריבען אין ספר-תורה בטהרה וקדושה... אין דעם הויז, וואו עס שטעהט אַ ספר-תורה, דאָרט געפינט זיך גאָט... מוז עס זיין אָבגעהיט פון יעדערע טומאה... יוד, זאָלסט וויסען אַז אַ ס״ת...

דער „פעטער“

(ווערט דערשראָקען, שטאַמעלט).

רבי... רבי... איך וועל זאָגען דעם רבי׳ן דעם גאַנצען אמת,

דער „פעטער"

(גיט די האַנד אַ קענגען, גישט זיכער, שרה רוקט זיך אָב אָן אַ זייט מיט דרך ארץ).

ר׳ אלי

(זעצט זיך צום טיש, רוקט צו אַ שטוהל פאַר׳ן סופר).
זעצט אייך, סופר.

(צו דעם „פעטער").

זעץ דיך. (דער סופר זעצט זיך, ביי ר׳ אלי׳ן גענגענאיבער טיש. דער „פעטער" — נישט זיכער).

ר׳ אלי

(צום סופר).

דאָס איז דייַר יוד, וואָס איך האָב פאַר זיינעטוועגען דאָס ספר-תורה בעשטעלט. (ער רוקט זיך צו בראָנפען און גיעסט אָן דעם סופר, דערנאָך זיך) קיין בן-זכר האָט ער נישט, וויל ער גאָט מהנה זיין מיט אַ ספר תורה. עס איז אַ מנהג בישראל, גאַנץ שען — דאַרף מען איהם מסייע צו זיין... לחיים, סופר (גיט איהם די האַנד. צום „פעטער", געבענדיג די האַנד) לחיים, בעל מחנך, דו ביסט דאָך היינט דער בעל-שמחה.

(דער „פעטער" גיט צוריק די האַנד נישט זיכער. ר׳ אלי טרינקט. שרה דערנעהנט זיך צום טיש און רוקט צו ר׳ אלי׳ן איינגעמאַכטס. דער „פעטער" ציהט זי ביים קאָפטען און ווינקט צו איהר, אז זי זאָל זיך ערווייטערן).

ר׳ אלי

(נאָכ׳ן טרינקען).

טרינקט, סופר, (צום „פעטער") טרינק, בעל מחנך, דו דאַרפסט דיך היינט משמח זיין, גאָט האָט דיר געהאָלפען. קענסט א ספר-תורה שרייבען, עס איז אַ גרויסע מצוה, אַ גרויסע מצוה.

פון זאַק אַרויסגענומען, שטופט זיי ביידע, שלמה'ן און הינדלען, צו דער טהיר אַב; די לעצטע טרעפען זיך אין דער טהיר מיט'ן סופר און ר' אלי'ן, וועלכע רוקען זיך אַב פאַר אַ נקבה און לאָזען זיי דורך).

שלמה

(צו הינדלען, ביים ארויסגעהן).

זעהסט, מיט וואָס פאַר אַ לייט ער חבר'ט זיך היינט... וואַרט, וואַרט, ער וועט נאָך אַ דאָזאָר אין שטאָדט ווערען. (געהען אָב, זאָגענ-דיג עפּעס נאָך אין הויז).

ר' אלי. דעו' סופר. די פּאָרינג.

ר' אלי

אַ נידריג יודעל, אַ דיקס, רעדט פלינק, מאַכענדיג דערביי בעוועגונגען מיט די הענד צו'חנפנ'ריג זיך, היימיש און דרייסט, איבערצייגט אין זיך).

זייט מוחל, זייט מוחל, סופר, (אין דער שטיל צום „פעטער" מיט פרה'ן) איהר דאַרפט אייך שוין פיהרען אַ ביסעל אָנשטענדיגער, עס איז שוין צייט, מענשען קומען...

דער סופר

(קומט אריין. אַ הויכער. אַלטער יוד, זיין לאַנגער, דאַרער קערפער הילט זיך אין אַ ברייטען חאַלאַט איין. אַ לאַנגע, ווייסע, שיטערע באָרד. טראָגט ברילען אויף די אויגען. האַלט זיך קאַלט און געהיימניספול).

ר' אלי

(ווייזט אויף דעם „פעטער").

דאָס איז דער בעל מחנך.

דער סופר

(שטרעקט צו איהם אויס די האַנד, אנקוקענדיג איהם).

שלמה.

ווער איך זי קענען, אַ „נאַש בראַטס", נ'עט קיין ווייטע משפחה.

דער „פעטער"

(פאַקט שלמה'ן פאַר'ן האַלז).

די געדערים נעהם איך דיר אַרויס... אין פּנים אַריין פּאַטש מיר, מ'יט די פיס קאָפּיע מיך, אָבער מיין טאָכטער'ס נאָמען זאָלסט דו נישט דערמאָנען. (זיי רייסען זיך).

שרה

(לויפט צו).

אַ בראָך איז מיר נישט געשעהן! אַנידערגעשטעלט קריעגען זיך מיט אויסוואורפס, דאָ קען נאָך אַ מענש אָנקומען צו געהן, וועה איז מיר, יעקל, ר' אלי, דער כוכר... יעקל, יעקל, געדענק אָן גאָט! (שלעפט איהם אַוועק) וואָס טהוט זיך מיט דיר? עס הערען זיך שווערע טריט פון שטייגען אויף די טרעפ. שרה רייסט אַוועק דעם „פעטער"). יעקל, יעקל, ר' אלי געהט, דער כופר געהט, אַ הרבה און אַ שאַנד פאַר לייטען!

דער „פעטער".

ניין, דאַ אויפ'ן אָרט... (האַלט נאָך שלמה'ן).

ר' אלי'ס קול

(אין דער טהיר).

זייט מוחל, סופר, דאָ וואוינט דער בעל מחנך. (ווייזט זיך אין טהיר, אַריינשטעקענדיג צוערשט זיין גרויסען קאָפּ מיט דער ליולקע) וואָס איז דאָ פאַר אַ גערודער, ביי אַ בעל-מחנך דאַרף זיין ששון ושמחה אין דער שטוב, נישט מען קריעגט זיך. (נעהמט צוריק זיין קאָפּ אין הויז אַריין) זייט מוחל, סופר. (דער „פעטער", דערהערענדיג ר' אלי'ס קול, לאָזט נאָך שלמה'ן. שרה לויפט צו און שטעקט אַריין שלמה'ן אַ שטיק פּאַפּירען געלד, וועלכעס זי האָט

דער „פעטער".

(בייז שוין).

קלויב דיר די ביינער צוזאַמען, מאַך פלאַץ, דו הערסט? — אַ מענש דאַרף אָנקומען.

שרה.

אַ בייזע נאַכט זייף זייער קאָפּ, אויף זייער הענד און פיס, אַרויפגעקומען אונז די שמחה פערשטערען... (קוקט אויף הינדלען מיט אַבשוי) עס לוינט טאַקע איבער אַזאַ פעדערינשלאַצערין עגמת נפש צו האָבען.

הינדעל

(צו שרה'ן).

איך געפעל איהן נישט פאַר אַ נקבה, קענען זי זיך אַליין אַראָבשטעלען.

שלמה

(מאַכט צו הינדלען).

זאָג איהר, אַז די טאָכטער קען זי אַראָבשיקען. (צו שרה'ן) ח'לע־בעז, זיי ווילען גאַנץ גוטע געשעפטען מאַכען.

דער „פעטער"

(געהט צו צו שלמה'ן).

מיך זידעל, דו הערסט? — (ווייזט אויף דער ווייב) זי זידעל, מיר זענען „פאַן בראַט", אָבער מיין טאָכטער'ס נאָמען דערמאָן נישט אין דיין מויל. דו הערסט? (דערנעהנט זיך צו איהם) זי דערמאָן נישט, אַז נישט וועל איך דיר די געדערים אויפשניידען. דו הערסט? זי קען דיך נישט, דו קענסט זי נישט.

שלמה.

ווען די חתונה איז, פרעגסט דו? ווען האָט אַ „נאַש בראַט" חתונה? עס וועלען זיין אַ פּאָר נקבות, וועט מען אַ חופּה שטעלען און אַ „הייזעל" זיך פערלייגען, וואָס דען, קען אַ „נאַש בראַט" ווערען? קיין רב שוין נישט, נאָר עס מוז עפּעס זיין עקסטראַ, פיין, פייער און פלאַם, (ווינקט צו איהם) אַז נישט — לוינט נישט...

דער „פּעטער".

און וואָס ווילסט דו פון מיר, זאַלסט מיר לעבען?..

שלמה.

וואָס איך וויל פון דיר? אַ קלייניגקייט נאָר. (ווייזט אויף הינדלען) עס איז דיין נקבה, יאָ? און דאָס איז מיין כלה. זי האָט צו דיר אַ פּרעטענזיע. (נעהמט פון הינדלען איהר לוין־ביכעל) און פון היינטמאָל אָן ווערסט דו האָבען מיט מיר צו טהון, היינט וויל איך נאָר אַ קלייניגקייט. צעהן רובל אויפ'ן ביכעל. (קלאַפּט מיט דער האַנד אויפ'ן ביכעל) עס איז גוט געלד, גוט געלד. (מאַכט מיט די אויגען אויף הינדלען) זי וויל זיך דאָרט אַ קאַפּעלוש קויפען.

דער „פּעטער".

אַלץ אונטען, אַלץ אונטען. איך וועל אַראָפּ־ומען," וועט מען אַלע געשעפטען אָבמאַכען. דאָ קען איך דיך גאָר נישט. דאָ האָב איך מיט דיר קיין שום געשעפטען נישט.

שלמה.

ביי מיר איז אַלץ איינס — אונטען אָדער אויבען, אונטען וואוינט נישט קיין פרעמדער, אויבען וואוינט נישט קיין פרעמדער, „ווסיאָ ראַוונאָ", איין טייוועל.

שרה.

קוקט'ס מיר אָן מיינע בעקאַנטע?

דער „פעטער".

אַלץ געווען אַמאָל, פון הייַנטמאָל אָן — אויס ... דו ווייסט האָבען אַ געשעפט — יאָ, נור אַלץ אונטען, (ווייזט איהם אויפ'ן קעלער) דאָ — קען איך דיך ניסט, דו מיך נישט פון היינטמאָל אָן. — אַ טרונק בראָנפען קענסט דו נאָך קריגען. (גיסט זיי ביידע אָן צו גלעזלעך בראָנפען) אָבער מאַכט'ס פלינקער, עס קען נאָך אַ מענש אָנקומען צו געהן.

שלמה

(נעהמט דאָס גלעזעל בראָנפען אין האַנד אריין, זאָגט צו הינדלען שעלמיש).

זעהסט, חתונה האָבען איז אַ וואוילע זאַך, ווערט מען טאַקע אַ מענש מיט לייטען גלייך, לאָזט מען ספרי-תורות שרייבען, נישט אַזוי ווי דו, אַלפאָנסען, מיידען-יונגען. (צום „פעטער") זעהסט, האָב איך מיך טאַקע פערקוקט אין דיר און בין היינט אַ חתן געוואָרען מיט די חיה'-טע — אָט, (ווייזט אויף הינדלען) אָט, וועט אפשר נישט זיין אַ שענע בעל-הבית'טע? וועסט זעהן, זי וועט זיך אָנטהון אַ שייטעל, וועט זי אויסזעהען ווי אַ גאַנצע רביצ'ן, זאָלסט אַזוי לעבען מיט מיר.

דער „פעטער".

זאָל מיר ווערען גוטע בשורות אָנגעזאָגט.... אַזוי, חתן-כלה געווארען? און ווען איז די חתונה מיט מזל?

שרה.

גיעב נאָר אַ קוק, מיט וועם ער האָט זיך אַוועקגעשטעלט אויסטענה'ן! עס שטעהט איהם טאַקע אָן; מיט אויסוואורפען, גאָט זאָל נישט שטראָפען פאַר די רייד, דער דיין, דער סופר קען נאָך אָנקומען צו געהן.

שרה

איז נישט, איז נישט, נור שריי נישט. (האָרכט זיך איין שאַ, מענשען געהען, ר׳ אלי געהט. (זי שטופּט אַרונטער די לאָקען פון איהרע האָר הינטער׳ן שייטעל. וואַרפט אַראָב פון זיך דעם שערץ. דער „פּעטער״ מאַכט זיך גלייך די באָרד, דעם ראָק שטעלען זיך ביי דער טהיר, אָבוואַרטען די געסט... די מהין עפענט זיך ברייט, עס קומען אַריין שלמה מיט הינדלען).

שלמה. הינדעל.

(א הויכער שטאַרקער יונג פון אַ יאָהר עכליכע צוואַנציג, אין לאַנגע שטיוועל מיט א קורץ רעקעל, לאָבוסעוואַטע בעוועגונגען, ווינקט מיט די אויגען ביים ריידען — בה׳דיג: הינדעל, — א פערעלטערט מיידעל, טראָגט קליידער, וועלכע פּאַסען שוין ניט לויט איהרע יאָהרען, אָבגעשוואָנקט דאָס פּנים. געהען ביידע דרייסט, היימיש).

דער „פעטער״

(צו שרה׳ן).

קוק מיר אָן מיינע געסט... (צו שלמה׳ן) דאָ האָב איך קיין שום געשעפעניצן נישט, אונטען, אַלץ אונטען... (ווייזט אויפ׳ן קעלער) זאיך וועל אַראָבקומען.

שלמה.

וואָס יאָגסט דו דיך אַזוי, וואָס? דו שעמסט דיך שוין מיט אונז?

דער „פעטער״.

הכלל, וואָס וועט עט׳ץ זאָגען גוטס?

שלמה.

מאַכסט דאָך היינט אַ שטיקעל שמחה, זענען מיר דיר געקומען מזל-טוב זאָגען... אַלטע בעקאַנטע... וואַס, ניין?

שרה

(געהט אַב אין דער צווייטער שטוב, ברענגט אַריין אַ שטאָס טעלער, שטעלט זיי אַרום דעם טיש).

און זעהסט דו, האָבען מיר אַ טאָכטער, גאָט צו דאַנקען לייטישער, ווי אַלע בעל-הבתישע קינדער אין דער שטאָדט, ווען חתונה האָבען, נעמען אַ אָר'נטליכען מענש פאַר אַ מאַן, האָבען אָר'נטליכע קינדער... זעהסט דו, און וואָס איז דער מעהר?

דער „פעטער"

(הייבט זיך אויף צו שרה'ן).

יאָ, אַז דו וועסט איהר פיהרער'ן זיין! (בייז) געה, לאָז אַרויף צו איהר מאַנקען פון אונטען... האַלט זי דיר דאָ אין שטוב.

שרה

גיט נאָר אַ קוק, וויפיעל דאָס ברויעט אַרום! איך האָב אַמאָל מאַנקען אַרויפגענומען, אַז זי זאָל רבקה'לען אויסלערנען אויף קאַנווע העפטען. עס איז דאָך אַ מיידעל, מען דאַרף אויך אַ וויפראַווע קלעהרען... זי האָט זיך דען, מיט וועמען צו חבר'ן? דו לאָזט זי דאָך נישט אויף דער גאַס אַרויס... (פויזע) ווילסט נישט — איז נישט.

דער „פעטער".

ניין, איך וויל נישט, — דו הערסט? — ניין, איך וויל נישט, אַז מיין שטוב זאָל זיך מישען מיט אונטען (הייזט אויפ'ן קעלער) אָבגעשיידט זאָל מיין שטוב זיין! דו הערסט, ווי כשר'ס פון טרפה'ס אָבגעשיידט! אונטען (ווייזט אויפ'ן קעלער) איז אַ „הייזעל" און דאָ וואוינט אַ כשר כלה-מיידעל — דו הערסט? (קלאַפּט אין טיש מיט פויסטען) אַ כשר כלה-מיידעל וואוינט דאָ! אָבגעשיידט זאָל עס זיין!...

(עס הערען זיך טריט אויפשטייגען אויף די טרעפּ)

(זינגער) און שטופּ דיך נישט... שטופּ דיך נישט, זאָג איך דיר, דו האָסט אַ שטוב — ליעג, דו האָסט ברויט — עס. נאָר קריך נישט דאָרט, וואו מען בעט דיך נישט... יעדער הונד מוז קענען זיין נאָרע... (געהט אוועק פון טיש. אַ מאַך מיט׳ן האַנד) עס טהוט מיר שוין באַנג די גאַנצע מעשה... איך האָב מורא, דאָ וועט קומען די מפּלה...

שרה

(הערט אויף צו געהן, לייגט אַרונטער די הענד אונטער די באָקעס אויף דער הויך).

מאַנספּערשוין! שעמען זאָלסט דו דיך! איך בין אַ נקבה און קען מיר זאָגען: דאָס, וואָס איז געווען, איז נישט דאָ, פּיס-ס-ס... אַוועקגעפלויגען... עס איז זיך נישט דאָ פאַר וועמען צו שעמען. די גאַנצע וועלט איז נישט בעסער... מיט די אויגען אין דער ערד וואָלט מען בעדאַרפט אַרומגעהן (דערנעהנט זיך צו איהם) און ווידער אַרום, וועסט האָבען געלד — פּאַקסט דו איין דאָס „קרעמעל״, און קיין האָהן קרעהט נישט... ווער דאַרפט צו וויסען, ווער דו ביזט געוועזן...

דער „פּעטער״

(נאָבּרענקענדיג).

דאָס וואָלט שוין געווען צום בעסטען... (פּויזע) אַ שטאַל פערד זיך איינקויפען, פיהרען קיין אויסלאַנד, ווי אייזיקעל פורמאַן... ווערען אַ מענש... נישט מען זאָל דיר אין די אויגען קוקען ווי אַ גנב...

שרה

(נאָבּרענקענדיג).

אַ שאָד אָבער דאָס געשעפט... אין פערד ווע׳סט דו אַזאַ כשר׳ן גראָשען נישט פערדינען... דאָ זעהט מען דאָך כאָטש דעם רובל אויף דער האַנד.

דער „פּעטער״.

דאָס איז שוין וואַהר.

דו, באַלד „פאַן-בראַט" ווערען... וואָס איז עס פאַר אַ בעל-הבית, זאָג איך, נאָ?

דער „פעטער".

בעל-הבתים, ווילסט דו, זאָלען קומען צו דיר? דו האָסט, אַ כניס, פערגעסען, ווער דו ביסט?

שרה.

„ווער דו ביסט"? וואָס, דו האָסט וועם בעגנב'עט? דו האָסט אַ געשעפט. יעדער האָט זיך זיין געשעפט, דו נייסטסט דאָך קיינעם נישט!... דו מעגסט האַנדלען, מיט וואָס דו ווילסט, אַז דו אַליין טהוסט נאָר נישט קיין שלעכטס... פּרוב זיי נאָר געלד צו געבען — וועסט דו זעהן, וויפיעל זיי וועלען נעהמען פון דיר

דער „פעטער".

נעהמען וועלען זיי ביי דיר, אָבער דו ועסט ביי זיי ווי דער הונד אויסזעהן... אין בית-המדרש ביי דער טהיר שטעה... קיינמאָל דיר קיין עליה נישט געבען...

שרה.

דו מיינסט טאַקע, אַז דיי זענען בעסער פאַר דיר, אַז דו דאַרפסט נאָר נישט זייער לאַסקע... היינט איז אַזאַ וועלט: האָסט דו געלד, קומט אַריין צו דיר אַזאַ אָרנטליכער יוד, ווי ר' אלי, אַ חסיד, און נעהמט פון דיר אַ שענע נדבה. ער פרעגט זיך נישט פון וואַנען די האָסט, גנב'ע, גזל, אַבי דו האָסט, אָט — שטאָ!...

דער „פעטער".

דו קריך נישט צו הויך, שרה, — דו הערסט? — נישט צו הויך... זאָג נישט, האָבסט דו מיט איינמאָל דעם קאַרק ברעכען, (גראָזשעט מיט'ן

ניטע לאָזען פאַלען... אַז נישט, וועל איך זיי, אָט, מיט דער פלאַש די קעפ שפּאַלטען... מעג עס זיין דער סאַמע רב אפילו, איז מיר נישט קיין חלוק... כשר'ער פאַר זיין טאָכטער. (ווייזט אויפ'ן האַלז) דאָ מעגט עטץ מיר אַריינשניידען.

שרה

(הערט אויף צו טיילען).

נו, מען האָט שוין געהערט... שוין געהערט... (קלאַפּט זיך אָב די הענד און זוכט דעם בעזעם אין ווינקעל שטוב) מען דאַרף די שטוב צורוימען פאַר בעל-הבתים'ס וועגען. (ווענדעט זיך צו די אָרימע לייט) דאַכט זיך קיין עולה נישט געהאַט?

די אָרימע לייט.

ניין, בעל-הבית'טעשי, אַ גדולה און אַ נחת אויף אייער קאָפּ...

(פערלאָזען די שטוב איינציגווייז, אָנווינטשענדיג גוטע ברכות. דער „פעטער" ווארפט זיי צו עסענוואַרג הינטער דעם ווייב'ס אויגען. די לעצטע זאָגט צו רבקה'לען, אז די אָרימע לייט זאָלען נאָך הערען). גערה, רבקה'לע, דאָס קליידעל פאַר'ן ספר-תורה פאַרטיג צו מאַכען, ר' אלי וועט דאָך באַלד קומען, דער סופר וועט באַלד קומען. (רבקה'לע געהט אָב אין איהר צימער לינקס).

דער „פעטער". שרה.

שרה

(בלייבענדיג אַליין מיט'ן „פעטער", קעהרט אויס די שטוב).

פאַר וועמען ער האָט זיך דאָ געהאַט צו ריהמען, אַ קלייניג-קייט, זאָג איך דיר... און אַזוי, מיינסט דו, וואָלטען זיי נישט גע-קונען צו דיר? מאַך יעדען טאָג אַ שמחה, וועכט דו זיי יעדען טאָג האָבען... אין אָרנטליכע הייזער ווייסט מען דאָס ווי צו האַלטען זיך, אַז עס זאָל דרך-ארץ האָבען פאַר אַ מענשען. וואָס דען, אַזוי, ווי

פיהרען! גאַנצע געגנט זאָלט איהר קריגען, גאַנצע הערט לעבעדיגע און מיט רובלען קלינגען, איז מיין נאָמען נישט יעקל טשאַפּטשאָוויטש, אויב איך זאָג ליגען.

די יודענע, בלינד אויף איין אויג.

זאָג איך, זאָג איך, ווי אין שוהל, להבדיל, דאָס זאָלט זיך אויפגעהאַלטען... צניעותדיג... שען... אָרנטליכער פאַר אַלע בעל-הבתישע טעכטער...

די אַנדערע ווייבער.

...עס טויג זיך הערען... עס לאָזט זיך הערען...

דער פּעטער

(טראָגט אַרויס גלעזלעך בראָנפען; די ווייבער לחיים, לאָזט פאַלען א וואָרט, ווייבער נישט בעטרעכטענדיג).

כאָטש איהר פאָטער איז יעקל טשאַפּטשאָוויטש...

שרה

([illegible]לענדיג).

נאַ, פּאַר נעמען ער האָט זיך דאָ צו ריהמען!

דער פּעטער

(נישט איינהאַלטענדיג זיך, זאָגענדיג; גיבט ער אָן די גלעזלעך בראַנפען, מיט אימפּעט).

מיר איז נישט קיין אונטערשיעד איז מיר, צי אָרים אָדער רייך, אַלע זאָלען עס וויסען... די גאַנצע שטאָדט זאָל עס וויסען... וואָס איך בין — בין איך, (ווייזט אויפ'ן ווייב) וואָס זי איז — איז זי... אַלץ איז וואַהר אַלץ... נאָר אויף מיין קינד זאָלען זיי קיין ווערט

(גוויסען זיך).

אַזאַ יאָהר שוין אויף אונז, אַזאַ יאָהר-שוין אויף אונז...

דער „פּעטער“

(נעהמט ארוים א פּוליצהאַנר מיט קליינגעלד און גיט עס איבער אין רבקה'לעס שערן).

נו, צוטייל די אָרימע לייט.

(רבקה'לע טוילט ארום די אָרימע לייט קליינגעלד).

די יודענע, בלינד אויף איין אויג

(מיט מעהר קוראַזש ווייזט אויף רבקה'לען).

און ווייזט מיר אין דער גאַנצער שטאָדט נאָך אַזאַ...אַ געליך מיידעל... (צו די אַנדערע ווייבער) רבנים האָבען דאָך נישט אַזעלכע קינדער. (וואָגט שטילער, דאָך צו דער „פּעטער“ און שרה וואָלען הערען) און גאָט ווייסט, פון וואַנען עס נעהמט זיך צו זיי אַזאַ כשר קינד... דאַכט זיך אויפגעהאָדעוועט אין אַזאַ הויז, גאָט זאָל נישט שטראָפען פאַר די רייד... (הויך) און דאָס איז אָבגעהיט, ווי דאָס אויג אין קאָפּ... אָבגעוואויגען און אָבגעמאָסטען איז יעדער טריט איהרער, אַ ליעבע לוסט צו קוקען דערויף. (נעהמט צו צום „פּעטער“, מאַכט צו איהם) נישט קשה, עס לאָזט זיך הערען! (ווייזט אויף רבקה'לען) איך וואָלט אַ זון אַ רב געהאַט, וואָלט איך זי איהם פאַר אַ כלה געגעבען.

די אַנדערע ווייבער

(צווישען זיך).

עס לאָזט זיך הערען... עס לאָזט זיך הערען...

דער „פּעטער“.

וועט איהר זעהן, יוען איך וועל דאָס מיט מזל אונטער די חופּה

שרה

(טהוט זיך אָן אַ שערץ, לייגט אַריין אין איהם חלות, זעמעל, לעקעך און אַנדערע עסענוואַרג. טהיילט אַרום צווישען די אָרימע לייט).

איינער פון די אָרימע לייט.

לאנג לעבען זאָלט איהר, בעל-הבית׳טעשי, איהר זאָלט זוכה זיין מעהר שמחות צו מאַכען.

אַ יודענע.

דאָס ספר-תורה זאָל אייך הצלחה און אַ ברכה אין אייער הויז אַריין...

דער „פעטער"

(וואַרפט די אָרימע לייט שטיקער הלה נאָך שרה׳ן).

צו גאַנצע פונטען לעקעך זאָלסט דו זיי געבען און צו פלעשלעך בראַנפען מיט אַ היים. זאָלען זיי וויסען, אַז היינט איז ביי מיר אַ שמחה... נישט-קשה, איך קען בעשטעהן אויף דעם.

אַ יודענע, בלינד אויף איין אויג

(ריהמט פאַר די אָרימע לייט דעם „פעטער" מיט שרה׳ן).

דאָ איז שוין איינס אַ הויז, זאָל איך שוין אַזאַ יאָהר האָבען, געהט שוין קיינער פון דאַנען מיט טרוקענע הענד נישט אַרויס. אַלעפעל יויך פאַר אַ קראַנקען, אַ העמד פאַר אַן׳אָרעמאַן. וואָס דען, דאָרט אין די הויכע פענסטער וועט איהר קריגען?...

(שרה, ווי זי וואָלט נישט בעמערקט דער יודענעס רייד, וואַרפט אַריין אין איהר שערץ אַ פאָר חלקים מעהר. די יודענע האַלט אויף דאָס פאַרטעך איהרס און רעדט ווייטער).

דאָ אַז מען מאַכט אַ שטיקעל שמחה... קען מען זיין, ווער מען וויל... קען מען האַנדלען, מיט וואָס מען וויל...

רבקה׳לע.

איך ווייס נישט...

שרה

(צום „פעטער״).

זײַ זיידענע בלוזקע וויל זי מיט אַ פּאָר ווייסע פּאַנטאָפּעל.

דער „פעטער״.

אָ, דו ווילסט אַ זיידענע בלוזקע מיט אַ פּאָר ווייסע פּאַנטאָפּעל?

רבקה׳לע

(שאָקעלט מיט׳ן קאָפּ אויף יאָ).

דער „פעטער״.

דאָס קומט דיר. (נעמט אַרויס פון די געלד־קלינגענדע קעשענע אַ גאָלד־שטיק און גיט איהר) יאָ, גיעב דאָס דער מאַמעשי, לאָז זי דיר קויפען. (רבקה׳לע נעהמט צו דאָס געלד, טראָגט עס צו צו דער מוטער. עס הערט זיך אַ גע־רודער אויף די טרעפּ פון די אַרויפקומענדע אָרעמע לייט).

דער „פעטער״

(צו שרה׳ן).

זעהסט, דו האָסט געזאָגט, (עפענט אויף די טהיר) אַז דו וועסט קיין געסט נישט האָבען. (רופט) נו, קומט אַריין, קומט אַריין. (עס קומען אַריין אַ חאַליאַסטרע אָרעמע לייט, מענער און פרויען, צום ערשט איינציגווייז, ווי זיי וואָלטען זיך אַריינגעגנב׳עט אין שטוב, דערנאָך מעהר, פיהרען זיך אויף אַרויסזיפּענדיג, טייל רופען איראָניש צום „פעטער״): גוט מאָרגען אייך, בעל בּהבּך! (ווענדען זיך צו שרה׳ן) אַ גוטען טאָג, בעל־הבית׳טעשי!

דער „פעטער“.

דו שעם דיך נישט, אַ כלה מעג מען ווערען, גאָט האָט גע-
הייסען. (פויזע) דאָס איז גאָר נישט ... אַלע מענשען ווערען [illegible]תן-כלות.

רבקה׳לע

(שווייגט. פויזע).

דער „פעטער“.

נו, האָסט דו ליעב דעם טאַטען דיינעם?

רבקה׳לע

[illegible] (שאָקעלט מיט׳ן קאָפּ, שטיל) יאָ.

דער „פעטער“.

נו, וואָס ווילסטו זאָל איך דיר קויפען? זאָג, רבקה׳לע. (רבקה׳לע ענטפערט נישט) נו, זאָג, האָב נישט קיין מורא, דער טאַטע האָט דיך ליעב. נו, זאָג, וואָס זאָל איך דיר קויפען?

[illegible]

רבקה׳לע [illegible]

[illegible]

(שווייגט).

שרה

(איז פערנומען ביים טיש, צו רבקה׳לען).

[illegible] גו, פאַר וואָס ענטפערסט דו נישט, אַז דער טאַטע רעדט צו דיר?

[illegible]

[illegible]

רבקה׳לע

(שאָקעלט מיט׳ן קאָפּ אויף יאָ).

דער „פּעטער״.

און פּאַרוואָס האָסטו מורא פאַר׳ן טאַטען?

רבקה׳לע

איך ווייס ניט.

דער „פּעטער״.

האָב נישט קיין מורא פאַר׳ן טאַטען, דער טאַטע האָט דיך ליעב, זעהר ליעב. איך לאָז היינט אַ ספר-תורה שרייבען, עס קאָסט אַ סך געלד, פאַר דיר, מיין קינד, פאַר דיר.

רבקה׳לע

(שווייגט. פּויזע).

דער „פּעטער״.

און אַז גאָט וועט העלפען און דו וועסט אַ כלה ווערען, וועל איך קויפען דיין חתן אַ גאָלדענעם זייגער מיט אַ גאָלדענער קייט — אַ האַלב פונט גאָלד זאָל ער וועגען. דער טאַטע האָט דיך זעהר ליעב.

רבקה׳לע

(שווייגט, לאָזט אראָב דעם קאָפּ, שעמענדיג זיך. פּויזע).

10

שעפּט! (קומט אַריין. אַ הויכער, שטאַרקער יונג פון אַ יאָהר 40, אַ דיק בייכעל מיט אַ שוואַרץ בײַוואַקסען געזיכט. אַ שוואַרץ רונד געשוירען בערדעל. רעדט הויך, גראָב, מאַכענדיג דערביי מאוס'ע בעוועגונגען מיט די הענד, אַנגרייפענדיג דעם צווייטען, וואָס ער רעדט צו איהם, ביי דער קלאַפּע. דאָך ליגט אויסגעגאָסען אויף זיין געזיכט און אין זיין גאַנצער פּערזאָן אַ'אָפּענהאַרציגקייט). וועלען זיי נישט קומען, דאַרף מען נישט... האָב איך צרעמע-לייט צוזאַמענגענומען... האָב איך נישט קיין מורא, עס וועלען זיך געפינען בעלנים אויף די לעקעכער מיט די געגז. (דערזעהט רבקה'לען, זעצט זיך) קום נאַר אַהער צום טאַטען.

שרה

(ביזז, אָבער בעמיהט זיך נישט דערפון בעמערקען צו געבען. סערווירט דעם טיש).

זיי וועלען זיך, מיינסט דו, דעם יחוס מיט דיר איינריכטען? אַז זיי דאַרפען אַ הונדערטער צו באָרגען... אַ נדבה צו נעהמען שעמען זיי זיך גאָר נישט מיט דיר... דער גוי איז טרפה, אָבער זיין גראָשען איז כשר...

דער „פּעטער".

ווי זי האָט דאָך מורא, אַ זאָרג אָנגעקריגען! האָב נישט קיין מורא, עס וועט דיר גאָרנישט קאַליע ווערען... (רופט רבקה'לען) נו, קום נאָר אַהער צום טאַטען.

רבקה'לע

(געהט צו צום פּאָטער זעהר נישט גערן, האָט מורא).

וואָס וויל דער טאַטעשי?

דער „פּעטער".

האָב נישט קיין מורא, רבקה'לי, איך וועל דיר קיין שלעכטס נישט טהון. (געהמט זי אָן ביי דער האַנד) האָסט ליעב דעם טאַטען, יאָ?

שרה.

ניין, טאָכטער לעבען. בעל-הבית׳ישע קינדער, אָר׳נטליכע מיידלעך...
דו ביזט אַ בעל-הבית׳יש קינד, אַ אָר׳נטליך קינד.

רבקהל׳ע.

פאַר וואָס נישט, מאַמע לעבען? האָט מיר מאַנקע אַ מגן-דוד אויפגעריסעוועט אויפ׳ן ספר-תורה-קליידעל... איך נעה איהם איצט מיט זיידענע ווילישקע אויס, מיט בלעטער בעפוצט, מיט בלומען בעפוצט, ווערסט זעהן, ווי שען, מאַמעשי. (ווייזט אויף די בילדער פון וואנד) הונדערט מאָל שענער פאַר די...

שרה

(ערשראָקען)

וועה איז מיר, פערצעהל נישט דעם טאַטען. ער וועט שרייען, ער וועט זיך בייזערן.

רבקה׳לע.

פאַרוואָס, מאַמעשי? עס איז דאָך פאַר׳ן ספר-תורה׳ס וועגען?

שרה.

דער טאַטע וועט זיך בייזערן. (עס הערען זיך טריט) שווייג, רבקה׳לע, דער טאַטע געהט.

דער „פעטער"

(נאָך אויף די טרעפ).

וואָס, בעטען וועל איך מיך ביי זיי... האָב איך טאַקע אַ גע-

רבקה׳לע.

וועט שען זיין, מענשען וועלען קומען ... מען וועט שפּילען, מען וועט זינגען ... יאָ, מאַמעשי?

שרה.

יאָ, טאָכטער-לעבען, עס איז [illegible] נישט אַלע קענען זיך ספר-תורות שרייבען. אַ בעל-הבית, אַ אָנגע-וועהענער מענש ...

רבקה׳לע.

און מיידלעך וועלען אויך קומען? מען וועט [illegible] מאַמעשי? (שטעלט זיך אָב) איך מוז דאָך מיר אַ בלאָקע קויפען, [illegible] און אַ פּאָר ווייסע פאַנטאָפעל קויפען. (ווייזט איהרע קאַמאַשען) [illegible] קען מען דאָך נישט טאַנצען?

שרה.

אַז דו וועסט אַ כלה ווערען, אם ירצה השם, [illegible] וועל איך דיר אַ לאַנגע קלייד מאַכען, פאַנטאָפעל קויפען, [illegible] מיידלעך קומען, פיינע מיידלעך, בעל-הבתישע טעכטער, דו וועסט דיך חבר'ן מיט זיי

רבקה׳לע

(עקשנט זיך).

שטענדיג לייגסט דו אָב אויף פּסח. איך בין שוין היינט גרויס. (שטעלט זיך אין שפּיגעל אריין) זעה מאַמעשי, איך בין [illegible] גרויס. (ווייזט די האָר) אַזעלכע לאַנגע צעפּ האָר האָב איך שוין, [illegible] אַז ... (כאַפּט זיך צוריק) און מאַנקע וועט אויך זיין, ס'וואָהר, מאַמעשי?

ושרה, רבקה׳לע, שפּעטער דער „פּעטער״.)

שרה

א הױלע און א שלאַנק שענע. דאָס פּנים שױן רעכט פערדאָרבען, נאָר נאָך גענוג שפּורען פון איהר געװעזענער שענהײט, װעלכע האָט נאָך הײנט אין זיך א געװיסען טאָן פון פרעכהײט. א שײטעל אױף איהרע קאָקעטע לאָקען; די לאָקען גנב׳ענען זיך פון צײט צו צײט פון איהר שײטעל אַרױס. אָנגעטהאָן אין שױן אָנגעטאָן מאָדערנער קלײדונג, װעלכעס איז נאָך דאָ און דאָרט קאָקעט בעפּוצט מיט פיעל צירונג. אין איהרע בעװעגונגען קען זי זיך נאָך נישט גאַנץ בעפרײען פון דער װעלט, פון װעלכער זי איז אַרױסגעגאַנגען... שמעהט מיט

רבקה׳לען

רײצענד יונג מײדיל, װעהר נעט נעקלײדעט, בעל הבית׳יש, נאָך אין א קורץ קלײדעל, צװײ לאַנגע צעפּ האָר, אין פערפּערטי־גען אױסצופּוצען דאָס צימער.

רבקה׳לע

(שטעקט אַרײן פּאַפּירענע בלומען אין די גאַרדינען).

אָט אַזױ, מאַמעשי, יעצט דאָס שפּיגעלע בעפּוצען, װהה, מאַמעשי, װעט שען זײן!

שרה

(אין פערנומען בױם־טיש אָנגעריכטען)

— פלינקער, טאָכטערשי, פלינקער, דער טאַטע איז שױן געגאַנגען בעלי־בתּים בעטען דאָס ספר־תורה אַהײם ברענגען.

ערשטער אקט

סצענע.

(ביים „פֿעטער“ אין פּריוואַט־וואָהנונג. ערשטער שטאָק פֿון אַ אַלטער הילצערנער געביידע. דאָס צימער געפֿינט זיך איבער דעם קעלער, אין וועלכען עס איז דאָס „הייזעל“. צום וואָהנונג פֿיהרט אַרויף אַ הילצערנע טרעפּ פֿון דרויסען, וועלכע לאָזט זיך הערען אין דער שטוב, בשעת מען געהט אויף זיי. די וואָהנונג בעשטעהט פֿון איין גרויסער שטוב מיט אַ נידריגען באַלקען. דאָס מעבעל נייעס, וואַרשאַווער בילליגער סטיל, וועלכעס האַרמאָנירט נישט מיט דער אַלטער געביידע פֿון דער שטוב. די ווענד זענען בעהאַנגען מיט בילדער, אויסגעצנעהט אויף קאַנווע. ביבלישע סצענעס: „אָדם וחוה ביים עץ הדעת“ א. ז. וו. מיידעלשע אַרבייט. געגענאיבער דער סצענע—די טהיר, וואָס פֿיהרט פֿון דרויסען אַריין. רעכטס אַ צווייטע טהיר, פֿיהרט אין רבקה׳לעס שטוב אַריין. פֿון ביידע זייטען טהיר—רעכטס צוויי בעטען ביי דער וואַנט, הויך אויפֿגעבעט מיט בעטגעוואַנט. לינקס צוויי פֿענסטערלעך נידריגע, מיט לאָדען פֿון אינוועניג צו צומאַכען, בעהאַנגען מיט פֿאָרהאַנגליך, בעשטעלט מיט בלומען־טעפּ; צווישען די פֿענסטער אַ שויבען־שענקעל. הינטער איין פֿענסטער אַ קאַמאָד. אין שטוב פֿערפֿאַרטיגט מען אויפֿצורוימען; ס׳זעהט זיך אויס: מען גרייט זיך צו אויף געסט... אָנגעשטעלט מיט איבעריגע טישען און בענק, בעשטעלט מיט קאָרבּס געבעקס און אַנדערע עסענוואַרג. אַ יונגער פֿריהלינגס־טאָג. נאָך מיטאָג).

פערזאנען:

יעקל טשאַפּטשאָוויטש, דער „פעטער“	א בעל-הבית פון א פרעהליך „הייזעל“.
שרה	זיין ווייב (א געוועזענע קאקאטקע).
רבקה'לע	זייער טאָכטער, א יונג מיידעל פון א יאָהר 17.
הינדעל	1-טע מיידעל פון „הייזעל“ א פער-עלטערטע פון עטליכע און דרייסיג יאָהר).
מאַנקע	2-טע מיידעל, נאָך גענוג יונג.
רייזעל	3-טע מיידעל.
באַשאַ	א פראָווינציאל מיידעל, ערשט אנ'אָנגעקומענע.
שלמה,	א אלפאָנס. הינדעלס געקויפטער חתן, א שענער יונג, 26 יאָהר.
ר' אלי	פאָלקס-שדכן, א שדכן פון דעם „פעטער“.
ר' יעקב	א פרומער יוד, א סופר.
אַ פרעמדער יוד	א מחותן.
אַ יודענע	בלינד אויף איין אויג (פון די אָרימע לייט).

צייט: געגענוואַרט.

אָרט: אין א גרעסערע פראָווינציאלע שטאָדט.

[illegible]

איבערדרוקן, איבערזעצן און

איינפירן אין דער דערלויבעניש

פון מחבר איז פאַרווערט.

Copyright by Sholem Asch

1922

LIBRARY

FEB 15 1979

UNIVERSITY OF TORONTO

Wyd. „Kultur-Liga“ Warszawa

Druk. „Di Welt“, Warszawa, Nowolipie 7

שלום אש

גאָט פון נקמה

א דראַמע אין דריי אַקטען

פֿארלאג „קולטור-ליגע"ווארשע

קאָפּירן און פאַרקױפן אין אַמעריקע פאַרבאָטן

געדרוקט פון פריער־צוגעגרייטע מאַטריצן אין 1000 עקזעמפּלאַרן. װאַרשע 1923

דרוקערײ „די װעלט“, װאַרשע נאָװאָליפּיע 7

SZ. ASZ — DRAMEN

Wyd. „Kultur-Liga" Warszawa
Druk. „Di Welt", Warszawa, Nowolipie 7

שלום אש

סאציאלע דראמען

גאט פון נקמה
בונד פון די שוואכע
מאטקע גנב
יחוס

פארלאג „קולטור-ליגע",ווארשע

שלום אש

דראמאטישע שריפטן

דריטער באנד

פֿארלאג „קולטור-ליגע" ווארשע

27

BINDING SECT. AUG 31 1981

PLEASE DO NOT REMOVE
CARDS OR SLIPS FROM THIS POCKET

UNIVERSITY OF TORONTO LIBRARY

PJ
5129
A8A19
v.3

Asch, Sholem
Dramatishe shriftn

3